

RAHANDUS- MINISTEERIUM

MINISTRY of FINANCE of the REPUBLIC of ESTONIA

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020

2014EE16M3OP001

Euroopa Liit
Euroopa struktuuri-
ja investeerimisfondid

Eesti
tuleviku heaks

Sisukord

1. Strateegia, mis käsitleb rakenduskava panust Liidu aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegiasse ning majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamiseks.....	5
1.1. Rakenduskava strateegia kirjeldus, milles näidatakse, kuidas rakenduskavaga panustatakse liidu aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegiasse ning majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamisse.....	5
1.2. Selgitus, mille alusel valiti partnerluslepet arvestades temaatilised eesmärgid ja vastavad investeerimisprioriteedid, mis põhinevad piirkonna vajadustel (kui asjakohane, ka riiklikel vajadustel), sealhulgas vajadusel pöörata tähelepanu probleemidele, mis on määratletud asjakohastes riigipõhistes soovitudes, mis võeti vastu ELi toimimise lepingu artikli 121 lõike 2 kohaselt ja asjakohastes nõukogu soovitudes, mis võeti vastu ELi toimimise lepingu artikli 148 lõike 4 kohaselt, võttes arvesse eelhindamise tulemusi.	12
1.3. Rahaeraldiste põhjendus	13
2. Prioriteetsete suundade kirjeldus	30
2.1. Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul	30
2.2. Sotsiaalse kaasatuse suurendamine	51
2.3. Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine	76
2.4. Kasuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus.....	84
2.5. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine	105
2.6. Energiatõhusus	116
2.7. Veekaitse	121
2.8. Roheline infrastruktuur ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine	126
2.9. Jätkusuutlik linnapiirkondade areng.....	135
2.10. Jätkusuutlik transport	145
2.11. IKT teenuste taristu	155
2.12. Haldusvõimekus	161
2.13. Tehnilise abi prioriteetne suund (ERF)	174
2.14. Tehnilise abi prioriteetne suund (ÜF)	178

3.	Rahastamiskava	183
3.1.	Igast fondist saadavad rahalised assigneeringud ja tulemusreservist saadavad summad	183
3.2.	Igast fondist saadava kavandatud toetuse ja riigi kaasfinantseeringu rahalise assigneeringute kogusumma (eurodes)	186
4.	Territoriaalse arengu integreeritud lähenemisviis	194
4.1.	Kohalik areng kogukonna eestvedamisel	195
4.2.	Linnade säästev areng	195
4.3.	Integreeritud territoriaalsed investeeringud	196
4.4.	Rakenduskavaga hõlmatud piirkondade- ja riikidevaheliste meetmete korraldamine toetusesaajate puhul, kes paiknevad vähemalt ühes muus liikmesriigis	196
4.5.	Rakenduskavas kavandatud meetmete panus makropiirkondlike strateegiate ja mere vesikonna strateegiate rakendamisel vastavalt vajadustele, mis liikmesriik on selle piirkonna jaoks määratlenud	197
5.	Vaesusest kõige rohkem mõjutatud geograafiliste alade või kõige kõrgema diskrimineerimise või sotsiaalse tõrjutuse riskiga sihtrühmade erivajadused	197
5.1.	Vaesusest kõige rohkem mõjutatud geograafilised alad või kõige kõrgema diskrimineerimise riskiga sihtrühmad	197
5.2.	Rakenduskava strateegia selle kohta, kuidas käsitletakse vaesusest kõige rohkem mõjutatud geograafiliste alade või vastavate sihtrühmade erivajadusi, ning kui asjakohane partnerluslepingus sätestatud integreeritud lähenemisviisi panus	197
6.	Raskete ja püsivate ebasoodsate looduslike või demograafiliste tingimustega geograafiliste piirkondade erivajadused	198
7.	Korralduse, kontrollimise ning auditeerimise eest vastutavad asutused ja organid ning asjaomaste partnerite roll	198
7.1.	Asjaomased asutused ja organid	198
7.2.	Asjaomaste partnerite kaasamine	198
8.	ERFi, ESFi, Ühtekuuluvusfondi, noorte tööhõive algatuse, EAFRD, EMKFi ja muude liidu ning riiklike rahastamisvahendite ja EIPi rahastamise koordineerimine	203
9.	Eeltingimused	204
9.1.	Eeltingimuste täitmiseks võetavate meetmete kirjeldus, vastutavad ametkonnad ja ajakava	209
10.	Toetusesaaja halduskoormuse vähendamine	215

11.	Horisontaalsed põhimõtted	215
11.1.	Säästev areng.....	215
11.2.	Võrdsed võimalused ja diskrimineerimise vältimine	215
11.3.	Meeste ja naiste võrdõiguslikkus	215
12.	Eraldiseisvad elemendid	215
12.1.	Suurprojektid, mille rakendamine on kavandatud programmiperioodiks	215
12.2.	Rakenduskava tulemusraamistik	215
12.3.	Rakenduskava ettevalmistamisse kaasatud partnerid	221

1. Strateegia, mis käsitleb rakenduskava panust Liidu aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegiasse ning majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamiseks

1.1. Rakenduskava strateegia kirjeldus, milles näidatakse, kuidas rakenduskavaga panustatakse liidu aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegiasse ning majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamisse

Rakenduskava koostamisel lähtuti põhimõttest, et Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid (*edaspidi ESI*) on ühekordne võimendus oluliste muutuste saavutamiseks Eestis. Nende kasutamine peab kaasa tooma arenguhüppe, suurendades mõnes valdkonnas, sektoris või majandusharus eesmärkide elluviimise tõhusust, mõjusust või kvaliteeti ja tuues kaasa positiivse järelmõju (nt struktuursete reformide ja võtmealgatuste/projektide käimalükkamine ning elluviimine).

Rakenduskava on koostatud lähtuvalt järgmistest põhimõtetest:

1. Vahendid tuleb kontsentreerida piiratud arvu oluliste strateegiliste eesmärkide saavutamisele, et saavutada oluline muutus, kasutamissuutlikkus ning parem koordineeritus.
2. Planeerimisel tuleb arvestada tegevuste pikaajalise mõju ja rakendusvõimega.

Rahastamisprioriteetide valikul kasutati alternatiivide võrdlemiseks neid põhimõtteid täpsustavaid valikukriteeriume:

1. Kooskõla konkurentsivõime kava Eesti 2020 eesmärkide ja põhisuundadega;
2. Euroopa Liidu tasandi lisandväärtus ja rahvusvahelise koostöö võimalus;
 1. Poliitikavaldkondade ülene (koos)mõju;
 2. Võimendusefekt ja tulevikuvalmiduse kasv;
 3. Vahendite piisav kontsentreeritus;
 4. Sobivate alternatiivsete rahastamisvõimaluste olemasolu.

Eelnevast tulenevalt on rakenduskava fookus suunatud Eesti 2020 kesksesse eesmärkidesse panustavatele investeeringutele.

Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärgid on:

1. **Tõsta tootlikkust hõivatu kohta Euroopa Liidu keskmisega võrreldes 2015. aastaks 73%ni ning 2020. aastaks 80%ni** (2012. a vastav näitaja oli 68,7%).
2. **Tõsta tööhõive määra 20-64 aastaste seas 2015. aastaks 72%ni ning 2020. aastaks 76%ni** (2012 vastav näitaja oli 71,7%).

Eesmärkide saavutamiseks jätkatakse ja arendatakse senist poliitikat nii töötajate oskuste taseme tõstmiseks, tööjõu pakkumise suurendamiseks, erasektori teadus- ja arendustegevuse mahtude suurendamiseks, ettevõtlust toetava infrastruktuuri arendamiseks kui ka investeeringute soodustamiseks (eriti ekspordipotentsiaaliga ja kõrgema lisandväärtusega valdkondades).

Konkurentsivõime eesmärkide saavutamiseks ning partnerlusleppe peatükis 1.1. kirjeldatud arenguvajaduste lahendamiseks panustatakse struktuurivahenditega allpool toodud nelja Eesti 2020 valdkonda.

1.1.1. Haritud rahvas ja sidus ühiskond

Kolmandik Eesti tööealisest elanikkonnast on ilma erialase ettevalmistuseta¹, mis mõjutab oluliselt nende konkurentsivõimet tööturul. Põhihariduse või sellest madalama taseme haridusega isikute töötuse määr oli 2011. aastal üldisest töötuse määrast poole kõrgem. Eesti 2020 on seatud eesmärgiks **vähendada eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25-64) osakaalu 30%-ni (aastal 2012 oli see 30,31)**. Kutse ja erialase haridusega täiskasvanute osakaalu suurendamiseks rakendatakse varasema õpi- ja töökogemuse arvestamist. Kavas on toetada madalama haridustasemega täiskasvanute toomist õppesse, pakkudes neile tööalast täiendkoolitust ja ümberõppekursusi, arendades tööhõivelisust parendavaid võtmepädevusi ning pakkudes õppes osalemist toetavaid tugiteenuseid. Täiskasvanute õppesse toomisega panustatakse ka Eesti 2020 eesmärki **suurendada täiskasvanute (25-64) elukestvas õppes osalemise määra 20%-ni (2012. a 12,9%)**.

Ilma erialase hariduseta inimeste suure osakaalu põhjusteks noorte seas on suur põhihariduse või üldkeskhariduse järgne õpingute mittejätkamine või katkestamine ning üldkeskhariduse eelistamine kutsekeskharidusele. Vähendamaks aastaks 2020 **põhihariduse või madalama haridustasemega õpinguid mittejätkavate noorte (18-24) osakaalu 9,5%-le (2012 vastav näitaja 10,5%)**, panustatakse karjääri- ja tugiteenuste kättesaadavuse parandamisse, individikesksema õpikäsitluse juurutamisse ning investeeritakse põhikooli ja gümnaasiumivõrgu lahutamisse ning spetsiifilisi ressursse nõudvate erialade õpetamisele ühes hoones. Õpilasekesksem õpikäsitlus ning toetavad karjääri- ja õppenõustamise teenused toetavad õpilaste valikuid õppida edasi nende võimetele vastaval haridustasemel ning väldivad valedest valikutest tingitud väljalangemist. Gümnaasiumiastmest lahutatud põhikoolide õpilased asuvad suurema tõenäosusega õppima kutsekooli, mistõttu aitab põhikoolide ja gümnaasiumide lahutamine kaasa parematele edasiõppimisvalikute tegemisele. Samuti panustavad põhikoolidesse ja gümnaasiumidesse tehtud investeeringud koolivõrgu demograafiliste muutustega kohandamise ning hariduslike erivajadustega õpilaste võimalustele saada haridus tavakoolis.

Eesti hariduspoliitika peamiseks suunaks pikemas perspektiivis on kõrghariduse kvaliteedi ja rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine, samuti riigi rahastatavate kõrghariduse õppekohtade arvu suurendamine², mida väljendab ka Eesti 2020 eesmärk **suurendada kolmanda taseme haridusega 30-34-aastaste inimeste osakaal 40%-ni**. Eestis on elluviimisel kõrgharidusreform, millega tagatakse tasuta juurdepääs eestikeelsele kõrgharidusele neile, kes õpivad täiskoormusel. Reformi üks osa oli ka üleminek seniselt koolitustellimuste rahastamismudelilt tegevustoetuste süsteemile, mille käigus sõlmitakse ülikoolidega tulemuslepingud, suurendades ülikoolide vastutust tegevuse tulemuslikkuse eest. 2014-2020 perioodil on oluline fookus õppejõudude arengu toetamisel ning õppekavade kaasajastamisel viisil, et tagada kvaliteetsem ja ühiskonna, sh tööturu vajadustele vastavam õpe (nt ettevõtlusõppe oskuste edasiandmine, praktikamoodulite teke). Toetatakse kõrgkoolide terviklikke arendusplaane struktuursete muutuste läbiviimiseks.

Tulenevalt struktuurse tööpuuduse probleemidest, on oluline varasemast suurema tähelepanu pööramine õppe seostamisele tööturu vajadusega. Asjakohase täiskasvanukoolituse ning kutse- ja kõrghariduse pakkumise eelduseks on tööjõuvajaduse süsteemse seire- ja prognoosisüsteemi käivitamine, mille raames analüüsitakse Eesti erinevate majandussektorite arenguvõimalusi ja –

¹ Statistikaamet.

² Eesti 2020.

vajadusi tervikvaates ning teisalt tagatakse koolituste planeerimine ning juhtimine kutsealapõhiselt. Samuti arendatakse välja toimiv praktikasüsteem kutseõppes ja kõrghariduses ning edendatakse ettevõtlusõpet. Õppe seostamisel tööturu vajadustega panustatakse ka 2013. a riigipõhise soovitus nr 3³ täitmisesse.

2012. a oli noorte (15-24. a) töötuse määr 20,9% (keskmine tööpuudus 10,2%)⁴. See on seotud noorte madala haridustaseme ning õpingute katkestamisega. **Eesti 2020 eesmärgiks on noorte töötuse määra vähendamine 10%-ni.** Selleks on lisaks eespool kirjeldatud muudatustele haridussüsteemis vajalik hariduses ja hõivest väljas olevate noorte aktiveerimine, noorte tõrjutusrisi ennetamine, noorte suurem kokkupuude tööeluga ning tõhusamad tööturumeetmed noorte aitamiseks. Sekkumised noorte konkurentsivõime tõstmiseks ja töötuse vähendamiseks on kavandatud ministeeriumite üleses ühiskavas, mis on osa Euroopa Noortegarantiist.

Eesti 2020 eesmärgiks on aastaks 2020 tööjõus osalemise määra suurendamise (vanusegrupp 15-64) 75%-ni (2012 vastav näitaja 74,5%). Täna on mitteaktiivsete töösoovijate seas pensionäre, õpilasi, terviseprobleemide tõttu tööturult eemal olevaid inimesi ja laste või teiste pereliikmete eest hoolitsejaid. Tööjõupotentsiaali ärakasutamiseks, sotsiaalse kaasatuse edendamiseks ja vaesuse vastu võitlemiseks tuleb tegeleda probleemidega, mis põhjustavad tõrjutust või hoiavad inimesi tööturult eemal.

Üheks oluliseks töövõimet pässivaks teguriks on tööealise elanikkonna kehv tervis, mistõttu investeeritakse tervishoiuteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamisse ning vähendatakse alkoholi tarbimist, kui suurimat haiguskoormust põhjustavat käitumuslikku terviseriski. Teiselt poolt aidatakse tervisekaoga inimesi sobiva töö leidmisel, toetades neid tööturu- ja rehabilitatsiooniteenustega. Töövõime toetamise süsteemi reformi elluviimisega parendatakse tänaste töövõimetuspensionäride tööstiimuleid ja töövõimet ning hõlbustatakse nende naasmist tööturule, mis läbi panustatakse riigipõhise soovitus nr 2⁵ elluviimisse.

Samuti on oluliseks töövõimet ja toimetulekut mõjutavaks teguriks suur hoolduskoormus, seda nii laste vanurite kui ka puudega pereliikmete eest hoolitsemisel. Parandatakse hoolekandeteenuste, sh lapsehoiuteenuste, kättesaadavust, mis leevendab omaste hoolduskoormust laste, eakate ja puuetega inimeste eest hoolitsemisel. Kvaliteetsete

³ 2013.a soovitus: Jätkata jõupingutusi haridus- ja koolitussüsteemi paremaks vastavusseviimiseks tööturu vajadustega, kaasates sellesse protsessi veelgi rohkem tööturu osapooli ja rakendades sihipäraseid meetmeid noorte töötuse vähendamiseks. Suurendada oluliselt madala kvalifikatsiooniga töötajate osalust elukestvas õppes. Tugevdada jõupingutusi teadustegevuse ja innovatsioonisüsteemide eelistamise ja rahvusvahelistamise edendamiseks ning süvendada ettevõtjate, kõrgkoolide ja teadusasutuste koostööd. 2014.a soovitus: Tagada haridus- ja koolitussüsteemi vastavus tööturu vajadustele, tõsta oskuste ja kvalifikatsiooni taset, laiendades elukestva õppe meetmeid ja süstemaatiliselt suurendades osalust kutsehariduses ja -koolituses, sealhulgas tööpraktikas. Veelgi tõhustada teadustegevuse ja innovatsioonisüsteemide prioriseerimist ja spetsialiseerimist ning süvendada ettevõtjate, kõrgkoolide ja teadusasutuste koostööd, et aidata kaasa rahvusvahelise konkurentsivõime parandamisele.

⁴ Statistikaamet.

⁵ 2013.a soovitus: Parandada tööstiimuleid, tõhustades olemasolevaid erinevaid sotsiaalühvitiste süsteeme ning muutes ühvitiste jaotamise paindlikumaks ja paremini suunatumaks. Parandada sotsiaalteenuseid, sealhulgas lastehoiuteenuseid, suurendades samal ajal perepoliitika valdkonna kulutuste tasuvust ja kulutõhusust. Tugevdada aktiveerimispoliitikat, et hõlbustada pikaajaliste töötute ning invaliidisus- ja töövõimetushüvitist saavate isikute naasmist tööturule. Kehtestada kooskõlastatud meetmed majandusarengu soodustamiseks nendes piirkondades, kus valitseb suur tööpuudus. 2014.a soovitus: Suurendada madalapalgalistele töötajatele suunatud meetmete kaudu stiimuleid töötamiseks. Suunata aktiveerimiseks tehtavad jõupingutused tööturust kõige rohkem eemaldunud inimestele, eelkõige tagades töövõime reformi õigeaegse vastuvõtmise ja rakendamise. Suurendada perepoliitika efektiivsust ja kulutõhusust, parandades samal ajal lastehoiuteenuste kättesaadavust ja nende juurdepääsu. Kasutada kooskõlastatud meetmeid majandusarengu ja ettevõtluse soodustamiseks piirkondades, kus valitseb suur tööpuudus.

hoolekandeteenuste kättesaadavuse parendamiseks ja jätkusuutlikuks osutamiseks on vajalik juurutada omavalitsuste koostööd teenuste pakkumisel. Parendades kohaliku tasandi avalike teenuste kvaliteetset ja tõhusat pakkumist, panustatakse ka riigipõhise soovitus nr 5⁶ täitmisesse.

Majanduskriisi tagajärjel kasvama hakanud pikaajaliste töötute arv on küll viimase paari aasta jooksul langenud, kuid püsib endiselt kõrgel tasemel. Vähenemisest hoolimata moodustab pikaajaliste töötute arv endiselt üle poole töötutest (54%), sealjuures on 33,5% töötutest ülipikaajalised töötud (on olnud töötud kauem kui 2 aastat). **Eesti 2020 eesmärgiks on vähendada pikaajalise töötuse määra 2,5%-le** (2012. a 5,5%). Pikaajalistel töötutel ja tööturu riskirühmadel on tööle sisenemiseks tihti mitmeid takistusi, mida on võimalik lahendada sotsiaal- ja töövaldkonna meetmeid kombineerides, mistõttu panustatakse sekkumistega kombineeritud meetmete pakkumisele. Riskirühmadele täiendavate tööturuteenuste pakkumisega ning töövõime toetamise süsteemi reformi elluviimisega leevendatakse tööturu riskirühmade (pikaajalised töötud, noored, vanemaealised ning tervisekahjustusega inimesed) tööhõivega seotud probleeme. Oluliste regionaalsete väljakutsete leevendamiseks, nagu Tartu ja Tallinna linnapiirkondade väliste regioonide tööealise elanikkonna madal kaasatus hõivesse ning piirkondade vähene osalus majanduskasvus, toetatakse piirkonnaspetsiifiliste ressursside ja oskusteabe kasutuselevõttu, luues selle kaudu eeldused töökohtade loomiseks. Kuna üheks olulisimaks pikaajalise töötuse põhjuseks on madal haridustase, panustavad töötuse probleemide lahendamisse ka eespool kirjeldatud elukestva õppe sekkumised. Kirjeldatud sekkumistega panustatakse riigipõhise soovitus nr 2⁷ täitmisesse.

Üle poole pikaajalistest töötutest on mitte-eestlased⁸ ning nende pikaajalise töötuse määr (9,4%) ületab eestlaste oma (3,7%) üle 2,5 korra. Mitte-eestlaste suurem sidumine ühiskonnaga on oluline nii tööhõive eesmärkide kui ka konkurentsivõimelise majanduse eesmärkide saavutamiseks. Seetõttu suurendatakse mitte-eestlaste teadmisi ühiskondlikuks aktiivsuseks, sh aktiivsemaks osalemiseks tööturul.

⁶ 2013.a soovitus: Tasakaalustada paremini kohalike omavalitsuste tulud ja neile pandud vastutus. Muuta kohalike omavalitsuste tegevus tõhusamaks ja tagada kohaliku tasandi avalike teenuste kvaliteetne pakkumine. 2014.a soovitus: Tasakaalustada paremini kohalike omavalitsuste tulud ja neile pandud kohustused. Muuta kohalike omavalitsuste tegevus tõhusamaks ja tagada kvaliteetsete kohaliku tasandi avalike teenuste pakkumine, eelkõige aktiveerimismeetmeid täiendavate sotsiaalteenuste pakkumine.

⁷ 2013.a soovitus: Parandada tööstiimuleid, tõhustades olemasolevaid erinevaid sotsiaalhüvitiste süsteeme ning muutes hüvitiste jaotamise paindlikumaks ja paremini suunatumaks. Parandada sotsiaalteenuseid, sealhulgas lastehoiuteenuseid, suurendades samal ajal perepoliitika valdkonna kulutuste tasuvust ja kulutõhusust. Tugevdada aktiveerimispoliitikat, et hõlbustada pikaajaliste töötute ning invaliidsus- ja töövõimetushüvitist saavate isikute naasmist tööturule. Kehtestada kooskõlastatud meetmed majandusarengu soodustamiseks nendes piirkondades, kus valitseb suur tööpuudus. 2014.a soovitus: Suurendada madalapalgalistele töötajatele suunatud meetmete kaudu stiimuleid töötamiseks. Suunata aktiveerimiseks tehtavad jõupingutused tööturust kõige rohkem eemaldunud inimestele, eelkõige tagades töövõime reformi õigeaegse vastuvõtmise ja rakendamise. Suurendada perepoliitika efektiivsust ja kulutõhusust, parandades samal ajal lastehoiuteenuste kättesaadavust ja nendele juurdepääsu. Kasutada kooskõlastatud meetmeid majandusarengu ja ettevõtluse soodustamiseks piirkondades, kus valitseb suur tööpuudus.

⁸ Mitte-eestlasteks peetakse sisserändaja taustaga Eesti elanike, kes on jagatud kahte kategooriasse. Esiteks sisserändaja taustaga püsielanikud, kes on Eestis elanud üle viie aasta ja kellel ei ole Eesti kodakondsust või kes ei räägi eesti keelt emakeelena ja kasutavad vene keelt peamise suhtlusvahendina. Teiseks legaalselt Eestisse sisserännanud välismaalased, kes on riigis elanud vähem kui 5 aastat.

Eespool kirjeldatud mitteaktiivsuse ja tööhõiveprobleemide lahendamine aitab vähendada ka **suhtelise vaesuse määra pärast sotsiaalseid siirdeid** 2020. aastaks 15%-ni (2012 vastav näitaja 17,5%).

1.1.2. Keskkonnasõbralik majandus ja energeetika

Eesti majanduse ressursitõhusus on madal ning majandusarenguga suurenevad jätkuvalt selgelt loodusressursside (sh põlevkivi ja ehitusmaavarad) kasutus, jäätmete ja negatiivsed keskkonnamõjud. Ressursitõhususe suurendamine on üks Eesti 2020 prioriteete: 2020. aastaks on eesmärk **hoida kasvuhoonegaaside heitkoguste kasv võrreldes 2005. aastaga alla 10%** (kuni 6269 tonni; aastate 2008-2010 tase oli 6021 tonni) **ning säilitada energia lõpptarbimise tase 2010. a tasemel** (2818 ktoe; 2011 tase 2761 ktoe). Selleks tuleb ressursitõhususe ning energiatarbimise kasvu piiramise kaudu panustada tootlikkuse ja konkurentsivõime tõusu. Ka **Eesti majanduse energiamahukus on üks kõrgemaid ELs**. 2010. aastal oli Eesti ELs selle näitaja alusel 2. kohal⁹. Kavas on panustada energia- ja ressursitõhususe edendamisse ettevõtetes, toetades ressursijuhtimissüsteemide laiemat kasutust ning võimaldades finantsinstrumentide kasutust ressursisäästu tagavate investeeringute tegemiseks. Toetatakse ka jäätmete enamat ringlussevõttu ja korduskasutuseks ettevalmistamist. Roheliste ja vähem CO₂-heiteid tekitavate tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõttuga luuakse uusi ettevõtlus- ja tööhõivevõimalusi, säilitatakse puhast keskkonda ning võideldakse kliimamuutuste vastu. Samuti on kavas panustada energiasäästu edendamisse kaugküttemajanduses (sh taastuvate energiaallikate suurem kasutus), korterelamutes ja linnade tänavavalgustuses.

Taastuenergia edendamist tähtsustatakse samuti nii Eesti 2020 kui ka Euroopa Komisjoni 2012. ja 2013. aasta riigipõhistes soovitusetes. 2020. a eesmärk on **taastuenergia osakaal vähemalt 25% energia lõpptarbisest** (2011 tase oli 25,7%). Suund transpordisektori energiasäästu ja taastuenergia suurendamisele on ühtlasi kooskõlas 2012. ja 2013. aastal Euroopa Komisjoni tehtud riigipõhise soovitusena nr 4, milles komisjon kutsus üles suurendama transpordi energiasäästu. Transpordisektori energiakulu moodustas 2010. aastal 24% energia lõpptarbisest Eestis ja energia tarbimine on Eesti transpordisektoris pidevalt kasvanud¹⁰. Samas on transport üks neljast suurima energiasäästupotentsiaaliga valdkonnast. Edendamaks säästvate transpordikütuste kasutamist (2020. a eesmärk on säästvate kütuste osakaal 10%), panustatakse biokütuste kasutamise pilootprojekti, mille tulemused annavad aluse teistest vahenditest kavandatavatele sekkumistele. Erinevate transpordiliikide keskkonnamõju ja energiamahukuse oluliseks vähendamiseks ning ühistranspordi osakaalu vähenemise pööramiseks kasvule on kavas investeeringud raudteeinfrastruktuuri arendamiseks ning raudteepeatuste paremaks ühendamiseks muude liikumisviisidega. Samuti kavandatakse arendada saartevahelist laevauhendust, toetada investeeringuid lennujaama keskkonna- ja ohutusnõuete täitmiseks ning maanteeliikluse arendamiseks, sh ohutuse parandamiseks. Linnapiirkondade säästva arengu strateegiate ning piirkondlike konkurentsivõime kavade alusel toetatakse investeeringuid säästva liikuvuse arendamiseks linnapiirkondades, et seeläbi parandada ligipääsu töökohtadele ning avalikele teenustele.

Kuna töhusama ressursikasutusega ja loodussõbralikum äritegevus on üheks konkurentsivõime tuumikteguriks, muutub **puhta ja loomuliku loodus- ja elukeskkonna säilitamine** vajaduse kõrval üha enam Eesti eeliseks. Eesti huvides on **vähendada nii Läänemere reostuskoormust** kui ka **panustada piirkondlikku koostösse Läänemere merekeskkonna kaitseks**.

⁹ Eurostat.

¹⁰ Säästva arengu komisjon, Säästva transpordi raport, 2010.

Läänemere valgala reostuskoormuse vähendamiseks ning elanikele ja ettevõtetele nõuetekohase ja säästvama veevarustuse tagamiseks on kavas jätkata investeeringuid veemajanduse infrastruktuuri arendamisse ning jääkreostuse ohutustamisse. Panustatakse ka valmisoleku suurendamisse keskkonnahädaolukordade varaseks avastamiseks ning neile reageerimiseks, vähendades seeläbi neist hädaolukordadest tulenevaid kasvuhoonegaaside heitkoguseid ning inimeste terviseriske. Ökosüsteemiteenuste säilitamiseks ning taastamiseks toetatakse investeeringuid kaitstavate liikide ja elupaikade säilitamiseks ning taastamiseks, sh koosmõjus maaelu arengukava raames antavate toetustega Natura 2000 võrgustiku säilitamiseks ja poollooduslike koosluste hooldamiseks.

1.1.3. Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond

Eesti **majanduse struktuur on ebasoodne ja vähekapitalizeeritud**. 2012. aastal moodustas Eesti tööjõu tootlikkus hõivatu kohta 68,7% ELi keskmisest. Töötlevas tööstuses moodustas loodav lisandväärtus Eestis 2010. aastal 51% ELi keskmisest. Tänane majandusstruktuur keskendub veel paljuskki tööjõumahukale tootmisahelas allpool paiknevale tootmisele (allhange), mis loob lõpptootega võrreldes vähem lisandväärtust. Samuti iseloomustab Eesti konkurentsivõimet **madal innovatsioonivõimekus ning teadus- ja arendustegevuse vähene kohalik mõju**. Eesti 2020 on seatud eesmärgiks **tõsta teadus- ja arendustegevuse investeeringute taset 3%-ni SKPst (2012. a 2,19%) ja tööjõukulude kasv ei ületa oluliselt tootlikkuse kasvutempot (2011. a 2,8%)**. Kavas on edendada nutika spetsialiseerumise metoodika alusel valitud kasvualade arengut. Nutika spetsialiseerumise kasvualadeks on valitud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia horisontaalselt läbi teiste sektorite, tervisetehnoloogiad ja –teenused ning ressursside efektiivsem kasutamine ^[11] (arvestades nutika spetsialiseerumise metoodikat ei pruugi need kasvualad tuginedes ettevõtlikule avastusprotsessile kogu perioodiks jääda samaks). Samuti toetatakse teadus- ja arendustegevuses ülikoolide ja TA asutuste institutsionaalseid reforme, tiptasemel teadusuuringuid, rahvusvahelist teaduskoostööd (sh sünergia ELi teaduse raamprogrammiga Horisont 2020), üliõpilaste, õppejõudude ja teadlaste mobiilsusust ja järelkasvu tekkimist, tagatakse kaasaegne taristu (nii asutuse kui ka riikliku tähtsusega) ja jätkatakse teaduse populariseerimist. Lisaks töötatakse välja meede ettevõtete arengu terviklikuks toetamiseks, et pakkuda terviklikku tuge Eesti majanduse mõjukeskmes olevatele ettevõtetele kasvuambitsioonide kavandamisel ja elluviimisel.

Uute toodete-teenuste loomisel ja ärimudelite uuendamisel peitub **suur kasvuvõimaluste kogum info- ja kommunikatsioonitehnoloogia paremas rakendamises**. Teadmistepõhise majanduse üheks kasvu eelduseks on tervet Eestis kattev kiire lairibataristu ja e-teenuste alustaristu pidev arendamine, mis toetab teiste majandus- ja elualade potentsiaali paremat kasutamist – tootlikkuse kasv avalikus ja erasektoris, IKT võimaluste rakendamine e-õppes, tervishoius, ettevõtluses, põllumajanduses, paindlikumad töötingimused (sh kaugtöö ja osajaga töö).

Eksportivate ettevõtete osakaal on Eestis väike. Eesti majanduse taastumine käesolevast kriisist on toimunud ekspordi toel (mille osatähtsus ulatus 2011. aastal 93%-ni jooksevhindades arvutatuna SKP-st) ning valdav osa sellest kujunes ettevõtlussektoris, mis andis ligi 90% kogu lisandväärtuse juurdekasvust¹². Siiski on eksportivate ettevõtete osakaal väike, moodustades vaid

¹¹ Nutikas spetsialiseerumine - Kvalitatiivne analüüs Eesti Arengufond (http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2013/06/Nutikas-spetsialiseerumine-20_02_2013.pdf).

¹² Statistikaamet.

16% ettevõtete koguarvust¹³. Teiseks on **ekspordibaas kitsas ja kulueelistel põhinev**. Sisemaise turu väiksuse tõttu on eksport Eesti majanduse arengul ka tulevikus võtmetähtsusega ning välisriikides tegutsemise edukus saab paljudele ettevõtetele kriitiliseks edufaktoriks. Ees seisvate väljakutsete lahendamiseks on vajalik **kapitalile ligipääsu parandamine ja välisinvesteeringute suurendamine**. Kasvu jätkumiseks, uute töökohtade tekkeks ja ärialade arendamiseks vajab Eesti olulises mahus investeeringuid, sh välisinvesteeringuid, sest ainult oma allikatest Eesti kasvuvõimaluste kasutamisest tekkivate vajaduste katteks ei piisa. Eesti 2020 on seatud eesmärgiks **suurendada Eesti ekspordi osatähtsust maailma kaubanduses 0,11%-ni** (2011. a 0,099%). Kavas on aidata kaasa ettevõtete ekspordivõime ja loodava lisandväärtuse tõstmisele, Eesti elanike ettevõtlikkuse kasvule ning ettevõtete kasvupotentsiaali realiseerimisele (sh piirkondliku ettevõtluse, loomemajanduse ja turismiteenuste ekspordi arendamisele) ja VKEdel kapitalile ligipääsu parandamisele.

Eesti 2020 seatud eesmärgid ja Eesti arenguvajadustest lähtuvalt kavandatud sekkumised toetavad ka 2013. aasta riigipõhine soovitus nr 3 täitmist, tugevdades jõupingutusi teadustegevuse ja innovatsioonisüsteemide eelistamise ja rahvusvahelistumise edendamiseks ning süvendades ettevõtjate, kõrgkoolide ja teadusasutuste koostööd.

1.1.4. Jätkusuutlik ja kohanduv riik

Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärgiks keskpikas perioodis on **valitsussektori eelarve struktuurne ülejääk ning riigi konkurentsivõimet toetav eelarvepoliitika**. Selle saavutamiseks on tarvis suurendada avaliku sektori paindlikkust ning ohjata kulutusi. Mõjususe ja tõhususe saavutamiseks on oluline tugev avalik teenistus ning optimaalsel tasemel pakutavad kulusäästlikud avalikud teenused, tagades samas nende kvaliteedi, kättesaadavuse ning regionaalse tasakaalustatuse.

Inimeste ja organisatsioonide arendamine, poliitikakujundamise võimekuse tõstmine ning avalike teenuste (sh kohalike avalike teenuste) parem korraldamine võimaldavad leevendada Eesti arenguvajadusi, mis on seotud madala poliitikakujundamise kvaliteediga nii keskvalitsuse, kui ka kohalike omavalitsuste tasandil, riigivalitsemise killustatusega, strateegilise planeerimise ja riigieelarve nõrga seostatusega, avalike teenuste ebatõhusa osutamisega, avalike teenistujate ebapiisavate kompetentsidega ning piirkondliku tasandi arendusvõimekusega. Kirjeldatud sekkumistega panustatakse ka riigipõhisesse soovitus nr 5¹⁴ täitmisesse.

¹³ Statistikaamet, Maksu- ja Tolliamet.

¹⁴ Tasakaalustada paremini kohalike omavalitsuste tulud ja neile pandud vastutus. Muuta kohalike omavalitsuste tegevus tõhusamaks ja tagada kohaliku tasandi avalike teenuste kvaliteetne pakkumine.

1.2. Selgitus, mille alusel valiti partnerluslepet arvestades temaatilised eesmärgid ja vastavad investeerimisprioriteedid, mis põhinevad piirkonna vajadustel (kui asjakohane, ka riiklikel vajadustel), sealhulgas vajadusel pöörata tähelepanu probleemidele, mis on määratletud asjakohastes riigipõhistes soovitustes, mis võeti vastu ELi toimimise lepingu artikli 121 lõike 2 kohaselt ja asjakohastes nõukogu soovitustes, mis võeti vastu ELi toimimise lepingu artikli 148 lõike 4 kohaselt, võttes arvesse eelhindamise tulemusi.

Ülevaade temaatiliste eesmärkide ja investeerimisprioriteetide valiku põhjustest sisaldub Partnerlusleppe punktis 1.3.

1.3. Rahaeraldiste põhjendus

Sisaldub Partnerlusleppe punktis 1.1. ja 1.3.

Tabel 1. Ülevaade rakenduskavas esitatud investeerimisstrateegiast.

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakenduskavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeerimis-prioriteedid	Investeerimis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
1. Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus	ERF	282 650 362	8,08%	10. Investeerimine haridusse, koolitusse ja oskuste omandamiseks	Investeeringud haridusse, koolitusse ja kutseõppesse oskuste omandamise eesmärgil ja elukestvasse õppesse haridus- ja omandamiseks	Demograafiliste muutustega arvestav ja kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv üldhariduskoolide võrk, mis tagab võrdse ligipääsu	1) Keskkhariduse tasemel õppurite jagunemine üldkeskhariduse ja kutsekeskhariduse vahel; 2) Gümnaasiumiastmega koolide arv;

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
osalemaks tööturul.				kutsekoolitusse ja pidevõppesse	koolitustaristu arendamise läbi.	kvaliteetsele haridusele kõigis Eesti piirkondades.	3) Ruutmeetreid õpilase kohta haridusvõrgu korrastamisel toetust saanud objektidel; 4) Raskete hariduslike erivajadustega (puuetega) õpilaste osakaal kaasatuna tavakooli.
	ESF	192 940 211	5,51%	10. Investeeringud haridusse, koolitusse ja oskuste omandamiseks kutsekoolitusse ja pidevõppesse	Koolist väljalangemise ennetamine ja vähendamine ning võrdse juurdepääsu hõlbustamine kvaliteetsele haridusele nii koolieelsetes lasteasutustes kui ka põhi- ja keskkoolis sealhulgas formaalsed, mitteformaalsed ja informaalset õpivõimalused	Kvaliteetsete hariduslike tugiteenuste abil varase koolist ja haridussüsteemist lahkumise vähendamine ning karjäärivalikute toetamine.	1) Osakaal õppuritest, kes on põhikooli 3. kooliastmes saanud tugimeetmest karjääriinfot ja/ või – individuaalnõustamist ning peale põhihariduse lõpetamist järgneva kalendriaasta 10. novembri seisuga osalevad järgmise taseme õppes 2) Osakaal väikekoolidest (alla 150 õpilase), kes kasutavad ESFist toetatud piirkondlike õppenõustamiskeskuste pakutavaid teenuseid

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
					reintegreerimiseks haridusse ja koolitusse.	Õpetajate, õppejõudude, koolijuhtide ja noorsootöötajate õpetamispädevuse parandamine, et rakenduks iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetav, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendav õpikäsitus kõigil haridustasemetel ja -liikides.	Osakaal koolitustel (maht vähemalt 30 ak tundi) osalenud õpetajatest, haridusasutuste juhtidest ja noorsootöötajatest, kes said koolituse lõppedes kvalifikatsiooni.
						Kasutusele on võetud kaasaegne ja uuenduslik õppevara.	1) 8. klassi õpilaste osakaal, kes õpivad koolides, kus õpetajad kasutavad ESF- toel arendatud IKT lahendusi vähemalt 25% tundidest;
					Kõikide vanuserühmade võrdsete võimaluste parandamine juurdepääsul elukestvalem õppele formaalsetes, mitteformaalsetes ja informaalsetes vormides, tööjõu teadmiste, oskuste ja pädevuste täiustamine ning paindlike õppimisvõimaluste	Õpe kutse- ja kõrghariduses on suuremas vastavuses tööturu vajadustega ning toetab ettevõtlikkust.	1) Õpipoisiõppes osalenutest edukalt lõpetanute määr; 2) Programmis osalenud õppeasutuste osakaal, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud;
						Kutse- ja erialase kvalifikatsiooniga	1) ESF tugimeetmest toetatavate täiskasvanud õppurite õpingute

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringu-prioriteedid	Investeeringu-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
					edendamine, sealhulgas karjäärinõustamise ja omandatud oskuste hindamise kaudu.	täiskasvanute osakaal on suurenenud, inimeste elukestva õppe võtmepädevused on paranenud ning suurenenud on nende konkurentsivõime tööturul.	katkestamise määr mittetatsionaarses tasemeõppes; 2) Täiskasvanute täienduskoolitustel osalenud, kes lahkudes saavad kvalifikatsiooni- või kompetentsitunnistuse;
2. Sotsiaalse kaasatuse suurendamine.	ERF	204 654 743	5,85%	9. Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja mis tahes diskrimineerimise vastu võitlemine.	Investeeringud tervishoidu ja sotsiaalsesse taristusse, mis panustavad piirkondlikku ja kohalikku arengusse, vähendades tervisealast ebavõrdsust ning edendades sotsiaalset kaasatust parandatud juurdepääsu kaudu sotsiaal-, kultuuri- ja meelelahutusteenustele, ning üleminek hooldeasutustes pakutavalt hoolekandeteenustelt kohalikule hoolekandestruktuurile.	Regionaalselt kättesaadavad, kvaliteetsed ja jätkusuutlikud tervishoiuteenused. Kvaliteetsem ja integreeritum teenuste struktuur toetab psüühilise erivajadusega inimeste kogukonnas elamist ning puudest tuleneva tegevuspiiranguga	1) Vastuvõttude arv esmatasandi tervisekeskustes 1000 inimese kohta; 2) Üld- ja kohalike haiglate osakaal, kus piirkondlik haigla/pädevuskeskus on omandanud osaluse/otsustusõiguse 3) Ida-Viru keskhaigla ambulatoorsete vastuvõttude osakaal maakonna elanike kõikidest ambulatoorsetest vastuvõttudest Iseseisvat toimetulekut toetavate teenuste ja ööpäevaringsete institutsionaalsete hooldusteenuste kohtade suhtarv erihoolekandes.

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
						inimestel on paremad võimalused oma koduses keskkonnas toimetulekuks	
	ESF	141 465 851	4,04%	9. Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja mis tahes diskrimineerimise vastu võitlemine.	Juurdepääsu parandamine taskukohastele, jätkusuutlikele ja kvaliteetsetele teenustele, sealhulgas tervishoiuteenustele ja üldhuvi sotsiaalteenustele.	Lapsehoiu ja puuetega laste tugiteenuseid saanud hooldajate osalemine tööturul on suurenenud. Hoolekandeteenuseid saanud erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustega inimeste osalemine tööturul on suurenenud või nende toimetulek paranenud. Teenust saanud inimeste alkoholi tarvitamine on vähenenud.	Osalejad, kes 6 kuud pärast lapsehoiu ja/või puuetega laste tugiteenuse saamise algust on tööturul. 1) Osalejad, kes 6 kuud pärast hoolekandeteenuse saamise algust on tööturul; 2) Osalejate suhtarv, kes said aasta jooksul ESFist toetatud hoolekandeteenuseid ning kelle toimetulek seeläbi paranes või kelle puhul välditi ööpäevaringsele institutsionaalsele teenusele suundumist. 3) Osalejad, kes 1 kuu pärast vanglast vabanenutele suunatud tugiteenuse saamist on tööturul Osalejad, kelle hulgas on alkoholi liigtarvitamise riskitase vähenenud 6 kuud pärast alkoholi tarvitamise vähendamisele suunatud teenuste osutamise algust.

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
							1)
					Aktiivne kaasamine, sealhulgas eesmärgiga edendada võrdseid võimalusi ja aktiivset osalemist ning parandada tööalast konkurentsivõimet.	Kohanemis- ja lõimumisteenustes osalenute konkurentsivõime Eesti ühiskonnas, sh tööturul, elukestvas õppes ning kodanikuühiskonnas osalemiseks on paranenud.	Kohanemis- ja lõimumisprogrammi läbinute arv, kelle eesti keele oskus, praktiline informeeritus ja teadmised Eesti riigi, ühiskonna ja kultuuri kohta on paranenud.
						Kaasamine ja tööhõivevalmiduse parandamine noorte, sh tõrjutusriskis noorte, seas.	1) Osakaal noortemeetmest kasusaajatest kes on sihtgrupile suunatud tegevused läbinud; 2) Tugimeetmetes osalenud NEET noorte (vanuses 15-26) osakaal, kes 6 kuud peale tegevusest lahkumist on väljunud NEET noore staatusest.
3. Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult	ESF	203 605 301	5,82%	8. Kestva ja kvaliteetse tööhõive edendamine ja	Töötajate ja mitteaktiivsete inimeste, sealhulgas pikaajaliste töötute ja tööturult eemale jäävate inimeste,	Vähenenud töövõimega inimeste osalemine tööturul ja tööhõives on suurenenud ja tööealise elanikkonna töövõime	1) Töötavad inimesed, kelle töövõimet hinnati osaliseks ning kes on säilitanud oma töökoha 12. kuu möödumisel peale hindamist;

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
väljalangemise ennetamine.				tööjõu liikuvuse toetamine.	töövõimalustele juurdepääs, sealhulgas ka kohaliku tähtsusega tööhõivealgatuste ning tööalase liikuvuse toetamise kaudu.	vähenedmine on pidurdunud, Aktiivsetel tööturuteenustel osalenud väiksema konkurentsivõimega sihtrühmade tööhõive on suurenenud.	2) Mittetöötavad inimesed, kelle töövõimet hinnati osaliseks ning kes on liikunud hõivesse 12. kuu möödumisel peale hindamist. Osalejad, kes on asunud kuue kuu jooksul pärast programmist lahkumist tööle, sh füüsilisest isikust ettevõtjana.
4. Kasvuvõimelise ettevõtluse ja seda toetav teadus- ja arendustegevus.	ERF	584 127 467	16,69%	1. Teaduse, tehnoloogilise arendustegevuse ja innovatsiooni edendamine.	Teadus- ja uuendustegevuse taristu ja võimekuse täiustamine, et arendada teadus- ja uuendustegevuse alast kõrget kvaliteeti ning edendada eelkõige Euroopa huvides tegutsevate pädevuskeskuste tööd.	T&A on kõrgetasemeline ja Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav.	1) Erasektori rahastatud avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal 2) Eesti edukus ELi teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Horisont 2020: võidetud lepingute maht elaniku kohta,
					teadus- ja uuendustegevusse suunatud äriplaneerimise investeeringute soodustamine, ettevõtete, teadus- ja arenduskeskuste ning kõrgharidussektori	TAI süsteem toetab majandusstruktuuri muutumist teadmistemahukamaks ja sotsiaalsete väljakutsete lahendamist.	1) Erasektori teadus- ja arendustegevuse TA kulutuste osakaal (% SKP-st); 2) Ülikoolide ja teiste kõrgkoolidega innovatsioonialast koostööd teinud ettevõtete osakaal kõigi küsitletud ettevõtete hulgas.

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
					vaheliste sidemete ja sünergiate arendamine, eelkõige investeeringute edendamine toodete ja teenuste arendamisse, tehnosiirdesse, sotsiaalsesse innovatsiooni, ökoinnovatsiooni, avalike teenuste alaste rakendustesse, nõudluse stimuleerimisse, võrgustike ja klastrite loomisse ja avatud innovatsiooni soodustamisse läbi nutika spetsialiseerumise, ning tehnoloogiliste ja rakenduslike teadusuuringute, katseliinide, toodete varaste	Innovaatilised lahendused suurendavad ettevõtete ressursitootlikkust.	Ressursitootlikkus.
						Eesti ettevõtted pakuvad uuenduslikke kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid.	Müügitulu uutest või oluliselt muudetud toodetest või teenustest.

					valideerimismeetmete, arenenud tootmisvõimsuste suutlikkusse ja esimese toodangu toetamine, eelkõige võtmetehnoloogiate ning üldotstarbeliste tehnoloogiate levitamise valdkonnas.		
--	--	--	--	--	---	--	--

	ESF	10 200 000	0,29%	10. Investeeringud haridusse, koolitusse ja oskuste omandamiseks kutsekoolitusse ja pidevõppesse	Kolmanda taseme või samaväärse hariduse kvaliteedi, tulemuslikkuse ja kättesaadavuse parandamine, et suurendada osalust ja parandada haridustaset, pidades eelkõige silmas ebasoodsas olukorras olevaid inimesi	Eesti majandusstruktuuri muutmine teadmistemahukamaks läbi nutika spetsialiseerumise.	IKT prioriteetsete teadussuundade uurimisrühmadesse programmi raames lisandunud teadlaste juhendamisel kaitstud lõputööde arv.
--	-----	------------	-------	--	---	---	--

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
5. VKEd ja piirkondliku ettevõtluse arendamine.	ERF	438 538 775	12,53%	3. VKEd ja põllumajanduss ektori (EAFRD puhul) ning kalandus- ja vesiviljelussektori (EMKFi puhul) konkurentsivõime suurendamine.	VKEd kasvupotentsiaali toetamine piirkondlikel, riiklikel ja rahvusvahelistel turgudel ja innovatsiooniprotsessides osalemise toetamine.	VKEd on orienteeritud kasvule ja ekspordile.	1) VKE-de poolt loodud lisandväärtus töötaja kohta (jooksevhindades); 2) Eksportivate ettevõtete arv.
				8. Kestva ja kvaliteetse tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine.	Tööhõivesõbraliku majanduskasvu toetamine sisemise potentsiaali arendamise kaudu osana konkreetsete piirkondade territoriaalsest strateegiast, sealhulgas taandarenevate tööstuspiirkondade ümberkorraldamine ning konkreetsetele loodus- ja kultuurivaradele juurdepääsu tõhustamine ja sellise vara arendamine.	Majandusaktiivsus väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi on kasvanud.	Väljaspool Harjumaad ja Tartumaad loodud SKP osakaal Eesti SKP-st.
6. Energiatõhusus.	ÜF	260 590 149	7,45%	4. Väheste CO ₂ - heitega majandusele ülemineku	Energiatõhususe, aruka energiajuhtimise ja taastuvenergia kasutamise toetamine	Energiasäästlik eluasemesektor ja tänavavalgustus.	1) Arvestuslik keskmine energiasääst rekonstrueeritud kortermajades;

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringu-prioriteedid	Investeeringu-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
				toetamine kõikides sektorites.	avalikus taristus, sealhulgas üldkasutatavates hoonetes ja eluasemesektoris.		2) Eeldatav keskmine valgustuspunkti installeeritud elektriline võimsus.
7. Veekaitse.	ÜF	180 019 854	5,14%	6. Keskkonnahoid ja keskkonnakaits e ning ressursitõhusus e edendamine.	Investeeringud veesektorisse, et täita liidu keskkonnavalase õigustiku nõuded ja rahuldada liikmesriikide investeeringuvajadused seoses nendest nõuetest rangemate nõuete täitmisega.	Nõuetekohane veemajandustaristu reoveekogumisaladel.	1) Ühisveevärgist nõuetekohast joogivett saavate inimeste osakaal enam kui 2000 inimest teenindavates veevõrkides; 2) Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal.
						Korrastatud saastunud alad, veekogud ja märgalad.	1) Korrastatud riikliku tähtsusega jääkreostusobjektide osakaal; 2) Veekogumid, kus on vajadus likvideerida keemilise või ökoloogilise seisundi halvenemise oht; 3) Ökosüsteemile omase veerežiimiga alade osakaal kogu mahajäetud alade pindalast.
8. Roheline infrastruktuur ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine.	ÜF	110 937 794	3,17%	5. Kliimamuutustega kohanemise, riskiennetamise ja -juhtimise edendamine.	Selliste investeeringute edendamine, mis on suunatud konkreetsete ohtudega toimetulemiseks, vastupanuvõime tagamiseks Katastroofide puhul ja katastroofide	Kliimamuutuste ja ulatuslike reostuste põhjustatud hädaolukordadele reageerimise võimekuse kasv.	1) Piirkondade arv, kus suudetakse samaaegselt kuni 600 ha tulekahju lokaliseerida ja likvideerida (4 piirkonda); 2) Merereostustõrje võimekus (PPA); 3) Uuendatud hüdrometeoroloogia seirevõrgu osakaal.

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeerimis-prioriteedid	Investeerimis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
					tagajärgedega toimetulemise süsteemide väljatöötamiseks.		
				6. Keskkonnahoid ja keskkonnakaits e ning ressursitõhusus e edendamine.	Bioloogilise mitmekesisuse ning mullastike kaitse ja taastamine, ning ökosüsteemi teenuste, sealhulgas Natura 2000 ja roheliste taristute edendamine.	Paranenud seisundis kaitstavad liigid ja elupaigad.	1) Paranenud või samaks jäänud seisundiga liikide arv; 2) Paranenud või samaks jäänud seisundiga elupaigatuüpide arv.
9. Jätkusuutlik linnapiirkondade areng.	ERF	93 819 149	2,68%	4. Väheste CO2 -heidetega majandusele ülemineku toetamine kõikides sektorites.	CO-2 -heidet vähendavate strateegiatega edendamine igat liiki territooriumidel, eelkõige linnapiirkondades, sealhulgas säästva mitmeliigilise linnalise liikuvuse edendamine ning kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks ettenähtud meetmed.	Säästvate liikumisviiside kasutajate osakaal on kasvanud.	Igapäevaseks töөлkäimiseks ühistransporti või jalgratast kasutavate või jalgsi liikuvate inimeste osatähtsus suuremates linnapiirkondades.
				9. sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja mis tahes	Mahajäänud linna- ja maapiirkondade kogukondade füüsilise, majandusliku ja sotsiaalse taaselustamise toetamine	Olulisemad alakasutatud alad Ida-Virumaa suuremates linnapiirkondades on taaselavdatud.	Investeeringute tulemusena kasu saanud ettevõtjate ja teenuse osutajate arv.

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringu-prioriteedid	Investeeringu-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
				diskrimineerimise vastu võitlemine	Investeeringud tervishoidu ja sotsiaalsesse taristusse, mis panustavad piirkondlikku ja kohalikku arengusse, vähendades tervisealast ebavõrdsust ning edendades sotsiaalset kaasatust parandatud juurdepääsu kaudu sotsiaal-, kultuuri- ja meelelahutusteenustele, ning üleminek hooldeasutustes pakutavatelt hoolekandeteenustelt kohalikule hoolekandestruktuurile.	Kodulähedased lasteaia- ja lapsehoiuvõimalused suuremate linnapiirkondade elanike jaoks on tagatud.	Lastehoiu ja lasteaiajärjekordade pikkus suuremates linnapiirkondades.
10. Jätkusuutlik transport.	ÜF	470 677 882	13,45%	7. Säästva transpordi ja tähtsate võrgutaristuste kitsaskohtade kõrvaldamise edendamine.	Euroopa ühtse mitmeliigilise transpordipiirkonna toetamine, investeerides TEN-T-sse. Keskkonnasõbralike (sealhulgas madala müratasemega) ja vähese CO ₂ -heitega transpordisüsteemide, sealhulgas siseveeteede ja meretranspordi,	Paremad ühendused TEN-T võrgustikus. Jätkusuutlik transport, sh raudteetransport TEN-T võrgustikus.	1) Rahvusvaheliste reisijate arv aastas (õhu-, vee- ja bussitransport); 2) Halvas seisundis teede osakaal TEN-T võrgustiku teedest. 1) Rongireisijate arv aastas; 2) Ühistranspordi kasutajate, jalgsi ja jalgrattaga liikujate osakaal.

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringis-prioriteedid	Investeeringis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
					sadamate, eri transpordiliikide ühendamise ja lennujaamade taristu arendamine ja parandamine, et soodustada säästvat piirkondlikku ja kohalikku liikuvust.		
11. IKT teenuste taristu.	ERF	79 175 270	2,26%	2. IKTle juurdepääsu, selle tehnoloogia kasutamise ning kvaliteedi parandamine.	Lairibaühenduse kasutuselevõtu ja kiire ühendusega võrkude väljaarendamise ning laiendamise ning arenevate tehnoloogiate ja võrkude digitaalse majanduse jaoks kasutuselevõtmise toetamine.	Kogu Eesti elanikkonnal on võimalik kasutada kiiret interneti.	100 Mbp/s või suurema kiirusega ühenduste osakaal interneti püsiühenduste koguarvust.
					e-riigi, e-õppe, e-kaasatuse, e-kultuuri ja e-tervishoiu alaste IKT rakenduste tugevdamine.	Teenuste baastaristu toetab e-teenuste kasutuselevõttu Eestis ja piiriüleselt.	1) Turvalise elektroonse identiteedi (ID-kaart, mobiil-ID jne) kasutajad; 2) X-tee vahendusel Eesti ametiasutuste poolt pakutavad e-teenused.
12. Haldusvõimekus.	ERF	109 460 907	3,13%	11. Riigiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilis e suutlikkuse ja tõhusa avaliku	Ametiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilise suutlikkuse ning tõhusa avaliku halduse	Avalikke teenuseid pakutakse kättesaadavalt, ühtselt, kasutajakeskselt ja nutikalt.	1) Rahulolu avalike teenuste kvaliteediga (16.-74-aastaste elanike hulgas); 2) Rahulolu avalike teenuste kvaliteediga (ettevõtjate hulgas);

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeeringu-prioriteedid	Investeeringu-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
				halduse edendamine.	parandamine ERFi rakendamise seotud haldusorganite institutsioonilise suutlikkuse ja tõhususe ning seonduvate avalike teenuste tugevdamise kaudu; ning toetamaks ESFi toetatavaid meetmeid institutsioonilise suutlikkuse ja avaliku halduse tõhustamiseks.		3) Avalikest e-teenustest teadlike elanike osakaal.
	ESF	28 372 604	0,81%	11. Riigiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilis e suutlikkuse ja tõhusa avaliku halduse edendamine.	Investeeringud institutsionaalsesse suutlikkuse ning riigi, piirkonna ja kohaliku tasandi avaliku halduse ja avalike teenuste tõhususse, pidades silmas reforme, paremat õiguslikku reguleerimist ja head haldustava.	Valitsemissektoris on suurenenud ameti- ja erialane pädevus ning juhtimisvõimekus	1) Keskvalitsusest ja mittetulundussektorist koolituse läbinute osakaal, kelle asjatundlikkus on suurenenud; 2) Kohalikest omavalitsustest ja mittetulundussektorist koolituse läbinute osakaal, kelle asjatundlikkus on suurenenud; 3) Rakendatud uued protsessid; 4) Toetatud keskvalitsuseorganisatsioonide arv, kus on juhtimissüsteemid täielikult rakendatud.
						Parem poliitikakujundamise protsess juurutades mehhanisme ja tööriistu, mis aitavad kaasa	Algatuste arv, mis on ESF toetuse tulemusel käima lükatud parandamaks koostööd, kaasamist ja paremat teabekasutust poliitikakujundamisel

Prioriteetne suund	Fond	Liidu toetus (eurodes)	Rakendus-kavale antava liidu toetuse osakaal	Temaatiline eesmärk	Investeerimis-prioriteedid	Investeerimis-prioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid	Üldised ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad, mille jaoks on kehtestatud sihtväärtus
						terviklikumale, kaasavamale ja teadmispõhisemale poliitikakujundamisele	
13. Tehniline abi.	ERF	68 657 347	1,96%	NA	NA	Perioodi 2014-2020 ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava on tõhusalt ellu viidud.	1) Avalikkuse teadlikkus struktuurivahenditest. 2) Rakenduskava/Partnerlusleppe rakendamisega seotud administratsiooni personalivoolavus; 3) Rikkumiste veamäär.
14. Tehniline abi.	ÜF	39 308 998	1,12%	NA	NA	Perioodi 2014-2020 ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava on tõhusalt ellu viidud.	1) Avalikkuse teadlikkus struktuurivahenditest; 2) Rakenduskava/Partnerlusleppe rakendamisega seotud administratsiooni personalivoolavus; 3) Rikkumiste veamäär.

2. Prioriteetsete suundade kirjeldus

2.1. Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul

2.1.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Prioriteetne suund „Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemiseks tööturul“ koosneb temaatilise eesmärgi nr 10 „Investeerimine haridusse, oskustesse ja pidevõppesse“ kolme investeerimisprioriteedi raames seatud eesmärkidest ja nende saavutamiseks tehtavatest tegevustest, millest kaks on rahastatud Euroopa Sotsiaalfondi ja üks Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest. Tulenevalt arenguvajaduste analüüsist (Partnerlusleppe ptk 1.1.) ning Eestile tehtud riigipõhistest soovitustest¹⁵, on Eesti ESFi investeerimisprioriteetidest valinud järgmised: „Koolist väljalangemise ennetamine ja vähendamine ning võrdse juurdepääsu hõlbustamine kvaliteetsele haridusele nii koolieelsetes lasteasutustes kui ka põhi- ja keskkoolis, sealhulgas formaalsed, mitteformaalsed ja informaalset õpivõimalused reintegreerimiseks haridusse ja koolitusse“ ja „Kõikide vanuserühmade võrdsete võimaluste parandamine juurdepääsul elukestvate õppele formaalsetes, mitteformaalsetes ja informaalsetes vormides, tööjõu teadmiste, oskuste ja pädevuste täiustamine ning paindlike õppimisvõimaluste edendamine, sealhulgas karjäärinõustamise ja omandatud oskuste hindamise kaudu“. Lisaks ESF-ist rahastatavatele tegevustele, mis peavad toetama õppe sisu ja tugiteenuste kvaliteedi tagamist, on kvaliteetse ja kättesaadava hariduse ning süsteemi jätkusuutlikkuse tagamiseks vajalikud ka investeeringud hariduse infrastruktuuri, et korrastada üldhariduskoolide võrku, mistõttu on ESFi investeerimisprioriteetide kõrval valitud ka ERFi investeerimisprioriteet „Investeerimine haridusse, oskustesse ja elukestvasse õppesse haridus- ja koolitusinfrastruktuuri arendamise läbi“. Mitme fondi tegevuste kombineerimine ühte prioriteetssesse suunda aitab parandada taristusse ja inimressurssi tehtavate investeeringute kooskõla, suurendada sünergiat erinevate haridustasemete ja koolitüüpide vahel ning vähendada fragmenteeritust. Kaasava hariduse põhimõtete juurutamiseks on vajalik investeerida taristu lahendustesse, mis võimaldavad erivajadustega inimeste kaasamist tavakooli. Taristu investeeringuid on vaja toetada erivajadustega laste arengut toetava õpikäsitle ja õppenõustamisega. Samal ajal on demograafilistest ja kaasava hariduse trendidest lähtuvalt vajalik investeerida HEV koolide infrastruktuuri, tagades sellega kaasaegse õppekeskkonna erivajadusega lastele, keda tavakoolidesse integreerida on keeruline. Gümnaasiumist lahutatud põhikoolide lõpetajatest oluliselt suurem osakaal suundub edasi õppima kutsekooli võrreldes nn pika tsükli koolidega. Suurendamiseks kutseõppesse suundujate osakaalu, investeeritakse põhikoolide- ja gümnaasiumide lahutamisse, mida toetatakse kättesaadavamate karjääri- ja õppenõustamisteenustega ning individukesksema õpikäsitle rakendamisega. Suurendamiseks ressursside tõhusat kasutust, investeeritakse erinevate haridustasemete integreerimiseks ühte

¹⁵ 3. Jätkata jõupingutusi haridus- ja koolitussüsteemi paremaks vastavusseviimiseks tööturu vajadustega, kaasates sellesse protsessi veelgi rohkem tööturu osapooli ja rakendades sihipäraseid meetmeid noorte töötuse vähendamiseks. Suurendada oluliselt madala kvalifikatsiooniga töötajate osalust elukestvas õppes. Tugevdada jõupingutusi teadustegevuse ja innovatsioonisüsteemide eelistamise ja rahvusvahelistumise edendamiseks ning süvendada ettevõtjate, kõrgkoolide ja teadusasutuste koostööd.

5. Tasakaalustada paremini kohalike omavalitsuste tulud ja neile pandud vastutus. Muuta kohalike omavalitsuste tegevus tõhusamaks ja tagada kohaliku tasandi avalike teenuste kvaliteetne pakkumine.

koolihoonesse spetsiifiliste ressursside, unikaalse oskusteabe ning spetsialistide parimaks kasutamiseks.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: koolist väljalangemise ennetamine ja vähendamine ning võrdse juurdepääsu hõlbustamine kvaliteetsele haridusele nii koolieelsetes lasteasutustes kui ka põhi- ja keskkoolis sealhulgas formaalsed, mitteformaalsed ja informaalset õpivõimalused reintegreerimiseks haridusse ja koolitusse.

2.1.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.1.2.1. Euroopa Liidu (edaspidi EL) vahendite kasutamise eesmärk 1: Kvaliteetsete hariduslike tugiteenuste abil varase koolist ja haridussüsteemist lahkumise vähendamine ning karjäärivalikute toetamine

Madala haridustasemega mitteõppivate noorte arv on Eestis endiselt kõrge, mis põhjustab neile noortele raskusi eluga toimetulekul ja riigile täiendavaid kulutusi sotsiaal-, tervise-, sisejulgeoleku jt valdkondades. Väljalangevuse üheks olulisemaks põhjuseks on piisava koolipoolse toe puudumine ning sellest tulenevalt ka noorte väheteadlikud valikud¹⁶. Eriti terav on probleem väiksemates koolides, kus vähene õpilaste arv ei võimalda palgata kooli piisava töökoormusega õppenõustamise spetsialiste, sh psühholoogi, sotsiaalpedagoogi, logopeedi. Puudu on karjääriteenuste osutajatest ning probleeme on teenuse kättesaadavusega. Karjääriteenused (karjääriinfo, -nõustamine ja -õpe) on praegu tagatud vaid ühele aastakäigule põhikooli 3. kooliastme, gümnaasiumi ja kutseõppeasutuste õppuritest.

Lisaks ei aita kooli tasandi ja kooliväliste tugispetsialistide teenuse ebapiisav kättesaadavus kaasa haridusliku ja sotsiaalse kaasatuse põhimõtete rakendamisele haridusasutustes ega taga kõikide õpilaste osalemist võimetekohases õppes. Õppuri probleemide liiga hiline märkamine ning nende kuhjumine suurendab koolist väljalangemise tõenäosust ning hilisemaid toimetulekuraskusi. Eestis oli 2012. a novembri seisuga 237 624 last vanuses 1,5–18 aastat, kellest hinnanguliselt 4,5% vajavad puudest või muust erivajadusest tulenevalt eriõpet või õppenõustamisteenust.

Oodatava tulemusena suureneb hariduslikke tugiteenuseid (karjääri- ja õppenõustamisteenused) saanute arv, sealjuures paraneb eripedagoogilise ja psühholoogilise teenuse kättesaadavus väiksemates üldhariduskoolides. Paranevad õpitulemused ning noored teevad teadlikumaid valikuid, mis vähendab väljalangevust kutseõppes ja gümnaasiumist ning väheneb varajaste haridustee katkestajate osakaal.

Tabel 2. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Piir ko nna kat ego ori a	Näita ja puhu l kasu tatav mõõt ühik	Üldine väljund näitaja, mille alusel eesmär ke püstitat akse	Alg vää rtu s	Alg- ja sihtv äärt use mõõ tühi k	Baas aast a	Sihtväärt us (2023)			And meal likas	Aru and luse sag edu s
								M	N	K		

¹⁶ „Õpingute katkestamise põhjused kutseõppes“ (Espenberg, Beilmann jt, 2012-2013).

Osakaal õppuritest, kes on põhikooli 3. kooliastmes saanud tugimeetmest karjääriinfot ja/ või – individuaalnõustamist ning peale põhihariduse lõpetamist järgneva kalendriaasta 10. novembri seisuga osalevad järgmise taseme õppes ¹⁷	Vähem arenenud	Õpilaste arv	Ei kohaldu	93	%	2012	-	-	96	EHIS	Kor d aast as
Osakaal väikekoolidest (alla 150 õpilase), kes kasutavad ESFist toetatud piirkondlike õppenõustamiskeskuste pakutavaid teenuseid ¹⁸	Vähem arenenud	Koolide arv	Ei kohaldu	78 % ¹⁹	%	2013			85 %	Toetuse saaja aruanded	Kor d aast as

2.1.2.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Õpetajate, õppejõudude, koolijuhtide ja noorsootöötajate õpetamispädevuse parandamine, et rakenduks iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetav, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendav õpikäsitus kõigil haridustasemetel ja –liikides

Kuigi Eesti haridussüsteemi kvaliteedinäitajad on üldiselt kõrged, mida iseloomustavad näiteks Eesti õpilaste väga head tulemused OECD läbi viidavas PISA uuringus²⁰, siis on haridussüsteemil endiselt väljakutseid. Tänapäeva ühiskond ja majandus ootab inimestelt suuremat ettevõtlikkust ja innovatsiooniteadlikkust, seega on oluline arendada õpilaste loovust ja sotsiaalseid oskusi. Eesti hariduspoliitika lähtub kaasava hariduse põhimõtetest, mille kohaselt on kõigil õppijatel õigus saada haridust vastavalt oma võimetele ja vajadustele. Kõik viimasel kümnendil riiklikult kehtestatud tasemehariduse õppekavad on rõhutanud õppijakesksust, võtmepädevuste olulisust, vajadust siduda õppeprotsessis uus teadmine olemasolevaga, lõimida see erinevate aine- ja eluvaldkondadega, õppida/õpetada mitte faktiteadmisi, vaid õppida õppima ja probleeme lahendama, ning teha seda meeskonnas. Õpetaja ei ole 21. sajandil mitte infoallikas, vaid seoste looja ja väärtushoiakute kujundaja, kelle ülesanne on arendada õppijas kriitilist ja loovat mõtlemist, analüüsioskust, ettevõtlikkust, meeskonnatöö ning kirjaliku ja suulise eneseväljenduse oskust. Õpetaja roll on toetada õppija kujunemist ennastjuhtivaks õppijaks, kes tuleb iseseisvalt toime muudatustega keskkonnas ning võtab vastutuse oma arengu ja õpivalikute

¹⁷ Hõlmab riikliku õppekava järgi õppinud ja lihtsustatud õppes õppinud õppureid. Algväärtus näitab 2011. a lõpetanuid, kes õppisid 2012. aasta 10. novembri seisuga järgmise taseme õppes (st üldkeskhariduses või kutsekeskhariduses) ja ei olnud saanud tugimeetmest karjääriinfot ja/või individuaalnõustamist. Põhikooli kolmanda kooliastme lõpuks (7.-9. kl) peavad kõik õpilased olema saanud vähemalt korra individuaalset karjäärinõustamist, seega indikaator katab kõiki põhihariduses toetust saanud õpilasi. Väljalangejate arv järgmise õppetase esimesel aastal väheneb tänu põhikoolis saadud tugiteenustele ja karjäärinõustamise tõhususele (noored teevad kaalutletumaid otsuseid tuleviku suhtes ja valivad võimetekohaseid õpiteid).

¹⁸ Õppenõustamisteenuste hulka kuuluvad eripedagoogide, psühholoogide, sotsiaalpedagoogide ja logopeedide teenused.

¹⁹ Algväärtuse allikas: Piret Kamberi bakalaureusetöö „Tugispetsialistide teenuse kättesaadavus Eesti väikekoolides“ (2013).

²⁰ PISA 2012 uuringu tulemused: <http://www.innove.ee/pisa2012>.

eest. Õpetajate ja tugispetsialistide meeskonna individuaalne lähenemine igale õppijale annab nõrgematele võimaluse koolis toime tulla ning pakub väljakutseid võimekamatele. Töötava õpetaja jaoks on oluline kaasajastada oma kutseoskusi ja -teadmisi (sh IT- ja keelteoskused) võrdselt värskest tasemeõppe omandanutega.

Oodatavate tulemustena on tõusnud õpetajate, õppejõudude, koolijuhtide ja noorsootöötajate kvalifikatsioon ning õpetajate täiendusõpe toetab õpetajate kutseoskuste asjakohastumist. Tänu sellele paranevad õppijate õpitulemused, õpetajate kasutatavad õppemeetodid toetavad noorte individuaalset arengut, loovust, ettevõtlikkust ja innovaatilisust ning toetavad kaasava hariduse põhimõtete rakendamist ja hariduslike erivajadustega laste paremat toimetulekut koolis.

Tabel 3. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Piirkonnakategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärgke püstitatakse	Algväärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baasasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	Osakaal koolitustel (maht vähemalt 30 ak tundi) osalenud õpetajatest, haridusasutuse juhtidest ja noorsootöötajatest, kes said koolituse lõppedes kvalifikatsiooni	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	95% ²¹	%		-	-	97%	Toetuse saaja aruanded	Korraldusaastas

2.1.2.3. ELi vahendite kasutamise eesmärk 3: Kasutusele on võetud kaasaegne ja uuenduslik õppevara

Oluliseks probleemiks hariduse kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamisel on see, et õpetamismeetodid ja õppevara ei vasta kaasaegsetele nõuetele, on liiga faktikesksed ega toeta õppekava üldeesmärkide täitmist, sealhulgas õpilaste loovuse ja ettevõtlikkuse arendamist, ega arvesta õpilaste hariduslike erivajadusi. Vähe on kvaliteetset ja riikliku õppekava eesmärkide

²¹ Indikaatori algväärtus on saadud perioodi 2007-2013 võrreldavate tegevuste tulemustest.

saavutamist toetavat kaasaegset e-õppevara ning paljud koolid on ka IKT vahenditega ebapiisavalt varustatud, mistõttu ei ole neil ligipääsu ka olemasolevatele materjalidele. Koolide võimalused ja vajadused õppevara soetamiseks on erinevad, mistõttu on võrdsetel võimalustel õppevara kättesaadavuse tagamine hea eeldus pakutava hariduse ühtlustamiseks.

Sekkumiste tulemusena on kasutusele võetud kaasaegne ja uuenduslik õppevara²², tänu sellele toetavad õppemeetodid noorte individuaalset arengut, loovust ja innovaatsilisust. Vajaliku õppevara kasutamise võimalused loovad head eeldused õppetöö huvitavamaks muutmiseks ja õpetaja koormuse optimeerimiseks. E-õppevara kättesaadavuse parandamine erinevatele huvigruppidele (elukestvas õppes osalejad, huvikoolid, koduõppe õpilased, eestikeelse õppekeelega koolid välismaal jne) aitab kaasa hariduse paremale kättesaadavusele. Uuenduslike õppevaralahenduste ühiskasutus ühtlustab koolide võimalusi kasutada mitmekesist õppevara, mille soetamine igale koolile ei oleks mõistlik või rahaliselt võimalik.

Tabel 4. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Piirkonnakategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärke püstitatakse	Alg väärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andmealikas	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	8. klassi õpilaste osakaal, kes õpivad koolides, kus õpetajad kasutavad ESF-i toel arendatud IKT lahendusi vähemalt 25% tundidest	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	57 ²³	%	2011 - 2012	-	-	95 %	Uuring	Kaks korra perioodil

²² Kaasaegne ja uuenduslik õppevara plaanitakse välja töötada vähemalt 12s valdkonnas järgmisest 15st: üldhariduses ainevaldkonnad keel ja kirjandus; matemaatika; võõrkeeled; loodusained; sotsiaalsed; kunstid; tehnoloogia; kehaline kasvatus ning kutsehariduses õppevaldkonnad humanitaaria ja kunstid; sotsiaalteadused, äridus ja õigus; loodus- ja täppisteadused; tehnika, tootmine ja ehitus; põllumajandus; tervis ja heaolu; teenindus.

²³ Algtaseme allikas: European Schoolnet. Survey of Schools: ICT in Education (2012).

2.1.3. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.1.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Õpingute katkestamise vähendamiseks, noorte haridustaseme tõstmiseks ja sobivate karjäärivalikute tegemiseks tagatakse kvaliteetsete õppenõustamise ja karjääriteenuste kättesaadavus lastele, noortele ja üldhariduses osalevatele täiskasvanutele. Selleks arendatakse praeguste karjääri- ja õppenõustamise teenuseid osutavate keskuste baasil välja maakondlikud hariduse tugiteenuste keskused, mis hakkavad pakkuma lõimitult nii õppenõustamise kui ka karjäärinõustamise teenuseid. Õppenõustamise teenuste pakkumist laiendatakse võrreldes käesoleva perioodiga ka I tasandi teenustele, et tagada ka väiksemate kohalike omavalitsuste koolides, kus õpilaste arv ei võimalda täiskohaga spetsialiste palgata, tugispetsialistide teenuste kättesaadavus õpilastele. Kvaliteetsete hariduslike tugiteenuste arendamisega ja teenuse laiendamisega vähendatakse varajast koolist ja haridussüsteemist lahkumist, parandatakse õpitulemusi ning toetatakse õppijate edasisi õpi- ja karjäärivalikuid.

Õpetajate ja haridusasutuse juhtide professionaalse arengu toetamiseks rakendatakse arendusmeetmeid riiklike õppekavade õpikäsitluste ja kaasava hariduse põhimõtete kasutuselevõtuks ning õpetaja kutsestandarditest ja haridusasutuse juhi kompetentsimudelitest tulenevate võtmepädevuste arendamiseks. Eesmärgiks on oluliselt parandada kesket koordinatsiooni tellitavate koolituse sisu üle otsustamisel. Toetatakse ülikoolide kompetentsikeskuseid nende arendamisel õpetajakoolituse ning kasvatusteaduste arengu eest vastutavateks keskusteks. Koolivõrgu reorganiseerimine ja õpilaste arvu jätkuv vähenemine perifeersetes piirkondades suurendab vajadust koolituste järele, mis pakuvad ümberõpet mitme aine õpetajaks. Noorsootöötajate arenduse ja koolituse programm toetab noorsootöö kvaliteeti ja mitmekülgust, loob eeldused noortevaldkonna spetsialistide kvalifikatsiooni ja pädevuste tõstmiseks ning toetab kaasaegsete meetodikate kasutuselevõttu. Koolimeeskondade arenguprogrammid toetavad koolide tulemuslikkuse, tõhususe ja osapoolte rahulolu suurendamist. Toetavate meetmetega viiakse läbi haridusasutuste juhtide järelkasvuprogramme ning arendusmeetmeid koolimeeskondadele kaasava hariduse põhimõtete laiemaks rakendamiseks.

Tagatakse õppevahendite ja õppekirjanduse vastavus kaasaja vajadustele, näiteks e-õppevara ja innovaatiliste õppevaralahenduste loomine, sh nt digikultuuri arengu toetamiseks ja keelteoskuse süvendamiseks. E-õppevara laiem kättesaadavus erinevatele huvigruppidele (sh elukestvas õppes osalejad, huvikoolid, koduõppe õpilased, eestikeelse õppekeelega koolid välismaal jne) aitab kaasa hariduse paremale kättesaadavusele. Uuenduslike õppevaralahenduste ühiskasutus ühtlustab koolide võimalusi kasutada mitmekesisest õppevara, mille soetamine igale koolile ei oleks mõistlik või rahaliselt võimalik. Õppevara arendamisele ja väljatöötamisele lisaks toetatakse koolide IKT alast valmisolekut, nagu näiteks kiire internetiühenduse tagamine, esitlustehnika soetamine (ja uuendamine) ja õpetajate varustamine arvutitega, et toetada e-õppematerjalide laiemat kasutuselevõttu.

Peamiseks sihtgrupiks on õpetajad (kutse- ja üldhariduskoolide õpetajad, sh erivajadustega õpilaste õpetajad), õppejõud, tugispetsialistid (õppenõustajad ja karjääriteenuste spetsialistid), noorsootöötajad, koolijuhid ja õppurid.

2.1.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted

Toetuse andmise eesmärgid, valdkonnad ja toetuse taotlejate iseärasused määravad projektide valiku korraldamise viisi. Rakendusskeemide valiku koos selleks sätestavate detailsete nõuetega (mh rahastamise eesmärk, toetatavad tegevused ja kulud, nõuded taotlejale ja taotlusele, taotluse esitamise ja vastavaks tunnistamise kord, projekti hindamiskriteeriumid ja –kord, taotluste rahuldamise ja mitterahuldamise kord, toetuse saaja õigused ja kohustused, toetuse väljamaksmise tingimused ja kord, vaiete menetlemise kord) töötavad välja vastavate valdkondade ministeeriumid ning sätestavad need toetuse andmise tingimustes. Toetuse andmise tingimustes määratletakse, millistesse ELi vahendite kasutamise eesmärkidesse meetme elluviimisel panustatakse. Korraldusasutus ja Rahandusministeerium jälgivad rakendusskeemile seatud nõuete, mh projekti hindamiskriteeriumite, vastavust tema poolt seatud nõuetele toetuse andmise tingimuste kooskõlastamisel.

Rahastatavate projektide valikul lähtutakse muu hulgas järgmistest üldpõhimõtetest:

- projekt peab vastama meetme tegevustele ja ning toetama meetme eesmärkide saavutamist;
- projekti tulemuste sihipärane kasutamine peab olema tagatud ka peale projekti elluviimise lõppu;
- projekti mõju regionaalsele arengule, keskkonnahoiule, kodanikuühiskonna arengule, võrdsete võimaluste tagamisele, ühtsele riigivalitsemisele või infoühiskonna edendamisele, kui see on asjakohane, peab olema soodne (või vähemalt neutraalne);
- toetus peab olema projekti teostamiseks vajalik;
- taotleja peab olema võimeline projekti toetuse abikõlblikkuse perioodil ellu viima.

Rakenduskava seirekomisjon kinnitab üldised projektide hindamiskriteeriumid, mis lähtuvad eespool nimetatud põhimõtetest, kuid on investeerimisprioriteedispetsiifilised.

Projekti tasandi hindamiskriteeriumid määratletakse toetuse andmise tingimustes. Toetuse andmise tingimustega kinnitatavad hindamiskriteeriumid täpsustavad ja täiendavad rakenduskava seirekomisjoni poolt kinnitatud üldiseid hindamiskriteeriume, võimaldamaks nende toetatavate tegevuste spetsiifilist rakendamist. Projektide hindamiskriteeriumid on avalikud.

Täiendavalt tuleb projektide valikul tagada, et projektide hindajateks oleks kompetentsed ja taotleja suhtes erapooletud ning toetuse andmise tingimustes sätestatud nõuetele vastavad isikud. Tulenevalt projektide spetsiifilisusest, on soovitatav hindajatena kaasata ka vastava valdkonna eksperte.

Investeerimisprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse hariduse valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Haridussüsteemi kvaliteedi parandamine ning kohandumine demograafiliste muutustega“ ning mis on suunatud koolist väljalangevuse vähendamisele, õppe kvaliteedi tõstmisele, õppes osalemise ning noorte hõivevalmiduse suurendamisele.

Tegevuste puhul, mille raames luuakse ja käivitatakse uued teenused, peab olema selge, kuidas tagatakse nende teenuste pakkumise jätkamine ka peale ELi vahenditest rahastuse lõppemist,

sealhulgas peab olema koostatud ja Rahandusministeeriumiga kooskõlastatud selleks plaan, mille alusel ELi rahastuselt (ühekorraga või järk-järgult) teistele rahastamisallikatele üle minnakse.

Lähtuvalt riigipõhisest soovituselt nr 5. Määratletakse maakondlike hariduse tugiteenuste keskuste väljaarendamiseks esmalt toetatava teenuse miinimumnõudeid, teenusega kaetav piirkond või sätestatakse kriteeriumid piirkonna määratlemiseks, kirjeldatakse otstarbekaimad koostöömudelid ning määratletakse finantsilise jätkusuutlikkuse saavutamise viisid.

2.1.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.1.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.1.3.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 5. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtuhi k	Fon d	Piirkonnakateg ooria	Sihtväärtus (2023)			Andmealli kas	Aruandl use sagedus
					M	N	K		
	Individuaalseid õppenõustamise ja karjääriteenuseid saanud laste, õppurite ning noorte arv ²⁴	Nõustamis-juhtumite arv ²⁵	ESF	Vähemarenenud	-	-	197 430	Toetuse saaja aruanded	Kord aastas
	põhikooli 3. kooliastmes karjääriinfot ja/ või – individuaalnõustamist saanud õppurite arv	Nõustamis-juhtumite arv		Vähem arenenud	-	-	75 680	Toetuse saaja aruanded	Kord aastas
	Koolitustel osalenud õpetajate, haridusasutuste juhtide ja	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	28 000	Toetuse saaja aruanded	Kord aastas

²⁴ Sihtgrupina vaatleme koolieelses lasteasutuses, põhikooli- ja gümnaasiumiastmes ning kutseõppes osalevaid õppureid. Lisaks varakult haridusest lahkunud noori vanuses kuni 24 a.

²⁵ Nõustamisjuhtum – konkreetsele indiviidile osutatud nõustamisteenus, mis koosneb ühest või mitmest nõustamiskorrast.

	noorsootöötajate arv ²⁶								
	Valdkondade arv, milles on välja töötatud uuenduslik õppevara	Valdkond	ESF	Vähem arenenud	-	-	12	Toetuse saaja aruanded	Kord aastas
	Kaasajastatud digitaristuga koolide osakaal	%	ESF	Vähem arenenud	-	-	100 %	Rakendusüksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: investeringud haridusse, koolitusse ja kutseõppesse oskuste omandamise eesmärgil ja elukestvasse õppesse haridus- ja koolitustaristu arendamise läbi.

2.1.4. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.1.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 4: Demograafiliste muutustega arvestav ja kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv üldhariduskoolide²⁷ võrk, mis tagab võrdse ligipääsu kvaliteetsele haridusele kõigis Eesti piirkondades

Tulenevalt kooliealiste laste arvu vähenemisest umbes 40% võrra ja viimaste aastakümnete linnastumisest, on paljude väiksemate piirkondade koolides õpilaste arv kahanenud kordades ning koolipidajad ei suuda sellest tingitud rahastamistasemete langusest tulenevalt tagada koolides õppe kvaliteeti.²⁸ Väikese õpilaskonnaga koolidel on raskuseid õppekava täitmisel, õpetajatele täiskoormuse pakkumisel ning õpilastele valikuvõimaluste pakkumisel, seda eriti väikestes gümnaasiumites. 2013. aastal valisid 12-klassiliste koolide põhikooliastme lõpetajatest 77% edasiõppimiseks gümnaasiumi ning 20% kutseõppe, samal ajal kui 9-klassilistes koolides olid vastavad näitajad 60% ja 37%. Üheks põhjuseks on kindlasti see, et 12-klassilised koolid asuvad enamasti linnades ning 9-klassilised koolid maapiirkondades, aga ka see, et 9-klassilise kooli lõpetamisel on noorel reaalne vajadus mõelda ja otsustada, missuguses koolis õpinguid jätkata, samas kui 12-klassilises koolis valikute tegemise vajadus tihtipeale puudub. Klassikaliste gümnaasiumite loomine võimaldab pakkuda valikuterohket ja kvaliteetset gümnaasiumiharidust ning loob olukorra, kus põhikooli lõpus on edasiste õppevalikutena võrdväärsemalt arvestatavad nii gümnaasium kui ka kutseõppeasutus.

Eesti on võtnud suuna tagada võimalikult paljudele hariduslike erivajadustega (HEV) lastele võimalus õppida elukohajärgses tavakoolis ning vaid neile, kes vajavad eritingimusi ning erilist tuge, luuakse võimalus õppida erikoolis. Eesmärgiks on vähendada erikoolides õppivate HEV õpilaste arvu – kõikidest HEV õppuritest õpib tänasel päeval ca 15% erikoolides, aastaks 2020 on võetud suundumuseks vähendada seda protsenti 8,5-le. Erikoolis õppimise võimalused luuakse vaid väga raskete erivajadustega ja puuetega õpilastele. Õpilaste vajadused õppida erikooli tingimustes selgitatakse välja juhtumipõhiselt ja valiku erikooli ning tavakooli vahel teeb lapsevanem. Tavakoolidesse kaasatud HEV õpilaste arv on pidevalt suurenenud ja eesmärgiks on,

²⁶ Sisaldab ka õpetajakoolitusega seotud õppejõudude täienduskoolitustel osalejaid.

²⁷ Eestis on üldhariduskoolideks põhikoolid ja gümnaasiumid oma erinevate tegutsemise vormidega. Vt Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, § 2

²⁸ Eesti Inimvara raport. 2010.

et iga laps saaks õppida tema elukohale lähimas koolis. Tänapäevaste HEV koolide võrgustik on ebaefektiivne, pinda on õpilase kohta kasutuses ebamõistlikult palju ning võrk ei vasta rahvastiku paiknemisele. Investeeringute tulemusena luuakse tavakoolides soodsam keskkond HEV õpilaste õpetamiseks. Samuti on täiendavate investeeringutega HEV koolide võrgu korrastamisse võimalik tagada terviklikult toimiv, kaasaegne ja jätkusuutlik HEV koolide võrk. Lisaks õppekeskkonna kohandamisele kavandatakse toetada tavakoole ja nende õpetajaid, kuidas HEV laste õppekorralduslikes küsimustes nõustada (läbi õpetajakoolituse ja tugiteenuste meetmete).

Reformide tulemusena paraneb koolides pinnakasutuse efektiivsus ning vähenevad kulud hoonete ülalpidamisele, mis võimaldab suunata rohkem vahendeid õppe sisu kvaliteedi kindlustamiseks.

Tabel 6. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonna kategooria	Algväärtus	Baasaasta	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	Keskkooli tasemel õppurite jagunemine üldkeskkooli ja kutsekeskkooli vahel ²⁹	%	Vähem arenenud	67; 33	2012	60; 40	EHIS	Kord aastas
	Gümnaasiumiastme koolide arv	Kool	Vähem arenenud	214	2012	<100	EHIS	Kord aastas
	Ruutmeetrid õpilase kohta haridusvõrgu korrastamisel toetust saanud objektidel	m ² õpilase kohta	Vähem arenenud	14,8	2012	11,5	HTM, ehitusregister	Kord aastas
	Raskete hariduslike erivajadustega (puuetega) õpilaste osakaal kaasatuna tavakooli	%	Vähem arenenud	28	2012	35	EHIS	Kord aastas

2.1.5. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.1.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

²⁹ EHIS, arvestatud üld- ja kutsekeskkooli õppekavade järgi õppijaid. Sama indikaator on kasutusel Eesti elukestva õppe strateegias 2020.

Investeeringuprioriteedi raames viiakse ellu koolivõrgu reform üldhariduses, mis on vajalik tagamaks haridussüsteemi jätkusuutlikkust ning kvaliteetse hariduse kättesaadavust kõigis Eesti maakondades. Lähtutakse põhimõttest, et põhiharidus peab olema kättesaadav igale õpilasele võimalikult kodu ligidal ning kvaliteetne gümnaasiumiharidus peab olema kättesaadav kõigis maakondades. Toetuse abiga luuakse klassikalised gümnaasiumid maakonnakeskustes ja vajadusel suuremates tõmbekeskustes. Tagamaks kooskõla käimasoleval struktuurivahendite perioodil tehtud mahukate investeeringutega kutsekoolide infrastruktuuri, arvestatakse gümnaasiumivõrgu planeerimisel kutsekoolide võrguga. Haridusstatistikat analüüsid on näha, et 12-klassiliste koolidega võrreldes valib eraldiseisvate põhikoolide puhul rohkem noori kutseõppe suuna pärast põhikooli lõppu. Klassikaliste gümnaasiumite rajamine ning puhaste põhikoolide teke loob olukorra, kus põhikooli lõpetajate jaoks on kutseharidus ja gümnaasiumiharidus võrdväärsed valikud.

Toetatakse põhikoolide, sh erivajadustega laste, koolide võrgus tehtavaid muudatusi. Põhikoolide ümberehitusi ja ruumiprogrammi optimeerimist toetatakse eelkõige nendel juhtudel, kus toimub gümnaasiumiosast loobumine või koolide ühendamine ja koolivõrgu korrastamine. Toetust antakse eelkõige olemasolevate hoonete kohandamiseks ja ruumiprogrammis vajalike muudatuste tegemiseks, et viia koolihoonete suurused vajadustega vastavusse. Uute koolihoonete ehitamist ei välistata, kuna tihti on finantsilistel kaalutlustel mõistlikum vana hoone rekonstrueerimise asemel uue ehitamine. Lisaks toetatakse mõningatel juhtudel õpilaskodude ehitamist. Väiksemal määral toetatakse investeeringuid õppekeskkonda, et hõlbustada kaasava hariduse põhimõtete rakendamist tavakoolides viiakse ellu pilootprojekte erinevate haridustasemete integreerimiseks ühte koolihoonesse spetsiifiliste ressursside, unikaalse oskusteabe ning spetsialistide parimaks kasutamiseks ja piloteeritakse projekte süsinikuneutraalsuse propageerimiseks koolihoonete näitel. Sekkumise tulemusena on aastaks 2023 Eestis tänase ca 200 gümnaasiumi asemel alla 100 gümnaasiumi, suurenenud on allesjäänud põhikoolide jätkusuutlikkus ja nende võrk on korrastunud ning HEV koolide arv on vähenenud ca kolmandiku võrra. Paranenud on üldhariduskoolide pinnakasutuse efektiivsus ning vähenenud hoonete ülalpidamisega seotud kulud. Suureneb koolide füüsiline valmisolek rakendada kaasava hariduse põhimõtteid.

Taristusse tehtavaid investeeringuid toetavad ESF-ist rahastatavad tegevused ELi vahendite kasutamise eesmärkide 1 ja 2 alt, mille kaudu toetatakse nt õpetajate täiendkoolituse kaasajastamist ning oskuste kaasajastamist, et toetada uutes õppekavades sätestatu elluviimist ning õppekorralduse ja sisu kaasajastamist. Samuti toetab õpetajate täiendkoolitus kaasava hariduse põhimõtete rakendamist koolis, mida omakorda toetab ka õppenõustamissüsteemi reform. Lisaks õppenõustamise teenustele toetatakse ka karjäärinõustamise teenuste pakkumist, et tugiteenused jõuaksid kõigi seda vajavate õpilasteni ka väiksemates koolides, kus eraldi spetsialistide palkamine ei ole mõistlik. Karjääriteenuste jõudmine kõigi noorteni aitab noortel teha paremaid karjäärivalikuid põhikooli ning gümnaasiumi lõpus ning vähendab perspektiivis ka valedest valikutest tingitud õpingute katkestamist.

Sihtrühmaks on üldhariduskoolide õpilased, sealhulgas hariduslike erivajadustega õpilased, kohalikud omavalitsused, riik.

2.1.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Toetatavad investeeringud peavad panustama Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud 13. veebruaril 2014. a) eesmärkide saavutamisse ning

investeeringute valiku aluseks peab olema üldhariduskoolide võrgu korrastamise kava, mis sisaldab³⁰ hariduse paremale kvaliteedile ja ligipääsetavusele suunatud kriteeriume riigigümnaasiumite loomise asukoha valikuks ning põhikoolide gümnaasiumitest lahutamiseks, planeeritavat haridusasutuste võrgu ruumilist paiknemist (ehk teenuse osutamise piirkondi) ja prioriteetsete investeeringute, sh pilootprojektide kava. Investeeringuid toetatakse eeldusel, et kohalike omavalitsustega on saavutatud kokkulepe haridusasutuste edasise toimimise kohta: millise taseme haridust erinevad piirkonna koolid tulevikus pakkuma hakkavad ja kes on nende ülalpidaja ning kuidas toimub praegu toimivate gümnaasiumite ümberkohandamine põhikoolideks. Kirjeldatakse otstarbekaimad koostöömudelid ning määratletakse finantsilise jätkusuutlikkuse saavutamise viisid.

Eelistatakse projekte, mis panustavad Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse hariduse valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Haridussüsteemi kvaliteedi parandamine ning kohandamine demograafiliste muutustega“. Haridusasutuste võrgu arendamisel tehtavate investeeringute puhul tuleb tagada hoonete energiatõhusus (ülalpidamiskulude kokkuvõtte) ja multifunktsionaalsus ning järgida kaasava hariduse põhimõtteid. Koolivõrgu korrastamisel tuleb arvestada piirkonna prioriteetidega ning lähtuda põhimõttest kasutada võimalusel piirkonnas olemasolevaid ühiskasutuses olevaid hooned (nt spordirajatised) ka kooli õppetöö (sh huvihariduse) läbiviimiseks. Koos gümnaasiumivõrgu korrastamisega tuleb vajadusel lahendada kaugemalt saabuvate õpilaste liikumine ja/või elamine õppeasutuste juures. Toetatakse neid põhikoole, kes loobuvad gümnaasiumiosast või liituvad, et mitte tekitada survet kooli majandamiskulude tõusule.

2.1.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.1.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.1.5.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 7. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Kaasajastatud pind	m ²	ERF	Vähem arenenud	-	-	160 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	HEV õpilaste integreerimiseks toetust saavate koolide arv	Kool	ERF	Vähem arenenud	-	-	60	Rakendusüksus	Kord aastas

³⁰ Lähtuvalt riigipõhisest soovituselt nr 5.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 3: kõikide vanuserühmade võrdsete võimaluste parandamine juurdepääsul elukestvale õppele formaalsetes, mitteformaalsetes ja informaalsetes vormides, tööjõu teadmiste, oskuste ja pädevuste täiustamine ning paindlike õppimisvõimaluste edendamine, sealhulgas karjäärinõustamise ja omandatud oskuste hindamise kaudu.

2.1.6. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.1.6.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 5: Õpe kutse- ja kõrghariduses on suuremas vastavuses tööturu vajadustega ning toetab ettevõtlikkust

Eestis esinevad üheaegselt struktuurne tööjõupuudus ja kõrge tööpuudus. Struktuurse tööjõupuuduse oluliseks põhjuseks on pädeva inimkapitali ebapiisavus, näiteks on Eestis vajaka IT- ja energeetika inseneridest ja muudest kõrge kvalifikatsiooniga töötajatest³¹ ning ligikaudu kolmandikul tööealisest elanikkonnast (2012. a - 30,3%) puudub erialane haridus ehk kutse- või kõrgharidus. Probleemiks on tööandjate rahulolematuse koolilõpetajatega ehk üldoskuste ja praktilise kogemuse vähesus ning tööturu vajaduste ja haridussüsteemi pakutu mittekooaskõla. Õppekavades on praktika maht ebapiisav ning praktilise õppe osakaal ja praktikakorralduse tase on ebaühtlane nii kutse kui ka kõrghariduses, mistõttu on oluline nii kutseõppes kui ka kõrghariduses pakutava õppe sisu viimine vastavusse kaasaegse tööturu vajadustega. Samas puudub süsteemne info tööturu arengute ja tööjõuvajaduse kohta, õppekohtade pakkumine sõltub ennekõike õppurite väheteadlikest valikutest ning õppeasutuste koolitusvõimekusest, mis on kaldu juba eksisteerivate ja/või odavamate õppekavade pakkumise suunas. Tööturu vajadustega arvestamiseks tuleb kutse- ja kõrghariduses oluliselt rohkem tähelepanu pöörata võtmepädevuste (ettevõtlusõpe, digi- ja keelteoskused) arendamisele. Täna seisame silmitsi noorte vähese ettevõtlikkusega ja ebapiisava ettevõtlusõppe osakaaluga koolis. Kuna osalisele eestikeelsele õppele ülemineku on kutsehariduses toimumas hiljem kui üldhariduses, siis vajavad kutseõppurid täiendavat eesti erialakeele õpet. Jätkuvalt vajavad keeletuge ka eesti keelest erineva emakeelega kõrgharidustaseme õppurid. Lisaks eesti keele õppele tuleb senisest enam tähelepanu pöörata võõrkeelte õppele. Asjakohase koolituse pakkumise eelduseks on tööjõuvajaduse süsteemse seire- ja prognoosisüsteemi käivitamine, mille raames analüüsitakse Eesti erinevate majandussektorite arenguvõimalusi ja -vajadusi tervikvaates ning teisalt tagatakse koolituste planeerimine ning juhtimine kutsealapihilt.

Sekkumiste tulemusena arendatakse välja toimiv praktikasüsteem ning kasvavad õppurite praktilised oskused. Tänu haridustasemete ülese ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemsele rakendamisele on koolilõpetajad ettevõtlikumad ja nende üldoskused (sh eesti keele ja võõrkeele oskus) ja nende sobivus tööturul on paranenud. Seiresüsteemi loomisega kohandatakse koolituspakkumist ja õppekavasid selliselt, et õpe neis vastaks tööturu vajadustele. Tõuseb kutsehariduse kvaliteet ja maine noorte hulgas ja ühiskonnas. Kutse- ja kõrghariduse parem kvaliteet võimaldab vähendada erialase kvalifikatsioonita inimeste arvu.

Tabel 8. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja		Näitaja	Üldine väljun	Alg vää	Alg- ja	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)		Aruandluse
-----	---------	--	---------	---------------	---------	---------	------------	--------------------	--	------------

³¹ IMD konkurentsivõime edetabel.

		Piirkon nakateg ooria	puhul kasut atav mõõt ühik	dnäita ja, mille alusel eesmä rke püstit atakse	rtu s	sihtv äärtu se mõõt ühik		M	N	K	Andm eallik as	saged us
	Õpipoiisiõ ppes osalenute st edukalt lõpetanut e määr	Vähem- arenenu d	Osaleja	Ei kohald u	50 % ³²	%	2013			75 %	EHIS	Kord aastas
	Program mis osalenud õppeasut uste osakaal, kes on ettevõtlu smooduli kasutusel e võtnud	Vähem- arenenu d	Õppe asutu s	Ei kohald u	85 % ³³	%	2013	-	-	90 %	Toetu se saaja aruan ded	Kord aastas

2.1.6.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 6: Kutse- ja erialase kvalifikatsiooniga täiskasvanute osakaal on suurenenud, inimeste elukestva õppe võtmepädevused on paranenud ning suurenenud on nende konkurentsivõime tööturul

Umbes 1/3 Eesti tööealistest inimesest ei oma terviklikku kutse- või erialast kvalifikatsiooni, st nad ei ole põhi- või üldkeskhariduse lõpetamise järel asunud omandama ei kutse- ega kõrgharidust või on need õpingud katkestanud. Madala haridustasemega (ISCED 1 või 2) täiskasvanud on väga ebasoodsas positsioonis nii tööturul kui ka elukestvas õppes osalemises.

Eestis on täiskasvanute elukestvas õppes osalemine aastani 2012 pidevalt (2012. a-12,9, 2011. a-12%) tõusnud, kuid põhihariduse ja madalama haridustasemega inimeste elukestvas õppes osalemise määr oli 2012.a seisuga vaid 4,2%. Kuigi kõrgharidusega täiskasvanud on elukestvas õppes esirinnas, osales 2012. a ka nendest vaid iga viies (20,6%). 2013.a osalemine hoopis langes võrreldes 2012. aastaga. Eesmärk jõuda 2020.a Eestis 20-protsendilise elukestvas õppes osalemise näitajani nõuab pingutust.

Oskuste elutsükli lühenemine ning formaalharidusõpingute lõpetamise järel vanuse tõustes kiiresti langema hakkavad oskused³⁴ rõhutavad elukestva õppe tähtsust veelgi. PIAACis³⁵ uuritud oskustest on Eestis kõige problemaatilisemaks tehnoloogiarohkes olukorras probleemilahendusoskuste tase, mis on kõrgeim 20-24-aastaste hulgas, aga hakkab seejärel järsult langema. Problemaatiline on arvutikasutuse oskus laiemalt - PIAAC uuringu kohaselt ei

³² Indikaatori algväärtus on saadud perioodi 2007-2013 võrreldavate tegevuste tulemustest.

³³ Indikaatori algväärtus on saadud perioodi 2007-2013 võrreldavate tegevuste tulemustest.

³⁴ PIAAC uuring.

³⁵ Programme for the International Assessment of Adult Competencies

julge või ei oska üle poole üle 50-aastastest arvutit keerukamate asjade tegemisel kasutada, kõikide uuringus osalejate hulgas oli vastav näitaja 30%.

Oodatava tulemusena tõuseb tasemeõppe või täienduskoolituse tulemusel täiskasvanud elanikkonna kvalifikatsioon ning elukestvas õppes osalemine toetab töötajate paindlikku liikumist tööjõuturul. Parenenud on nende elukestva õppe võtmepädevused. Samuti suureneb koolituses osalemist toetavate tegevuste abil inimeste teadlikkus tööturust, õppimisvõimalustest ja võime tööturul toime tulla. Osalemine PIAAC kordusuuringus 2018-2023.a võimaldab hinnata viimasel kümnendil tehtud otsuste ja investeeringute tulemuslikkust ning kavandada tulevikusuundi.

Tabel 9. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Piirkonna kategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärgi püstitatakse	Algväärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	ESF tugimeetmetest toetatavate täiskasvanud õppurite õpingute katkestamise määr mittestatsionaarses tasemeõppes	Vähem arenenud	Osalaja	Ei kohaldu	35% ³⁶	%	2013			28%	Toetus saaja	Kord aastas
	Täiskasvanute täienduskoolitustel osalenud, kes lahkudes saavad kvalifikatsiooni- või kompetent	Vähem arenenud	Osalaja	Ei kohaldu	75% ³⁷	%	2011 - 2012	-	-	80%	Toetus saaja	Kord aastas

³⁶ Algväärtus näitab keskmist katkestamise määra mittestatsionaarses õppes (täiskasvanute gümnaasiumides) 2012/13 õppeaastal.

³⁷ Indikaatori algväärtus on saadud perioodi 2007-2013 võrreldavate tegevuste tulemustest ning rahvusvahelisest kogemusest.

situnnistus e												
------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.1.7. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.1.7.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Õppe paremaks seostamiseks tööturu vajadustega käivitatakse süsteemne tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem, mille raames luuakse platvormid tööandjate ja haridusteenust pakkuvate haridus- ja koolitustasutuste vahel, analüüsitakse Eesti erinevate majandussektorite arenguvõimalusi ja -vajadusi tervikvaates (see oleks abiks ka ettevõtetele oma töötajate oskuste arendamisel) ning tagatakse kutsealapõhiselt õppe, sh elukestva õppe, planeerimine ning juhtimine. Uuendusliku õppevormina laiendatakse töökohapõhise õppe pakkumist ning toetatakse praktikakorralduse parendamist nii kõrg- kui ka kutseharidussüsteemis, mille tulemusena antakse koolilõpetajatele vajalik kvalifikatsioon ja oskused tööturule sisenemiseks ja seal edukaks toimetulekuks. Loodavad praktika infosüsteemid peavad parandama tagasisidestamist ning toetama õppekavade paremat vastavust töökohal nõutavaga.

Panustatakse kutsehariduse kvaliteedi hindamisse ja kindlustamisse, ettevõtlikkuse arendamisse ja ettevõtlusõppe laiendamisse kasutuselevõttu erinevatel haridustasemetel ning kutseõppes eestikeelsele õppele ülemineku toetamisse. Tegevustena on eesmärgi saavutamise toetamiseks lisaks kavas õpetajate täiendkoolitused, uute metoodikate väljatöötamine, ettevõtjate kaasamine ettevõtlusõppesse jne.

Oskuste elutsükli lühenemise, kiiresti vananevate oskuste ja erialase hariduseta inimeste olukorra leevendamiseks nähakse ette madalama haridustaseme ja oskustega täiskasvanute tagasitoomist tasemekoolitusse põhi- ja keskkoolituse tasemele ning täiskasvanutele mitteformaalse õppe kättesaadavuse laiendamist. Toetatakse võrgustikutööd ja sihtgruppide teavitamist, et leida üles haridustee katkestanud täiskasvanud ning tuua nad võimalusel tagasi tasemeharidust omandama ning toetatakse nende õppes püsimist. Oluline on tõsta õppes osalemist nende sihtgruppide hulgas, kes seni elukestvast õppes eemale jäänud ning nende hulgas, kelle oskused on madalamad. Kvaliteetse ja asjakohase täiendus- ja ümberõppe pakkuja kaudu nähakse ette nii erialaste oskuste tõstmist kui ka elukestva õppe võtmepädevuste arendamist (eelkõige IKT, keelteoskused, sotsiaalsed oskused, algatusvõime ja ettevõtlikkuse arendamine ning õppimisoskus). Võimaldatakse tuge täiskasvanu õpi- ja karjääririte kujundamiseks (sh VÕTA nõustamine kvalifikatsiooni omandamiseks), suurendatakse digitaalset kirjaoskust ja parandatakse keelteoskust.

Lisaks täiskasvanute oskuste arendamisele on kavas oskuste mõõtmine rahvusvahelise täiskasvanute oskuste uuringu PIAAC raames, mis toimub 2018–23 (andmekogumine 2020–22). Kavas on mõõta funktsionaalset lugemisoskust, matemaatilist kirjaoskust ja adaptiivset probleemilahendusoskust, uudsena ka sotsiaal-emotsionaalseid oskusi. PIAAC on Eestis ainus uuring, mis reaalselt täiskasvanute oskusi mõõdab. Lisaks oskuste taseme mõõtmisele hinnatakse PIAACis ka oskuste kasutamist ja kasulikkust, mis on kiireid tehnoloogilisi ja laiemalt tööturul toimuvaid muutusi arvestades eriti vajalik info. PIAACi esimeses tsüklis koguti Eestis ca 1500 inimese andmed prooviküsitluses ning 7600 inimese andmed põhiuuringus, sarnases mahus toimub andmekogumine ka sellel korral. PIAACis osaleb kavandatult üle 30 riigi, sh enamuse EL liikmesriike, mis muudab kogutava andmestiku eriti väärtuslikuks, PIAACil baseeruvad ka paljud rahvusvahelised võrdlusindikaatorid. PIAACi esimese tsükli tulemused andsid olulise sisendi

poliitikakujundamiseks, mõjutades nt nii infoühiskonna arengukava kui elukestva õppe strateegia sihtide seadmist.

Töötuse ennetamiseks ja inimeste pikema tööelu toetamiseks plaanitakse laiendada Töötukassa pakutavat karjäärinõustamisteenust töötavatele ja mitteaktiivsetele inimestele. Teenus on vajalik eelkõige madalate oskustega inimestele. See võimaldab inimestel hinnata oma seniseid kogemusi ja teadmisi ning leida uusi väljundeid (näiteks kõrgem kvalifikatsioon) hariduses ja tööturul. Teenuse disainimise aluseks võetakse eesmärk, et see suurendab nii meeste kui ka naiste mittestereotüüpseid karjäärivalikuid ja ümberõppe võimalusi, mille kaudu suurenevad nende võimalused tööturu nõudlusele vastavate uute väljundite leidmiseks. Samuti soodustatakse nii töökohtade vahelist liikumist. Paraneb inimeste oskus planeerida oma karjääri ja tööelu, suureneb liikumine töökohalt järgmisele töökohale ning vähenevad töökohtadevahelised töötuse perioodid.

Peamisteks sihtgruppideks on eelkõige erialase hariduseta täiskasvanud, madala või aegunud kvalifikatsiooniga tööeline elanikkond, täiskasvanud, kellele on vajalik anda juurde spetsiifilisi oskusi, et suurendada nende tööst tulenevat lisandväärtust, kutseõppeasutuste ja kõrgkoolide õppurid, praktikajuhendajad, koolitusasutused.

2.1.7.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kirjeldatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringisprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse hariduse valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuundadesse „Tööjõu väljaõppe vastavusse viimine kaasaegse tööturu vajadustega (sh kasutades paremini ELi siseturu ja teiste poliitikate võimalusi) ning kutse- või kõrghariduse tasemel erialase haridusega inimeste osakaalu suurendamine“. Eelistatakse projekte, mis on suunatud õppe kvaliteedi parandamisele ja sihtgrupi kvalifikatsiooni ning tööhõivevõime tõstmisele.

Tegevuste puhul, mille raames luuakse ja käivitatakse uued teenused, peab olema selge, kuidas tagatakse nende teenuste pakkumise jätkamine ka pärast ELi vahenditest rahastuse lõppemist, sealhulgas peab olema koostatud ja Rahandusministeeriumiga kooskõlastatud selleks plaan, mille alusel ELi rahastuselt (ühekorraga või järk-järgult) teistele rahastamisallikatele üle minnakse.

2.1.7.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.1.7.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.1.7.5. Väljundnäitajad investeeringusprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 10. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)	Andmealikas	Aruandluse
-----	---------	----------	------	---------------------	--------------------	-------------	------------

					M	N	K		sagedus
	Loodud ja tegutsevate kogude (valdkonna nõukogud ja koordinatsioonikogu) ³⁸ arv	Valdkonna nõukogu	ESF	Vähem arenenud	-	-	Koordinatsioonikogu ja vähemalt 20 tegutsevat kutsetegevuse valdkonnanõukogu	Rakendusüksus	Kord aastas
	Õpipoisiõppes osalenute arv	Osaleja	ESF	Vähem arenenud	-	-	7200	Rakendusüksus	Kord aastas
	Õppeasutuste arv, kes osalevad ettevõtlusprogrammis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul	Õppeasutuste arv	ESF	Vähem arenenud	-	-	-	Rakendusüksus	Kord aastas
	Praktikajuhenamise koolitustel osalenud juhendajate arv	Osaleja	ESF	Vähem arenenud	-	-	5350	Rakendusüksus	Kord aastas
	Kutseõppeasutuste ja kutseõpetandvate rakenduskõrgkoolide õppekavarühmade akrediteerimiskordade (hindamisühikute) arv	Akrediteerimiskord	ESF	Vähemarenenud	-	-	270	Rakendusüksus	Kord aastas
	Täienduskoolitusel, sh digitaalse kirjaoskuse koolitusel	Osaleja	ESF	Vähemarenenud	-	-	78 000	Rakendusüksus	Kord aastas

³⁸ Koordinatsioonikogu moodustab haridus- ja teadusminister ning sellesse kuuluvad tööjõu oskuste arendamise ja konkurentsivõime edendamise ning elukestva õppe korraldamise vastutavate institutsioonide esindajad. Koordinatsioonikogu ülesanne on koguda ning analüüsida informatsiooni tööturu olukorra ja vajaduste kohta inimeste oskuste arendamise vaatenurgast. Informatsiooni alusel teeb koordinatsioonikogu ettepanekuid koolituste sisu ja oskuste vajaduse kohta ning teavitab ning nõustab sellel teemal kõiki huvitatud osapooli. Üks kord aastas esitab oma koordinatsioonikogu oma ettepanekud VV-le. Koordinatsioonikogu tugineb oma töös valdkondlike ekspertkogude töö tulemustele. Valdkondlikud ekspertkogud moodustab kutseasutus, kuid koordinatsioonikogu määrab kindlaks nende tegevuse valdkonna ja moodustamise põhimõtted. Seega otsustab koordinatsioonikogu, millises valdkonnas ning milliste küsimustega tegelemiseks on ekspertkogu parajasti vaja.

	osalenud täiskasvanute arv								
	PIAAC uuringu riiklik raport ³⁹	Raportite arv	ESF	Vähem-arenenud	-	-	1	Rakendus üksus	Kord aastas
	Eesti Töötukassasse on loodud karjäärinõusta ja ametikohad töötavatele ja mitteaktiivsetele inimestele karjäärinõustamise teenuse osutamiseks	Ametikoht	ESF	Vähem-arenenud	-	-	20	Rakendus üksus	Kord aastas
	Töötavatele ja mitteaktiivsetele inimestele on osutatud karjäärinõustamist	Nõustamis kord	ESF	Vähem arenenud			108 000	Rakendus üksus	Kord aastas

2.1.8. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Sotsiaalse innovatsiooni ja koostöö toetamiseks antud suunas tegevusi ei kavandata.

Tegevused, mis on suunatud kaasaegse õppevara ning IKT vahendite arendamisele ja juurutamisele õppetöös, panustavavad teise temaatilisse eesmärki „Info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogiale juurdepääsu, selle tehnoloogia kasutamise ning kvaliteedi parandamine“, kuna suureneb üldine ligipääs e-õppevarale, mis toetab senisest efektiivsemalt oluliste pädevuste arendamist.

Teiste temaatiliste eesmärkidega, mis keskenduvad teaduse, tehnoloogilise arendustegevuse ja innovatsiooni edendamisele, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete konkurentsivõime tõstmisele, kliimamuutustele, keskkonnakaitsele ning transpordile, on seosed kaudsemad ja väljenduvad peamiselt inimkapitali arendamises ja teadlikkuse suurendamises. Eelkõige läbi kvalifikatsioonita ning madala kvalifikatsiooniga täiskasvanute koolitamise ja õppe seostamise tööturu vajadustega suurendatakse nende võimalusi tööturul paremini toime tulla ja hõives püsida. Ühiskonna jätkusuutlikuks toimimiseks ja majanduse konkurentsivõime suurendamiseks on oluline, et iga inimene oleks tööturul rakendatud vastavalt oma võimetele ning suudaks tööturul toimuvatele muutustele kiiresti ja paindlikult reageerida.

³⁹ Koos raportiga valmib ka rahvusvaheliselt kasutatav PIAAC andmebaas.

2.1.9. Tulemusraamistik

Tabel 11. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	I D	Näitaja või rakendamisetaapp	Vajaduse korral mõõtu h	Fond	Piirkonnakategooria	Vahe - eesmärg 2018 . aastaks	Lõppeesmärg (2023)			And meallikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ESF	Vähem arenenud	90 023 859	-	-	226 988 484	Sertifitseerimis asutus	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Finantsnäitaja			Euro	ERF	Vähem arenenud	40 416 516	-	-	332 529 838	Sertifitseerimis asutus	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Väljundnäitaja		Individaalsed õppenõustamine ja karjääriteenuseid saanud laste, õppurite ning noorte arv	Nõustamis-juhtumite arv	ESF	Vähem arenenud	118 550	-	-	197 430	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Koolitustel osalenud õpetajate, haridusasutuste juhtide ja noorsootöötajate arv	Inimesed	ESF	Vähem arenenud	19 800	-	-	28 000	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Kaasajastatud pind	m2	ERF	Vähem arenenud	25 200	-	-	160 000	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Õpipoisiõppes osalenute arv	Osaleja	ESF	Vähem arenenud	4 200	-	-	7 200	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Täienduskoolitused, sh	Osaleja	ESF	Vähem arenenud	50 000	-	-	78 000	Rakendus	

Näitaja liik	I D	Näitaja või rakendamisetaapp	Vajaduse korral mõõtu hik	Fond	Piirkonnakategooria	Vahe - eesmärg 2018 . aastaks	Lõppeesmärg (2023)			Andmealikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
		digitaalse kirjaoskuse koolitusel osalenud täiskasvanute arv								üksus	
Väljundnäitaja		Eesti Töötukassas on loodud karjäärinõustaja ametikohad töötavatele ja mitteaktiivsetele inimestele karjäärinõustamise teenuse osutamiseks	Ametikoht	ESF	Vähemarenenud	20	-	-	20	Rakendus	

2.1.10. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 12. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ERF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 - Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 - Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 - Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 - Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 - ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
51	282 650 362	01	282 650 362	07	282 650 362	07	282 650 362		
Fond ja piirkonnakategooria		ESF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 - Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 - Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 - Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 - Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 - ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht

115	104 239 872	01	192 940 211	01	48 410 821	07	192 940 211	02	7 740 135
117	88 700 339			02	34 684 392			03	8 459 317
				03	39 576 334			05	55 540 603
				07	70 268 664			06	35 807 164
								07	35 807 164
								08	49 585 828

2.1.11. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.2. Sotsiaalse kaasatuse suurendamine

2.2.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Prioriteetne suund koosneb eesmärgi nr 9 „sotsiaalse kaasatuse edendamine, vaesuse ja igasuguse diskrimineerimise vastu võitlemine“ 3 investeerimisprioriteedi raames seatud eesmärkidest ja nende saavutamiseks tehtavatest tegevustest. Tulenevalt arenguvajaduste analüüsist ja riigipõhistest soovitustest⁴⁰, on Eesti ESFi investeerimisprioriteetidest valinud järgmised: „aktiivne kaasamine, sealhulgas eesmärgiga edendada võrdseid võimalusi ja aktiivset osalemist ning parandada tööalast konkurentsivõimet“ ning „juurdepääsu parandamine taskukohastele, jätkusuutlikele ja kvaliteetsetele teenustele, sealhulgas tervishoiuteenustele ja üldhuvi sotsiaalteenustele“. Samas on taskukohaste, jätkusuutlike ja kvaliteetsete tervishoiu- ja sotsiaalteenuste pakkumiseks vajalikud ka investeeringud infrastruktuuri. Seetõttu on valitud ERFi investeerimisprioriteet „investeeringud tervishoidu ja sotsiaalsesse infrastruktuuri, mis panustavad piirkondlikku ja kohalikku arengusse, vähendades tervisealast ebavõrdsust ning edendades sotsiaalset kaasatust parandatud juurdepääsu kaudu sotsiaal-, kultuuri- ja meelelahutusteenustele, ning üleminek hooldeasutustes pakutavatelt hoolekandeteenustelt kohalikule hoolekandestruktuurile“.

Fondide kombineerimine aitab taristusse ja teenustesse tehtavaid investeeringuid paremini koordineerida ning viia tulemuslikumalt ellu siseriiklikult seatud eesmärgid ja reformid. Erihoolekande ja eakate hoolekande pakkumisel on võetud suund kogukonnaga tihedamalt seotud ja toetavate teenuste osutamisele (deinsitutsionaliseerimisele). Pikemas perspektiivis soovitakse jõuda olukorrani, kus ööpäevaringsete teenuste maht väheneb ning erivajadusega

⁴⁰ 2. Parandada tööstiimuleid, tõhustades olemasolevaid erinevaid sotsiaalhüvitiste süsteeme ning muutes hüvitiste jaotamise paindlikumaks ja paremini suunatumaks. Parandada sotsiaalteenuseid, sealhulgas lastehoiuteenuseid, suurendades samal ajal perepoliitika valdkonna kulutuste tasuvust ja kulutõhusust. Tugevdada aktiveerimispoliitikat, et hõlbustada pikaajaliste töötute ning invaliidsus- ja töövõimetushüvitist saavate isikute naasmist tööturule. Kehtestada kooskõlastatud meetmed majandusarengu soodustamiseks nendes piirkondades, kus valitseb suur tööpuudus.

5. Tasakaalustada paremini kohalike omavalitsuste tulud ja neile pandud vastutus. Muuta kohalike omavalitsuste tegevus tõhusamaks ja tagada kohaliku tasandi avalike teenuste kvaliteetne pakkumine.

inimesed tulevad toetavate teenuste abil igapäevaelu toimingute ja töötamisega toime. Täna elab valdav osa erihooletavate ööpäevaringsel hooldamisel olijaid suurtes institutsioonides ning neil puuduvad tihti harjumus ja kogemused enesega toimetulemiseks, mistõttu on neid keeruline kohe ööpäevaringselt teenuselt kogukonda integreerida ning vajalik on vahe-etapp väiksemate, kogukondades asuvate üksuste näol, kus on tagatud võimalused erinevateks töö- ja tegevusvõimalusteks. Samuti on tegevuspiiranguga inimeste toimetulekuks osutatavate teenuste kõrval vajalik nende kodude kohandamine selliselt, et nad oleksid võimelised toime tulema iseseisvalt või väiksema kõrvalabiga. Jätkusuutlike ja kvaliteetsete tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamiseks, sh esmatasandi tervishoiu tugevdamiseks, eriarstiabi kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagamiseks, on vajalikud investeeringud nii taristusse kui ka teenuste tugevdamisse (sh alkoholi tarbimise ennetus ja ravi), tagades teenuste ja taristu investeeringute täiendavuse.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: juurdepääsu parandamine taskukohastele, jätkusuutlikele ja kvaliteetsetele teenustele, sealhulgas tervishoiuteenustele ja üldhuvi sotsiaalteenustele.

2.2.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.2.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Lapsehoiu ja puuetega laste tugiteenuseid saanud hooldajate osalemine tööturul on suurenenud

Väikelastega (0-6 a) emade ja väikelasteta naiste hõivelõhe (2012. a 24,9 protsendipunkti) näitab, et naised ei osale hõives eelkõige väikelapse hooldamise tõttu. Suur hõivelõhe on ka väikelastega naiste ja meeste vahel, ulatudes 2012. a 20-49-aastaste naiste ja meeste puhul 37,7 protsendipunkti.⁴¹ Väikelapse hooldajate tööturule sisenemisel või naasmisel on üheks olulisemaks teguriks kvaliteetsete ja taskukohaste lapsehoiuvõimaluste ja puudega laste tugiteenuste kättesaadavus. Lasteaiakoha ootel oli 2012. a 5900 last (neist enamik alla 3-aastased) ja järjekorrad 33% KOV-ides.⁴² Hoiukohtade probleem on Eestis piirkonniti erinev, mistõttu on mõnes piirkonnas vajadus eelkõige uute lasteaedade ja mõnes paindlikuma hoiuteenuse järele. Puudega lastel on vajadus hoiuteenuse järele tihti suurem, pikaajalisem ja komplekssem kui tavalaste puhul, samuti vajavad nad hoius, hariduses jt avalikes teenustes osalemiseks täiendavaid tugiteenuseid (nt tugiisik, transport).

Lapsehoiuteenuse ja puudega lastele mõeldud tugiteenuste kättesaadavuse parandamine suurendab nende hooldajate tööturul osalemist ning aitab kaasa laste (eriti puudega ja kehvemas sotsiaalmajandusliku olukorraga perede laste) arenguvõimaluste paranemisele.

⁴¹ Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuringu (*Labour Force Survey*) andmed.

⁴² Ainsaar, M., Soo, K. (2012). Kohalikud omavalitsused ja lastega pered 2011. Tartu Ülikool, Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut. Sotsiaalministeerium.

Tabel 13. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Piirkonna kategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärke püstitatakse	Algväärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	Osalejad, kes 6 kuud pärast lapsehoiuja/või puuetega laste tugiteenuse saamise algust on tööturul ⁴³	Vähenemised	Osaleja	Ei kohaldu	27	%	2014	-	-	44	Sotsiaalministeerium	Korras

2.2.2.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Hoolekandeteenuseid saanud erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustega inimeste osalemine tööturul on suurenenud või nende toimetulek on paranenud.

Tööelus osalemist võib takistada puue, hoolduskoormus või mitmete probleemide (nt sõltuvus, terviseprobleemid, võlad jne) üheaegselt esinemisest tekkivad toimetulekuraskused.

Toimetulekuraskusi esineb sagedamini pikka aega tööturult eemal olnutel, asenduskodust või erihooldekodust kogukonda elama asujatel või vanglast vabanenutel. 2013. aasta vabanes vanglast 1878 süüdimõistetut karistustähtaja lõppemise tõttu, nendest 5% olid naised⁴⁴. Asenduskodudest astus 2011. aastal iseseisvasse ellu 59 poissi ja 41 tüdrukut, 2012. aastal olid vastavad näitajad 36 ja 29. Toimetulekuraskustega inimesed vajavad tihti tuge nii argielu korraldamisel kui ka töökoha leidmisel. Toimetulekuraskustega inimeste tööle naasmiseks on tarvis osutada mitmeid erineva valdkonna teenuseid samaaegselt, ent alati ei ole hoolekandeteenuste osutamine seotud tööhõivemeetmetega ega motiveeri mittetöötavat inimest tööle asuma.

Eestis on 15-64-aastaste inimeste hulgas hooldamiskohustus 29,4 tuhandel naisel ja 16,9 tuhandel mehel. 2012. aasta tööjõu-uuringu andmete kohaselt ei tööta hoolduskoormuse tõttu 12,4 tuhat naist ja 2,5 tuhat meest (vanuses 15-74 aastat). Hoolduskoormusega inimeste tööturule

⁴³ Algtaseme aluseks on võetud ESF 2007-2013 prioriteetse suuna "Pikk ja kvaliteetne tööelu" meetme "Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed" avatud taotlusvoorst toetust saanud projektide andmed. Algtaseme määramisel on arvestatud ainult neid projekte, mis sisaldasid tegevusena lapsehoiuteenust. Algtaseme aluseks võetud tegevused ja sihtrühm ei ole üks-ühele võrreldav ESF 2014-2020 perioodi tegevustega (suunatud uute lapsehoiukohtade loomisele ning puudega lastele hoiu ja tugiteenuste pakkumisele), kuid on nendega kõige sarnasemad.

⁴⁴ Hallika, A., & Hanni, E. (2008). Vanglast vabanenute sotsiaalteenuste korraldusest. Tallinn: Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika osakond.

sisenemisel või naasmisel on üheks olulisemaks teguriks täiskasvanud puuetega inimestele ja eakatele suunatud kvaliteetsete hooldusteenuste kättesaadavus. Hoolekandeteenuste kvaliteet on omavalitsuste löikes ebaühtlane ning teenused ei ole abivajajatele alati kättesaadavad. Väiksemates kohalikes omavalitsustes on teenuste arendamine ja pakkumine rahaliste vahendite või kompetentsi nappuse tõttu puudulik. Omavalitsuste vaheline koostöö teenuste pakkumisel on vähenenud.

Sekkumiste tulemusena pareneb juurdepääs kvaliteetsetele ja taskukohastele hoolekandeteenustele ning juurdub harjumus osutada hoolekandeteenuseid mitme omavalitsuse koostöös. Teenuste abil saavad hoolduskoormusega, erivajadusega ja toimetulekuraskustega inimesed tööturule.

Eesmärgi saavutamise tulemusel suureneb iseseisvat toimetulekut toetavaid teenuseid saavate isikute arv. Toetavate teenuste arendamine ja kättesaadavamaks muutmine (nt sotsiaaltransport, päevahoid, isiklik abistaja, tugiisiku- ja koduhooldusteenus) ning paindlikum osutamine võimaldab parandada teenuse saajate toimetulekut, ennetada isikute paigutamist ööpäevaringsele hooldamisele ning toetab deinstitutionaliseerimise põhimõtteid. (sh ööpäevaringselt teenuselt väljumist).

Tabel 14. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Piirkonna kategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärke püstitatakse	Algväärtus	Algsihtväärtuse mõõtühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandlus sagedus
								M	N	K		
	Osalejad ⁴⁵ , kes 6 kuud pärast hoolekandeteenuse saamise algust on tööturul	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	29	%	2013	-	-	30	Sotsiaalse riigi andmebaas	Kord aastas

⁴⁵ Algtaseme aluseks on võetud ESF 2007-2013 prioriteetse suuna "Pikk ja kvaliteetne tööelu" meetme "Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed" avatud taotlusvoorudest rahastust saanud projektide ja programmi "Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed" tegevuste andmed. Algtaseme aluseks võetud tegevused ja sihtrühm ei ole üks-ühele võrreldavad ESF 2014-2020 perioodi tegevustega, kuid on nendega kõige sarnasemad. ESF 2014-2020 perioodi sihttaseme määratlemisel on arvestatud meetme sisu ja sihtrühma suurust (sh sihtrühma keerukust). Vaata eeltingimuste analüüs rakenduskava ptk 9.

	Osalejate suhtarv, kes said aasta jooksul ESFist toetatud hoolekand eteenuseid ning kelle toimetulek seeläbi paranes või kelle puhul välditi ööpäevaringsele institutsionaalsele teenusele suundumist	Vähem arenenud	Osaleja		5 ⁴⁶	%	2013			15 ⁴⁷	Sotsiaalmisterialium	Kord aastaks
	Osalejad, kes 1 kuu pärast vanglast vabanenutele suunatud tugiteenuse saamist on tööturul	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	47	%	2008			75	Justiitsministrium	Kord aastaks

2.2.2.3. ELi vahendite kasutamise eesmärk 3: Teenust saanud inimeste alkoholi tarvitamine on vähenenud

Alkoholi liigtarvitamine on Eestis suurim majandus- ja haiguskoormust põhjustav terviserisk. Alkoholi liigtarvitamise majanduslik koormus ühiskonnale oli 2006. aastal 128 mln € aastas⁴⁸. Tööealistest inimestest 27% tarvitavad alkoholi tervisele riske põhjustavates kogustes. Alkoholi liigtarvitamine moodustab 27% meeste ja 12% naiste enneaegse suremuse (enne 64 eluaastat) põhjustest, olles üks kõrgemaid näitajaid Euroopa riikide hulgas ning olulisim riskitegur Eesti meeste madalale keskmisele elueale (Eestis 71,09 aastat (2012), ELis 77,16 (2011)). Alkoholisõltuvuse esinemissagedus Eestis on võrreldes ELi keskmisega kõrge – tööealiste meeste

⁴⁶ 2016. aastaks täpsustatakse baastasemes toodud näitajaid vastavalt sihttaseme mõõtmiseks planeeritud meetodikale. Võetakse aluseks ressursside avanemisele järgnenud olukord.

⁴⁷ Sihttaseme kujunemisel on võetud arvesse ESF teenuste potentsiaalsete saajate arv (10100 isikut) ning isikute osakaal neist, kelle toimetulek tänu ESF teenuste saamisele paranes või kelle puhul välditi ööpäevaringsele teenusele suundumist. Prognoositakse, et umbes 15% ESF teenuseid saanud isikutest (1500 isikul) võiks 2023. aastaks toimetulek pareneda.

⁴⁸ Reinap, M 2010 „Olulisemate käitumuslike terviseriskide majanduslik koormus“

ja naiste hulgas vastavalt 11% ja 2,1% (ELi keskmine 5,4% ja 1,5%)⁴⁹. Tervishoiutöötajate oskused alkoholi liigtarvitamise käsitlemise ja patsientide nõustamise osas vajavad edendamist. Pere- ja tőtervishoiu arstidest 42% pidasid oma oskuseid alkoholitartvitamise nõustamisel halvaks või väga halvaks. Vastajatest 62% pidas tervisekäitumise nõustamiste seas olulisimaks alkoholi teemal nõustamisoskuste koolitust⁵⁰. Alkoholisõltuvuse ravi kättesaadavus Eestis on ebapiisav, teenuse sisu ja maht ei vasta arenenud riikides sõltuvusravi osutamise praktikale. Alkoholi tartvitamisest tingitud psüühikahäirete psühhiaatrilise abi eest tasuvad suures osas patsiendid ise⁵¹.

Teenuste tulemusena paraneb alkoholi liigtarvitamise varajase avastamise ja lühinõustamise teenuse ning alkoholisõltuvuse raviteenuse kättesaadavus ja väheneb alkoholitartvitamine. Teenuste kättesaadavamaks muutmine ja alkoholitartvitamise vähenemine toob kaasa alkoholist tingitud kahjude vähenemise.⁵²

Tabel 15. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele EL vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad

I D	Näitaja	Piirko nnaka tegoor ia	Näitaja puhul kasutat av mõõtüh ik	Üldine väljund näitaja, mille alusel eesmär ke püstitat akse	Algv äärt us	Alg- ja sihtv äärt use mõõt ühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andm eallik as	Ar ua ndl use sag ed us
								M	N	K		
	Osalejad, kelle hulgas on alkoholi liigtarvitamise riskitase ⁵³ vähenenud 6 kuud pärast alkoholi tarvitamise vähendamisele suunatud teenuste osutamise algust ⁵⁴	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	10	%	2016	-	-	20	Tervis e Arengu u Institu ut	Kor d aas tas

⁴⁹ Rehm jt 2012, *Alcohol consumption, alcohol dependence and attributable burden of disease in Europe: Potential gains from effective interventions for alcohol dependence*.

⁵⁰ Pertel jt, 2010. *Mapping the status of disease prevention and health promotion at primary health care level in Estonia*.

⁵¹ Alkoholipoliitika roheline raamat 2012.

⁵² Rehm jt 2012, *Alcohol consumption, alcohol dependence and attributable burden of disease in Europe: Potential gains from effective interventions for alcohol dependence*.

⁵³ Kõikide teenust saavate isikute puhul hinnatakse alkoholi tarvitamise riskitaset AUDIT-skriiningtestiga. AUDIT skoor ≥8 näitab kõrge riski alkoholi tarvitamisest (e alkoholi liigtarvitamist). Isikutele AUDIT skooriga ≥8 osutatakse isiku nõusolekul alkoholi tarvitamise vähendamisele suunatud teenust; 6 kuud pärast alkoholi tarvitamise vähendamisele suunatud teenuse osutamise algust on teenust saanud inimestel vähenenud alkoholi tarvitamise riskitaset näitav AUDIT skoor.

⁵⁴ Kuna võrreldavad andmed hetkel puuduvad (sarnaseid teenuseid ei ole sihtrühmadele osutatud), siis alg- ja sihttasemed täpsustatakse hiljemalt 31.11.2016. Vaata eeltingimuste analüüs rakenduskava ptk 9.

2.2.3. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.2.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Lapsevanemate hoolduskoormuse ning meeste ja naiste vahelise ebavõrdsuse vähendamiseks tööjõuturul suurendatakse lapsehoiuteenuse kättesaadavust ja teenuse mitmekesisust ning puudega laste puhul rakendatavate tugiteenuste abil olemasolevate haridusteenuste (lasteaed, kool) ja rehabilitatsiooniteenuste kättesaadavust. Lapsehoiuteenuse pakkumist on kavandatud koostöös Siseministeeriumi ERFi meetmega „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“, mille raames toetatakse alushariduse ja lapsehoiu infrastruktuuri.

Töölesaamist toetavate hoolekandeteenuste (sh hooldusteenuste) kättesaadavuse ja kvaliteedi ühtlustamiseks erinevates Eesti piirkondades toetatakse omavalitsuste ülest koostööd teenuste osutamisel ning suurendatakse sotsiaalvaldkonna spetsialistide kompetentsi koolituste ja supervisioonide abil. Toetatakse KOVide piiride ülest teenuste arendamist ja nende terviklikule toimepiirkonnale suunatud koostöös toimuvat osutamist. Parendatakse inimeste juurdepääsu olemasolevatele, kuid seni ebaühtlaselt kättesaadavatele hoolekandeteenustele nagu näiteks päevahoid, sotsiaaltransport, tugiisikuteenus jne. Lisaks sellele on vajalik arendada ja piloteerida uusi hoolekandeteenuseid, sh infotehnoloogilistel kommunikatsioonivahenditel põhinevaid teenuseid nagu näiteks viipekeeletoelgi videoteenus, häirenuputeenus, telehooldus jne. Teenuste sihtgrupiks on erivajadustega inimesed (sh eakad) ning nende kõrge hoolduskoormusega pereliikmed. Täiendavalt pakutakse omavalitsustele ja teenuseosutajatele koolitusi ja konsultatsioone, mis suurendavad nende võimekust nii teenuste delegeerimisel kui ka omavalitsusüksuste vahelise koostöö arendamisel. Sellega aidatakse kaasa hoolekandeteenuste osutamisel toimiva partnerluse väljakujundamisele kohalike omavalitsuste ja teenusepakkujate vahel. Toetavad tegevused tõstavad inimeste teadlikkust võimalikest teenustest ning valmisolekut nende sihipäraseks kasutamiseks. Teenuste kvaliteedi ja KOV-ide koostöö tagamiseks töötatakse välja miinimumnõuded ja kehtestatakse kriteeriumid teenuse osutamise piirkondadele.

Planeeritud tegevused toetavad deinstitutionaliseerimise protsessi. Hoolekandeteenuste kättesaadavuse parendamine ennetab inimeste sattumist asutusepõhisele hooldusele ja aitab kaasa asutusepõhisel hooldusel olevate inimeste liikumisele kogukonnapõhisele hooldusele. Teenuste (näiteks sotsiaaltransport, päevahoid, isiklik abistaja, tugiisik ja koduhooldusteenus) kättesaadavuse parendamine aitab ellu viia asutusevälise abi tagamise põhimõtet, sest piisava abi puudumine inimesele kodustes tingimustes võib kaasa tuua ööpäevaringse institutsionaalse teenuse kasutamise vajaduse. Teisalt toetavad eeltoodud teenused inimesi, kes on võimelised asutusepõhistelt teenustelt liikuma isikut vähem toetavatele teenustele, sest neile tagatakse piisav abi kogukonna poolt osutatavate teenuste näol. Kõiki ööpäevaringsel hooldusel olevaid isikuid ei ole siiski võimalik kohe vähem toetust pakkuvatele teenustele üle viia. Praegu elab valdav osa erihoolekande ööpäevaringsel hooldamisel olevaid isikuid suurtes nõukogudeaegsetes institutsioonides ning neil puuduvad tihti harjumus ja kogemused enesega toimetulemiseks, mistõttu on neid keeruline kohe ööpäevaringselt teenuselt kogukonda integreerida ning vajalik on vahe-etapp väiksemate üksuste näol (rajatakse ERFi toel). Üksused rajatakse kogukondadesse ning neis on tagatud erinevad töö ja tegevusvõimalused ning seetõttu on need vajalikuks sammuks deinstitutionaliseerimise protsessis.

Jätkatakse perioodil 2007-2013 alustatud integreeritud teenuste osutamise arendamist toimetulekuraskustega inimestele, mille käigus toetatakse KOVide sotsiaaltöötajaid ja tugiisikuid, et leida lahendusi inimeste jaoks, kellel on tööturul osalemiseks mitmed takistused (nt

pikaajalised töötud ja heitunud, vanglast vabanenud jne). Aktiveerivate teenuste integreeritud osutamine aitab sihtgrupi tööturule suundumisele ning seeläbi väheneb püsivalt sotsiaaltoetustest elatuvate inimeste arv.

Asendushoolduse kvaliteedi tõstmiseks arendatakse asendushoolduse vorme, tugiteenuseid ning järelhooldust. Eesmärgiks on suurendada perepõhiste asendushooldusvormide osakaalu ning ennetada 0-3-aastaste laste sattumist asutusepõhisele hooldusele, mis avaldab negatiivset mõju lapse arengule. Professionaalse perekonnas hooldamise ning teiste perepõhiste asendushoolduse vormide arendamise käigus luuakse ja pakutakse tugiteenuseid erinevatele vanemliku hoolitsuseta laste sihtgruppidele (nt erivajadusega lapsed) ja nende hooldajatele. Lisaks perekonnas hooldajatele on plaanis tugiteenuste osutamine nii eestkosteperedele kui ka lapsendajatele. Asendushooldusteenuse kvaliteedi tõstmiseks pakutakse koolitusi ja luuakse tugisüsteeme teenuseosutajatele, lisaks tõhustatakse teenuse järelevalvet juhiste ja väljaõppe kaudu. Asendushoolduselt lahkuvatele noortele pakutakse iseseisva toimetuleku toetamiseks ning sujuvamaks tööturule sisenemiseks järelhooldusteenust, mis vähendab nende sotsiaalset isoleeritust. Arendatavad tugiteenused toetavad liikumist asutusepõhiselt hoolekandelt kogukonnapõhisele ning varajane sekkumine ennetab vanemliku hoolitsuseta kasvanud noorte toimetulekuraskusi hilisemas elus, sh võimalikku vajadust asutusepõhiste teenuste järele. Perepõhiste laste hoolekandevormide arendamine aitab kaasa asendushoolduse kvaliteedi tõusule ning valmistab noored paremini ette iseseisvaks toimetulekuks ja aktiivseks osalemiseks tööturul.

Alkoholi liigtarvitamise vähendamises on oluline potentsiaal Eesti inimeste keskmise eluea ja tervelt elatud aastate pikendamisel ja töövõimelisuse suurendamisel ning toimetuleku parenemisel. Alkoholi liigtarvitamise ja sellega seotud kahjude vähendamiseks ning soolise löhe vähendamiseks meeste ja naiste eeldatavas elueas jätkatakse alkoholi liigtarvitamise varase avastamise ja lühinõustamise teenuse juurutamist Eesti esmatasandi arstiabis (sh IT lahendused) ja laiendatakse eriarstiabi erialadele ning haiguste ennetamise projektis osalevatele noorte nõustamiskeskustele, kus puututakse kokku alkoholi liigtarvitava sihtrühmaga. Alkoholi tarvitamise varajasele avastamisele aitab kaasa esmatasandi arstiabi tugevdamine (ERFi tegevused). Lisaks kaasajastatakse alkoholisõltuvuse raviteenuse pakkumist. Meetmete elluviimisel võetakse arvesse sihtrühmade sugu, vanust ja sotsiaalmajanduslikke tegureid ja nende sihtrühmade konkreetseid vajadusi, hoiakuid ja käitumisharjumusi seoseid ühiskonnas valitsevate normide ja sooliste stereotüüpidega. Konkreetse sihtgrupi tervistkahjustava käitumise ennetamiseks ja hoiakute muutmiseks viiakse läbi soospetsiifilisi teenuseosutamist ning teadlikkuse suurenemist toetavaid koolitus- ja teavitustegevusi ja uuringuid. Töötakse välja juhend- ja infomaterjale, koolitatakse teenuseosutajaid ning osutatakse teenuseid (liigtarvitamise varane avastamine ja lühinõustamine, alkoholisõltuvuse ravi, internetipõhine nõustamine) alkoholi liigtarbijatele inimestele ja nende lähedastele. Sekkumiste tulemusena vähenevad alkoholist tingitud suremus ja alkoholitarvitamisega seotud tervise- ja sotsiaalsed kahjud. Paranenud tervislik seisund aitab kaasa tööhõive edendamisele ja vähendab sotsiaalset tõrjutust ning vaesuse riski.

2.2.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringisprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Hoolekandeteenuste ja lastehoiuteenuste sekkumiste kujundamise eeltingimuseks on eelanalüüside koostamine, mis määratlevad teenuste miinimumnõudeid, ja teenusega kaetavad piirkonnad või sätestavad kriteeriumid piirkondade määratlemiseks, kirjeldavad otstarbekaimad

koostöömodelid ning määratlevad finantsilise jätkusuutlikkuse saavutamise viisid (riigipõhise soovitus nr 5 rakendamiseks). Eelistatakse projekte, mis soodustavad asutuste vahelist koostööd hoolekande- või tervishoiuteenuste pakkumisel.

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse tööjõu pakkumise valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuundi „Aktiivse tööturupoliitika mõju suurendamine ning rahastamise jätkusuutlikkus“, „Tervena elatud eluaastate suurendamine läbi tervisekäitumise parandamise ja õnnetusjuhtumite edasise vähendamise ning läbi tervishoiutaristu arendamise“ ja „Tööjõu väljaõppe vastavusse viimine kaasaegse tööturu vajadustega (sh kasutades paremini ELi siseturu ja teiste poliitikate võimalusi) ning kutse- või kõrghariduse tasemel erialase haridusega inimeste osakaalu suurendamine“.

Tegevuste puhul, mille raames luuakse ja käivitatakse uued teenused, peab olema selge, kuidas tagatakse nende teenuste pakkumise jätkamine ka pärast ELi vahenditest rahastuse lõppemist, sealhulgas peab olema koostatud ja Rahandusministeeriumiga kooskõlastatud selleks plaan, mille alusel ELi rahastuselt (ühekorraga või järk-järgult) teistele rahastamisallikatele üle minnakse.

2.2.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse perioodi jooksul.

2.2.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.2.3.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 16. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Hoolekande teenuste saajate arv	Teenuse saaja	ESF	Vähem arenenud	-	-	10 100	Rakendus üksus	Kord aastas
	Vanglast vabanejale suunatud tugiteenuste saajate arv	Teenuse saaja	ESF	Vähem arenenud	-	-	1500	Rakendus üksus	Kord aastas
	Hooldajate arv, kes on saanud vähemalt ühte puuetega laste tugiteenust ühe puudega lapse kohta	Teenuse saaja	ESF	Vähem arenenud	-	-	3200	Rakendus üksus	Kord aastas
	Uute lapsehoiukohtade arv	Hoiukoht	ESF	Vähem arenenud	-	-	1200	Rakendus üksus	Kord aastas
	Perepõhiste asendushoolduse vormide pakkuja arv	Pakkuja	ESF	Vähem arenenud	-	-	1200	Rakendus üksus	Kord aastas
	Alkoholi tarvitamise vähendamisele suunatud teenuseid saanud inimeste arv	Teenuse saaja	ESF	Vähem arenenud	-	-	20 453	Rakendus üksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: investeringud tervishoidu ja sotsiaalsesse taristusse, mis panustavad piirkondlikku ja kohalikku arengusse, vähendades tervisealast ebavõrdsust ning edendades sotsiaalset kaasatust parandatud juurdepääsu kaudu sotsiaal-, kultuuri- ja meelelahutusteenustele, ning üleminek hooldeasutustes pakutavatelt hoolekandeteenustelt kohalikule hoolekandestruktuurile.

2.2.4. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.2.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 4: Regionaalselt kättesaadavad, kvaliteetsed ja jätkusuutlikud tervishoiuteenused

Vananevas ühiskonnas ja krooniliste haigete osatähtsuse kasvuga suureneb ambulatoorse ja päevaravi, sh eelkõige esmatasandi teenuste vajadus, mis on seotud haiguste ennetamise, krooniliste haiguste jälgimise ja raviga. Esmatasandi arstiabi ei ole seda trendi arvestades piisavalt teenuseid pakkuv ning ühtlaselt kättesaadav. Esmatasandi tervishoiu mittetoimimisel langeb abivajajate aitamine haiglatele, mis suurendab tervishoiusüsteemi kulusid ja mõjutab eriarstiabi kättesaadavust.

Samal ajal väheneb elanike arvu kiire vähenemise tõttu maakonnakeskustes paiknevate üld- ja kohalike haiglate ning väljaspool maakonnakeskuseid asuva keskhaigla võimekus investeerida infrastruktuuri, tagada arstidele täistööajaga töökoormus ja elanikkonnale tervishoiuteenuse osutamine kõikide arstlikel erialadel⁵⁵. Probleemide tulemusel on suurenenud arstiabi kättesaadavust, kvaliteeti ja tervishoiukorraldust halvaks hindavate elanike hulk⁵⁶ ja üha enam käiakse ravil suuremates kompetentsikeskustes (üle 80% eriarstiabist osutatakse kesk- ja piirkondlikes haiglates).

Piirkondlike haiglate tasandil on väljaarendamisel kõikidel arstlikel erialadel vajalik pädevuskeskuste võrk, mis aktiivses koostöös esmatasandi terviseteenuste osutajatega tagab jätkusuutliku ning kvaliteetse eriarstiabi osutamise kogu elanikkonnale.

Tervishoiusüsteemi ümberkorralduste jätkamine on möödapääsmatu ressurside (nii inimeste, seadmete kui ka finantsressursside) jätkusuutlikkuse tagamiseks ning vajalikud terviseasutuste vahelise koostöö parandamiseks.

Investeeringute tulemusel suureneb piirkondlike haiglate roll pädevuskeskustena, sh kvaliteetse eriarstiabi kättesaadavuse tagamisel maakonnahaiglates. Maakonna- ja keskhaiglad koostöös pädevuskeskustega tagavad ambulatoorse eriarstiabi ja päevaravi maakondades ning pakuvad piiratud mahu statsionaarseid teenuseid. Maakonna- ja keskhaiglad teevad tihedamat koostööd esmatasandi tervishoiuga ning laieneb esmatasandi tervishoiuteenuse valik tervisekeskuste võrgustikus.

Tabel 17. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategooria	Algväärtus	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
-----	---------	----------	---------------------	------------	------------	--------------------	--------------	--------------------

⁵⁵ Riigikontrolli audit haiglavõrgu jätkusuutlikkusest, 2010.

⁵⁶ Eesti Haigekassa ja Sotsiaalministeeriumi poolt läbiviidav uuring.

	Vastuvõttude arv esmatasandi tervisekeskustes 1000 inimese kohta	Vastuvõtt 1000 elaniku kohta	Vähem arenenud	3296	2012	3700	Tervise Arengu Institu ut	Kord aastas
	Üld- ja kohalike haiglate osakaal, kus piirkondlik haigla/pädevuskeskus on omandanud osaluse/otsustusõigus e	%	Vähem arenenud	8,3	2014	80	Sotsiaa lminist eerium	Kord aastas
	Ida-Viru kesksaigla ambulatoorsete vastuvõttude osakaal maakonna elanike kõikidest ambulatoorsetest vastuvõttudest	%	Vähem arenenud	45%	2017	48%	Eesti Haigek assa	Kord aastas

2.2.4.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 5: Kvaliteetsem ja integreeritum teenuste struktuur toetab psüühilise erivajadusega inimeste kogukonnas elamist ning puudest tuleneva tegevuspiiranguga inimestel on paremad võimalused oma koduses keskkonnas toimetulekuks

Hoolekandeteenuste pakkumisel on võetud suund kogukonnaga tihedamalt seotud ja toetavate teenuste osutamisele. 1.06.2014 seisuga oli erihoolekande ööpäevaringsel hooldusel 2747 inimest, kellest ligi 1800 elas enam kui 30 inimesega hoones. Sageli on need vananenud, nõukogudeaegsed, madala energiatõhususega, tervisekaitsenõuetele mittevastavad, keskustest eemalasuvad asutused, ning neis puudub juurdepääs avalikele teenustele, sh haridus-, töö-, kultuuri- ja õppimisvõimalustele ning turgu- ja elamisvõimalustele. Asutustes elavad kliendid on institutsionaalsetel teenustel olnud aastakümneid (nt lastekodu taust) ning vähestel on oma kodu, lähedased ning perelaadse elamise kogemused. Klientide majanduslik toimetulek on väga raske, valdavalt on nende ainus tulu riiklikud toetused või pension. Seetõttu puuduvad hoolealustel tihti harjumus ja kogemused enesega toimetulemiseks ning neid on keeruline kohe ööpäevaringselt teenuselt kogukonda integreerida. Investeeringute tulemusena on klientidel võimalik saada vajadustele vastavat teenust väiksemates majades, korterites vms üksuses, mis asuvad kogukondades, kus on tagatud erinevate teenuste kättesaadavus, töö ja tegevusvõimalused. Perioodi lõpuks soovitakse suurtes asutustes osutatavate teenuste mahtu järsult vähendada, et erivajadusega inimesed tuleks toetavate teenuste abil igapäevaelu toimingute ja töötamisega toime.

Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuringu (2009) kohaselt leiavad hinnanguliselt 8000 tööealist puudega inimest, 6000 puudega inimest vanuses kuni 74 eluaastat ja 8000 vanuses 75 ja vanemad, et nende eluruum vajaks kohandamist. Vajadustele vastavalt kohandatud eluruumides elades paraneb puudest tuleneva tegevuspiiranguga inimeste iseseisev toimetulek ning väheneb hooldajate hoolduskoormus, mis suurendab nii hooldajate ja ka hooldatavate võimalusi tööturul osalemiseks. Eluruumide kohandamine aitab vältida ka inimeste institutsioonidesse sattumist.

Tabel 18. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategooria	Algväärtus	Baas-aasta	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	Iseseisvat toimetulekut toetavate teenuste ja ööpäevaringsete institutsionaalsete hooldusteenuste kohtade suhtarv erihooletamises	-	Vähem-arenenud	1,1	2013	3,6	Sotsiaalministeerium	Kord aastas

2.2.5. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.2.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Elanikkonna tervisenäitajate paranemist ja suuremat aktiivsust on võimalik saavutada igal tasandil paremini toimiva ja seostatud tervishoiusüsteemi abil. Kvaliteetsemate tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamiseks kogu elanikkonnale on demograafilisi trende ja jätkusuutlikku ressursikasutust silmas pidades võetud suund kõrgtehnoloogilise eriarstiabi teenuste tsentraliseerimisele pädevuskeskustesse ning esmatasandi tervishoiu osatähtsuse kasvule esmavajalike teenuste elukohalähedasel tagamisel. Investeeringute tegemise aluseks on kokku lepitud Rahvastiku tervise arengukava lisana koostatav tervishoiu arengusuunad aastani 2020, mis käsitleb nii teenuste sisu kui infrastruktuuri arendamise põhimõtteid.

Eesti elanikkonnale kvaliteetse, jätkusuutliku ja tasakaalustatud tervishoiuteenuse tagamiseks on tervishoiusektoris eelnevatel ELi toetusperioodidel edukalt investeeritud hooldusravivõrgu (õendusabi) väljaarendamisse ning etapiliselt kesk- ja piirkondlike haiglate väljaehitamisse. Hooldusravis on investeeritud 21 projekti, loodud juurde 980 voodikohta. Kesk- ja piirkondlike haiglate tasandil on investeeritud SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla, SA Tartu Ülikooli Kliinikumi, SA Ida-Viru Keskhaigla ja SA Pärnu Haigla kaasajastamisse. Uuendatud on nende haiglate erakorralise meditsiini, intensiivravi, operatsioonibloki, diagnostika, sünnitusabi, kiiritusravi jt osakondade taristud. Investeeringute tulemusel on paranenud mitmete arstlike erialade ravi- ja diagnostikakvaliteet, sh vähiravi, ortopeedia jt raviteenused. Eelnevate toetusperioodide kogemused ja tulemused (päevaravi kasv, voodihõive tõus, voodipäeva lühenemine jne) näitavad, et planeeritud investeeringud on tulemuslikud.

Eelarveperioodil 2014-2020 investeeritakse esmatasandi tervishoiukeskuste taristusse tõmbekeskustes, kus hakkavad tööle kolm või enam perearsti koos neid toetavate tervishoiutöötajatega, mille tulemusel on võimalik pikendada tervisekeskuste vastuvõtuaegu, korraldada paindlikumalt arstide asendamisi, kasutada optimaalsemalt uuringu- ja ravivõimalusi. Spetsialistide lisandumine meeskonda mitmekesistab esmatasandi teenuste valikut (nt füsioteraapiat, ämmaemanda, vaimse tervise õe, koduõe, sotsiaaltöötaja jne kaudu), mistõttu väheneb surve eriarstiabile. Investeeringud tagavad kogu elanikkonnale parema ja mitmekülgsema tervishoiuteenuse kättesaadavuse esmatasandil, ravikvaliteedi parandamise ning need panustavad teenuse osutamise efektiivsuse kasvu. Esmatasandi tervishoiukeskused ehitatakse tõmbekeskustesse, arvestades seejuures juba olemasolevat taristut, elanikkonna paiknemist ja planeeritud raviteenuste mahu kasvu ning arvestades seeläbi ka regionaalarengu

suundumusi. Esmatasandi raviteenuse laiendamise ja osakaalu suurendamise eelduseks on eriarstiabi tõhusam pakkumine. Tervisekeskuste tõhusaks toimimiseks ja seal töötavate spetsialistide koostöö edendamiseks toetatakse esmatasandi rolli tugevdamisele suunatud teenustepaketi arendamist, erinevate juhtimissüsteemide arendamist, mis parandavad sisemisi tööprotsesse, koostöövõimekust ning avalike teenuste pakkumist.

Investeeringutega piirkondlikesse haiglatesse soodustatakse haiglavõrgu pädevuskeskuste tugevnemist, töö ratsionaalsemat ümberkorraldamist ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtmist (sh uued IT-lahendused). Investeeringutakse nende osakondade (nt patoloogia, psühhiaatria, laste-, kõrvakliinik) taristusse ja tehnoloogia arendamisse, mille koormus kasvab tulenevalt pädevuskeskuste suuremast rollist eriarstiabi ning konsultatiivse toe pakkumisel. Investeeringute abil toetatakse pädevuskeskuste ja väiksemate haiglate (sh nii maakonna- kui ka keskhaiglad) ning esmatasandi tervisekeskuste omavahelist võrgustumist, mis võimaldab esmatasandi keskustel teha tõhusamat koostööd eriarstidega. Pädevuskeskuste roll on tagada kliinilis-konsultatiivne tugi esmatasandile ning baasid meditsiinipersonali põhi- ja jätkukoolituseks. Diagnostilise ja konsultatiivse toe tagamine esmatasandi ja maakondlikele tervisekeskustele eeldab võimekate pädevuskeskuste väljaehitamist. Selleks toetatakse päevaravi, psühhiaatria, diagnostika jt teenuste kaasaegse baasi loomist piirkondlikes haiglates. Pädevuskeskuste taristute väljaehitamisega tagatakse kõigi vajalike eriarstiabi teenuste väljaarendamine ning kättesaadavus, mis on eelduseks piirkondlikele haiglatele jätkuvaks väikehaiglatega võrgustumiseks ja selgete vastutuspiirkondade kujunemiseks. Võrgustikuna töötavatel pädevus- ja esmatasandi keskusel on võimalik senisest tõhusamalt ülesandeid jaotada.

Ravijuhtude koondumine pädevuskeskustesse ja uute kõrgetasemeliste, patsienti säästvamate, kvaliteetsete ja efektiivsete eriarstiabi teenuste arendamine suurendab pädevuskeskuse osatähtsust elanikkonna töövõimekuse säilitamisel. Investeeringud panustavad teenuse osutamise efektiivsuse kasvu.

Pädevuskeskuste ja tervisekeskuste kõrval on vajadus suunata täiendavaid investeeringuid riskipiirkondadesse. Elukeskkonnana on Ida-Virumaa teiste maakondadega võrreldes halvemas positsioonis (nt põlevkivitööstuse mõju tervisele ja elukvaliteedile). Sellest lähtuvalt muutuvad piirkonnas tervishoiuteenuste kättesaadavus ja kaasaegsed töötingimused väga oluliseks. SA Ida-Viru Keskhaigla on maakonnakeskusest väljaspool asuva keskhaiglana võrgustunud piirkondliku pädevuskeskusega kui ka samas maakonnas asuva haiglavõrgu arengukava üldhaiglaga koostöökokkulepete tasemel. Investeeringute suunamise eesmärk on lõpule viia eelmisel perioodil alustatud keskhaigla kaasajastamine kvaliteetsete ja kättesaadavate tervishoiuteenuste tagamiseks, mille tulemusena rajatakse diagnostika ja raviüksused (nt ambulatoorne eriarstiabi, laboratoorium, patoloogia, taastusravi) ning palatiosakonnad (infektsioonhaigused, kardioloogia, neuroloogia, pulmonoloogia ja sisehaigused). Lisaks pädevuskeskusega võrgustamisele rajab SA Ida-Viru Keskhaigla kaks esmatasandi tervisekeskust, kus tagatakse ambulatoorse eriarstiabi kättesaadavus ja tehakse koostööd ravi koordineerimise ja ratsionaalse ressursikasutuse huvides.

Vajalike tervishoiuteenuste kättesaadavuse parendamine aitab vältida terviseprobleemide tõttu hõivest väljalangemist, kiirendab hõivesse naasmist, aitab kaasa inimeste aktiveerimisele ja vähendada vaesusriski ning sotsiaalset tõrjutust.

Investeeringuid toetavad riigisisestest vahenditest rahastatavad tegevused, mis tagavad väheneva tööjõu tingimustes (nt meditsiinipersonali väljaränne) arendatavates keskustes arstide ja muu personali olemasolu. Rakendatavad meetmed on järgmised:

1. Koolitusmahtude suurendamine, arvestades migratsioonitrende.

2. „Tagasi tervishoidu“ projekti jätkamine, millega tuuakse teoreetilise ja praktilise koolituse abil tervishoiusektorisse tagasi juba vastava diplomiga, kuid registrisse mittekuuluvaid, arste ja õdesid.
3. Lähtetoetus Eestis väljaspool suuri keskuseid tööle asuvatele arstidele.
4. Vajadusel ajutise asendusena riigipoolse toe pakkumine perearstidele ja õdedele vastava süsteemi kaudu.

Tervishoiusüsteemi arendamisse panustatakse ka teiste **rahvastiku tervise arengukava 2009-2020** tegevustega, sh tegeletakse teenuste arendamisega, kvaliteedi parendamisega ning patsiendihutuse suurendamisega. Uuenduslikesse lahendustesse meditsiini vallas panustatakse ERF-i teistest suundadest ka nutika spetsialiseerumise kaudu. Elanike tervisenäitajate parendamisse panustatakse ESF-ist alkoholi liigtarbimise kui olulise tervisekaot põhjustaja, vähendamise ning tervisekaot inimeste töövõime parendamise kaudu.

Hoolduskoormuse vähendamiseks ja hooldatavate paremaks iseseisvaks toimetulekuks toetatakse kvaliteetsete teenuskohtade loomist ning kohandatakse puuetega inimeste kodusid nende vajadustele vastavaks. Investeeringud aitavad tagada nii puudest tuleneva tegevuspiiranguga inimestele kui ka nende pereliikmetele paremad võimalused aktiveerumiseks kogukonnas ja osalemiseks tööturul, toetades seeläbi nende kaasatust ja vähendades vaesust.

Erihoolekandes on suund võetud kogukonnaga tihedamalt seotud toetavate teenuste osutamisele (deinstitutsionaliseerimisele). Täna suurtes asutustes elavaid inimesi on keeruline kogukonda integreerida. Järk-järguline deinstitutsionaliseerimine võeti eesmärgiks riiklike erihoolekandeaasutuste ja -teenuste reorganiseerimise kavaga 2006. aastal. Kinnitatud on hoolekande arengusuundi kajastav arengukava aastateks 2014-2020. Arengukava toetab deinstitutsionaliseerimise põhimõtteid, puuetega inimeste õiguste konventsiooni põhimõtteid ning aitab tagada inimestele paremad elamis-, õppimis- ja töötamistingimused. Selles tuuakse välja majutusüksuste kriteeriumid, sh määratletakse üksustes elavate inimeste maksimaalne arv ja sisustatakse institutsiooni mõiste. Planeeritavad investeeringud toetavad arengukava eesmärgi, sh järgivad need Euroopa Ekspertgrupi juhiseid (*the Guidelines of the European Expert Group on Transfer towards community-based care*) asutusepõhiselt hoolduselt kogukonnapõhisele hooldusele liikumiseks

Psüühilise erivajadusega inimestel on vajadus privaatse ja koduse eluruumi järele. Samas on neil esmalt vajalik kohaneda tegevustega oma üksuse piirides, edasi selle läheduses, et hiljem ise aktiivsemalt kasutada sealseid tegevusvõimalusi. Kooskõlas Erihoolekande arengukavaga aastateks 2014-2020 planeeritud teenuskohtadel saavad psüühilise erivajadusega inimesed elada sobivates inimväärtetes elutingimustes, olla iseseisvamad enda elu puudutavates otsustes ja elukorralduslikes küsimustes. Neil on võimalik kasutada kogukonnas olemasolevaid või meetme raames loodavaid tegevusvõimalusi (nt päeva- ja töökeskused) ning kättesaadavaid avalikke ja elutähtsaid teenuseid (nt eriarstiabi, kauplused, apteek). Uutes üksustes on võimalikult tavapärased elutingimused, mis tagavad privaatsuse ja suurema personaalse tähelepanu ning individuaalse lähenemise. Teenuskohad asutatakse kogukondadesse, mis annab võimaluse klientide igapäevased tegevused siduda kohaliku kogukonnaga. Aktiivsuse ja toimetulekuoskuste kasv annavad oluliselt paremaid võimalusi klientide edasiseks liikumiseks teenustele kogukonnas ja avahooldusteenustele.

Ööpäevaringsete teenuste kõrval on planeeritud vajaduspõhiselt investeerida ka kogukonnapõhiste teenuste taristusse (nt päevakeskused ja kogukonnas elamise teenuse osutamiseks korterid). Selliste kohtade loomine on mh vajalik ennetamaks ööpäevaringsetele kohtadele sattumist ning toetamaks liikumist nt peremajadest iseseisvamale elamisele. Samuti suunatakse meetme raames vahendeid selliste teenuste väljaarendamiseks ja osutamiseks, mis

aitavad inimesi iseseisvale elule. Näiteks piloteerida DI meeskonna tööd, kus väline ekspert aitab teenuseosutaja meeskonnal paremini rakendada DI põhimõtteid (sh teenuste vajaduse hindamine), piloteeritakse suurema toetusega igapäevaelu toetamise teenust, mis oleks suunatud asutusest välja kogukonnapõhisele teenusele liikunud inimestele või potentsiaalsetele asutusepõhisele teenusele liikujale).

Kirjelatud suundumustega alustati perioodi 2007-2013 ERFi vahendite toel. Suleti ja reorganiseeriti institutsioonid neljas vanas mõisahoones ning kahest mõisast kui ööpäevaringse hooldusteenuse osutamiseks ebasobivast hoonest on vastav teenus välja viidud. Loodi 550 kvaliteetset teenuskohta peremajades. Ehitatud üksused paiknevad asulate vahetus läheduses Tapal, Karulas, Sinimäel, Viljandis, Kehras, Türil, Tõrvas, Väandras, Väana-Vitis, Uuemõisas ja Kodijärvel. Tegevused on hästi käivitunud ja peremajade teenused on tihedalt seotud kohaliku kogukonnaga.

Uue perioodi investeeringute toel lõpetatakse ööpäevaringse teenuse osutamine mitmes suures ja vananenud ebasobivas asutuses (nt Võisiku ja Erastvere Hooldekodu). Luuakse vastavalt kinnitatud Erihoolekande arengukava 2014-2020 eesmärkidele 1400 kvaliteetset teenuskohta kogukondades. Seejuures tagatakse kvaliteetse teenuse osutamiseks vajaliku taristu korrastamine ka nendele ööpäevaringsetele teenustele, mille teiselaldamine on turvalisuse või kompetentsi koondumise tõttu ebaotstarbekas. Investeeringutele eelneb psüühilise erivajadusega inimeste vajaduste hindamine, et tagada neile sobivaim teenus.

Investeeringutega puuetega inimeste eluruumide kohandamiseks tagatakse kokku 2000-le puudest tuleneva tegevuspiiranguga inimesele kodud, mis vastavad individuaalsetele vajadustele. See võimaldab nende iseseisvat hakkamasaamist ning seeläbi nii neile kui ka nende pereliikmetele paremaid võimalusi aktiveerumiseks ja tööturule pääsemiseks, vähendades kõrget omaste hoolduskohustusega inimeste arvu Eestis ning toetades kaasnevat osalemise tõusu tööjõuturul.

Hoolekande taristu arendamine ning eluruumide kohandamine on seotud teiste sama prioriteetse suuna eesmärgi 2 „Hoolekandeteenuseid saanud erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustega inimeste osalemine tööturul on suurenenud“ raames ESF-ist toetatavate tegevustega. Teenuste kvaliteedi tõstmise eesmärgil koolitatakse sotsiaalvaldkonna töötajaid ja toetatakse teenuseosutajaid kvaliteedijuhtimissüsteemi juurutamisel. Pakutavad sotsiaaltranspordi, päevahoiu, isikliku abistaja, tugiisiku ja koduhooldusteenused ning omastehoolduse korrastamine aitavad ellu viia asutusevälise abi tagamise üldist põhimõtet, sest juhul, kui puudub piisav abi inimesele kodustes tingimustes, võib järgmiseks etapiks olla juba ööpäevaringne teenus. Teisalt toetavad nimetatud toetavad teenused inimesi, kes on hiljem valmis asutusepõhistelt teenustelt liikuma vähem toetust vajavatele teenustele, sest neile on tagatud abi kohalike omavalitsuste poolt osutatavate teenuste näol. Asendushoolduse arendamine aitab kaudselt kaasa ööpäevaringsel teenusel viibivate erihoolekande klientide osakaalu vähendamisele. Varajane sekkumine aitab tagada, et inimesed ei oleks abitud ja saaksid juba varasemas eluetapis õppida iseseisvaks toimetulekuks vajalikke oskusi. Nende tegevuste koostmõjul on inimesel võimalik olla aktiivsem ühiskonnaelus.

2.2.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringusprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse tööjõu pakkumise valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda

„Tervena elatud eluaastate suurendamine läbi tervisekäitumise parandamise ja õnnetusjuhtumite edasise vähendamise ning läbi tervishoiutaristu arendamise“. Eelistatakse projekte, mis soodustavad koostööd sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenuste pakkumisel.

Toetatavad tervishoiu infrastruktuuri investeeringud peavad panustama Eesti rahvastiku tervise arengukava 2020 eesmärkide saavutamisse ning investeeringute valiku aluseks peab olema selle lisana koostatav haiglavõrgu korrastamise tervikvisioon, mis sisaldab tervishoiuteenuste paremale kvaliteedile ja ligipääsetavusele suunatud kriteeriume esmatasandi tervisekeskuste investeeringute asukoha valikuks ja funktsioonide ruumiliseks jaotuseks võrgustikus (ehk teenuse osutamise piirkondade kohta). Kirjeldatakse otstarbekaimad koostöömudelid ning määratletakse finantsilise jätkusuutlikkuse saavutamise viisid. Pädevuskeskuste arendamisega seotud investeeringute puhul eelistatakse projekte, mis toetavad esmatasandi tervisekeskuste ja pädevuskeskuste omavahelist võrgustumist ja tihedat koostööd.

Hoolekandeinvesteeringute valiku aluseks on selle alavaldkonna arendamise tervikvisioon. Oluliseks tingimuseks on jätkuvalt asukoht kogukondades ning sellest tulenevalt avalike ja kogukonna teenuste olemasolu. Samuti on tähtis olemasoleva taristu seisukord, selle korrastamise või asutuse ümberkorraldamise vajadus.

Tegevuste puhul, mille raames luuakse ja käivitatakse uued teenused, peab olema selge, kuidas tagatakse nende teenuste pakkumise jätkamine ka pärast ELi vahenditest rahastuse lõppemist, sealhulgas peab olema koostatud ja Rahandusministeeriumiga kooskõlastatud selleks plaan, mille alusel ELi rahastuselt (ühekorraga või järk-järgult) teistele rahastamisallikatele üle minnakse.

2.2.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse perioodi jooksul.

2.2.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.2.5.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 19. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Pädevuskeskustena töötavate piirkondlike haiglate kaasajastatud raviüksuste arv	Raviüksus	ERF	Vähem arenenud	-	-	12	Rakendusüksus	Kord aastas
	Kaasajastatud esmatasandi tervisekeskuste arv	Esmatasandi tervisekeskus	ERF	Vähem arenenud	-	-	50	Rakendusüksus	Kord aastas
	Paremate tervishoiuteenustega hõlmatud elanikud	%	ERF	Vähem arenenud	-	-	100	Sotsiaalministeerium	Kord aastas
	Loodud kvaliteetsete teenuskohtade arv	Teenusekoht	ERF	Vähem arenenud	-	-	1700	Rakendusüksus	Kord aastas

	Puuetega inimeste arv, kellele on tagatud sobivad eluruumid	Inimene	ERF	Vähem arenenud	-	-	2000	Rakendu süksus	Kord aastas
	Esmatasandi tervishoiuga võrgustunud kaasajastatud üldhaiglate arv	Üldhaigla	ERF	Vähem arenenud	-	-	1	Rakendu süksus	Kord aastas
	Pädevuskeskusega võrgustunud keskhaigla kaasajastatud raviüksuste arv	Raviüksus	ERF	Vähem arenenud	-	-	11	Rakendu süksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 3: aktiivne kaasamine, sealhulgas eesmärgiga edendada võrdseid võimalusi ja aktiivset osalemist ning parandada töölalast konkurentsivõimet.

2.2.6. Investeerimisprioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.2.6.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 6: Kohanemis- ja lõimumisteenustes osalenute konkurentsivõime Eesti ühiskonnas, sh tööturul, elukestvas õppes ning kodanikuühiskonnas osalemiseks on paranenud

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi prognoosi kohaselt vajab Eesti vahemikus 2011–2019 kokku 27 400 töötavat spetsialisti ehk keskmiselt 3400 spetsialisti aastas, kelle leidmine Eesti tööturult muutub igal järgneval aastal rahvastiku vananemise, madala sündivuse ning väljarände protsesside tõttu järjest keerulisemaks. Samas on Eesti Statistikaameti andmetel töötusemäär ja pikaajaliste töötute tase välispäritolu püsielanike hulgas ligikaudu 1,5–2 korda kõrgem kui põlisrahvuse esindajate seas. Välispäritolu taustaga püsielanikest peab end ühiskonnas lõimunuks aga orienteeruvalt 32% ehk 128 960. Enamik vähelõimunutest on vene suhtluskeelega ning tööealised isikud – 69%.

Uussisserändajate puhul on oluliseks teguriks edaspidisele ühiskonnas osalemisele nende esialgne sisserrändejärgne kohanemine, mida takistavate teguritena on toodud info-, kontaktide-, teadmiste- ja teenuste puudumist ning ühiskonnas kohanemist soodustavate väärtushoiakute nõrkust. Vähelõimunud püsielanike suurimateks takistuseks lõimumisel ja ühiskondlikul aktiivsusel on vähene keeleoskus, lõimumist mittetoetavad väärtushoiakud ühiskonnas, vähesed sotsiaalsed kontaktid ja vähene teadlikkus eri teenustest ning nende vähene paindlikkus.

Sekkumise tulemusena omandavad teenused läbinud uussisserändajad ühiskonnas toimimiseks vajalikud praktilised teadmised ja kontaktid, sh info erinevate pakutavate teenuste kohta. Vähelõimunud püsielanikud on omandanud paremad teadmised ühiskondlikuks aktiivsuseks, sh keele-, kodaniku- ja kultuuripädevused ning informatsiooni, mis võimaldab senisest aktiivsemalt tööturul osaleda. Võimestatud on uussisserändajate ja vähelõimunud püsielanikega kokku puutuvad organisatsioonid ning vajadusel välja arendatud uued teenused kohanemise ja lõimumise toetamiseks ning teenuste ja informatsiooni efektiivseks pakkumiseks.

Tabel 20. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Piirkonna kategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärgi püstitatakse	Algväärtus	Algja sihtväärtuse mõõtühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andmealikas	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	Kohanemis- ja lõimumisprogrammi läbinute arv, kelle Eesti keele oskus, praktiline informeeritus ja teadmised Eesti riigi, ühiskonna ja kultuuri kohta on paranenud	Vähenemine	Programmi läbinu	Ei kohaldu	6172	number	2013	-	-	12840	Seire	Kord aastas

2.2.6.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 7: Kaasamine ja tööhõivevalmiduse parandamine noorte, sh tõrjutusriskis noorte, seas

NEET noori oli 15-29 vanusegrupis 2012. aastal 15,3%. Noortest meestest on rohkem kui aasta töötud 42% ja naistest 25%. Töökogemus puudub 25% noortest meestest ja 42% noortest naistest. 9,9% noorte naiste mitteaktiivsuse põhjuseks on hoolduskoormus. Madala haridustasemega õpinguid mittejätkavate noorte arv on endiselt kõrge. 2012. aastal ei jätanud õpinguid põhihariduse või madalama haridusega noortest meestest 13,4% ja 7,5% naistest. Kogemusteta ja kvalifikatsioonita noored on tööturule sisenedes haavatavamad ja võivad sealt eemale jääda aastateks.

2011. aastal elas suhtelises vaesuses iga kuues Eesti laps ning absoluutses vaesuses või sügavas materiaalses ilmajäetuses iga üheteistkümnnes⁵⁷. Kuigi olukord on paranenud, avaldavad laste ja noorte arenguvõimalustele (sh tervisele) negatiivset mõju majanduslik seisund ja sotsiaalne tõrjutus. Sotsiaalse teadlikkuse, aktiivsuse ja eakaaslaste puudumine või vähesus piirkonnas ja piiratumad arenguvõimaluste valikud suurendavad tõrjutusriski, mis võib väljenduda riskikäitumises ja madalas konkurentsivõimes.

Noorsootööga saab vähendada vaesuse ja teiste ebavõrdsete olude mõju ning ennetada tõrjutusriski. Vastavate riski- ja sihtrühmadeni jõudmine järjepideva noorsootöö ning varajase probleemide märkamisega mõjutab otseselt noorte hoiakuid ja käitumist, tõstab nende sotsiaalsuseid oskusi ning vähendab korrarikkumiste toimepanemise ja ohvriks sattumise tõenäosust.

Sageli on tegemist mitmekülgset abi vajavate multiprobleemsete noorte ja peredega, kellega eri ametkondade kokkupuuted ja pakutavad teenused ei ole omavahel koordineeritud. Noorte

⁵⁷ Statistikaamet 2013, Laste Heaolu.

probleemide paremaks mõistmiseks ning sekkumiste süsteemseks pakkumiseks on oluline ametkondade koostöö ja ühine andme- ja teabevahetus.

Sekkumiste tulemusena omandavad noored mitteformaalse õppe ja teavitustegevuste kaudu tööle sisenemiseks vajalikud teadmised ja oskused. Suureneb tõrjutusriskis noorte sotsiaalne kaasatus ning NEET noored asuvad uuesti õppima või jõuavad tööturule.

Tabel 21. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Piirkonna kategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärgi püstitatakse	Algväärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baasasta	Sihtväärtus (2023)			Andmealikas	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	Osakaal noortemeetmest kasusaajatest, kes on sihtgrupile suunatud tegevused läbinud	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	86	%	2013	-	-	89	Seire	Kord aastas
	Tugimeetmetes osalenud NEET noorte (vanuses 15-26) osakaal, kes 6 kuud peale tegevusest lahkumist on väljunud NEET noore staatusest	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	36	%	2013	-	-	50	Seire	Kord aastas

2.2.7. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.2.7.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetset sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Uussisserändajate kohanemist toetava süsteemi loomiseks ning nende rahulolu tõstmiseks kohanemist soodustavate tugiteenustega, tehakse uussisserändajatele kättesaadavaks kohanemist soodustav inforessurss, pakutakse kohanemiskoolitusi ja keeleõpet ning võimestatakse sihtrühmaga seotud sidusgrupe (-võrgustikke) ja toetatakse erinevate koostööplatvormide teket.

Info pakkumine aitab uussisserändajaid ning vähelõimunud püsielanikke (sihtgrupp) võimestada ühiskonnaelus toimimisel, tagades eluoluga seotud praktilise info kättesaadavuse (sh uussisserändajatele enne riiki saabumist, võimaldades nii kiire sisseelamise igapäevaellu). Samuti aitab tööturuga seotud informatsiooni vahendamine sihtgrupil vajaduse korral paremini endale sobiv töökoht leida ning tööturul toimuvaga paremini kursis olla, mis suurendab ka tööturule sisenemise võimalust.

Oluliseks takistuseks sihtrühma kohanemisel ja lõimumisel on keeleoskuse puudumine. Uussisserändajate kohanemisprogrammis ja lõimumisprogrammis pakutakse keeleõpet. Keeleoskust suurendatakse ka mitteformaalse keele praktiseerimisele suunatud tegevustega. Keeleõppe võimaluste pakkumine aitab nii uussisserändajatel kui ka vähelõimunud püsielanikel igapäevases elus paremini hakkama saada ning tagab neile paremad eeldused tööturul osalemisel või sellele sisenemiseks. Eristatakse nii tasemeõpet kui ka kümblustüüpi tegevusi.

Uussisserändajatele pakutakse kohanemiskoolitusi. Praktilisele ühiskonnas hakkamasaamisele suunatud koolitus võimaldab uussisserändajatel omandada esmased teadmised riigist ja pädevused igapäevaseks toimimiseks Eestis. Kohanemisprogrammi elluviimiseks viiakse läbi alusuuringud, töötatakse välja programmi kuuluvad kohanemiskoolitused, sh esmane keelekoolitus ning vastavad juhend- ja infomaterjalid, teadmiste testid jne. Kohanemiskoolitustega antakse eelkõige kohanemist toetavat infot Eestisse esimest korda saabunud või rännet alustavatele uussisserändajatele.

Vähelõimunud püsielanike lõimumise soodustamiseks pakutakse lõimumiskoolitusi. Lõimumiskoolituse elluviimiseks viiakse läbi alusuuringud, töötatakse välja koolitused, nende juhendmaterjalid ning kujundatakse koolitused vastavalt sihtrühma vajadustele paindlikumaks. Lõimumisprogrammi käigus tõstetakse Eestis elavate uussisserändajate ja vähelõimunud püsielanike keelelisi pädevusi, sotsiaalseid oskuseid ja praktilisi kontakte, kujundatakse kodanikustaatus omandamiseks vajalikud pädevused ning kultuurilised ja sotsiaalsed pädevused ühiskonnas aktiivselt toimimiseks. Lõimumisprogramm panustab kaudselt meetme eesmärkide saavutamisse ka ühise kommunikatsioonivälja tugevdamise kaudu, mis sisaldab kõikidele ühiskonnarühmadele ühiseid ning vastastikkusele positiivsele dialoogile suunatud väärtusi, kasvatades seeläbi ühiskonna avatust, tagades võimalused tööturule pääsemiseks ja seal edasijõudmisel.

Lõimumise ja kohanemise tugisüsteemi käivitamiseks ja tugivõrgustike tekke soodustamiseks tellitakse alusuuringud, kaardistatakse arendusvajadusega teenused, sidusgrupid ja olemasolevate teenusepakkujate võimekus ning toetatakse konkreetsete teenuste arendamist uussisserändajate vajadustest lähtuvalt. Lõimumis- ja kohanemisprogrammi tugistruktuuride ja -teenuste väljaarendamise ning loomisega kasvatatakse riigi, kohaliku omavalitsuse, mittetulundus- ja erasektori organisatsioonide võimekust pakkuda või vahendada meetme sihtgruppidele neile vajalikke teenuseid ja informatsiooni, samuti tugevdades koostööd avaliku, kolmanda ja erasektori, kõrgharidust pakkuvate ja teadusasutuste vahel, kes uussisserändajatega kokku puutuvad. Teenusepakkujate võimekuse suurendamine tagab pakutavate (tugi-) teenuste olemasolu ja kvaliteedi. Tagamaks eri kultuuridest inimestele võrdsemaid võimalusi tööturumobiilsuseks, tegeletakse ka hoiakute kujundamisega. Ühiskonnas laiema sidususe ja tolerantsi suurenemiseks toetatakse meedia- ja teavitustegevuste läbiviimist nii uussisserändajate, vähelõimunute kui põhielanikkonna seas ning eri isikute ja eri organisatsioonide, sh avaliku, era- ja mittetulundussektori organisatsioonide omavahelise koostöötegevuse suurendamisele suunatud tegevusi. Meedia- ja koostöötegevused toetavad formaalharidussüsteemis läbiviidavat väärtuskasvatust võrdse kohtlemise, euroopalike demokraatlike väärtuste ja ühise riigiidentiteedi kinnistamise kaudu.

Vähelõimunud püsielanikele suunatud tegevused aitavad neil aktiveeruda ning jõuda aktiivsete tööturumeetmeteni, elukestvasse õppesse või muude toetavate teenuste juurde. Seetõttu on tegevused oluliseks eelduseks, et sihtgrupp jõuaks 8 temaatilise eesmärgi raames ning siseriiklikult töötukassa vahenditest pakutavate tööturuteenusteni ning 10 temaatilise eesmärgi raames pakutava täiendõppeni. Uussisserändajate kohanemine ühiskonnas on üks eeldusi kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamiseks, toetades seeläbi ka temaatiliste eesmärkide 1 ja 3 ELi vahendite kasutamise eesmärke.

Tegevusi töötatakse välja ja rakendatakse koostöös Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi tegevustega, vältimaks kattuvusi plaanitavates tegevustes ning saavutamaks parem kooskõla tegevuste rakendamisel.

Noorte kaasamiseks ja tööhõivevalmiduse parendamiseks rakendatakse nii tõrjutust ennetavaid tegevusi 7-26aastastele noortele kui ka reageerivaid tegevusi juba raskustesse sattunud noortele.

Ennetavate tegevustena suurendatakse õppivate noorte kokkupuudet tööeluga noorsootöö ja muude võrgustikutöö teenuste kaudu. Noortele luuakse võimalused omandada töötamiseks vajalikke oskuseid mitteformaalses keskkonnas, saada töökogemus ja rohkem teadmisi sujuvamaks liikumiseks tööturule. Käivitatakse sihtgrupipõhised tööelu tutvustamisprojektid, sh toetatakse tööelu tutvustavaid koolitusi, tööks vajalike sotsiaalsete pädevuste omandamist mitteformaalse õppe kaudu, tööringide loomist jms. Tööharjutuseks luuakse juhendatud vabatahtliku töö tegemise võimalusi noorsootöö asutustes ja ühingutes. Samuti toetatakse koostööd tööandjatega noorte oskuste ja kogemuste paremaks arvestamiseks. Lisaks pakutakse mobiilset nõustamist. Panustatakse ka noorte ettevõtlikkuse kasvu, toetades noorte (eelkõige vähemaktiivsete) omaalgatuse võimet erinevate uuenduslike lahenduste kaudu.

Ebavõrdsete olude mõju vähendamiseks noorte arenguvõimalustele ja noorte tõrjutuse ennetamiseks tehakse vaesuse ja tõrjutuse riskis olevatele noortele kättesaavaks noorsootöö teenused ja toetatakse nende osalust tõendus põhistes programmides, mis aitavad neil omandada ka eluks ja isiksuse arenguks vajalikke teadmisi ja oskuseid.

Käivitatakse tugimeetmed NEET noorte tagasitoomiseks haridusse ja/või edukaks jõudmiseks tööturule. Keskendutakse NEET ja tõrjutusriskis noorte ülesleidmisele ja motiveerimisele otsiva noorsootöö kaudu ning kohaliku tasandi võrgustiku sekkumiste kaudu, et suunata nad teadmisi ja oskusi omandama või tööturule sisenema.

Toetatavate tegevuste kaudu tagatakse NEET noortega kontakti loomine noorsootöötajate poolt, osaluse motiveerimine, noorte informeerimine võimalustest ning tööle või haridusse suundumise takistuste kaardistamine, tugi nende takistuste eemaldamisel, sh vajalike teenusteni suunamine. Kõige raskemates oludes noortele pakutakse individuaalseid programme. NEET noorte vajadustest lähtuvate teenuste kavandamiseks toetatakse järjepidevat metoodika hindamist ja noorte olukorra seiret.

Noorte riskikäitumise ennetamiseks ning sekkumiste süsteemseks pakkumiseks on kavas ennetusprogrammide katsetamine ja kohandamine, võrgustikutöö meetodil riskirühma isikute, sh alaealiste, ja perede probleemide väljaselgitamine ja lahendamine ning kohalikul tasandil tervislike eluviiside ja turvalise elukeskkonna edendamine võrgustikutöö põhimõtete juurutamise abil.

Eelnevate tegevuste toetamiseks tõstetakse noorsootöötajate, noortejuhtide ja huvikoolide spetsialistide pädevust tööks noortega (metoodika-põhised koolitused).

Sekkumised on kavandatud, arvestades haridus-, noorte- ja töövaldkonna tegevuste saavutatavat koosmõju. Noorte kaasamiseks ja tööhõivevalmiduse tõstmiseks rakendatakse antud suunas kahte kolmest Eesti meetmest **ELi noortegarantii** elluviimiseks. Kolmandat noortegarantii meedet „Minu esimene töökoht“ pakutakse koos teiste riskirühmadele suunatud uute tööturumeetmetega kolmandas prioriteetses suunas. Täiendavalt on riigi poolt tagatud kõik seni olemasolevad noorsootöö teenused ja tööturuteenused noortele. Samuti on oluline sekkumiste koosmõju karjääriteenusete pakkumisega ning õppe tööturu vajadustega seostamisega, mida rakendatakse esimeses prioriteetses suunas.

2.2.7.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringisprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse tööjõu pakkumise valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuundi „Aktiivse tööturupoliitika mõju suurendamine ning rahastamise jätkusuutlikkus“ ja „Tööjõu väljaõppe vastavusse viimine kaasaegse tööturu vajadustega (sh kasutades paremini ELi siseturu ja teiste poliitikate võimalusi) ning kutse- või kõrghariduse tasemel erialase haridusega inimeste osakaalu suurendamine“.

Eelistatakse projekte, mis soodustavad koostööd teenuste pakkumisel.

Tegevuste puhul, mille raames luuakse ja käivitatakse uued teenused, peab olema selge, kuidas tagatakse nende teenuste pakkumise jätkamine ka pärast ELi vahenditest rahastuse lõppemist, sealhulgas peab olema koostatud ja Rahandusministeeriumiga kooskõlastatud selleks plaan, mille alusel ELi rahastuselt (ühekorraga või järk-järgult) teistele rahastamisallikatele üle minnakse.

Lähtuvalt riigipõhisest soovituselt nr 5. määratletakse toetatavate noorsootöö teenuste väljaarendamiseks esmalt teenuse miinimumnõudeid, teenusega kaetav piirkond või sätestatakse kriteeriumid piirkonna määratlemiseks, kirjeldatakse otstarbekaimad koostöömudelid ning määratletakse finantsilise jätkusuutlikkuse saavutamise viisid.

2.2.7.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.2.7.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.2.7.5. Väljundnäitajad investeeringusprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 22. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnaka teooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Lõimumis- ja kohanemiskoolitustel osalejate arv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	18 343	Rakendusüksus	Kord aastas

	Uussisserändajate kohanemise toetamiseks arendatud või väljatöötatud teenuste arv	Teenus	ESF	Vähem arenenud			25 ⁵⁸	Rakendusüksus	Kord aastas
	Tugisüsteemi kasutajate arv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	10 500	Rakendusüksus	Kord aastas
	Koostöö- ja kommunikatsiooni tegevustes osalevate isikute arv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	155 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Noorsootöö teenustes osalejate koguarv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	199 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Teenust saanud NEET noorte arv (vanuses 15-26 a)	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	15 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Teenust saanud riskinoorte arv (vanuses 15-26 a)	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	360	Rakendusüksus	Kord aastas
	Ennetusteenuste kasusaajate arv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	4 300	Rakendusüksus	Kord aastas

2.2.8. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Otseseid sekkumisi sotsiaalse innovatsiooni edendamiseks prioriteetses suunas ette ei nähta, samas on suunas taotlemine avatud ka näiteks sotsiaalsetele ettevõtetele ja ühisprojektidele, mille kaudu panustatakse ka sotsiaalsesse innovatsiooni. Antud suunas toetatakse kohalike omavalitsuste omavahelist ja partneritega (näiteks vabasektor, sotsiaalsed ettevõtted, tööturuasutused jne) koostööd sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parendamiseks. Prioriteetses suunas elluviidavad meetmed ja tegevused on sihitatud eelkõige selliste teenuste arendamisele, mis võimaldavad suurendada seni tööturult eemale jäänud inimeste võimalusi tööturule liikumiseks ning seeläbi panustatakse ELi tööhõive ja majanduskasvu eesmärkidesse. Suuna tegevused omavad tugevamat seost ELi temaatiliste eesmärkidega 1-3.

Integreeritud ja paremini kättesaadavad hoolekande- ja lastehoiuteenused aitavad oluliselt parandada hoolduskoormusega inimeste tööturule kaasatust. Samuti tõstavad inimeste tööhõivevõimelisust prioriteetse suuna raames piloteeritavad teenused tööturu riskirühmadele nagu näiteks multiprobleemsed inimesed, vanglast vabanejad, alkoholi liigtarvitajad jne. Läbi

⁵⁸ Rakenduskava kinnitamisel algselt seatud sihttase „100“ asendatakse sihttasemega „25“, et peegeldada metoodika muudatust, mille kohaselt algselt teenustena käsitletud teenuste tegevused kujundatakse ümber strateegilise planeerimise põhimõtteid järgivalt terviklikeks teenusteks.

inimeste tööhõivevõimelisuse suurendamise ja nende tööturul kaasamise vähendatakse mõjusid, mis kaasnevad demograafiliste trendide (tööealise elanikkonna vähenemise ja vananemise) realiseerumisega ning panustatakse temaatilisse eesmärki 3, tagades eelkõige väikese- ja keskmise suurusega ettevõtetele tööjõuressursi, mis moodustavad Eesti ettevõtetest prognoosi põhjal 2011. a seisuga 99,7 % (hõivatuid sektoris 77,6 % koguhõivest)⁵⁹.

Ettevõtete madala konkurentsivõime põhjusena Eestis tuuakse tihti välja kvalifitseeritud töötajate puudust, eelkõige on nõrkusena tõstetud esile kvalifitseeritud inseneride ja kompetentsete juhtide puudust. Ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmiseks, suurema ekspordipotentsiaali ja lisandväärtusega otseste välisinvesteeringute meelitamiseks, T&A&I erasektori investeeringute suurendamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks panustatakse temaatilistesse eesmärkidesse 1 ja 3 kvalifitseeritud tööjõu sisse- ja väljastamise soodustamisega, rakendades uussisse- ja väljastamise ning nende perekonnaliikmetele kohanemisprogramme ning toetades seeläbi tööjõu vaba liikumist ning inimeste oskuste paremat rakendamist Euroopa Liidu ja Euroopa Majanduspiirkonna riikides. Sellega aidatakse kaasa temaatiliste eesmärkide 1 ja 3 tulemuste saavutamisele ettevõtete konkurentsivõime tõstmisel Eestis.

Rahvusvahelise koostöö toetamiseks antud suunas otseselt tegevusi ei ole kavandatud, kuid tegevuste edasise väljatöötamise kaalutakse ka rahvusvahelise koostöö võimalusi ja rahvusvahelise kogemusega arvestatakse teenuste arendamise käigus.

Olulist rolli kõigi prioriteetses suunas elluviidavate tegevuste ning arendatavate teenuste juures omab info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate rakendamine ning inimeste juurdepääsu soodustamine kaasaegse tehnoloogia kasutamise kaudu. Teenuste kättesaadavuse parendamiseks arendatakse infoportaale, erivajadustega inimeste aktiveerimiseks ja nende iseseisva hakkamasaamise suurendamiseks rakendatakse IKT võimalusi, mis loob seose temaatilise eesmärgiga 2 ning panustab vastastikku eesmärkide saavutamisse. Seosed eesmärkidega 4-7 on kaudsemad ning otseselt suuna tegevusi nendega seostada ei saa.

2.2.9. Tulemusraamistik

Tabel 23. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	ID	Näitaja või rakendamise taust	Vajaduse korral mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vaheeesmärk 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmeallikad	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ERF	Vähem arenenud	71 242 592	-	-	296 540 863	Sertifitseerimisasutused	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimist

⁵⁹ [Enterprise and Industry SBA Fact Sheet 2012 Estonia](#).

											rimata kulusid
Finantsnäitaja			Euro	ESF	Vähem arenenud	54 830 752	-	-	168 814 271	Sertifitseerimisasutused	Lõppeesmärgi kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Väljundnäitaja		Hoolekande teenuste saajate arv	Teenusesaaja	ESF	Vähem arenenud	4620	-	-	10 100	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Hooldajate arv, kes on saanud vähemalt ühte puuetega laste tugiteenust ühe puudega lapse kohta	Teenusesaaja	ESF	Vähem arenenud	2 400	-	-	3 200	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Kaasajastatud esmatasandi tervisekeskuste arv	Esmatasandi tervisekeskus	ERF	Vähem arenenud	11	-	-	50	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Loodud kvaliteetsete teenuskohtade arv	Teenusekoht	ERF	Vähem arenenud	640	-	-	1 700	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Puuetega inimeste arv, kellele on tagatud sobivad eluruumid	Inimene	ERF	Vähem arenenud	45	-	-	2 000	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Lõimumis- ja kohanemiskoolitustel osalejate arv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	5 853	-	-	183 43	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Noorsootöö teenustes osalejate koguarv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	130 600	-	-	199 000	Rakendusüksus	

2.2.10. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 24. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ERF: vähem arenenud piirkonnad									
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)			
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht		

053	147 573 197	01	204 654 743	01	95 878 159	07	204 654 743		
055	57 081 546			02	49 313 991				
				03	49 313 991				
				07	10 148 602				
Fond ja piirkonnakategooria		ESF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
109	105 769 209	01	141 465	07	141 465	07	141 465	06	127 572 733
112	35 696 642		851		851		851	08	13 893 118

2.2.11. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.3. Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine

2.3.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Ei kohaldu.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: tööotsijate ja mitteaktiivsete inimeste, sealhulgas pikaajaliste töötute ja tööturult eemale jäävate inimeste töövõimalustele juurdepääs, sealhulgas ka kohaliku tähtsusega tööhõivealgatuste ning tööalase liikuvuse toetamise kaudu.

2.3.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.3.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Vähenenud töövõimega inimeste osalemine tööturul ja tööhõives on suurenenud ja tööealise elanikkonna töövõime vähenemine on pidurdunud

Viimase 10 aasta jooksul on püsiva töövõimekaotusega inimeste arv kahekordistunud, tõustes 2013. a alguseks üle 98 000 inimese (üle 11% tööealisest elanikkonnast), kellest mehi oli 49,7%

ja naised 50,3%. Töövõimetutest naistest ja meestest töötab vastavalt 47,3% ja 34,7%. Haridustasemelt on nende hulgas põhiharidusega mehi 14,1%, naised 8,5%, keskkooliharidusega mehi 58,3%, naised 70,4%, kutseharidusega mehi 18,9% ja naised 7,3% ning kõrgharidusega mehi 6,4% ja naised 13,4%. Sotsiaalministeeriumi hinnangul oleks praeguse skeemi jätkudes 2020. a töövõimetuspensionäride arv ca 116 000 ja kulud töövõimetuspensionidele kasvaksid 2020. aastaks ca 1,65 korda.

Töövõimetuspensionide saajate suur osakaal on seotud püsiva töövõime hindamise alustega, mis on meditsiinilise seisundi kesksed ega arvesta inimese tegelikku võimet tööd teha. Töövõimetuspensionide saajate arv kasvab kiiresti, ent süsteemist väljumine on madal. Hõives osalemist toetavad meetmed (nt rehabilitatsioon, abivahendid) ei ole kättesaadavad ja töövõimetuspensionärid osalevad aktiivsetes meetmetes vähe. Vähenenud töövõimega inimeste töötamise võimaluste suurendamiseks on vaja luua uus ja terviklik töövõime hindamise ning toetamise süsteem ja pakkuda toetavaid teenuseid. Reformiga hakatakse töövõime hindamisel hindama inimeste töövõimet ning tervisekahjustusega inimestele pakutakse hõives püsivust või tööd leidmist toetavaid teenuseid, mis läbi tagatakse süsteemi jätkusuutlikkus.

Kuni kolmandik rahvastiku tervisekaotusest on seotud elu-, töö- ja õpikeskkonnast tulenevate teguritega. Tööga seotud õnnetuste arv näitab tõusutrendi - 2013. aastal oli tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta 673 (2009. a 495). Tööst põhjustatud haigestumiste ja kutsehaiguste registreeritud näitaja on viimastel aastatel suuremate muutusteta, samas jäävad mitmed tööst põhjustatud haigestumised ja kutsehaigused registreerimata. Tööealise elanikkonna teadlikkus töötingimustest on madal. Sekkumistega panustatakse töötingimuste parandamisse ja tervislikus töökeskkonnas töötamisse ning teadliku käitumise kujundamisse, et ennetada töövõime vähenemist ja hõivest väljalangemist.

Tabel 25. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Piirkonna kategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärki püstitatakse	Alg väärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruanndluse sagedus
								M	N	K		
	Töötavad vähenenud töövõimega inimesed, kes on säilitanud oma töökoha 12. kuu möödumisel alates töövõime reformi vahendusel	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	90	%	2015			90	Sotsiaalministeerium	Kord aastas

I D	Näitaja	Piirkonna kategorooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusele eesmärke püstitatakse	Alg väärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	teenuste saamist											
	Mittetöötavad vähenenud töövoimega inimesed, kes on liikunud hõivesse 12. kuu möödumisel alates töövoime reformi vahendusel teenuste saamist	Vähem arenenud	Osaleja	Ei kohaldu	8	%	2015			26	Sotsiaalministeerium	Kord aastas

2.3.2.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Aktiivsetel tööturuteenustel osalenud väiksema konkurentsivõimega sihtrühmade tööhõive on suurenenud

Majanduskriis mõjutas enim väiksema konkurentsivõimega tööturu sihtrühmi. Kriisieelse tasemega võrreldes on endiselt kõrge noorte (15-24 a) töötuse määr (20,9%)⁶⁰. 2012 oli noortest töötuid 8900 meest ja 5700 naist, kellest 49% (4400 meest, 3200 naist) olid töötud olnud kauem kui kuus kuud. Noorte töölesaamist raskendavad vähene kogemus ja erialaste oskuste puudumine. 2012. aastal puudus 61% noortest töötutest kutse-, ameti- või erialaharidus ja 51%-l töötutel 15-24-aastastest meestel ja 46%-l naistel puudus varasem töökogemus. Kõrge on ka pikaajaliste töötute osakaal töötute seas (55% töötutest meestest ja 53% töötutest naistest on pikaajalised töötud). Pikaajalise töötuse peamiseks põhjuseks võib pidada madalat oskuste taset. 2012. aastal puudus pikaajaliste töötute seas 41%-l naistes ja 54%-l meestest kutse-, ameti- või erialaharidus. Lisaks võib nende töölesaamist raskendada ebapiisav riigikeele oskus. 2012. aastal väitis 40% pikaajalistest töötutest, et nad ei oska eesti keelt.⁶¹ Nii hõive kui ka töötuse näitajad erinevad piirkonniti. Hõivemäär 20-64-aastaste seas on suurim Tallinnas 78% (73% naistel ja 81% meestel) ning madalaim Valgamaal 55% (naistel 57%, meestel 53%), Ida-Virumaal 62% (naistel 57%, meestel 53%), Põlvamaal 64% (naistel 61%, meestel 67%) ja Võrumaal 65%

⁶⁰ Märkus: kõik töötuse määra näitajad on 2012. aasta keskmised.

⁶¹ Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring.

(naistel 67%, meestel 62%). Lähiaastatel kujuneb probleemiks tööjõu vähenemine kättesaadavus, kuna inimesed väljuvad vanuse tõttu hõivest. Vanemaealiste (50-aastaste ja vanemate) osakaal rahvastikust on 36% ning rahvastikuproгноosi kohaselt osakaalu tõus jätkub, ulatudes 2045. aastaks 43%-ni. Vananeva ja väheneva rahvastikuga olukorras on oluline, et kasutatakse ära kõigi inimeste, sh pensioniealiste, tööturu potentsiaal.

Sekkumised toetavad väiksema konkurentsivõimega sihtrühmade tööturule sisenemist, seal püsimist ja ligipääsu töökohtadele. Sekkumiste tulemusena suureneb noorte, vanemaealiste ning pikaajaliste töötute hõive ning pidurdub hõivatuse ja töötuse piirkondlikke erinevuste suurenemine.

Tabel 26. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Piirkonna kategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmäärke püstitatakse	Algväärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Baasasta	Sihtväärtus (2023)			Andmelaik	Aruandluse sagedus
								M	N	K		
	Osalejad, kes on asunud kuue kuu jooksul pärast programmist lahkumist tööle, sh füüsilisest isikust ettevõtjana.	Vähemarenenud,	Osaleja	Ei kohaldu	36	%	2014	-	-	40	Seireandmed	Korraga

2.3.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.3.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Inimeste tervisekahjustuste vähendamiseks ning osalise tervisekaoga inimeste suuremaks osalemiseks tööhõives viiakse läbi töövõime toetamise süsteemi reform. Reformi käigus luuakse terviklik süsteem, kus võimalikult varakult pakutakse inimestele abi ja tuge hõives püsimiseks või sinna naasmiseks. Reformiga soovitakse liikuda töövõime kaotuse hindamiselt inimese säilinud töövõime hindamisele. Hindamise käigus tuvastatakse, milline võiks olla isiku töövõime, kui ta saaks teha sobivat tööd, sobivate töötingimustega, sobivas töökeskkonnas ning saaks tarvilikke töövõimet toetavaid rehabilitatsioonimeetmeid. Töövõime hindamine hakkab sisaldama soovitusi, milliseid tööga seotud funktsioone ja millises ulatuses saab inimene täita; millised on sobivad töötingimused ning soovitusi abivahendite, rehabilitatsiooni või tööruumide ja -vahendite kohandamise vajaduse kohta. Selleks arendatakse ESFi abiga töövõime hindamise metoodikat, viiakse vajadusel läbi pilootprojekte väiksematele sihtrühmadele ning tellitakse mõjuanalüüse. Samuti koolitatakse hindamismetoodika kasutajaid. Töövõime hindamist rahastatakse Eesti Töötukassa tegevuskuludest. Vastavalt töövõime hindamise tulemustele,

tuvastatud puude raskusastmele või püsivalt töövõimeetuks tunnistamise tõttu, arendatakse ja pakutakse ESF toel teenuseid (nt aktiivsed tööturumeetmed (sh tööandjatele pakutavaid meetmed), töölesaamist ja töötamist toetavad rehabilitatsiooniteenused, isiklikud abivahendid, sotsiaalteenused ja individuaalsed lahendused) vähenenud töövõimega isikute töölerakendamiseks ja töötamise toetamiseks. Samuti koolitatakse ja nõustatakse spetsialiste tööks töövõimekaoga inimestega ning suunatakse tegevusi (nt nõustamine) tööandjatele, kes vajavad tuge töövõimekaoga inimese töö hoidmiseks või tööle võtmiseks. Töövõime hindamine, sobiva töö leidmine ning toetuse maksmine hakkavad kõik toimuma samas asutuses (Eesti Töötukassas), teenuseid korraldavad ja osutavad erinevad institutsioonid – töötukassa, sotsiaalkindlustusamet, kohalikud omavalitsused – vastavalt oma rollile ning pädevus- ja vastutusvaldkonnale. Reformi sujuvaks rakendamiseks ning andmevahetuse tagamiseks teostatakse töövõime toetamise süsteemi andmevahetuse vajaduse analüüs, töötatakse välja vajalik andmevahetussüsteem ning arendatakse ja testitakse asutustevahelist koostööd. Samuti teavitatakse seotud osapooli ja avalikkust reformiga seonduvatest muudatustest. Lisaks töövõime reformi elluviimisele sekkutakse ka ennetavalt. Toetatakse tööandjate ja töötajate teadliku käitumise kujundamisele suunatud tegevusi töökeskkonnas ja töösuhetes. Toetatava tegevuse eesmärgiks on parandada töötingimusi ja edendada tervislikus töökeskkonnas töötamist, ennetamaks töövõime vähenemist ja hõivest väljalangemist. Tegevus võtab sealjuures arvesse erinevate tegevusalade töötingimustest tulenevaid riske töötaja tervisele. Tegevus parandab ohutuskultuuri töökohal; aitab ettevõtetel hinnata töökeskkonna ohuteguritest tulenevaid riske ja ennetada töötajate terviseriski; aitab kujundada tööelus osalejate teadlikku käitumist töösuhetes, sh paindlike töövormide kasutamisevõimalustest ja töökeskkonna tegevuspraktika rakendamisest ettevõttes; toetab tööturul osalejate kaasamist edendamaks töökeskkonda ja töösuhteid. Tegevuste põhjendatud, tulemusliku ning sihitud eesmärgi saavutamiseks toetatakse ka teadmistepõhist poliitika kujundamist ja rakendamist.

Töötukassa⁶² osutas 2013. aastal tööd otsivatele inimestele ja tööandjatele 20 erinevat tööturuteenust. Selleks, et töötukassa poolt osutatud abi toetaks tööd otsivate inimeste töölesaamise takistuste kõrvaldamist, on tööturuteenuste pakkumisel ja arendamisel arvestatud tööturu olukorda ja tööd otsivate inimeste individuaalset olukorda. Välja on töötatud mitmeid tööturul toimunud muutusi arvestavaid uusi ja täiendatud tööturuteenuseid, laiendatud on teenuste saajate ringi ning suurendatud teenuste mahtusid. Olemasolevasse teenustepaketti tuleb lisada täiendavaid teenuseid vähemkonkurentsivõimeliste sihtrühmade hõivesse aitamiseks ning pakkuda teenuseid seni katmata sihtrühmadele (nt pensioniealised), et ennetada töötuks jäämist ning toetada hõives püsimist.

Pikaajalised ja madala kvalifikatsiooniga töötud ning teised tööturu riskirühmad vajavad oma tööhõivevõime tõstmiseks ja tööturule sisenemiseks sageli pikemaajalist ettevalmistust, suuremat tuge ja individuaalsemat lähenemist. Eespool mainitud sihtrühmade puhul on olulised kogukonna tasandi tegevused, mis pakuvad konkreetset kohalikest võimalustest ja oludest lähtuvaid lahendusi. Seetõttu on riikliku tööturusesteemi teenuse pakkujate kõrval vajalik kaasata ka teisi osapooli ning soodustada nende koostööd kohalikul tasandil. Vähem konkurentsivõimeliste sihtrühmade tööturule toomise toetamiseks soodustatakse kohaliku tasandi koostööd, mis aitaks kaasa madala kvalifikatsiooniga ja/või multiprobleemsetele inimestele ning pikaajalistele töötute tööturule liikumisele. Toetatakse tegevusi, mis aitavad sihtrühma ette valmistada oma oskuste täiendamiseks ja/või pakuvad tuge oskuste omandamise perioodil.

⁶² Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ja Vabariigi Valitsuse määrusega kinnitatud tööhõiveprogrammi 2012-2013 alusel.

Töötuse vähendamiseks piirkondades, kus töökohti napib, tuleb soodustada tööl käimist elukohast kaugemal. Hetkel töötab elukohast erinevas maakonnas ligikaudu 20% hõivatutest. Soodustamiseks suuremat liikuvust pakutakse toetuskeemi neile töötutele, kes on nõus vastu võtma kodust kaugemal asuva töökoha⁶³.

Madala kvalifikatsiooniga töötute ja tööturu riskirühmade tööleaitamisele aitavad kaasa ka 10 temaatilise eesmärgi all rakendatavad tegevused kutse ja erialase kvalifikatsiooniga täiskasvanute osakaalu suurendamiseks ning nende võtmepädevuste suurendamiseks. Kohalikke tööturu algatusi toetavad ka 5. prioriteetse suuna raames koostatavad ja rakendatavad kohalikud tööturukavad ning töökohtade loomise soodustamine, mistõttu on vajalik koordinatsioon tegevuste väljatöötamisel ja rakendamisel.

Noorte nõrgem positsioon tööturul ja püsivalt kõrge töötuse määr viitavad, et neile on vaja pakkuda täiendavaid tööturuteenuseid ja suurendada sihtrühmale pakutavate meetmete omavahelist seost. Noorte hõives osalemise suurendamiseks luuakse töökogemusest ja erialase haridusest noortele uus tööturuteenus „Minu esimene töökoht“. Teenuse eesmärk on motiveerida tööandjat palgatoetuse kaudu võtma tööle noori naisi ja mehi, andmaks neile tööks vajalikud oskused ning töökogemuse. „Minu esimene töökoht“ on üks kolmest kavandatavast Eesti meetmest ELi **noortegarantii** elluviimiseks, mille tulemusena väheneb noorte töötus. Noortele suunatud töötust ennetavaid sekkumisi ning NEET noorte aktiveerimisele suunatud sekkumisi rakendatakse sotsiaalse sidususe prioriteetse suuna eesmärgiga parendada noorte tööhõivelisust, eriti just tõrjutusriskis noorte seas. Täiendavalt on riigi poolt tagatud kõik seni olemasolevad tööturuteenused ka noortele. 2013. aastal olid noorte poolt enamkasutatud teenused töötukassas karjäärinõustamine, tööturukoolitus ja tööpraktika.

Pensioniealiste töötajate arv on aastatega suurenenud. Aastal 2012 oli töötavate vanaduspensionäride arv üle 41 000 inimese, kelle hulgas oli 64% naisi. Pensioniealiste töötajate arv näitab tööjõu valmisolekut töötada ka pärast vanaduspensioniiiga. Vananeva ja väheneva rahvastikuga olukorras on oluline, et kasutatakse ära kõigi inimeste, sh pensioniealiste tööturu potentsiaal. Samas pole kõik vanemaealised võimelised tööturul püsima ilma toetavate teenusteta, mistõttu on vajalik pakkuda pensioniealistele naistele ja meestele tööturuteenuseid, mis toetaksid nende tööle asumist ning töökohtade säilitamist. Seetõttu laiendatakse töötukassa poolt pakutavate tööturuteenuste kättesaadavust pensioniealistele inimestele.

2.3.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringusprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse tööjõu pakkumise valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuundi „Aktiivse tööturupoliitika mõju suurendamine ning rahastamise jätkusuutlikkus“ ja „Tööjõu väljaõppe vastavusse viimine kaasaegse tööturu vajadustega (sh kasutades paremini ELi siseturu ja teiste poliitikate võimalusi) ning kutse- või kõrghariduse tasemel erialase haridusega inimeste osakaalu suurendamine“.

⁶³ Tööjõu siseriikliku mobiilsuse uuringust (2011) selgus, et töökoha kaugus selle valikul on Eesti inimeste jaoks oluline argument (46% peab seda väga oluliseks ja 36% pigem oluliseks) ning peamiseks probleemiks inimestele on kaugema töökoha vastu võtmisega seotud suured kulutused.

Tegevuste rakendamisel arvestatakse, et need panustaksid meeste ja naiste võrdsemate võimaluste edendamisse tööturul. Avatud taotlusvoorudes eelistatakse sotsiaalset innovatsiooni ja erinevate osapoolte ja sektorite koostööd soodustavaid projekte.

Tegevuste puhul, mille raames luuakse ja käivitatakse uued teenused, peab olema selge, kuidas tagatakse nende teenuste pakkumise jätkamine pärast ELi vahenditest rahastuse lõppemist, sealhulgas peab olema koostatud ja Rahandusministeeriumiga kooskõlastatud selleks plaan, mille alusel ELi rahastuselt (ühekorraga või järk-järgult) teistele rahastamisallikatele üle minnakse.

2.3.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad

2.3.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad

2.3.3.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 27. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõt- ühik	Fond	Piirkonna- kategooria	Sihtväärtus (2023)			Andme- allikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Töövõime toetamise reform on läbi viidud, sh avalikkus on teadlik reformiga seotud muudatustest, töövõimet hinnatakse uutel alustel ning osapoolte vaheline andmevahetus toimib	Jah/ Ei	ESF	Vähem arenenud	-	-	Jah	Rakendus-üksus	Kord aastas
	Vähenenud töövõimega inimesed, kes on saanud töövõime reformi vahendusel teenuseid	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	57 300	Rakendus-üksus	Kord aastas
	Aktiivseid tööturuteenuseid saanud osalejate arv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	-	-	17 640	Rakendus-üksus	Kord aastas
	Tööandjaid ja töötajaid toetavate tegevuste arv	tegevus	ESF	Vähem arenenud	-	-	1 200	Rakendus-üksus	Kord aastas

2.3.4. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Prioriteetses suunas elluviidavad meetmete eesmärgiks on arendada ja pakkuda teenuseid, mis võimaldavad suurendada seni tööturult eemal olnud sihtrühmade hõivatust ning aitavad seeläbi saavutada ELi tööhõive ja majanduskasvu eesmäärke. Pikaajalise ja suuremahulise töövõime toetamise süsteemi reformi ning tööturuteenuste pakkumise mitmekesistamise kaudu on tööturule oluliselt paremini kaasatud osalise töövõimega ning tööturul kehvas positsioonis olevad inimesed. Tööturule kaasatuse suurendamise kaudu vähendatakse riske, mis kaasnevad demograafiliste trendide (tööealise elanikkonna vähenemise ja vananemise) realiseerumisega ning panustatakse temaatilisse eesmärki 3, tagades eelkõige väikese- ja keskmise suurusega ettevõtetele tööjõuressursi, mis moodustavad Eesti ettevõtetest prognoosi põhjal 2011. a seisuga 99,7 % (hõivatuid sektoris 77,6 % koguhõivest)⁶⁴. Seosed temaatiliste eesmärkidega 1, 2, 4, 5, 6 ja 7 on kaudsemad.

Sotsiaalsesse innovatsiooni panustatakse muuhulgas töövõime toetamise reformi kaudu. Reformi eesmärgiks on suurendada tervisekahjustusega ja vähenenud töövõimega inimeste töötamise võimalusi, pakkudes selleks tööturumeetmeid, toetavaid teenuseid ja abivahendeid. Sotsiaalset innovatsiooni toetavad ka suuna raames planeeritavad avatud taotlusvoorud, mille eesmärgiks on võimaldada erinevatel organisatsioonidel – KOV-idel, vabasektoril, sotsiaalsetel ettevõtetel jne - viia ellu projekte, mis aitaksid hõivesse spetsiifilisemate vajadustega sihtrühmi. Avatud taotlusvoorudes eelistatakse koostööd hõlmavaid projekte.

Rahvusvahelise koostöö toetamiseks antud suunas otseselt tegevusi ei kavandata, kuid tegevuste edasisel väljatöötamisel kaalutakse ka rahvusvahelise koostöö võimalusi. Samuti eelistatakse avatud taotlusvoorudes sotsiaalsesse innovatsiooni ja koostöösse panustavaid projekte.

2.3.5. Tulemusraamistik

Tabel 28. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	ID	Näitaja või rakendamise taust	Vajaduse korral mõõtühik	Fond	Piirkonna kategooria	Vaheeesmärk 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmeallikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ESF	Vähem arenenud	73 148 145	-	-	241 052 481	Sertifitseerimist	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimist

⁶⁴ Enterprise and Industry SBA Fact Sheet 2012 Estonia.

											ata kulusid
Väljund näitaja		Vähenenud töövõimega inimesed, kes on saanud töövõime reformi vahendusel teenuseid	Inimene	ESF	Vähem arenenud	31 420	-	-	57 300	Rakendusksus	
Väljund näitaja		Aktiivseid tööturuteenuseid saanud osalejate arv	Inimene	ESF	Vähem arenenud	5 380	-	-	17 640	Rakendusksus	

2.3.6. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 29. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ESF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
102	203 605 301	01	203 605 301	07	203 605 301	07	203 605 301	02	203 605 301

2.3.7. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.4. Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus

2.4.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Prioriteetne suund „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus“ koosneb temaatilise eesmärgi nr 1 „teaduse, tehnoloogilise arendustegevuse ja innovatsiooni edendamine“ kahe ERF investeerimisprioriteedi raames seatud eesmärkidest ja nende saavutamiseks tehtavatest tegevustest. Lisaks prioriteetses suunas ERFist rahastatavatele tegevustele, mis tagavad selle, et teadus- ja arendustegevus (T&A) on kõrgetasemeline ja Eesti on

rahvusvahelises teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni (TAI) alases koostöös aktiivne ja nähtav ning TAI süsteem toetab majandusstruktuuri muutumist teadmistemahukamaks ja sotsiaalsete väljakutsete lahendamist, on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise ning teadmispõhist majandust toetava TA tagamiseks vajalik ESFist temaatilise eesmärgi nr 10 „investeeringud haridusse, koolitusse ja oskuste omandamiseks kutsekoolitusse ja pidevõppesse“ raames investeerida ka ülikoolide ja ettevõtete teadusvõimekuse kasvu ning kõrghariduse kvaliteeti ja efektiivsusesse. Seega panustatakse ESF investeeringutega teadusuuringutesse, tehnoloogia arengusse ja innovatsiooni kraadiõppe ja ettevõtlusoskuste arendamise, teadlaste koolitamise ning kõrgkoolide, uurimis- ja tehnoloogiakeskuste ja ettevõtete vaheliste võrgustike ja partnerluste loomisega. Seetõttu on otstarbekas teha prioriteetses suunas ERF ja ESF tüüpi tegevusi integreeritult ja täita ERF investeeringutega rajatud taristuobjektid nutika sisu ja piisava inimressursiga. ESF ja ERF tüüpi tegevuste kombineerimine tagab valdkonna tervikliku arendamise, mis omakorda tähendab suurimat võimalikku arenguhüpet. Lisaks taristu soetamisele tagatakse valdkonna arengu jätkusuutlikkus kõrgel tasemel ekspertide ja teadlaste järelkasvu tagamise, teenuste arendamise ning koostöösidemete tugevdamisega ettevõtete ja TA asutuste vahel.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: teadus- ja uuendustegevuse taristu ja võimekuse täiustamine, et arendada teadus- ja uuendustegevuse alast kõrget kvaliteeti ning edendada eelkõige Euroopa huvides tegutsevate pädevuskeskuste tööd.

2.4.2. *Investeeringuprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused*

2.4.2.1. *ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: T&A on kõrgetasemeline ja Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav*

Kuigi Eesti on taasiseseisvumise järel olnud teadustegevuse TA kvaliteedi parandamisel ja mahu kasvatamisel suhteliselt edukas, on mitmetes näitajates endiselt mahajäämus ELi keskmisest - näiteks ELi teaduse tipptaseme koondindikaator⁶⁵ (EE 54% ELi keskmisest, 2010); Eesti edukus ELi 7. raamprogrammis (võidetud lepingute maht elaniku kohta, EE 87% ELi keskmisest, 2012); maailmas 10% enamsiteeritud teadusartikli hulka kuuluvate Eesti kõrgetasemeliste artiklite osakaal (EE 7,5%; EL 10,9%, 2008); patentide arv, välisdoktorantide osakaal jm (vt *Innovation Union Scoreboard*). Senised investeeringud on aidanud luua nüüdisaegsemad tingimused ja atraktiivsema keskkonna teadustöök, kasvatanud teadlaskonda ja selle järelkasvu ning avardanud rahvusvahelise koostöö võimalusi. Edasisteks väljakutseks on parandada nii riigi, TA asutuste kui ka ettevõtete koostööd (sh rahvusvahelist teaduskoostööd), et Eesti saaks osa ühisalgatuste tulemustest ja et oleks paremad väljavaated rakendada neid majanduse ja ühiskonna hüvanguks.

Oodatavate tulemustena tegutseb teadusasutuste ja kõrgkoolide võrk tõhusalt ning nende vastutusvaldkonnad ja nutika spetsialiseerumise kasvualad on tagatud kaasaegse ja innovaatilise taristuga. Teadlaskarjäär on populaarne, paranenud on doktoriõppe efektiivsus ning doktorikraadiga spetsialistide arv on tõusnud (eelkõige ettevõtluses, et suurendada ettevõtlussektori teadustegevuse taset). Eesti on atraktiivne koht TA tööks ning õppeks, teadlas- ja õpiränne on kasvanud ja on tasakaalustatud.

„Teadmiste kolmnurga“⁶⁶ tugevdamise kaudu on kasvanud ettevõtluse, TA asutuste ning kõrgkoolide koostöö maht. Kasvanud on avaliku sektori TA asutuste motivatsioon tegeleda

⁶⁵ Compound Indicator of Research Excellence 2010. European Commission, JRC.

⁶⁶ Teadmiste kolmnurk hõlmab kolme külge - kõrgharidust, teadust ja innovatsiooni ning nende omavahelisi seoseid.

rakendusuuringutega ettevõtete huvides. Ettevõtjatele ja TA asutustele on kättesaadavad maailma uusimad teadustulemused, avatud koostöövõimalused ja taristu. Eesti ettevõtted, TA asutused ja kõrgkoolid on lõimunud rahvusvaheliste koostöövõrgustikega (Horisont2020 ning piirkonna algatused). Eesmärgid toetavad Eesti 2020 ja Euroopa 2020 tootlikkuse tõstmise ning TA investeeringute suurendamise eesmärke.

Tabel 30. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnaka tegooria	Algväärtus	Baas-aasta	Sihtväärtus 2023	Andmeallikas	Aruandlusesagedus
	Erasektori rahastatud avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal	%	Vähem arenenud	3,1	2012	7	Eurostat	Kord aastas
	Eesti edukus ELi teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Horisont 2020: võidetud lepingute maht elaniku kohta	% ELi keskmises t, kusjuures EL = 100	Vähem arenenud	87 ⁶⁷	2012	100	Eurostat, Horisont 2020 andmebaas	Kord aastas

2.4.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.4.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringuprioriteedi raames toetatavad tegevused on täielikult kooskõlas nutika spetsialiseerumise (NS) raamistikuga, mis koosneb teadus-, arendustegevuse ja innovatsioonistrateegiast ja ettevõtluse kasvustrateegiast⁶⁸. Selleks, et saavutada investeeringuprioriteedi eesmärgid, toetatakse ülikoolide ja TA asutuste institutsionaalseid reforme, (et suurendada nende vastavust majanduse ja ühiskonna vajadustele), tipptasemel teadusuuringuid, rahvusvahelist teaduskoostööd, tagatakse kaasaegne taristu (nii asutuse kui riikliku tähtsusega objektidele) ning üliõpilaste, õppejõudude ja teadlaste mobiilsus ja järelkasv, jätkatakse teaduse populariseerimist. Täpsemalt kavandatakse investeeringuprioriteedi alla allpool toodud sekkumisi.

1. Institutsionaalne pakettmeede TA asutustele ja kõrgkoolidele. Selle raames toetatakse asutuste esitatud terviklikke arendusplaane struktuursete muutuste, ühinemiste korraldamiseks kõrgkoolides ning TA asutustes, vastutusvaldkondade ja TA asutuste põhikirjaliste valdkondade tugevdamiseks ning vastava õppe ja teadustegevuse kvaliteedi arendamiseks (*stairway to excellence*), rakendusuuringute võimekuse tõstmiseks, teenuste väljaarendamiseks ettevõtluskoostöö laiendamiseks, teadmus- ja tehnoloogiasirdeks, õppe ja teaduse aparatuuri kaasajastamiseks ning avamiseks ettevõtluskoostööle, doktorikoolide tegevuse toetamiseks (tingimusega tagada asutustevaheline koostöö), rahvusvaheliste ja ühisõppekavade

⁶⁷ Põhineb ELi 7.raamprogrammi andmetel (seisuga 26.02.2013) ning rahvaarvu andmed seisuga 2012.

⁶⁸ Täpsem nutika spetsialiseerumise strateegilise raamistiku kirjeldus on toodud alaeesmärgi 2 kirjelduses.

arendamiseks, ja muude asutuste strateegiliseks arenguks vajalikeks tegevusteks. Hoonete ehitamist toetatakse väga üksikutel ja põhjendatud juhtudel (arvestades nutika spetsialiseerumise kasvualade ning kõrghariduse vastutusvaldkondade arenguvajadusi). Kõiki infrastruktuuri investeeringuid käsitletakse kooskõllalisena teadus- ja õppetegevuse kvaliteedi ja inimressursi arendamise tegevustega. Doktoriofet toetavates tegevustes arvestatakse Euroopa innovaatilise doktorioffe printsiipe. Pakettmeede toetab kõrgharidusreformi ja teaduskorralduse reformikavade elluviimist ja muid seotud tegevusi.

2. Teaduse ja kõrghariduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine. Selle raames nähakse ette mobiilsustoetused üliõpilastele, õppejõududele ja teadlastele⁶⁹ (sh nii piiriülese kui ka sektoritevahelise koostöö soodustamiseks ja õpingute toetamiseks). Samuti toetatakse doktorantuuri läbimist koostöös ettevõtete ja avaliku sektori asutustega ning järeldoktoreid. Toetatakse tippteadlaste Eestisse toomist ning nende uurimisgruppe, luuakse tingimused kiireks mobiilsuseks; värbamisprotseduurid on avatud, läbipaistvad ja oskustel põhinevad. Võimalusel ja vajadusel toetatakse ka rahvusvahelistel tipptaseme konkurssidel (sh nt ERC) kõrgele kohale jõudnud, kuid mitterahastatud, uurimistoetuse taotlejate kavandatud uurimustöö elluviimist Eestis.

Toetatakse Eesti osalemist Euroopa Teadusruumi, Innovatiivse Liidu ja Horisont 2020 programmilistes algatustes ja teistes partnerlustes ning eelduste loomist nende siseriiklikuks rakendamiseks ja vastuvõtmiseks (sh ERA Chair, teaming-twinning, ERA-NET, JPI, JTI, art 185 ja 187 partnerlused, EITi teadmiste ja innovatsioonikogukonnad jt), teaduse ja kõrghariduse rahvusvahelist turundust.

Rahvusvahelistumise toetamisel on eesmärgiks saavutada sünergia ELi fondide ning Horisont2020 meetmete vahel, sh rakendada COFUND skeemi võimalusi (nt mobiilsusskeemide juures). Oluline on ära kasutada riikidevaheliste teadusorganisatsioonide ja –võrgustike poolt Eesti teadusasutustele ja ettevõtetele pakutavad võimalused koostööks. Samuti toetatakse regionaalset teaduskoostööd Balti ja Põhjala ühisruumis (sh ELi Läänemere strateegia ning Balti riikide haridus- ja teadusministrite 2012. a teadus- ja kõrgharidusalasest kokkuleppes tulenevate eesmärkide täitmiseks). Rahvusvahelise teaduskoostöö arendamisel kolmandate riikidega (sh Aasia ja Ida-partnerluse riigid) järgitakse ELi prioriteete ja Eesti arenguvajadusi.

3. Teaduse tippkeskuste toetamine teaduse rahvusvahelise konkurentsivõime ning tippkvaliteedi tugevdamiseks (*stairway to excellence*), tulemuslikkuse tõstmiseks, järelkasvu tagamiseks, siseriikliku asutustevahelise ja rahvusvahelise teaduskoostöö intensiivistamiseks, Eesti teaduse rahvusvahelise mõjukuse suurendamiseks. Teaduse tippkeskuse (*Centre of Excellence*) moodustavad rahvusvaheliselt kõrge tasemega uurimisrühmad, millel on ühtne juhtimine ja mis omavad ühiseid ning selgelt määratletud eesmärke. Tippkeskus võib kujuneda ühe või mitme teadus- ja arendusasutuse uurimisrühmade (sh erasektoris töötavate teadlaste) baasil. Tippkeskuste eesmärgiks on läbi tippteaduse toetamise luua eeldused Eesti teaduse koostöö- ja konkurentsivõime tugevdamisele Euroopa Teadusruumis ja suurendada Eesti osalust ning edukust EL teaduse raamprogrammis Horisont 2020.

⁶⁹ With a reference to the ERA key priority of an Open Labour Market for researchers: „The European Structural and Investment (ESI) Funds and other Union and national funding instruments will support programmes for human resources development for doctoral candidates and postdocs, to foster their contribution to better linkages between higher education and business and the employability of post docs in local and regional enterprises. In line with the key priority for the European Research Area (ERA) of an open labour market for researchers, such training programmes will be aligned with the European Principles for Innovative Doctoral Training; recruitment procedures for research positions will be open, fair and merit based and these positions will be published internationally (e.g. on EURAXESS)“.

4. Riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri toetamine teekaardi alusel, et mh tagada Eesti TA asutustele ja ettevõtetele juurdepääs ning osalemine ESFRI teekaardi jt rahvusvahelistes teaduse infrastruktuurides, arvestades muu hulgas ka nutika spetsialiseerumise vajadusi. Oluline on ka riigisisese teaduse infrastruktuuride arendamine ja avamine teistele teadusasutustele, välispartneritele ja ettevõtetele. Teaduse infrastruktuurina käsitletakse tingimusi, ressursse ning nendega seotud teenuseid, mida teadlaskond vajab nii eesliiniteaduse mõjusaks arendamiseks ELi tasandil kui ka teadmiste ülekandmiseks, vahetamiseks ning säilitamiseks. Samuti hõlmab teaduse infrastruktuur peamist varustust, seadmeid, kollektsoone, arhiive ja ka struktureeritud informatsiooni, võimaldades teadustööks kasutada ka IKT-l põhinevaid infrastruktuure ja teisi oma olemuselt unikaalseid infrastruktuuri vorme (sh hajus- ja e-infrastruktuurid). Investeeringuid kavandatakse riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuride teekaardi alusel, mis on pikaajaline planeerimisvahend ja mis sisaldab loetelu uutest või kaasajastamist vajavatest riiklikult olulistest teaduse infrastruktuuriüksustest ning Eesti osalemisest rahvusvahelistes teaduse infrastruktuurides.

5. Teaduse populariseerimine noorte seas ja kogu ühiskonnas. Selleks, et tõsta teadlaskarjääri populaarsust eriti ettevõtetele relevantsetes nutika spetsialiseerumise valdkondades ning kasvatada loodus- tehnoloogia- ja täppisteaduste (LTT) erialadel kõrgkooli lõpetajate osakaalu, tuleb populariseerida teadlase tööd ning elukutset meedia ja ürituste kaudu, kaasata ettevõtjaid laialdasemalt teaduse ja ning LTT erialade populariseerimisse, ning arendada atraktiivset ja nüüdisaegset LTT õppesisu üld- ja huvihariduses. Muu hulgas toetatakse teaduskommunikatsiooni valdkonna arendamist, koostööd teadusasutuste ja meediaorganisatsioonidega, noortele ja ühiskonnale suunatud atraktiivsete teadussaadete tootmist (rakendades ristmeedia võimalusi). Samuti toetatakse atraktiivse ja kaasaegse LTT õppesisu arendamist üld- ja huvihariduses ning LTT valdkonna karjääriinfo kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamist koostöös ettevõtetega. Toetatakse süsteemseid teadust populariseerivaid üritusi ja üritustesarju jm ettevõtmisi (eriti keskendudes ettevõtetele relevantsetele nutika spetsialiseerumise aladele).

Sekkumiste peamiseks sihtgrupiks on kooliõpilased ja üliõpilased, samuti avaliku sektori teadus- ja arendusasutused, ülikoolid, kõrgkoolid, teadlased, õppejõud, õpetajad, ettevõtted, teaduskeskused, meediapartnerid, üldhariduskoolid, huvikoolid ning –ringid jt.

Seosed teiste sekkumistega

Antud ELi vahendite kasutamise eesmärgi investeerimisprioriteedi tegevused toetavad otseselt prioriteetse suuna teisi eesmärke (sh eelkõige ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: „TAI süsteem toetab majandusstruktuuri muutumist teadmistemahukamaks ning toimib ühiskonna huvides“). Käesolev ELi vahendite kasutamise eesmärk 1 toetab eelkõige võimekuse arendamist avaliku sektori TA asutustes, teaduse ja kõrghariduse kvaliteedi tõstmist (stairway to excellence) ning eesmärk 2 toetab selle võimekuse kasutamist TA asutuste ja ettevõtete koostöö laiendamisel ning ühiskonna huvides.

Samuti on otsesed seosed ESFi meetmega „Õppe seostamine tööturu vajadustega“.

Perioodi 2014-2020 meetmete kavandamisel on lähtutud perioodi 2007-2013 parimatest praktikatest ja kogemustest, tagades võimalusel ja vajadusel sujuva ülemineku ühe perioodi rakendamiselt teisele.

2.4.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Toetatavad tegevused on täielikult kooskõlas nutika spetsialiseerumise (NS) raamistikuga. Eelistatakse tegevusi, mis panustavad nutika spetsialiseerumise kasvualade vajadustesse. Tegevuse peavad panustama enam inimvara arengusse nii järelkasvu kui ka ajakohaste oskuste arengu toetamist silmas pidades, panustavad teadus- ja arendustegevuse investeeringute suurenemisse eelkõige erasektoris ning soodustavad koostööd teadus- ja arendusasutuste, kõrgkoolide ning ettevõtete vahel. Muu hulgas pööratakse tähelepanu kõrghariduse vastutusvaldkondade vajaduse katmisele.

Investeeringute valikul lähtutakse õppeasutuste vastutusvaldkondade kompleksse arendamise vajadusest. Võimaldatakse vaid üksikuid investeeringuid hoonetesse kaasaegse taristuga katmata vastutusvaldkondades (nt loomevaldkond). Investeeringusotsuseid ei tehta eraldiseisvate üksikotsustena, vaid „rätseplahendusena“ kõrgkoolide ja TA-asutuste institutsionaalse arendamistoetuse osana, mis kinnitatakse investeeringute kavana Vabariigi Valitsuse tasemel. Taristu investeeringute puhul lähtutakse muu hulgas energiasäästu saavutamise eesmärkidest.

Rahvusvahelise teaduskoostöö juures eelistatakse investeeringuid, mis aitavad suurendada Eesti osalust ja nähtavust rahvusvahelises teaduskoostöös ning võimendada sünergiat struktuurifondide ning Horisont 2020 eesmärkide vahel, samal ajal vältides võimalike ülekattuvusi.

2.4.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse perioodi jooksul.

2.4.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.4.3.5. Väljundnäitajad investeeringuprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 31. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Täiustatud uuringutealase taristuga asutustes töötavate teadurite arv	Täistööa ja ekvivalent	ERF	Vähem arenenud	-	-	750	Rakendusüksus	Kord aastas
	Toetust saavate teadusasutustega koostööd tegevate ettevõtete arv	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	750	Rakendusüksus	Kord aastas
	LTT (loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus) erialade	%	ERF	Vähem arenenud	-	-	25	Eesti Hariduse Infosüsteem EHIS	Kord aastas

	lõpetajate osakaal kõrghariduses								
	Välismaalastest teadlaste osakaal Eesti teadlaste ja inseneride koguarvust	%	ERF	Vähem arenenud	-	-	7,4	Statistikamet	Kord aastas
	Välisüliõpilaste osakaal magistri- ja doktoriõppes	%	ERF	Vähem arenenud	-	-	7,0	Eesti Hariduse Infosüsteem EHIS	Kord aastas
	Tippkeskuse teadlaste poolt kalendriaastal avaldatud publikatsioonide arv (WoS+ERIH A)	Publikatsioonide arv	ERF	Vähem arenenud	-	-	900	Rakendusüksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: teadus- ja uuendustegevusse suunatud ärialaste investeringute soodustamine, ettevõtete, teadus- ja arenduskeskuste ning kõrgharidussektori vaheliste sidemete ja sünergiate arendamine, eelkõige investeringute edendamine toodete ja teenuste arendamisse, tehnosiirdesse, sotsiaalsesse innovatsiooni, ökoinnovatsiooni, avalike teenuste alaste rakendustesse, nõudluse stimuleerimisse, võrgustike ja klastrite loomisse ja avatud innovatsiooni soodustamisse läbi aruka spetsialiseerumise, ning tehnoloogiliste ja rakenduslike teadusuuringute, katseliinide, toodete varaste valideerimismeetmete, arenenud tootmisvõimsuste suutlikkuse ja esimese toodangu toetamine, eelkõige võtmetehnoloogiate ning üldotstarbeliste tehnoloogiate levitamise valdkonnas.

2.4.4. Investeerimisprioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.4.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: TAI süsteem toetab majandusstruktuuri muutumist teadmistemahukamaks ja sotsiaalsete väljakutsete lahendamist

Eesti majandus on seni jõudsalt kasvanud, jõudes 36%-lt ELi keskmisest SKT tasemest elaniku kohta 1995. a 72%-ni aastal 2013. Varasem kiire kasv oma endises vormis tõenäoliselt naasta ei saa. Enne kriisi kasvas majandus, sest tööhõive suurenes ja ettevõtted olid julgemad kapitali kaasamisel (nt laenuks ja investeringud). Tehnoloogia areng andis majanduskasvust ligikaudu kolmandiku. Praegustel hinnangutel on tööhõive määr jõudmas Eestis normaalse maksimumtasemeni, sestap saab edaspidi majanduse areng toimida eeskätt tehnoloogilise arengu ja kapitali kaasamise kaudu.⁷⁰ Eesti ettevõtteid iseloomustab Euroopa võrdluses keskmine

⁷⁰ Eesti Arengufond "Nutikas spetsialiseerumine - Kvalitatiivne analüüs", 20.02.2013, http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/Nutikas%20spetsialiseerumine%2020_02_2013.pdf.

innovatsioonivõimekus, uutest toodetest ja teenustest saadav väiksem lisakäibe kasv ja vähene koostöö TA asutustega⁷¹.

Eesmärk saavutatakse nutika spetsialiseerumise metoodika⁷² alusel valitud TAI ja ettevõtluspoliitika tegevuste fookuseeritud toetamisega ning valdkonnapoliitiliste rakendusüritingute toetamisega. Nutikas spetsialiseerumine selgitab välja valdkonnad, milles on keskmisest suurem kasvupotentsiaal ning võimalus TA-tegevuse jt investeeringute kaudu saavutada rahvusvaheline konkurentsieelis. Tuginedes Eesti majanduse ja teaduse tänasele spetsialiseerumisele, olemasolevale võimekusele ning maailma majanduse arengutrendidele, on välja pakutud järgmised kasvualad⁷³:

1. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) horisontaalselt läbi teiste sektorite⁷⁴.
2. Tervisetehnoloogiad ja -teenused⁷⁵.
3. Ressursside efektiivsem kasutamine⁷⁶.

Eeltoodud nutika spetsialiseerumise kasvualade analüüsi jätkatakse, et koostöös ettevõtjatega leida kõige suurema edupotentsiaaliga kitsamad nišid. Esmalt kaardistavad ja analüüsivad Eesti Arengufondi valdkondlikud eksperdid alamvaldkonnad olemasolevate laiemate valdkondade piires. Nad analüüsivad nii hetkeolukorda kui potentsiaali Eesti sees ja rahvusvahelises mõõtnes. Järgmises etapis toimub väljatöötamise ja valideerimise protsess fookusgruppides, mis moodustatakse kasutades esmast sisendit valdkondlikelt ekspertidelt. Fookusgrupid hõlmavad erinevaid osapooli – peamiselt ettevõtjaid, eksperte, teadlasi jne. Fookusgruppides toimuvad individuaalsed kohtumised peamiste osapooltega, laiemad arutelud ja kaasamisüritused (dokumentide avaldamine ja levitamine, organiseeritakse ka suuremaid üritusi jne). Soovitused alamvaldkondade valimiseks ja vastavateks tegevusteks, mille on välja töötanud ja millele hinnangu andnud fookusgrupid, esitatakse seejärel nutika spetsialiseerumise juhtkomiteele. Juhtkomitee koosneb Eesti Kaubandus-Tööstuskoja, Eesti Teenusmajanduse Koja, Rektorite Nõukogu, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Riigikantselei esindajatest. Juhtkomitee annab soovitusi vastavatele ministeeriumidele alamvaldkondade ja tegevuste osas. Ministeeriumid omakorda kujundavad poliitikameetmed viisil, et need oleksid kooskõlas ettevõtliku avastusprotsessi teel saadud sisendiga. Protsessi korraldatakse vajaliku regulaarsusega.

Oodatavate tulemustena arenevad kasvualad ennaktempos ning TA tegevus toimib ja lähtub Eesti ühiskonna ning majanduse huvidest ja vajadustest. TA asutused tähtsustavad TA tegevusest sündivaid rakendusi ning on motiveeritud rakendusüringuteks ja koostööks ettevõtjate ning valitsusasutustega. Riik on rakenduslike üringute ja arendustööde tark tellija ning sotsiaal-majanduslike üringute korraldus on tõhus. Teadusmahuka ettevõtluse osakaal majanduses ja ekspordi lisandväärtus kasvavad märgatavalt.

Tabel 32. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

⁷¹ Ülikoolidega teevad koostööd vaid 20% innovaatilistest ettevõtetest.

⁷² http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/c/document_library/get_file?uuid=a39fd20b-9fbc-402b-be8c-b51d03450946&groupId=10157.

⁷³ Eesti Arengufond "Nutikas spetsialiseerumine - Kvalitatiivne analüüs", 20.02.2013, http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/Nutikas%20spetsialiseerumine%2020_02_2013.pdf.

⁷⁴ näiteks IKT kasutamine tööstuses (automaatika ja robotiseerimine), küberturvalisus, tarkvara arendamine.

⁷⁵ näiteks biotehnoloogia, e-mediitsiin.

⁷⁶ näiteks materjaliteadus- ja tööstus, "tark maja", tervist toetav toit, keemiatööstus.

I D	Näitaja	Mõõt- ühik	Piirkonnak- ategooria	Algvää- rtus	Baas- aasta	Sihtv- äärt- us 2023	Andme- allikas	Aruandlu- se sagedus
	Erasektori teadus- ja arendustegevuse TA kulutuste osakaal (% SKP- st)	%	Vähem arenenud	1,26	2012	2	Eurostat	Kord aastas
	Ülikoolide ja teiste kõrgkoolidega innovatsiooniala- st koostööd teinud ettevõtete osakaal kõigi küsitletud ettevõtete hulgas	%	Vähem arenenud	4,2	2012	6,8	Statistik- amet	Kord 2 aasta jooksul

2.4.4.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 3: Innovaatilised lahendused suurendavad ettevõtete ressursitootlikkust

Riigi konkurentsivõime sõltub üha enam majanduse ressursi- ja energiamahukusest ning erinevate sektorite võimest kasvatada ressursi- ja energiasäästu uute tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtu kaudu. Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukus on jätkuvalt kõrge ning energia- ja süsinikumahukus on üks suuremaid EL-is. Ebapiisavad on olnud ettevõtete sammud tootmise tõhustamisel, sealhulgas materjalide ja jäätmete ringlussevõtu suurendamisel, jäätmetekke vähendamisel ning energiakasutuse optimeerimisel. Käsikäes majandusarenguga suurenevad jätkuvalt energia- ja loodusressursside kasutus, jäätmete ja negatiivsed keskkonnamõjud.

Nii Euroopa 2020 kui ka Eesti 2020 strateegia eesmärk on jätkusuutliku ja süsinikuvähe majanduskasvu tagamine ning ka TAI strateegias on ressursitõhusus määratletud ühe olulisema kasvualana. Selle tagamiseks tuleb jätkata tootmise kasvu lahtisidumist suurenevast ressursikasutusest. Konkurentsivõimelise ja mitmekesise tööstusbaasi säilimiseks ja edasiarenemiseks tuleb muuta tööstussektor senisest energia- ja ressursitõhusamaks, edendada loodusressursside kasutust vähendavaid tehnoloogiaid ja tootmismeetodeid ning suurendada investeringuid tehnikasse. Vaja on laiendada jäätmete ringlussevõtu osakaalu tootmises, mitte loodusressursside kasutamise mahtu.

Investeeringuprioriteedi raames elluviidavad tehnoloogilised uuendused suurendavad nii ressursitõhusaid tehnoloogiaid rakendavate kui seda pakkuvate ettevõtete konkurentsivõimet, stimuleerivad ökoinnovatsiooni ja pikemas perspektiivis majanduskasvu ning vähendavad tootmistevõime tulenevat saastekoormust keskkonnale ja inimestevisele. Ressursitõhusate tehnoloogiate rakendamine ja uute arendamine loob uusi turuvõimalusi ka ettevõtetele, mis tööstusele vastavaid lahendusi pakuvad. Konkurentsivõime kasvu panustatakse ka esmase tooraine nõudluse alandamisega, vähendades jäätmeteket, kasvatades jäätmete ringlussevõttu ja valmistades jäätmeid ette korduskasutuseks.

Tegevustega panustatakse Euroopa Komisjoni juhtalगतuse „Ressursitõhus Euroopa“, ELi tööstusheite, energiasäästu ja jäätmete direktiivide eesmärkide saavutamisse parima võimaliku tehnika kasutuselevõtu ning jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu edendamiseks.

Tabel 33. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa

ID	Näitaja	Mõõt- ühik	Piirkonna- kategooria	Algv äärt us	Baas aasta	Sihtv äärt us 2023	Andmeallikas	Aruandlu se sagedus
	Ressursi- tootlikkus	€/kg	Vähem arenenud	0,44	2013	0,49	Eurostat	Kord aastas

2.4.4.3. ELi vahendite kasutamise eesmärk 4: Eesti ettevõtted pakuvad uuenduslikke kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid

Eesti majandusstruktuur on võrreldes nn vana Euroopaga jätkuvalt ebasoodne. Seni peamiselt odavamatel sisenditel põhinevale konkurentsieelisele ja kodumaisele turule suunatud ettevõtlus ei võimalda saavutada tootlikkuse, hõive ja ühiskonna üldise heaolu kasvu. Madal tootlikkus 2012. a 68,7% ELi keskmisest) ja lisandväärtus (2010. a 35,8% ELi keskmisest töötlevas tööstuses) hõivatu kohta ei võimalda pakkuda Eesti inimestele ELi keskmisel tasemel elatustaset, mis omakorda võimendab tööealise elanikkonna väljarände ja rahvastiku vananemisega seotud probleeme.

Ettevõtete juhtimine on ühetaoline ning vähe pööratakse tähelepanu valdkondlikule eripärale ja ettevõtte suurusele. Paljudes ettevõtetes täidab tegevjuht nii ekspordi-, turundus- kui ka disainijuhi ülesandeid. Maailma mõistes kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste on vaja, et ettevõtte liiguks väärtusahelas kõrgemale positsioonile. Eriti suur probleem on Eesti ettevõtete suutmatus töötada välja globaalselt edukaid brände. Ehkki ettevõtted on teadvustanud planeerimise vajadust, tehakse valdavalt siiski lühiajalisi plaane. Samuti on madal ettevõtete võimekus sektorispetsiifiliste juhtimispraktikate rakendamisel.

Investeeringute tulemusena juhivad ettevõtjad paremini ettevõttesiseseid ja -väliseid protsesse, tegelevad aktiivselt kõrge lisandväärtusega ning ekspordipotentsiaaliga innovaatiliste toodete ja teenuste väljatöötamisega. Selleks rakendatakse ettevõtetele tervikliku lähenemise kontseptsiooni. See suurendab ettevõtete ekspordi müügitulu, lisandväärtust töötaja kohta ja kasvavad ettevõtete investeeringud teadus- ja arendustegevusse.

Eesmärk on tihedalt seotud konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidega tõsta tootlikkust ja suurendada Eesti ekspordi osatähtsust maailma kaubanduses. Samuti toetavad investeeringud Euroopa 2020 peaesmäärke suurendada investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning tõsta tööhõivet.

Tabel 34. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa

ID	Näitaja	Mõõt- ühik	Piirkonn a- kategoori a	Algväärtu s	Baas - aast a	Sihtväärt us 2023	Andme- allikas	Aruandluse sagedus
	Müügitulu uutest või oluliselt muudetud toodetest või teenustest	%	Vähem arenenud	9,7	2010	20	Statistik aamet	Kord 2 aasta jooksul

2.4.5. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.4.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Selleks, et saavutada investeeringiprioriteedi eesmärgid, kavandatakse allpool toodud sekkumisi:

1. Nutika spetsialiseerumise kasvualade toetamine

Ressursside paremaks fookuseerimiseks ja paindlikkuse tagamiseks luuakse nutika spetsialiseerumise toetamiseks terviklik **kasvualade rakendusühtsuse programm**, mis sisaldab vajalikke meetmeid rakendusühtsuse toetamiseks. TAI 2014-2020 strateegias ja Ettevõtluse kasvustrateegias 2014-2020 on Arengufondi analüüsi põhjal määratud kasvualad, kus ettevõtetele on keskmisest suurem kasvupotentsiaal ning teadus- ja arendustegevuse investeeringutega võimalik konkurentsieelis saavutada. Toetatakse kasvualadel ülikoolide ja TA asutuste koostööd ettevõtetega suure lisandväärtusega toodete ja teenuste arendamisel ning rakendusühtsuse läbiviimist. Rahastatakse teadusasutusi, ülikoole ja rakenduskõrgkooli ettevõtjatele vajalike ühtsuse ja tootearenduse läbiviimiseks. Programmi põhiliseks sihtgrupiks on TA asutused, ettevõtjad, kõrgkoolid jt partnerid. Lisaks võib ette näha kasvualade spetsiifilisi toetusmeetmeid, mis kujundatakse erilahendustena vastavalt kasvualade vajadustele (nt IT Akadeemia jt sarnased algatused).

Ühena kasvualade spetsiifilistest toetusmeetmetest kavandatakse ressursside tõhusama kasutamisega seotud valdkondade teadus- ja arendustegevuse intensiivset arendamist. Tegevuse eesmärk on tagada teadus- ja arendustegevuse kõrge tase, teadus- ja arendusasutuste tihe koostöö valdkondade ettevõtetega ning teadlaste ja spetsialistide järelkasvu olemasolu ressursside väärtustamise valdkondades, et realiseerida ressursside tõhusama kasutamisega seotud majanduskasvu potentsiaal. Mitmetes olulistest ressursikasutuse valdkondades on teaduskompetents vähene või sootuks kadunud, seega tuleb vastav teadusvõimekus taastada või tõsta vajalikule tasemele. Teadusvõimekuse tõstmiseks ressursside väärtustamisega seotud valdkondades toetatakse valitud valdkondades⁷⁷ teadus- ja arendustegevust ning teadlaste ja spetsialistide järelkasvu arendamist, sealhulgas luuakse vajalikud suunad/õppetoolid ning teadusgrupid ülikoolides, toetatakse teadus- ja arendusasutuste ning ettevõtete koostööprojekte ning tagatakse konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse läbiviimiseks vajalik materiaalne baas.

Toetatakse teadlaste ja inseneride järel- ja juurdekasvu nutika spetsialiseerumise valdkondades kõrghariduse erialastipendiumide rakendamise. Erialastipendiumite eesmärgiks on motiveerida noori valima õpinguteks ettevõtlusele ja riigile prioriteetseid valdkondi, õppima valitud erialal täiskoormusega edukalt ja ka õigeaegselt lõpetama. Erialastipendiumid toetavad ettevõtete innovatsiooni arenguvajaduste lahendamist, mis soodustab ettevõtluse ja majanduse arengut. Valdkondlike prioriteetide valikul lähtutakse nutika spetsialiseerumise kasvualade vajadustest. Ettevõtteid on otseselt kaasatud õppegruppide ja erialade, kus stipendiume üliõpilastele pakutakse, valiku protsessi. See on korraldatud nutika spetsialiseerumise juhtkomitee kaudu, kus tööstuse ja ettevõtjate esindajad osalevad. Eesmärgiks on üliõpilaste ja lõpetajate arvu suurendamise toetamine ettevõtetele prioriteetsetes

⁷⁷ Nt puidutootmine, masina- ja metallitootmine, mätetööstus, maavarade uurimine ja kasutamine, keemiatööstus. Täpsemad toetatavad valdkonnad valitakse tegevuse ettevalmistamise käigus.

valdkondades, et kõrgelt haritud spetsialistide näol anda tuge riigi kasvualade arengule. Sihtgrupiks on üliõpilased.

Toetatakse ettevõtete, teadusasutuste ja teiste partnerite koostöostruktuure nutika spetsialiseerumise valdkondades (näiteks **klastrid ja tehnoloogiaarenduskeskused**). Riigi initsieeritud koostöostruktuurid tuginevad ettevõtjate ühisel arendus- ning turundustegevuste planeerimise ja elluviimise nägemusel, mistõttu toimub teemade sõnastamine koostöös partneritega ettevõtlus- ja akadeemilisest sektorist. Sihtgrupiks on ettevõtted, klastrid, tehnoloogiaarenduskeskused, ettevõtluse katusorganisatsioonid, TA-asutused, kõrgkoolid jt partnerid.

Suurendatakse riigi rolli innovaatilistele lahenduste tellijana, et luua turgu innovaatilistele toodetele ja teenustele. Tagatakse, et riik on ettevõtetele aktiivne innovatsioonipartner uuenduslike lahenduste tellijana, sh soodustades innovaatiliste lahenduste hankimist ning näidisprojektide elluviimist. Sotsiaalmajanduslike väljakutsete lahendamiseks tehtavaid investeeringuid rakendatakse ettevõtete innovatsioonitegevuse elavdamiseks (sh partnerlused välisettevõtetega ja kohalikud *start-up*'id).

Start-up ettevõtluse hoogustamine. Jätkusuutliku majandusarengu toetamiseks on oluline edendada nutika spetsialiseerumise valdkondades tärkavaid ettevõtteid, kes on nii innovaatilised kui ka ambitsioonikaid. Selleks soodustatakse struktuurseid muutusi ettevõtluses, toetades uute innovaatiliste ettevõtete asutamist ja kasvamist kasvualadel.

2. Sotsiaalmajanduslike väljakutsete lahendamine läbi TA.

Luuakse teadusprogramm, et soodustada ühiskondlike väljakutsete lahendamist läbi rakendusuuringute toetamise. Programmi eesmärk on soodustada teadustulemuste kasutust sotsiaalmajanduslike probleemide lahendamisel ning süsteemse ja koordineeritud rakendusuuringute (sh. sotsiaalse innovatsiooni, öko-innovatsiooni, avalike teenuste rakenduste, nõudluse tekitamisealal) tellimise võimekuse kasvatamist erinevates poliitika valdkondades Eestis. Vajadusel toetatakse Eesti osalust EL ja Euroopa Teadusruumi sotsiaalmajanduslike eesmärkidega teadustegevuse ühisalgatustes. Tegevused on kooskõlas RIS3 strateegilise raamistiku põhimõtetega. Sotsiaalmajanduslikel eesmärkidel läbiviidavaid tegevusi arutatakse iga-aastaselt Teadus -ja Arendusnõukogus, kindlustamaks nende vastavust strateegilise raamistikuga. Rakendusuuringute teemadevalik töötatakse välja vastava poliitikavaldkonna eest vastutava ametkonna poolt. Toetatakse rakendusuuringute läbiviimist, riigiasutuste teadus- ja arendustegevuse alase võimekuse tõstmist, sh valdkondlike TA korralduse loomist ja tugevdamist, teaduskoordinaatorite võrgustiku laiendamist vastavates ametkondades, koolitusi, poliitikaanalüüsi ja -seiret, asjakohaste infosüsteemide arendamist. Vajadusel toetatakse piloot- ja katsetegevusi uute toetusprogrammide planeerimise ja elluviimise kvaliteedi tõstmiseks. Sihtgrupiks on TA asutused, kõrgkoolid, ministeeriumid, riigiasutused, ettevõtted jt partnerid.

3. Ettevõtja arengu toetamise terviklahendus

Pakkumaks tegevustele terviklikku tuge Eesti majanduse mõjukeskmes olevale ettevõtjale kasvuambitsioonide kavandamisel ja elluviimisel, luuakse **ettevõtja arenguprogramm** (mis on täienduseks nutika spetsialiseerumise valdkondade raames kavandatud tegevustele). Toetus suurettevõtetele on piiratud teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja innovatsiooni edendamisega kooskõlas investeerimisprioriteediga 1b ja vastavuses arenguvajaduste ning sisemise kasvupotentsiaaliga võttes arvesse Konkurentsivõime kava Eesti 2020. Arenguprogrammi koostamise aluseks on igakülgse ja asjakohase diagnostika pakkumine ettevõtjale, mille tulemuste alusel koostatud arenguplaani elluviimisel osaleb riik teadmiste, kontaktide ja rahalise toega.

Ettevõtja arenguprogrammi raames toetatavad tegevused on jaotatud kaheks:

- 1) Diagnostika: hõlmab endas ettevõtte arenguvajaduste identifitseerimist. Võimalikud näited toetatavatest tegevustest on kõrge kvalifikatsiooniga personali värbamine, kvaliteedijuhtimissüsteemide arendamine ja kasutusele võtmine, uute toodete ja teenuste testimine, sertifitseerimine ja turule toomine, tarkvara kasutuselevõtt tootmise automatiseerimiseks ja planeerimisprotsesside arendamiseks.
- 2) Toetust ettevõtte tegevuste arendamiseks (hõlmab endas: personali teadmiste ja oskuste arendamist; ettevõtte poolt pakutavate toodete ja teenuste arendamist ning samuti müügi ja turundustegevuste toetamist).

Samuti toetatakse esmase koostöö tekkimist teadusasutustega nende ettevõtete puhul, kellel varasem arendustegevuse-alane koostöökogemus teadusasutustega puudub. Selleks luuakse ettevõtetele nn „osaku tüüpi“ meede, millega ettevõtja saab hankida teadusasutuselt talle vajalikku arendusteenust.

Samuti toetatakse ettevõtete tootearendust, kel on piisav võimekus ja valmisolek töötada välja ja arendada omatooteid, millega suurendada ettevõtte lisandväärtust ning tõusta väärtusahelas kõrgemale. Toetakse rahaliselt ettevõtte arendustegevusi nagu prototüüpimist, testimist, pilootlahenduste loomist, tootedisaini, intellektuaalomandi hankimist ja rakendamist.

4. Energia- ja ressursisääst ettevõtetes

Ettevõtete energia- ja ressursisäästu suurendamiseks toetatakse uute innovaatiliste ja keskkonnasõbralike lahenduste kasutuselevõttu, sealhulgas ressursijuhtimissüsteemide, parima võimaliku tehnika ja lõpp-puhastustehnika rakendamist. Sellise tehnoloogia kasutuselevõtt loob uut ekspertiisi Eestis ja uusi turuvõimalusi selles valdkonnas. Samuti edendatakse jäätmetekke vähendamist ja vältimist ning uute lisavõimsuste loomist jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks ja ringlussevõtuks. Eesmärkide paremaks saavutamiseks ning ressursitõhususe tulemuslikumate võtete määratlemiseks kasvatatakse ettevõtete teadlikkust, toetatakse energia- ja ressursiauditite läbiviimist. Tegevused on kooskõlas nutika spetsialiseerumise strateegilise raamistikuga, kasvualaga „ressursside efektiivsem kasutamine“ ja investeerimisprioriteediga 1b, sh teadus- ja uuendustegevusse suunatud äriala investeringute soodustamine, nõudluse stimuleerimine, ökoinnovatsioon, katseliinid, toodete varaste valideerimismeetmed ja tootmisvõimsuste täiustamine.

Seosed teiste sekkumistega

Käesoleva investeerimisprioriteedi tegevused toetavad otseselt antud prioriteetse suuna 1. ELi vahendite kasutamise eesmärgi saavutamist (T&A ja kõrgharidus on kõrgetasemeline ja Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav). Kui eesmärk 1 toetab eelkõige võimekuse arendamist avaliku sektori TA asutustes, teaduse ja kõrghariduse kvaliteedi tõstmist (*stairway to excellence*) siis eesmärk 2 toetab selle võimekuse kasutamist TA asutuste ja ettevõtete koostöö laiendamisel, rakendusuuringute läbiviimisel ning ühiskonna väljakutsete lahendamisel.

Prioriteetse suuna sekkumised toetavad VKEd e arendamise kaudu eelkõige järelkasvu tekkimist käesoleva investeerimisprioriteedi sekkumiste sihtgrupile. Samuti on otsesed seosed prioriteetsete suundade 1-3 sekkumistega, mis on suunatud ettevõtlusele, teadusarendustegevusele ja innovatsioonile vajaliku inimressursi arendamisele.

2.4.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringusprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Toetatavad tegevused on täielikult kooskõlas nutika spetsialiseerumise (NS) raamistikuga. Eelistatakse tegevusi, mis panustavad nutika spetsialiseerumise kasvualade vajadustesse. Samuti eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse majanduskeskkonna ning keskkonnasõbraliku majanduse ja energeetika valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Majanduse üldise ressursi- ja energiamahukuse vähendamine“. Nutika spetsialiseerumise valdkondade üleseks juhtimiseks moodustatakse juhtkomitee, kuhu kuuluvad Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Riigikantselei, Rahandusministeeriumi ja vajadusel teiste ministeeriumite ning ettevõtjate esindajad. Kasvualade jooksva seire ja analüüsi eest vastutab Eesti Arengufond, kes kaasab regulaarselt ettevõtjaid, teadlasi ning valdkondlikke ministeeriume (sh Sotsiaalministeerium, Põllumajandusministeerium, Keskkonnaministeerium) ja vajadusel ka teisi asutusi või partnereid konkreetsete kasvualade töögruppide aruteludesse.

Valdkondliku teaduskorralduse tugevdamise juures lähtutakse põhimõttest, et põhivastutus sotsiaalmajanduslikel eesmärkidel rahastatava TA eest on valdkonna eest vastutaval ministeeriumil.

ELi vahendite kasutamise eesmärgi 3 saavutamiseks toetatakse projekte, mis aitavad saavutada strateegiadokumentides püstitatud ressursi- ja energiasäästu eesmärke ning ELi õigusest tulenevaid kohustusi.

ELi vahendite kasutamise eesmärgi 4 saavutamiseks toetatakse projekte, mis on suunatud ekspordile, loodava lisandväärtuse või müügitulu kasvatamisele.

Suurettevõtetele suunatud toetatavate tegevuste puhul lähtutakse põhimõttest, et struktuuritoetus ei tooks kaasa märkimisväärset töökohtade kadumist eksisteerivates asukohtades Euroopa Liidus.

2.4.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Ettevõtete energia- ja ressursisäästu suurendamisel viiakse finantsinstrumentide valikuks läbi eelhindamine. Finantsinstrumentide rakendamist teiste sekkumiste puhul kaalutakse perioodi jooksul lähtuvalt eelhindamiste tulemustest.

2.4.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.4.5.5. Väljundnäitajad investeeringusprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 35. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		

	Loodud teaduskoordinaatorite ametikohtade arv riigiasutustes	Ametikoht	ERF	Vähem arenenud	-	-	12	Eesti Teadusagentuur	Kord aastas
	Ettevõtete või avaliku sektori asutuste ja TA asutuste koostöölepingute arv ressursside väärindamise valdkondades	Leping		Vähem arenenud			10	Rakendusüksus	Kord aastas
	Valitud nutika spetsialiseerumiseõppekavadel stipendiumi saavate üliõpilaste arv õppeaastas	Üliõpilane	ERF	Vähem arenenud	-	-	14 000	Eesti Hariduse Infosüsteem	Kord aastas
	Erainvesteeringud kooskõlas riigi toetustega innovatsiooni või teadus- ja arendustegevuse alastele projektidele	Euro	ERF	Vähem arenenud	-	-	78 000 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Ettevõtete arv, kellega ülikoolid ja asutused on kasvualadel koostööd teinud	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	500	Rakendusüksus	Kord aastas
	Toetatud ettevõtted, kes on tutvustanud turu jaoks uut toodet või teenust	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	150	Rakendusüksus	Kord aastas
	Toetatud ettevõtted, kes on tutvustanud ettevõtte jaoks uut toodet või teenust	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	113	Rakendusüksus	Kord aastas
	Abi saavate ettevõtete arv (kokku)	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	6 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Abi saavate ettevõtete arv (unikaalsed)	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	3 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Kasvualadesse kuuluvate toetust saanud ettevõtete arv	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	656	Rakendusüksus	Kord aastas
	Ressursi- ja energiasäästuks toetust saanud ettevõtete arv	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	-	-	135	Rakendusüksus	Kord aastas
	Ressursitõhususe valdkonnas koolitatute arv	Isik	ERF	Vähem arenenud	-	-	1 400	Rakendusüksus	Kord aastas

	Ressursi- ja energiatõhususe auditite arv	Audit	ERF	Vähem arenenud	-	-	300	Rakendusüksus	Kord aastas
	Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks toetust saanud projektide arv	Projekt	ERF	Vähem arenenud	-	-	4	Rakendusüksus	Kord aastas
	Jäätmete ringlussevõtuks toetust saanud projektide arv	Projekt	ERF	Vähem arenenud	-	-	12	Rakendusüksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 3: kolmanda taseme või samaväärse hariduse kvaliteedi, tulemuslikkuse ja avatuse parandamine, et suurendada osalust ja parandada haridustaset, pidades eriti silmas ebasoodsas olukorras olevaid inimesi

2.4.6. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.4.6.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 5: Eesti majandusstruktuuri muutmine teadmistemahukamaks läbi nutika spetsialiseerumise.

Eesti teadus- arendus- ja innovatsioonipoliitika (TAI) keskmes on nutika spetsialiseerumise raames valitud kasvualade (IKT, ressursside efektiivsem kasutamine) eelisarendamine ettevõtjate, teadlaste ja avaliku sektori koostöös.

IKT sektor kasvab väga kiiresti. OSKA raport tõi välja, et selleks, et Eesti 2020 visioonis toodud IKT eesmärgi saavutada, peaks IKT spetsialistide arv suurenema 1,5 korda: 22 970 spetsialistilt 37 000 spetsialistini. Igal aastal on vajadus 1580 täiendava IKT professionaali järgi. Valdav osa sektori töövajadusest (ca 1125 töötajat aastas) eeldab kõrgharidust ja ca 30% kutseharidust.

Tööhõive määr Eestis on jõudnud väga kõrge tasemeni, mistõttu edasine jätkusuutlik majanduskasv saab toimuda eelkõige läbi kõrge lisandväärtusega valdkondade, sh tehnoloogia arengu ja kapitali kaasamise kaudu. Samal ajal väheneb Eesti tööeline elanikkond, mis paneb arvestatava surve tööstuse-juhitavale konkurentsile tööjõu pärast. Seetõttu on veelgi olulisem pöörata tähelepanu eri protsesside efektiivsemaks muutmisele, sealhulgas läbi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendamise, et vähendada vajadust tööjõu järele ning julgustada inimesi nende esialgsetes haridusvalikutest eelistama teadusalasid, mis kiirendavad seda protsessi. IKT lahenduste kasutuselevõtt teistes sektorites nõuab arvestatavat magistrikraadiga IKT spetsialistide arvu tõusu, kes on võimelised sektori-spetsiifilise tehnoloogia integreerimiseks IKT lahendustega, sealhulgas IKT juhtivtöötajaid, mänedžere, IKT lahenduste analüütikuid, arhitekte ja arendajaid. Üliõpilaste vastuvõtt IKT valdkondadesse küll kasvab, aga ei vasta jätkuvalt sektori vajadustele. IKT lõpetajate osakaal on keskmisest madalam. IKT TA toetamine nutika spetsialiseerumise osana panustab Eesti majanduse ja kogu ühiskonna innovatsioonivõimekuse kasvatamisse, prioriteetsete teadussuundade IKT teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamisse ülikoolides ja IKT teadus- ja arendustegevuse sidumisse kõrghariduse kõigi astmega.

Oodatavate tulemustena on IKT kui ühes nutika spetsialiseerumise valdkonnas paranenud koostöö nii teadus- ja arendusasutuste, ettevõtete kui ka riigiasutuste vahel. Tagatud on IKT

teadus- ja arendustegevuse kompetentsi kasv ning tähtsustatud erinevatel elualadel teaduspõhiste ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtt.

Seetõttu on oluline tagada vastava inimressursi olemasolu IKT valdkonnas läbi järgmiste tegevuste:

1. Valdonna õppimise atraktiivsuse tõstmine selleks, et tagada piisav arv üliõpilasi.
2. Õpetamise kvaliteedi tõus tagamaks vajalik arv lõpetajaid.
3. Õppekava tihe sidumine viimaste teadussaavutustega.

Tabel 36. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtu hik	Piirkonn akategoo ria	Algvä ärtus	Baas- aasta	Sihtväärtus 2023	Andm e- allikas	Aruandlu se sagedus
	IKT prioriteetsete teadussuundade uurimisrühmadesse programmi raames lisandunud teadlaste juhendamisel kaitstud lõputööde arv	lõputö ö	Vähem arenenud	0	2018	200	Ülikool id	Kord aastas

2.4.7. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.4.7.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Eesti TA ja innovatsioonipoliitika keskendub nutika spetsialiseerumise raamistikus valitud kasvualade arendamisele (IKT, tervisetehnoloogiad ja teenused ning ressursside väärimine), kaasates tegevustesse ettevõtteid, teadlasi ja avaliku sektori asutusi.

2018. aasta märtsis Eesti Infotehnoloogia Sihtasutuse poolt koostatud „IKT valdkonna majanduse, kõrghariduse ning teadus- ja arendustegevuse võimekuse analüüs“ kohaselt on IKT sektori roll Eesti majanduses märkimisväärne, kuna vähem kui 5%-ga ettevõtluses hõivatute koguarvust luuakse üle 7% ettevõtluses tekkivast lisandväärtusest, makstakse üle 6% kõigist Eesti ettevõtete poolt kinnipeetavates ja makstavatest maksudest ja maksetest ning toodetakse ligi 13% meie ekspordist. Üheks võtmeprobleemiks IKT sektoris on ülikoolide ebapiisav TA võimekus, mis takistab koostööd TA valdkonnas ülikoolide ja ettevõtete vahel, ning haritud spetsialistide puudus era- ja avalikus sektoris. Väheneva tööjõu tingimustes tugineb majanduse kasv tulevikus innovatsioonil, tootlikkuse kasvul ja liikumises kõrgematele positsioonidele väärtusahelates. Antud sekkumiste peamiseks sihtgrupiks on Eesti avalik-õiguslikud ülikoolid, kellele on määratud valdkonna õppekavagruppide kaasvastutus. Kaastakse erinevaid koostööpartnereid nii teadus- ja arendusasutustest, ettevõtetest ning riigiasutustest. IKT programmi raames on kavas toetada IKT valdkonna TA võimekuse arendamist eelisarendatavates teadussuundades (tehisintellekt ja masinõppimine, andmeteadus ja suurandmed, robotiteinimeste koostöö ja asjade internet tööstuse protsessides, tarkvara usaldusväärsus, tarkade asjade internet, riistvara ja süsteemide turvalisus ning usaldatavus jt).

Arendatakse IKT-l põhinevaid innovaatilisi tooteid ja teenuseid, mis vähendavad majanduse ressursimahukust ja suurendavad lisandväärtust ning panustavad Eesti e-teenuste arengusse ning turvalisussesse. Innovatsioonivõimekuse kasvatamiseks kaasatakse erinevaid

koostööpartnereid nii teadus- ja arendusasutustest, ettevõtetest kui ka riigiasutustest. Arendatakse Eesti-sisest ja rahvusvahelist koostööd.

IKT valdkonna koolitusmahu, ettevõtetega koostöövõimekuse ning teadustöö kvaliteedi tagamiseks panustatakse prioriteetsetes teadussuundades uurimisgruppide võimekuse kasvatamisse. Selleks luuakse võimalused uute uurimisgruppide moodustamiseks. Eestisse tuuakse võimekaid tippteadlasi väljastpoolt, luuakse tingimused teadlaste Eestisse tagasipöördumiseks ning investeeritakse järelkasvu erinevatel kõrgharidustasemetel õppivatele võimekatele noortele toe pakkumise teel. Arendatakse sektorite vahelist mobiilsust ning õppe- ja teadustegevusse kaasatakse era- ja avaliku sektori praktikuid.

TA-tegevuse ja -tulemuste sidumine õppetööga tõstab õppe kvaliteeti, mis on tihe das õppekavade omavahelises konkrentsis kriitilise tähtsusega. Õppe kvaliteedi tõusu tagab mh kõige uuemate teadustulemuste süsteemne käsitlemine tudengite õpetamisel, rahvusvahelise kogemusega teadlaste, õppejõudude ja praktikute kaasamine jne. Lisaks arendab see noorte endi innovaatsilisust ja ettevõtlikust ning võimaldab võimekamatel osaleda uurimisgruppide töös. Hariduse kvaliteedi tõstmine on piisava arvu lõpetajate tagamise seisukohast vaadatuna kriitilise tähtsusega. Samal ajal loob õppe sidumine valdkonna teadus- ja arendustegevusega üliõpilasele eeldused karjääriks teadlasena.

IKT programmi keskmes on TA inimressursi arendamine valdkonnas, et kindlustada piisava arvu spetsialistide olemasolu, valdkonna kõrgel tasemel juhtimine ning TA tegevuste vastavus ettevõtete ja avaliku sektori vajadustele. Eriala omandamine IKT valdkonnas annab inimestele kindlustunde tuleviku osas, suurendab nende väljavaateid tööturul ning tõstab majanduse tootlikkust tervikuna. See tegevus võimaldab ülikoolidel pakkuda kõrgetasemelist kõrgharidust ja karjääri teadlasena valdkonnades, mis võimaldavad IKT laiemat kasutuselevõttu ühiskonnas. Spetsialistide vaatenurgast annab programm parema võimaluse leida endale hästi tasustatud töö ja rakendus tulevikus. Seosed teiste sekkumistega: antud EL vahendite kasutamise eesmärgi tegevused toetavad otseselt prioriteetse suuna nr 4 EL vahendite kasutamise eesmärgi 2 „Teadus- ja arendustegevus toimib Eesti ühiskonna ja majanduse huvides ning TAI süsteem toetab majandusstruktuuri muutumist teadmistemahukamaks“. Samuti toetavad antud tegevused suuna 4 eesmärgi 1. „T&A on kõrgetasemeline ja Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav“. Lisaks toetavad antud tegevused 1 prioriteetse suuna eesmärgi 5 „õpe kutse- ja kõrghariduses on suuremas vastavuses tööturu vajadustega ning toetab ettevõtlikkust“.

2.4.7.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horizontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Toetatavad tegevused peavad olema täielikult kooskõlas nutika spetsialiseerumise (NS) strateegilise raamistikuga. Tegevuste valikul lähtutakse teadus- ja arendustegevuse strateegiast „Teadmistepõhine Eesti 2014-2020“. Samuti eelistatakse tegevusi, mis panustavad konkrentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse majanduskeskkonna ning tööjõu pakkumise valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Eelduste loomine erasektori teadus- ja arendustegevuse mahtude suurenemiseks ning innovatsiooni väljundite arvu ja kvaliteedi tõstmiseks“. Tegevuste planeerimisel lähtutakse valdkonna kui terviku arenguvajadustest, tegevuste planeerimine ja rakendamine toimub erinevate ministeeriumide koostöös. Tegevused peavad panustama prioriteetsete teadussuundade võimekuse kasvatamisse, samuti inimvara arengusse läbi tippkompetentsi kasvatamise ja järelkasvu tugevdamise. Samuti toetatakse tegevusi, mis tuginevad eelkõige innovatsioonil ja tootlikkuse suurendamisel.

2.4.7.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad

2.4.7.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad

2.4.7.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 37. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	IKT prioriteetsete teadussuundade uurimisrühmadesse programmi raames lisandunud teadlaste arv	Teadlane	ESF	Vähem arenenud			45	Ülikoolid	Kord aastas
	IKT prioriteetsete teadussuundade uurimisrühmadesse programmi raames lisandunud teadlaste avaldatud publikatsioonide arv	Publikatsioonide arv	ESF	Vähem arenenud			100	Ülikoolid	Kord aastas

2.4.8. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Ei kohaldu.

2.4.9. Tulemusraamistik

Tabel 38. Tulemusraamistik.

Näitaja liik	ID	Näitaja või rakendamise etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vaheeesmärg 2018. aastaks	Lõppeesmärg (2023)			Andmeallikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		

Finantsnäitaja			Euro	ERF	Vähem arenenud	212 567 386	-	-	880 350 234	Sertifitseerimisutus	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Finantsnäitaja			Euro	ESF	Vähem arenenud	0			12 000 000	Sertifitseerimisutus	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Väljundnäitaja		Valitud nutikaspetsialiseerumise õppekavadel stipendiumi saavate üliõpilaste arv õppeaastas	Üliõpilane	ERF	Vähem arenenud	8 500	-	-	14 000	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Toetust saavate teadusasutustega koostööd tegevate ettevõtete arv	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	75	-	-	750	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Abi saavate ettevõtete arv (kokku)	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	1 940	-	-	6 000	Rakendusüksus	Sisaldab ettevõtteid, kes on abi saanud rohke m kui üks kord
Väljundnäitaja		Ressursi- ja energiasäästuse toetust saanud ettevõtete arv	Ettevõtte	ERF	Vähem arenenud	15	-	-	135	Rakendusüksus	

Väljundnäitaja		IKT prioriteetsete teadussuundade uurimisrühmade sse programmi raames lisandunud teadlaste arv	Teadlane	ESF	Vähem arenenud	0	-	-	45	Ülikoolid	
----------------	--	--	----------	-----	----------------	---	---	---	----	-----------	--

2.4.10. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 39. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ERF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
023	30 412 752	01	584 127 467	07	584 127 467	07	584 127 467		
056	379 800								
058	146 780 401								
059	12 990 955								
060	200 203 938								
063	17 109 725								
064	90 058 321								
065	35 957 644								
068	2 132 099								
069	48 101 832								
Fond ja piirkonnakategooria		ESF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
060	10 200 000	01	10 200 000	07	10 200 000	07	10 200 000	04	10 200 000

2.4.11. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.5. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine

2.5.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamise prioriteetne suund koosneb temaatilise eesmärgi nr 3 „VKEde konkurentsivõime suurendamine“ ja temaatilise eesmärgi nr 8 „jätkusuutliku ja kvaliteetse tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine“ investeerimisprioriteedist. Kahe temaatilise eesmärgi kombineerimise põhjuseks on vajadus terviklikult arendada väike- ja keskmise suurusega ettevõtlust, mis on kriitilise tähtsusega regionaalse tasakaalustatuse toetamiseks ja töökohtade tekkeks piirkondlikul tasandil. Integreeritud lähenemine mitme ministeeriumi valitsemisalas olevate eesmärkide saavutamisele/elluviimisele suurendab oluliselt poliitikavaldkondade ülest koosmõju. Regionaalse arengu saavutamiseks ning töökohade loomiseks (temaatiline eesmärk 8 raames) on vaja, et igas piirkonnas oleks majandusarengusse kaasatud võimalikult palju olemasolevat arengupotentsiaali ja –ressursse. Töökohtade loomine eeldab kogu riigis ettevõtluskeskkonna arendamist, ettevõtete võimekuse tõstmist ning üldise ettevõtlusaktiivsuse suurenemist ning piisava hulga tööealise elanikkonna olemasolu piirkondades (temaatiline eesmärk 3).

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: VKEde kasvupotentsiaali toetamine piirkondlikel, riiklikel ja rahvusvahelistel turgudel ja innovatsiooniprotsessides osalemise toetamine.

2.5.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.5.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: VKEd on orienteeritud kasvule ja ekspordile

Eesti ettevõtete ekspordivõimekus on tugevalt polariseerunud: 100 suurimat eksportööri annavad ca 1/3 toodete ja teenuste ekspordi kogukäibest⁷⁸ (sh turismisektor moodustab pea kolmandiku teenuste ekspordist). Samas moodustavad 93,4% kõikidest ettevõtetest mikroettevõtted, kellel napib vahendeid ja oskusi välisturunduse arendamiseks⁷⁹. Eesti ettevõtete tootlikkus töötaja kohta oli 2012. Aastal 69,9% EL keskmisest.

Kuigi keskmine ettevõtlusaktiivsuse määr on kõrge, on varase faasi ettevõtete ellujäämismäär keskmisest madalam⁸⁰. Noori innovaatilisi ettevõtteid kõikidest innovaatilistest ettevõtetest on Eestis 3 korda vähem kui Euroopas (ca 4%). Oluline kasvupotentsiaal on seejuures loomemajandussektoril, mille osakaal SKPst jääb oluliselt alla ELi keskmisele (2011. a 2,7% Eestis, 4,5% EL-is).

⁷⁸ Statistikaamet.

⁷⁹ Statistikaamet.

⁸⁰ Arengufondi GEM uuring.

Ettevõtlusega alustamine on ettevõtjate jaoks sageli sundolukorrast tingitud võimalus elatise teenimiseks, mitte turuvõimaluste ärakasutamine⁸¹. Seejuures on ettevõtete juhtimisvõimekus madal ning planeerimishorisont lühike.

VKE-de kasvu- ja arengupotentsiaali realiseerimine eeldab ligipääsu kapitalile. Kohalik kapitaliturg tugineb peamiselt madala riskiga pangalaenuudel ja riskikapitali turg sisuliselt puudub. Võrreldes Ida-Euroopa riikidega, on Eestisse tehtud riskikapitali investeeringute osakaal SKP-st üle 3 (0,040% SKP-st) ja võrreldes Lääne-Euroopa riikidega üle 7 korra (0,305% SKP-st) madalam. Samuti pärsib ettevõtete killustatus sektoriteülest koostööd.

Investeeringud loovad soodsa kasvupinnase uute ettevõtete tekkimiseks ja edasiseks arenguks, suureneb ambitsioonikate äriideede juurdevool, töötatakse välja kõrge lisandväärtuse ja ekspordipotentsiaaliga innovaatilisi tooteid ja teenuseid ning paraneb ettevõtetevaheline koostöö.

Eesmärk on seotud Eesti 2020 eesmärkidega tõsta tootlikkust (80% võrreldes EL keskmisega aastaks 2020) ja suurendada Eesti ekspordi osatähtsust maailma kaubanduses. Investeeringud toetavad Euroopa 2020 peaeesmärki tõsta tööhõivet. Asjakohaste meetmete rakendamise tulemusel on Eesti ettevõtted tootlikumad ning nende kasvu ja ekspordivõimekus on tugevnenud. See väljendub paremas ellujäämismääras, käibes, lisandväärtuses jt näitajates, sõltuvalt konkreetsest ettevõttest. Ettevõtete valmidus teha rohkem terviklikke ja pikaajalisi strateegilisi otsuseid, mis põhinevad turu perspektiivil ja sisemistel võimalustel, on samuti kasvanud. Enam ettevõtteid hindavad ja astuvad samme rahvusvahelistumiseks loomuliku osana ettevõtte arengust.

Tabel 40. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategooria	Algväärtus	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	VKE-de poolt loodud lisandväärtus töötaja kohta (jooksevhindades)	EUR	Vähem arenenud	18 516	2012	31 500	SME performance review http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/index_en.htm	Kord aastas
	Eksportivate ettevõtete arv	Ettevõtte	Vähem arenenud	11 281	2012	15 700	Statistikaamet	Kord aastas

⁸¹ The Small Business Act Factsheet: Estonia, Euroopa Komisjon, 2011.

2.5.3. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.5.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetset sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringiprioriteedi raames kavandatakse allpool toodud sekkumisi.

1. **Toetatakse ettevõtlusteadlikkuse tõstmist** läbi ettevõtliku hoiaku ja ettevõtja kui ametivaliku populariseerimise

2. **Toetatakse ambitsioonikate äriideede juurdevoolu** (eelkõige kasvualadel) ja ambitsioonikate **ärimudelite loomist** (sh loomemajanduse valdkonnas). See on ühtviisi oluline nii alustavates kui ka juba tegutsevates ettevõtetes, et nad püsiks muutuvates oludes konkurentsivõimelisena.

3. Pakutakse **nõustamisteenuseid** nii alustavatele kui tegutsevatele ettevõtetele. Nõustamist pakutakse näiteks ärimudeli arenduse, innovatsioonijuhtimise, eksporditurgudele sisenemise jt teemadel. Lai ring potentsiaalseid ja alustavaid ettevõtjaid saavad esialgset nõustamist, kuidas asutada ettevõtte ja teha esimesed sammud kasvufaasi liikumiseks. Samuti on võimalused kasutada mentorlust, mis on ennast tõestanud teadmiste liikumise (knowledge transfer) mehhanismina kogenud ettevõtjatelt uutele. Ettevõtjatele, kes kaaluvad või juba tegutsevad rahvusvahelistel turgudel, pakutakse erinevaid teenuseid ja nõustamist, et ületada turutõkkeid ja leida perspektiivikaid äripartnereid.

4. Paljulubavatele uutele ettevõtjatele võimaldatakse tegevuste esialgseks finantseerimiseks ka riigipoolset rahalist tuge (**starditoetus**).

5. **Eksporditegevuse hoogustamiseks** arendatakse ekspordinõustamise tugisüsteemi, et luua Eesti (sh potentsiaalsetele) eksporditööriidele uusi äri võimalusi ja tõsta eesti ettevõtete ekspordialast võimekust. Teenuste ekspordi arendamisel toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa ettevõtete toodete ja/või teenuste lisandväärtuse kasvule, ja mitmekesistumisele. Samuti toetatakse tegevusi, mis suurendavad nõudlust sellistele teenustele ja toodetele. Näiteks toetatakse pereturismi atraktsioonide arendamist ja multifunktsionaalse konverentsi- ja messikeskuse rajamist. Enterprise Europe Network kaasatakse partnerina ekspordikoostöö soodustamise tegevustesse ja rahvusvahelisel turul koostööpartnerite, investorite ja klientide leidmisesse.

6. **Parandatakse kapitali kättesaadavust** eeltoodud sekkumiste võimendamiseks pakkudes instrumente, sh:

- a. tagatistooteid, mis aitavad panga silmis kompenseerida ettevõtjate ebapiisavaid tagatiseid ja parandada nende krediitvõimet
- b. eksporditehingute kindlustamist
- c. stardilaenu alustavatele ettevõtetele (kombinatsioonis starditoetuste pakkumisega ärimudelite loomisel).
- d. riskikapitali läbi varajase faasi fondifondi tüüpi instrumendi loomise (mis toetab ka nutika spetsialiseerumise kasvualade arengut).

Antud investeeringiprioriteedi sekkumiste sihtgrupiks on väike- ja keskmise suurusega ettevõtted.

Seosed teiste sekkumistega: antud ELi vahendite kasutamise eesmärgi tegevused toetavad otseselt teist käesoleva prioriteetse suuna ELi vahendite kasutamise eesmärki „Väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi on hõive ja töökohtade lisandväärtus kasvanud“, samuti prioriteetse suuna nr 4 ELi vahendite kasutamise eesmärki 2 „Teadus- ja arendustegevus toimib Eesti ühiskonna ja majanduse huvides ning TAI süsteem toetab majandusstruktuuri muutumist teadmistemahukamaks“ ja ELi vahendite kasutamise eesmärki 4 „Eesti ettevõtted toodavad efektiivselt kõrge lisandväärtusega tooteid ja pakuvad innovaatilisi teenuseid“. Sekkumised erinevate ELi vahendite kasutamise eesmärkide all üksteist ei dubleeri, kuid lähtuvalt sihtgrupi vajadustest võib erinevate ELi vahendite kasutamise eesmärkide alt sama sihtgrupp (sh nutika spetsialiseerumise valdkondades tegutsevad ettevõtted) saada toetust erinevate arendustegevuste jaoks (nt tagastamatute toetuste kombineerimine 4. prioriteetses suunas finantsinstrumentide pakkumisega 5. prioriteetses suunas).

Kultuuri- või turismitaristu investeringut hõlmavale tegevusele või tegevuse osale võib toetust anda, kui selle planeeritud kogumaksumus ei ületa Euroopa Liidu tasandil kehtestatud ühtset maksimummäära „väikesemahulise taristu“ määratlemiseks, millele on viidatud Nõukogu ja Euroopa Parlamendi määruse 1301/2013 artikkel 3 paragrahvis 1(e). Maksimummäära saab kohaldada tegevuse osale, kui see osa on iseseisvalt funktsionaalne sõltumatult tegevuse ülejäänud elementidest.

2.5.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Tegevuste valikul lähtutakse ettevõtluse kasvustrateegiast ja turismi arengukavast. Eelistatakse projekte, mis on suunatud ekspordile, ettevõtete kasvule ja lisandväärtuse kasvatamisele. Ettevõtlus- ja innovatsioonimeetmete juures lähtutakse põhimõttest, et projekt aitab kaasa ettevõtlussektori konkurentsivõime kasvule, ettevõtlussektori jätkusuutlikule arengule, projekti tulemused on orienteeritud turuväljundile ja olulises ulatuses ka edaspidi kasutatavad. Täpsemad juhtpõhimõtted sätestatakse toetuse andmise tingimustes.

Allolevas väljundindnäitajate tabelis toodud näitaja „tööhõive kasv toetust saanud ettevõtetes“ kasutatakse seireinfoks ja tegevuste valikul ei anta otseselt eelistusi projektidele, mis panustavad tööhõive kasvu, kuna VKEde toetamise keskmes on tootlikkuse ja ekspordivõime kasvatamine. Eesti seisab järkjärgult vastakuti pikaajalise protsessiga, mille tulemuseks on vähenev tööjõud. Hõivatute arvu kasv Eestis peatub ja hakkab kahanema peale 2017. aastat. Seetõttu saab majanduskasv tugineda tootlikkusele ja seda toetatavatele investeeringutele (nii temaatilise eesmärgi 1 kui 3 raames) mitte tööhõive kasvule. Tegevused, mis otseselt panustavad tööpuuduse vähendamisele, viiakse ellu riigi ja struktuurivahenditega kaasfinantseeritud meetmetest prioriteetsete suundade 1-3 raames, kuna oluline osa tööpuudusest on struktuurne. Sellise tööpuuduse vähendamiseks on kujundatud aktiivsed tööturu- ja haridusmeetmed.

2.5.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Investeeringuprioriteedi raames on kavas kasutada erinevaid finantsinstrumente. Kavandamisel on riskikapitali turu arendamise instrumendid, eksporditehingute tagamine, tagatise andmine pankadele ettevõtjate äriprojektide elluviimiseks ning erinevad laenutooted, mida eraturg ei paku (sh ekspordilaen, tehnoloogialaen ning stardilaen).

2.5.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.5.3.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 41. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonna- kategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmealli- kas	Aruandl- use sagedus
					M	N	K		
	Abi saavate ettevõtete arv (unikaalsed)	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	-	-	11 200	Rakendusüksus	Kord aastas
	Abi saavate ettevõtete arv (kokku)	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	-	-	16 800	Rakendusüksus	Kord aastas
	Toetusi saavate ettevõtete arv	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	-	-	550	Rakendusüksus, sihtväärtus on indikatiivne	Kord aastas
	Muud rahalist abi kui toetusi saavate ettevõtete arv	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	-	-	862	Rakendusüksus, sihtväärtus on indikatiivne	Kord aastas
	Mitterahalist abi saavate ettevõtete arv	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	-	-	9 800	Rakendusüksus, sihtväärtus on indikatiivne	Kord aastas
	Toetust saavate uute ettevõtete arv	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	-	-	4 700	Rakendusüksus	Kord aastas
	Prioriteetsetel sihtturgudel korraldatud turundusürituste arv	Üritus	ERF	Vähem arenenud	-	-	974	Rakendusüksus	Kord aastas
	Koostöövõrgustikes osalevate ettevõtete arv	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	-	-	500	Rakendusüksus	Kord aastas
	Tööhõive kasv toetust saanud ettevõtetes	Täistööaja ekvivalendid	ERF	Vähem-arenenud	-	-	1200	Rakendusüksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: tööhõivesõbraliku majanduskasvu toetamine sisemise potentsiaali arendamise kaudu osana konkreetsete piirkondade territoriaalsest strateegiast, sealhulgas taandarenevate tööstuspiirkondade ümberkorraldamine ning konkreetsetele loodus- ja kultuurivaradele juurdepääsu tõhustamine ja sellise vara arendamine.

2.5.4. Investeeringiprioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.5.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Majandusaktiivsus väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi on kasvanud

Väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi paiknevate piirkondade võime panustada riigi majanduskasvu on vähene, mis on oluliseks takistuseks ühtlasema konkurentsivõime ja elatustasemeni jõudmisel riigi regionaalses arengus. SKP elaniku kohta ületab 2010. aasta seisuga riigi keskmist vaid Harjumaal (151%) ja Tartu linnas (102%). Samal ajal jääb see Põlva-, Valga- ja Jõgevamaal alla 50% riigi keskmisest. See viitab asjaolule, et kõiki piirkonnaspetsiifilisi arengueelduseid ja ressursse ei ole muude piirkondade arenguks suudetud seni piisavalt ära kasutada. Ettevõtluse kontsentreerumisel suurematesse linnapiirkondadesse omab suurt rolli ka teiste piirkondade ebasoodus ettevõtluskeskkond. See seisneb ettevõtluse tugitaristu (juurdepääsuteed, kommunikatsioonid) amortiseerituses, ettevõtlusalade ebapiisavas ettevalmistuses ja vajaliku kvalifikatsiooniga tööjõu vähesuses. Ühtlasemat ettevõtluse arengut on takistanud ka tööjõu ebapiisav kasutuselevõtt piirkondades. Sellega kaasneb sealsete elanike madalam elukvaliteet ja kõrgem suhteline vaesus. Tööturult kõrvalejäänute osatähtsus on väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi valdavalt kõrgem, olles suurim Kagu-Eestis ja Ida-Virumaal, kus 2011. aastal oli tööga hõivatud vaid ligikaudu 50% tööealisest elanikkonnast (Harjumaal ja selle naabermaakondades ning Tartumaal 60% või enam).

Väljaspool Harju- ja Tartumaad on enamike maakonnakeskuste toime tõmbekeskusena jäänud ajapikku liiga nõrgaks, mitme piirkonna puhul on toimunud isegi selge taandareng. Maakonnakeskused ei suuda võistelda Tallinna ja Tartuga piisavat sissetulekut pakkuvate töökohtade pakkumises, teenuste kvaliteetses osutamises ega elukeskkonna atraktiivsuses. Samuti ei ole suudetud kehvide keskus-tagamaa ühenduste tõttu ära kasutada toimepiirkonna terviklikus arendamises peituvat potentsiaali.

Sekkumise tulemusena on piirkondades parem ettevõtluskeskkond ja uusi, sealhulgas kõrgema lisandväärtusega, töökohti. Avalike teenuste kättesaadavus on piirkondades paranenud.

Tabel 42. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonna-kategorია	Algväärtus	Baas-aasta	Sihtväärtus 2023	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	Väljaspool Harjumaad ja Tartumaad loodud SKP osakaal Eesti SKP-st	%	Vähem arenenud	29,7 %	2012	30,0	Statistik aamet	Kord kahe aasta jooksul

2.5.5. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.5.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Olemasoleva ettevõtluse jätkusuutlikkuse tagamiseks ning uute investeeringute juurdetoomiseks ja seega töökohtade tekkeks eelduste loomiseks on vajalik panustada nii infrastruktuuri kui ka selle pakutavate võimaluste ärakasutamisse. Ettevõtluse arengu seisukohast on oluline kasutada ära piirkondade loodus- ja kultuuripärandist tulenevad eeldused laiemalt piirkondliku majanduse

elavdamiseks, sh turismisektori arendamiseks. Väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkonda asuvate piirkondade arengus ja majanduselu elavdamisel on oluline roll toimepiirkondade keskuste tugevdamisel tõmbekeskusena. Laiemalt elukeskkonna kujundamise kõrval on seejuures oluline atraktiivse keskkonna loomine, stimuleerimaks erainvesteeringuid ning tagamaks kõrgema kvalifikatsiooniga elanikkonna lisandumine ja säilimine. Samavõrd oluline on keskuse ja tagamaa vaheliste ühenduste tugevdamine, et tagada kvaliteetsete piirkonnaülestest teenuste ning töökohtade kättesaadavus.

Investeeringuprioriteedi raames kavandatakse allpool toodud sekkumisi:

1. Toetatakse piirkonnaspetsiifiliste ressursside ja oskusteabe kasutuselevõttu regionaalsete kompetentsikeskuste välja- ja edasiarendamise kaudu. Regionaalsete kompetentsikeskuste programm käivitati perioodil 2007-2013 ning selle raames loodi eeldused kuue kompetentsikeskuse väljaarendamiseks. Kompetentsikeskus toimepõhimõtteks on piirkondlike haridus- ja teadusasutuste, ettevõtjate ja avaliku sektori koostöö piirkonna kompetentside väljaarendamisel. Kompetentsikeskustes kujundatakse välja võimekus teadus- ja arendustegevuseks kitsalt piiritletud valdkonnas (piirkondlikus nišis) ning innovaatiliste lahenduste kiiremaks regionaalseks levikuks, mis loob eeldused piirkonna ettevõtete lisandväärtuse kasvuks. Perioodil 2014-2020 tegeletakse nii juba loodud kompetentsikeskuste edasiarendamisega kui ka arendatakse välja täiendavad keskused (2-3 uut keskust, arvestades piirkondlikest arengukavadest tulenevaid eeldusi ja reaalselt valmisolekut). Täiendavalt kavandatakse toetada piirkondlike ettevõtlusvõrgustike arengut laiemalt. Regionaalsed kompetentsikeskused täiendavad nutika spetsialiseerumise valdkondades kavandatud tegevusi (sh luues tihedama sideme teadus- ja arendustegevuse ning eri regioonide ettevõtjate vajaduste ja kasvueelduste vahel) ja kavandatakse koordineeritult koos TA&I meetmete/nutika spetsialiseerumise strateegia rakendamisega. See võimaldab ka väiksematel piirkondlikele keskustel realiseerida oma T&A-tegevuse potentsiaal toetudes oma ressurssidele ja tugevustele konkreetsetes nišivaldkondades).

2. Toimepiirkondades⁸² toetatakse tegevusi, mis omavad suurimat potentsiaali toimepiirkonna ulatuses majanduselu elavdamise, ettevõtluse ja tööhõive edendamise ning töökohtade ja teenuste kättesaadavuse seisukohast. Selleks koostatakse piirkonna konkurentsivõime tõstmise tegevuskava, mille aluseks on maakonna arengukava, lisaks peavad kavandatavad tegevused tulenema piirkonna linnade ja valdade arengukavadest. Kavandatavad tegevused on lähtuvad Partnerlusleppe punktis 1.1.3. toodud arenguvajadustest. Kavandatavate tegevuste valik alltoodud valdkondades peab olema põhjendatud maakondlikes arengukavades ja tulenema otseselt nendega seotud tegevuskavadest.

2.1 Toetatakse ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu (juurdepääsuteed, kommunikatsioonivõrgud) kaasajastamist ja loomist olemasolevate ja uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde (aladel, kus avaliku taristu amortiseeritus pärsib ettevõtete jätkusuutlikkust ja laienemisvõimalusi või piirkondades, kus täiendavate ettevõtete lisandumist piirab vajadustele vastavate ettevalmistatud alade nappus). **Toetatakse** vähemarenenud piirkondadesse töökohti (sh kõrgema lisandväärtusega töökohti) loovaid ettevõtlusinvesteeringuid, mille eesmärgiks lisaks piirkondliku tööpuuduse leevendamisele on piirkonna majanduse elavdamine. **Toetatakse** kasutusest väljalangenud militaar- ja tootmisalade jms (*brownfield*) ettevalmistamist uueks ettevõtluseks. **Toetatakse inkubatsioonivõimaluste väljaarendamist** koos vastavate tugiteenustega piirkondades, kus nende nappus piirab ettevõtete jätkusuutlikkust ja konkurentsivõimet Perioodil 2014-2020

⁸² Toimepiirkonna suurus kattub üldjoontes maakonnaga, aga selle piirid ei ole nii selgelt defineeritud kui maakonnal.

pööratakse enam tähelepanu tugitegevustele, mis aitavad perioodil 2007-2013 loodud infrastruktuuri maksimaalselt ära kasutada.

2.2 Toetatakse tegevusi külastusobjektide kasutuse elavdamiseks ja mitmekesistamiseks, sh toodete ja teenuste väljaarendamiseks, samuti ühtsete piirkondlike võrgustike väljakujunemiseks, mis võimaldab suurendada investeeringutest saadavat kasu, sh loodavate töökohtade arvu. Investeeringuid külastusvõimaluste parandamiseks toetatakse eeldusel, et piirkonnas on töökohtade loomisel tugevad eeldused turismisektoril ja tegevused tulenevad otseselt piirkondlikest arengukavadest. Aastatel 2014-2020 tuleb eeskätt pöörata tähelepanu perioodil 2007-2013 rajatud objektide kasutuse edendamisele, sh piirkondlike võrgustikega sidumise kaudu.

2.3 Toetatakse investeeringuid avaliku linnaruumi kaasajastamiseks, eeldusel, et see loob konkreetses paigas kindlad eeldused investeeringuteks ettevõtlusse ja uute töökohtade loomisele.

2.4 Toetatakse investeeringuid ühistransporti ja kergliiklusteedesse, mis tagavad parema juurdepääsu avalikele teenustele ja töökohtadele. Sihtrühmaks ja kasusaajateks on kõikide toimepiirkondade elanikud, ettevõtjad ja külastajad väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkonda. Toimepiirkonna keskustes avaliku linnaruumi kaasajastamist ning ühistransporti ja kergliiklusteid toetatakse väljaspool 5 suuremat linnapiirkonda (Tallinn, Tartu, Pärnu, Kohtla-Järve, Narva).

3. Taristu arendamise kõrval pööratakse eraldi tähelepanu piirkonna vajadustele vastava inimressursi arendamisele. Toetatakse piirkondlikke algatusi tööhõive ja ettevõtlikkuse suurendamiseks. Algatuste kavandamiseks ja elluviimiseks tuuakse kokku kõik asjassepuutuvad kohaliku ja regionaalse tasandi organisatsioonid (maakondlik arenduskeskus, omavalitsusliit, maavalitsus, töötukassa, õppeasutused, ettevõtjad, LEADERi tegevusrühmad jt) ning töötatakse välja koordineeritud piirkonna eeldustele ja vajadustele tuginev kava piirkonna tööhõive ja ettevõtlikkuse suurendamiseks. Alates 2019. aastast kavandatakse tegevused piirkonna tööhõive ja ettevõtlikkuse suurendamiseks maakondlike arengustrateegiate raames. Seejuures võetakse arvesse olemasolevaid sekkumismehhanisme erinevatest rahastamisallikatest (sh ESI fondidest) ning vajadusel kavandatakse piirkonnaspetsiifilisi uusi. Sihtrühmaks ja kasusaajaks on kohaliku ja regionaalse tasandi organisatsioonid kõigis piirkondades.

Sekkumised on vastastikuselt toetavad käesoleva prioriteetse suuna 1. ELi vahendite kasutamise eesmärgi raames kavandatavate sekkumistega alustatavate ettevõtjate toetamiseks ja nõustamiseks, samuti teiste prioriteetsete suundade raames kavandatavate investeeringutega hariduse ja esmatasandi tervishoiu infrastruktuuri ning transpordi ja IKT-teenuste arendamisse. Meetme raames toetatavad piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse suurendamiseks toetavad otseselt ESF meetmeid tööturu, hariduse ja ettevõtluse valdkondades. Meetme tegevusi toetavad ka sekkumised kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tugevdamiseks ESF-ist. Liikuvuse parandamiseks kavandatavad tegevused toetavad muude prioriteetsete suundade all kavandatavaid sekkumisi teenuste infrastruktuuri parandamiseks, näiteks toetab ühenduste parandamine haridusinfrastruktuuri kättesaadavust. Prioriteetse suuna tegevused on seotud Maaelu arengukava ja Kalanduspiirkondade arengukava raames toetatavate LEADERi tegevusgruppide tegevusega.

Tegevused regionaalsete kompetentsikeskuste arendamiseks toetavad ja täiendavad prioriteetse suuna nr 5 ELi vahendite kasutamise eesmärki 2 „Teadus- ja arendustegevus toimib Eesti ühiskonna ja majanduse huvides ning TAI süsteem toetab majandusstruktuuri muutumist teadmistemahukamaks“. Maakondlikes arengukavades määratletakse regioonispetsiifilised kasvuressursid, mis täiendavad üleriigilise spetsialiseerumise suundi.

2.5.5.2. Kultuuri- või turismitaristu investeeringut hõlmavale tegevusele või tegevuse osale võib toetust anda, kui selle planeeritud kogumaksumus ei ületa Euroopa Liidu tasandil kehtestatud ühtset maksimummäära "väikesemahulise taristu" määratlemiseks, millele on viidatud Nõukogu ja Euroopa Parlamendi määruse 1301/2013 artikkel 3 paragrahvis 1(e). Maksimummäära saab kohaldada tegevuse osale, kui see osa on iseseisvalt funktsionaalne sõltumatult tegevuse ülejäänud elementidest. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Toetatavate tegevuste valiku aluspõhimõtteks on lähtumine piirkondlikest arenguprioriteetidest, mis määratakse kindlaks maakonna arengukavades ja nende alusel koostatavates tegevuskavades. Prioriteetsus tegevuskavas on asjakohastele tegevustele toetuse taotlemise lähtealuseks. Piirkondlik prioriteetsus on ka oluliseks valikukriteeriumiks lisaks rakenduskava üldistele valikukriteeriumidele. Toetatakse üksnes projekte, mis valikukriteeriumidele vastavalt lahendavad maakondlikes arengukavades määratletud piirkondlike arenguvajadusi ja aitavad parimal viisil kaasa töökohtade loomisele nende lisandväärtuse kasvule ja ettevõtlusaktiivsusele. Eelistatakse projekte, mille mõjuulatus on laiem kui üks omavalitsusüksus.

Riigipõhise soovitusel number 5 rakendamiseks määratletakse piirkondades, kus toetatakse ühistranspordi korralduse arendamist (nt ühistranspordikeskuste loomine) enne toetuse andmist teenusega kaetavad piirkonnad või sätestatakse kriteeriumid nende piirkondade määratlemiseks, kirjeldatakse otstarbekaimad koostöömodelid ning määratletakse finantsilise jätkusuutlikkuse saavutamise viisid.

2.5.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse perioodi jooksul piirkondliku ettevõtluse edendamiseks.

2.5.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.5.5.5. Väljundnäitajad investeeringuprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 43. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonna-kategooria	Sihtväärtus 2023			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Mitterahalist abi saavate ettevõtete arv	Ettevõtte	ERF	Vähem-arenenud	-	-	2 200	Rakendusüksus	Kord aastas
	Abi saavate ettevõtete arv	Ettevõtte	ERF	Vähem-arenenud	-	-	2 200	Rakendusüksus	Kord aastas

	Tööhõive kasv toetust saanud ettevõtetes	Täistööaja ekvivalen did	ERF	Vähem- arenenud	-	-	1 890	Rakendus üksus	Kord aastas
	Ettevõtlikkuse ja tööhõive edendamise programmi kavandamise kaasatud institutsioonide arv	Ettevõte	ERF	Vähem- arenenud	-	-	145	Rakendus üksus	Kord aastas
	Lahendatud toimepiirkondade ühendusvõimaluste kitsaskohtade arv	Tk	ERF	Vähem arenenud	-	-	45	Rakendus üksus	Kord aastas

2.5.6. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Ei kohaldu.

2.5.7. Tulemusraamistik

Tabel44. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	ID	Näitaja või rakendamise tapp	Vajaduse korral mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vaheeesmärgid 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmed allikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ERF	Vähem arenenud	190 777 805	-	-	519 333 507	Sertifitseerimis süsteem	Lõppeesmärki kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Väljundnäitaja		Abi saavate ettevõtete arv (kokku)	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	5 593	-	-	16 800	Rakendus üksus	Sisaldab ettevõtteid, kes on abi

											saanud rohke m kui üks kord
Väljundnäitaja		Mitterahalistabi saavate ettevõtete arv	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	180	-	-	2 200	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Prioriteetsetel sihtturgudel korraldatud turundusürituste arv	Turundusüritus	ERF	Vähem arenenud	300	-	-	420	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Koostöövõrgustikes osalevate ettevõtete arv	Ettevõte	ERF	Vähem arenenud	250	-	-	500	Rakendusüksus	

2.5.8. Sekkumiskategooriad

Tabel 45. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ERF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
055	78 738 136	01	315 038 775	07	432 356 414	07	438 538 775		
058	11 626 908	03	48 000 000	01	2 060 787				
066	43 505 497	04	75 500 000	02	2 060 787				
067	189 168 573			03	2 060 787				
036	1 196 066								
072	58 161 126								
074	26 902 595								
075	3 038 176								
090	14 048 994								
091	3 038 176								
092	3 038 176								
093	3 038 176								
094	3 038 176								

2.5.9. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.6. Energiatõhusus

2.6.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Ei kohaldu.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: energiatõhususe, aruka energiajuhtimise ja taastuvenergia kasutamise toetamine avalikus taristus, sealhulgas üldkasutatavates hoonetes ja eluasemesektoris.

2.6.2. Investeerimisprioriteedile vastavad EL vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.6.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Energiasäästlik eluasemesektor ja tänavavalgustus

Eesti on suure energiatarbimisega riik – 2011. aastal jagunes energia lõpptarbimine peamiselt kodumajapidamiste (42,7%), tööstuse (20%) ja transpordi (19,4%) vahel. Ka Eesti 2020 ja energiamajanduse arengukavas tähtsustakse nende sektorite rolli energiasäästu suurendamisel ja taastuvenergia kasutamise edendamisel. Ligikaudu 70% elamufondi kuuluvatest korterelamutest ehitati aastail 1960–1990 energiasäästule mõtlemata. Kuivõrd ca 98% elamufondist on eraomanduses ja elanikkonna põhiosa sissetulekute tase ei võimalda oluliselt edendada uuselamuehitust, siis jääb põhirõhk amortiseerunud ja energiakuluka elamufondi kaasajastamisele.

Enamik elamupiirkondadest on kaugkütel, samas on osas kaugküttepiirkondades soojuse tootmine ja edastamine võrreldes lokaalküttega konkurentsivõimetu. Väikeasulate soojusettevõtetele puudub vajalik mahus investeringute tegemise võimekus, mistõttu süveneb võrgustike amortiseerumine. Energiamajanduse arengukava uuendamisel läbi viidud kaugküttesektori analüüsi kohaselt on soojuskadude vähendamiseks ning odavamate kütuste kasutamiseks vaja kaugküttevõrke kaasajastada ja osaliselt asendada lokaalsete taastuvenergialahendustega.

Vähemalt 60% suurune energiasäästu potentsiaal on ka tänavavalgustussüsteemides, kus ca 40% taristu amortisatsioon on selline, mis ei võimalda kasutada uusi LED-tehnoloogiaid. Üle 50% süsteemidest on ehitatud enam kui 25 aasta eest ja tänavavalgustuse vanades süsteemides on vajadus renoveerida enam kui 80 000 valgustuspunkti. Amortiseerumisest tulenevalt on vajalik süsteemide täielik rekonstrueerimine, sest vaid vanade pirnide asendamine pole tehniliselt otstarbekas.

Transpordis kasutatakse ca 20% tarbitavast energiast, kuid biokütused pole oodatud turuosa saavutanud, kuna puuduvad majanduslikud stiimulid ja turuosalistele seatud kohustused.

Seetõttu on taastuenergia kasutuse edendamiseks vaja anda tõuge alternatiivkütuste osakaalu suurendamiseks. Piloottegevusena toetatakse biometaani tootmis- ja tankimistaristu rajamist.

Elamusektori kaasajastamine, avaliku ruumi parendamine ja taastuenergia kasutuselevõtu toetamine aitavad suurendada energiasäästu ja –varustuskindlust, parandada elukeskkonda ning avaldada positiivset mõju keskkonnale ja majandusele.

Tabel 46. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonna-kategooria	Algväär tus	Baasaast a	Sihtv äär t u s (202 3)	Andm eallik as	Aruandl use sagedus
	Arvestuslik keskmine energiasääst rekonstrueeritud kortermajades	%	-	40	2013	55	Raken dusük sus	Kord aastas
	Eeldatav keskmine valgustuspunkti installeeritud elektriline võimsus	W	-	150	2013	140	Raken dusük sus	Kord aastas

2.6.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.6.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Struktuurivahenditest toetatakse korterelamufondi rekonstrueerimist. Sihtgrupp on korteriühistud ja korteriomanike ühisused, mis tegutsevad enne 1993. aastat ehitatud korterelamutes. Nende elamute netopind kokku on 20,8 mln m² ja ning neis asub üle 400 000 korteri. Sekkumise kavandamisel kaalutakse kliimamuutustele vastupidamise arvestamise tingimuste seadmist renoveerimistöode projekteerimisel ja elluviimisel.

Kaugküttesektoris toetatakse nii kohalikke omavalitsusi kui ka eraettevõtteid uute tõhusamate soojatootmisvõimsuste ja torustike ehitamisel või olemasolevate renoveerimisel ning kaugkütte asendamisel taastuenergia lokaalsete kütelahendustega vastavuses energiamajanduse arengukava uuendamisel tehtud kaugküttepiirkondade energiatõhususe analüüsi tulemustega.

Tänavavalgustussüsteemide puhul toetatakse süsteemide kompleksset rekonstrueerimist infrastruktuurides, kus osa infrastruktuuri amortisatsioon on sellisel tasemel, et võimatu on kasutada uusi LED-valgustustehnoloogiasid. Seejuures tuginetakse aastatel 2012-2014 läbi viidava pilootprojekti kogemustele ja tulemustele.

Transpordisektoris soovitakse anda tõuge alternatiivsete kütuste osakaalu suurendamiseks, toetades biometaani tootmis- ja tankimistaristu rajamist ning tegevusi toodetud biometaani transpordis kasutamise tagamiseks. Sihtgrupi moodustavad ettevõtjad, kes on huvitatud biometaani tootmisest ja sellega tanklate varustamisest ning biometaani tarbimisest huvitatud ühistranspordiettevõtted. Toetus on ette nähtud piloottegevusteks. Valdkonnas on olemas ressursid ja tehnoloogia, aga lahendada on veel vaja turutõrked. Toetus suunatakse käitistesse,

kus biogaasi tootmiseks (lägast, reoveesetest, tööstusjääkidest ja muudest jäätmetest) kasutatakse peamiselt jääke (nn 2. põlvkonna biokütuste tootmiseks). Sekkumise kavandamisel kaalutakse ka biometaani tootmiseks kasutatava toorme kasvatamisega seotud nõuete sätestamist.

2.6.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringusprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse keskkonnasõbraliku majanduse ja energeetika valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Majanduse üldise ressursi- ja energiamahukuse vähendamine.“

Korterelamute rekonstrueerimisel tagatakse elumusektori energiasäästu kasv ja tarbijate kodukulude vähenemine. Energiatõhususe saavutamise investeeringute eeldusena arvestatakse energიაаудiti tulemusel saavutatavat arvutuslikku energiasäästu määra. Korterelamute rekonstrueerimine aitab kaasa ehitiste eluea pikendamisele ja ohutuse tagamisele.

Kaugküttesektoris arvestatakse toetatavate tegevuste panust energia lõpptarbimise vähendamisse soojuse efektiivsema tootmise ja edastuse arvel ning õhusaaste vähendamist. Tegevused peavad aitama kaasa senisest kulutõhusamate kütteallikate kasutuselevõtule.

Tänavavalgustussüsteemide meede suunatakse peaaesjalikult olemasoleva tänavavalgustussüsteemi nendele osadele, kus osa infrastruktuuri amortisatsioon on sellisel tasemel ((neis on ka elavhõbedalambid, mille kasutamine on alates 2015. aastast ökodisaini direktiiviga keelustatud), et võimatu on kasutada uusi LED-valgustustehnoloogiaid (mis tähendab ühe valgusti kohta enam kui 70-80% energiasäästu). Prioriteediks on keskmise ja väikse suurusega linnad ja piirkonnad, kuivõrd neis on valgustussüsteemid kõige kehvemas seisus ja seetõttu on täieliku rekonstrueerimise kulutõhusus suurem. Toetusskeemiga on arvestatud riiklikus energiatõhususe tegevuskavas, aitamaks ellu viia Eesti 2020 eesmärgid ning seda arvestatakse koostamisel olevas energiamajanduse arengukavas 2030. Tegevused peavad aitama kaasa energiasäästu suurendamisele tänavavalgustuses ning ühtlasi panustatakse avaliku linnaruumi kvaliteedi kasvu, sh turvalisuse suurendamisega.

Transpordisektoris toetatavad investeeringud peavad aitama propageerida suuremat taastuvenergiale üleminekut biometaani kasutuselevõtuga. Biometaani tootmise lähtematerjalideks võivad olla kõik selleks sobivad toorme liigid, mille puhul on tagatud, et nende kasutamine ei kahjusta bioloogilist mitmekesisust. Samuti on oluline tagada, et biometaani tootmisprotsessi jääkproduktide kasutamine, ladestamine või säilitamine ei tekita uusi vee või mullastikuga seotud keskkonnaprobleeme. Sekkumine on kooskõlas riikliku energiatõhususe tegevuskava ja transpordi arengukavaga 2014-2020.

2.6.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Korterelamute rekonstrueerimise, tänavavalgustuse renoveerimise, kaugküttesektori toetamiseks ja biometaani kasutuselevõtu toetamiseks kaalutakse finantsinstrumendi kasutamist.

2.6.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.6.3.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 47. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnaka tegooria	Sihtväärtu s (2023)			Andmealli kas	Aruandl use sagedus
					M	N	K		
	Paranenud energiatarbimisklassiga kodumajapidamiste (korterite) arv	Tk	ÜF	-	-	-	20 500	Rakendusüksus	Kord aastas
	Renoveeritud ja uue torustiku pikkus	Km	ÜF	-	-	-	137 ,5	Rakendusüksus	Kord aastas
	Renoveeritud või uus soojuse tootmise võimsus kaugküttes	MW	ÜF	-	-	-	150	Rakendusüksus	Kord aastas
	Meetme tulemusel toodetud ning transpordis kasutusse võetud biometaani aastane kogus	Ktoe	ÜF	-	-	-	5,8	Rakendusüksus	Kord aastas
	Rekonstrueeritud hoonete pindala	m2	ÜF	-	-	-	1 334 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Lokaalsete taastuvenergia kütelahenduste ehitamine kaugkütelahenduste asemele	MW	ÜF	-	-	-	1,4	Rakendusüksus	Kord aastas
	Renoveeritud tänavavalgustuspunktide arv	Tänavavalgustuspunkt	ÜF	-	-	-	22 000	Rakendusüksus	Kord aastas
	Soojusmajanduse arengukavade arv	Soojusmajanduse arengukava	ÜF	-	-	-	200	Rakendusüksus	Kord aastas
	Liginullenergiahoone ehitusprojektide arv	Ehitusprojekt	ÜF	-	-	-	5	Rakendusüksus	Kord aastas
	Arvestuslik CO2 vähenemine aastas	t CO2 ekv/a	ÜF	-	-	-	100 000	Rakendusüksus	Kord aastas

2.6.4. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Ei kohaldu.

2.6.5. Tulemusraamistik

Tabel 48. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	I D	Näitaja või rakendamisetapp	Vajaduse korral mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vaheeesmärk 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmealikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ÜF	-	222 641 494	-	-	562 302 658		Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Väljundnäitaja		Paranenud energiatarbimisklassiga kodumajapidamiste (korterite) arv	tk	ÜF	-	10 800	-	-	20 500	Rakendusüksus	-
Väljundnäitaja		Renoveeritud või uus soojuse tootmise võimsus kaugküttes	MW	ÜF	-	43	-	-	150	Rakendusüksus	-

2.6.6. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 49. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ÜF							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
011	10 155 884	01	260 590 149	07	260 590 149	07	260 590 149		
013	1 863 044								
014	188 155 352								
016	60 415 869								

2.6.7. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.7. Veekaitse

2.7.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Ei kohaldu.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: investeringud veesektorisse, et täita liidu keskkonnavalase õigustiku nõuded ja rahuldada liikmesriikide investeerimisvajadused seoses nendest nõuetest rangemate nõuete täitmisega.

2.7.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.7.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Nõuetekohane veemajandustaristu reoveekogumisaladel

Veemajanduses on oluline probleem elanikele ja ettevõtetele nõuetele vastava joogivee kindlustamine ja reovee puhastamine. Suur osa joogi- ja reoveesüsteemidest on rajatud 30-40 aastat tagasi ja osa süsteeme ei ole täielikult välja arendatud. Piirkonniti on veemajandus ebaefektiivne, ressursimahukas ega täida kehtivaid nõudeid. Osal üle ja alla 2000 ie reoveekogumisaladel pole piisavalt süsteeme reovee kogumiseks ja puhastamiseks. Amortiseerunud reoveesüsteemidest satub reovesi pinna- ja põhjavette, põhjustades Läänemere ja siseveekogude eutrofeerumist. Samas on kogu Eesti territoorium määratud reostustundlikuks suublaks ja üle poole sellest on kaitsmata või nõrgalt kaitstud põhjaveega ala.

Riigil, vee-ettevõtetele ja omavalitsustel napib vahendeid investeringuteks ning veeteenuse tariifid on juba paljude elanike taluvuspiiri lähedal (kuni 3% leibkonnaliikme netosissetulekust), sest elatustase Eestis on madalam kui EL-is keskmiselt ja Eesti geograafilisest asendist tulenevalt on ka muud kodukulud suured. Suur investeringuvajadus on paljuski tingitud ka Eesti madalast ja ebaühtlasest asustustihedusest, mistõttu vee kvaliteedinõuete täitmiseks vajalik keskmine investeringu suurus tarbija kohta on kõrgem kui teistes ELi riikides.

Eesmärgiks on saavutada kvaliteedinõuetele vastav joogivesi üle ja alla 2000 ie teenindavates veevõrkides, nõuetekohane reovee kogumine ning puhastamine üle ja alla 2000 ie koormusega reoveekogumisaladel ja veemajandussektori jätkusuutlikkus, et valdkonda edaspidi avaliku sektori vahenditest suuri investeringuid tegema ei peaks.

Veemajanduse arendamine edendab Eesti keskkonnanstrateegia 2030 ja Eesti 2020 eesmärkide elluviimist, panustades jätkusuutlikku majanduskasvu loodussäästlikuma ja ressursitõhusama veemajandusega, sh veeteenuse parema kättesaadavusega. Pinna- ja põhjavee kaitsmisega panustatakse ELi veepoliitika raamdirektiivi veekogumite hea seisundi saavutamise eesmärki ning ELi Läänemere piirkonna strateegia Läänemere kaitsmise eesmärgi saavutamisse.

Tabel 50. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategooria	Algväär	Baasaaasta	Sihtväär (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	Ühisveevärgist nõuetekohast joogivett saavate inimeste osakaal enam kui 2000 inimest teenindavates veevärkides	%	-	91	2013	100	Terviseameti joogiveekvaliteedi aastaruanne	Kord aastas
	Reovee kogumise ja puhastamise osas nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal	%	-	66	2012	95	Euroopa Komisjonile esitatav asulareovee puhastamise direktiivi artikkel 16 kohane raport	Kord 2 aasta jooksul

2.7.2.2. *ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Korrastatud saastunud alad, veekogud ja märgalad.*

Pinna- ja põhjaveele avaldavad lisaks ebapiisavalt puhastatud reoveele negatiivset mõju ka inimtekkelised maa- ja veekeskkonna jääkreostusobjektid, veekogude muutmine, tõkked voolusängis ja loomakasvatusega seotud hoonete lekked veekeskkonda. Reostunud pinnasega aladel on maapinnalähedane veekiht piirkonniti reostunud, mis põhjustab terviseriske ja kahjustab majandustegevust. Põhjavees edasi kandudes liigub reostus asulate veehaareteni ning ohustab põhjaveekogumite seisundit. 2013. aasta seisuga oli mitte heas seisundis ligikaudu 66% pinnaveest. Põhjaveekogumitest ei olnud heas seisundis Ordoviitsiumi Ida-Viru põlevkivibasseini põhjaveekogum. Koormusallikate mõju vähendamiseks on vaja rakendada meetmeid veekogude looduslikkuse taastamiseks ja säilitamiseks.

Eestis on inventeerimisel tuvastatud ligikaudu 300 jääkreostusobjekti. 2013. aasta lõpu seisuga oli 75 olulisemast jääkreostusobjektist likvideeritud (ohutustatud) ligikaudu 45. Aastatel 2010-2015 tehakse riigi toetusel suuremahulisi korrastamistöid ligikaudu 17 objektile (sh A-kategooria jäätmehoiuld). Veekaitseks (sh rannikuveed) ja inimestele ohutu elukeskkonna tagamiseks tuleb jätkata jääkreostusobjektide likvideerimist. Eestis on üle 6000 ha rikutud veeökosüsteemiga märgalasid, mis on tekkinud turba kaevandamise tagajärjel. Vee hea seisundi saavutamise eelduseks on taastada nende alade looduslik hüdro-morfoloogiline veerežiim, millega luuakse ka liikide taastamiseks vajalikud elupaikade tingimused.

Oodatava tulemusena tagatakse reostunud alade puhastamine, veekogude tervendamine, märgalade veerežiimi taastamine, vee hea seisund, terviseriski vähenemine, ökosüsteemide elujõulisus ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemine.

Oodatava tulemusena edendatakse Eesti 2020 strateegia eesmärkide saavutamist, ettevõtluskeskkonda maapiirkonnas, ELi veepoliitika raamdirektiivi eesmärkide saavutamist ja ökosüsteemiteenuste jätkusuutlikkust.

Tabel 51. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonna- kategooria	Algväär- tus	Baasaast a	Sihtv äärtu s (202 3)	Andm eallik as	Aruandl use sagedus
	Korrastatud riikliku tähtsusega jääkreostusobjektide osakaal	%	-	68	2014	77	Proje ktiaru anded	Kord aastas
	Veekogumid, kus on vajadus likvideerida keemilise või ökoloogilise seisundi halvenemise oht	Veekogum	-	21	2014	16	Proje ktiaru anded	Kord aastas
	Ökosüsteemile omase veerežiimiga alade osakaal kogu mahajäetud alade pindalast	%	-	2,3	2013	32	Raken dusük sus	Kord aastas

2.7.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.7.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Eesti on aastatel 2000-2013 teinud olulisi investeeringuid veemajandustaristusse, kasutades ELi fondide ja kohalike omavalitsuste vahendeid ning keskkonnatasudest ja veetariifidest laekunud vahendeid. ELi 2007–2013 rahastamisperioodi investeeringud on kujunenud esialgu plaanitud suuremaks ehitusturul toimunud hinnatõusu, esialgsete töömahtude täpsustumise ning toetuse saajate piiratud omafinantseeringu suutlikkuse tõttu. Perioodil 2007–2013 tehti investeeringuid 59-st üle 2000 ie reoveekogumisalast 49-l alal ning nimetatud perioodi lõpuks vastab hinnanguliselt 75% üle 2000 ie reoveekogumisaladest nõuetele ja kvaliteetne joogivesi on tagatud hinnanguliselt 95 protsendile ühisveevärgiga liitunutest. 2012. aastal oli ühisveevärgiga ühendatud Eesti elanikkonna osakaal 88%, sellest 88% sai kvaliteedinõuetele vastavat joogivett.

Seni tehtud ja tehtavatele mahukatele investeeringutele vaatamata ei suuda Eesti veemajanduses veel täiel määral täita ELi veepoliitika raamdirektiivi, joogivee direktiivi, asulareovee puhastamise direktiivi, veepoliitika raamdirektiivi ja HELCOMi Läänemere tegevuskavas seatud nõudeid ning tagada elanikele nõuetekohast joogivett ja tekkiva reovee kogumist ja puhastamist.

Nõuete täitmiseks tuleb teha täiendavaid investeeringuid üle 2000 ie reostuskoormusega reoveekogumisaladel ja enam kui 2000 inimest teenindavates veevõrkides. Investeeringuprioriteedi raames ehitatakse ja rekonstrueeritakse ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteeme (joogivee käitlusjaamad, reovee käitlusjaamad (sh setete käitlus)joogivee- ja kanalisatsioonitorustikud, pumplad) vastavuses veemajanduskavadega. Investeeringute tulemusel vastab joogivee kvaliteet ning reovee kogumine ja puhastamine nõuetele kõikides enam kui 2000 inimest teenindavates veevõrkides ja üle 2000 ie koormusega

reoveekogumisaladel. Nimetatud investeeringud panustavad otseselt ELi Läänemere strateegia tegevuskava eesmärkide saavutamisse, eelkõige toitainete äravoolu vähendamisse Läänemerre (nt nt veekaitsemeetmed: reoveesüsteemide rajamine, sh torustik, pumplad, reoveepuhastusjaamad). Ühisveevärgi- ja -kanalisatsioonisüsteemidega seotud investeeringute sihtrühm on kohalikele omavalitsustele kuuluvad vee-ettevõtted ja süsteemidega liituvad elanikud. Edaspidi tuleb neil vee-ettevõtetel tagada veetariifide arvel teenuste osutamine, sh amortiseerunud seadmete ja torustike renoveerimine.

Samuti likvideeritakse jääkreostusobjekte, taastatakse rikutud veeökosüsteemidega märgalasid ja tervendatakse veekogusid. Muu hulgas korrastatakse ja tervendatakse kokku ligikaudu 18 hektarit saastunud alasid ja keemilise või ökoloogilise seisundi ohuga veekogusid. Reostunud alade puhastamise sihiks on toetada alasid, mis ohustavad enim inimest ja keskkonda (põhjavett, vooluveekogusid, rannikuvesi). Seetõttu tuleb esmalt puhastada reostunud vooluveekogud (ohtlikke aineid sisaldavad põhjasetted) ja riikliku tähtsusega saastunud alad (valdavalt alad, kus pinnas on reostunud ohtlike ainete, nt endised katlamajad ja vanad asfalditehased). Nii luuakse eeldused maa-alade jätkusuutlikuks majandamiseks ning veekogude hea seisundi parandamiseks või säilitamiseks. Pinnasereostuse likvideerimisega vähendatakse edaspidi põhjavee reostuse leviku vähendamise kaudu ka veeressursi raiskamist. Suuna sekkumisi viiakse ellu koosmõjus maaelu arengukava meetmetega, mis samuti panustavad reostuskoormuse vähendamisse ja pinna- ning põhjavee seisundi parandamisse.

Investeeringute sihtrühmaks on reostunud alade omanikud. Toetatakse alasid, kus pole võimalik rakendada põhimõtet "saastaja maksab". Laiemalt on kasusaajad reostunud alade piirkonna elanikud ja ettevõtted, kelle elu- ja tegutsemiskeskond, sealhulgas joogivesi ja välisõhk, muutub puhtamaks ja ohutumaks.

2.7.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse keskkonnasõbraliku majanduse ja energeetika valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Majanduse üldise ressursi- ja energiamahukuse vähendamine“.

Ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemide puhul jälgitakse, et pärast kavandatud tegevuste elluviimist on veemajandustaristu edasine haldamine ressursitõhus ja efektiivne ning iseseisvalt majandav. Veevarkide veemajanduse infrastruktuuri jätkusuutlikkus tagatakse pärast investeeringute tegemist kogutava veeteenuse tariifi arvelt ning need ei vaja edasist avaliku sektori toetusi. Aastaks 2021 on tagatud veekasutajate piisav panus veeteenuste kulude katmisesse ja on tehtud pikaajalise mõjuga muudatused vee hinnastamispoliitikas.

Eelistatakse projekte, kus kasu saavate tarbijate arv on suurem ning investeeringukulu kasusaaja kohta väiksem. Jääkreostusobjektide ja mahajäetud turbaalade korrastamisel rahastatakse vaid neid objekte, mille saastajat ei ole võimalik kindlaks teha või vastutusele võtta. Juriidiliste isikute maa puhastamisel jälgitakse Euroopa Komisjoni suuniseid riigiabi andmiseks, sh riigiabi andmisel arvatakse abikõlblikest kuludest maha maa väärtuse tõus. Veekogude puhul eelistatakse projekte, mis on suunatud veekogude seisundi parandamisele ja ka seisundi halvenemise ärahoidmisele.

Tegevuste planeerimisel arvestatakse Läänemere strateegia tegevuskavas toodud keskkonnaseisundi mõõdikute sihttasemetega saavutamise vajadustega.

2.7.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse ühisveevärgi ja –kanalisatsioonisüsteemide ehitamise ja rekonstrueerimise toetamisel.

2.7.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.7.3.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 52. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkon nakateg ooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeall ikas	Aruandl use sagedus
					M	N	K		
	Täiendav elanikkond, keda teenindatakse tõhusama veevarustuse abil	Inimene	ÜF	-	-	-	17 000	Rakendus üksus	Kord aastas
	Täiendav elanikkond, kellele on suunatud tõhusama reoveepuhastuse teenus	Inimekviv alent	ÜF	-	-	-	23 000	Rakendus üksus	Kord aastas
	Taastatud veerežiimiga mahajäetud turbaalad	ha	ÜF	-	-	-	200 0	Rakendus üksus	Kord aastas
	Taastatud maa kogupindala	ha	ÜF	-	-	-	17	Rakendus üksus	Kord aastas

2.7.4. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Ei kohaldu.

2.7.5. Tulemusraamistik

Tabel 53. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	I D	Näitaja või rakendamisetapp	Vajaduse korral mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vaheeesmärk 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmeallikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ÜF	-	17 807 719	-	-	211 788 065	Sertifitseerimisasutus	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitse

										erimata kulusid
Väljundnäitaja		Täiendav elanikkond , kellele on suunatud töhusama reoveepuhastuse teenus	Inimene	ÜF	-	2300	-	-	23000	Rake ndus üksus
Väljundnäitaja		Taastatud maa kogupindala	ha	ÜF	-	2	-	-	17	Rake ndus üksus

2.7.6. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 54. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ÜF					
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
020	28 825 897	01	180 019 854	07	180 019 854	07	180 019 854
021	72 133 060						
022	28 825 897						
089	50 235 000						

2.7.7. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.8. Roheline infrastruktuur ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine

2.8.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Rohelise infrastruktuuri ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamise prioriteetne suund koosneb temaatilise eesmärgi nr 5 „Kliimamuutustega kohanemise ning riskiennetuse ja -juhtimise edendamine“ ja temaatilise eesmärgi nr 6 „Keskkonnakaitse ja ressursitõhususe edendamine“ investeerimisprioriteedist. Mitme temaatilise eesmärgi kombineerimise põhjuseks on vajadus parandada nii liikide ja elupaikade kaitset kui ka hädaolukordade ennetamist, võttes arvesse nende vastastikust mõju. Integreeritud lähenemine mitme ministeeriumi valitsemisalas

olevate eesmärkide saavutamisele suurendab oluliselt poliitikavaldkondade ülest koosmõju. Näiteks põhjustavad kliimamuutused muu hulgas teatud elupaikade pindala/leviku vähenemist ja killustumist ning soodustavad võõrliikide invasiooni, mis toob omakorda kaasa Eestile omaste liikide elutingimuste halvenemise. Samuti kujutavad kliimamuutuste põhjustatud hädaolukorrad inimeste kõrval otsest ohtu ka liikidele ja elupaikadele.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: bioloogilise mitmekesisuse ning mullastike kaitse ja taastamine, ning ökosüsteemi teenuste, sealhulgas Natura 2000 ja roheliste taristute edendamine.

2.8.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.8.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Paranenud seisundis kaitstavad liigid ja elupaigad

EL 2020 strateegia seab eesmärgiks elurikkuse kui ressursi säilitamise ja jätkusuutlikku kasutamise. ELi elurikkuse strateegia seab eesmärgiks, et aastaks 2020 peab 100% elupaigatüüpidel ja 50% liikidel olema soodne või paranenud seisund. Seisundi paranemise eelduseks on Natura 2000 võrgustiku tõhus toimimine, milleks tuleb arendada nii rohelist taristut kui ka taastada vähemalt 15% kahjustatud ökosüsteemidest. Eestis on EL-i ohustatud elupaigatüüpe 60 ja 99 liiki, millest soodsas seisundis on vaid 52% elupaigatüüpidest ja 54% liikidest, ebapiisavas seisundis vastavalt 45% ja 27%, halvas 3% ja 8% ning 11% liigi seisund on teadmata.).⁸³

Liike ohustab enim neile sobivate elupaikade pindala vähenemine, elutingimuste halvenemine ja killustumine. Seetõttu väheneb üldine elurikkus, majanduse ja keskkonna jätkusuutlikkus ning ökosüsteemiteenuste kvaliteet ja kvantiteet. Ökosüsteemiteenuste kadumine omakorda toob kaasa suured kulutused alternatiivsetele tegevustele, mida kahjustunud ökosüsteemid enam pakkuda ei suuda⁸⁴. Samas investeringud elurikkusesse edendavad majanduskasvu, regionaalset arengut ja suurendavad maapiirkondades tööhõivet. Natura 2000 võrgustiku poolt osutatud teenuste maksumuseks arvestatakse 3–4,6 miljardit eurot aastas⁸⁵, ka luuakse iga Natura 2000 ala tõttu piirkonda keskmiselt 3–6 töökohta.

Struktuurivahenditega aidatakse kaasa EL-is ohustatud ning kaitstavate liikide ja elupaikade seisundi paranemisele või säilimisele ning maastike mitmekesisuse saavutamisele, tagades elupaikade toimimise ühtse ökoloogilise võrgustikuna.

Lõhejõgede elupaigatüüpide taastamise vajadus tuleneb ka Läänemere tegevuskavast, mille kohaselt tuleks taastada Läänemere suubuvate lõhejõgede looduslik taastootmisvõime 50-80% ulatuses nende jõgede looduslikust potentsiaalst.

Tegevused aitavad saavutada ELi linnu- ja loodusdirektiivides, ELi elurikkuse strateegias ja ELi roheline infrastruktuuri strateegias seatud eesmärgid. Koosmõjus maaelu arengukava

⁸³ Põhineb 2013. a EKle esitatud aruandel. ELi ohustatud elupaikade ja liikide seisundit hinnatakse elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ kohaselt.

⁸⁴ Nt süsiniku sidumine, ülejutuste ohjamine, tolmeldamine, puhta vee ja õhu tagamine.

⁸⁵ Natura 2000 võrgustiku poolt pakutavate ökosüsteemi teenuste maksumuseks ELs on arvestatud 200–300 miljardit eurot aastas (The EU biodiversity objectives and the labour market, ICF-GHK 2012).

sekkumistega panustatakse Eesti 2020 eesmärkide saavutamisse, aidates tagada pikaajalist varustatust ökosüsteemiteenustega ja soodustades uute ettevõtlusvõimaluste loomist maapiirkondades.

Tabel 55. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategooria	Algvääratus	Baasasta	Sihtvääratus (2023)	Andmeallikas ⁸⁶	Aruandluse sagedus
	Paranenud või samaks jäänud seisundiga liikide arv	tk Liik	-	Soodsas seisundis 53, ebapiisavas seisundis 27, halvas seisundis 8, teadmata 11 liiki	2013	12 liigi seisund on paranenud, teiste liikide seisund on jäänud samaks	Euroopa Komisjonile esitatavad aruanded	Kord kahe aasta jooksul
	Paranenud või samaks jäänud seisundiga elupaigatüüpide arv	Elupaigatüüp	-	Soodsas seisundis 31, ebapiisavas seisundis 27, halvas seisundis 3 elupaigatüüpi	2013	7 elupaigatüübi seisund on paranenud, teiste elupaigatüüpide seisund on jäänud samaks	Euroopa Komisjonile esitatavad aruanded	Kord kahe aasta jooksul

2.8.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.8.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringuprioriteedi raames toetatakse kaitstavate elupaikade taastamist ja inventeerimist, maastikeväärtuste taastamist, väärtuslike poollooduslike koosluste hooldamiseks vajaliku ja kaitsealade kaitse korraldamisega seotud taristu investeeringuid, külastuskorralduse taristu investeeringuid, *ex situ* liigikaitse investeeringuid ja kalade rändetingimuste tagamist lõhejõgedele rajatud paisudel. Rahastatakse ühekordseid tegevusi, mis ei ole abikõlblikud EAFRD ega EMFFi vahenditest. Sekkumised tuginevad Looduskaitse arengukava 2020 alusel koostatud ja Euroopa Komisjonile esitatud Natura 2000 prioriteetsete tegevuste tegevuskavale (PAF) ning perioodil 2007-2013 saavutatavatele tulemustele.

Sekkumised kavandatakse ja viiakse ellu viisil, mis võimaldab saavutada koosmõju Maaelu arengukava 2014-2020 raames kavandatavate, samade eesmärkide saavutamisele suunatud meetmetega, sh Natura 2000 toetused ning poollooduslike koosluste hooldamise toetused. Poollooduslike koosluste hooldamist (karjatamine ja niitmine) toetatakse EAFRD-st,

⁸⁶ Loodusdirektiivi rakendamise aruanne (2013): <http://cdreionet.europa.eu/ee/eu/art17/envuc0mhq>.

poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks vajamineva ligipääsu tagamist ÜF-ist. Taristu (sillad, teed, truubid) uuendamise toetamine ÜF-ist on ülioluline, sest vastasel korral poleks võimalik niidutehnikaga poollooduslike koosluste aladele pääseda ega seal koosluste säilitamiseks vajalikke töid teha. Nimetatud investeeringud panustavad ühtlasi soovimatute üleujutuste ärahoidmisesse. Nii tagatakse eri fondide integreerimine, saavutamaks poollooduslike koosluste seisundi paranemine ning soodustamaks regionaalset arengut. Samuti kasutatakse poollooduslikelt kooslustelt niidetud heina taastuva kütuseallikana katlamajades. Kaitse korraldamiseks vajamineva infrastruktuuri rekonstrueerimine tagab juurdepääsu kaitsealadele ning seal esinevatele loodusväärtustele, võimaldab taastada ja hooldada elupaiku, parandab loodusturismi võimalusi ning soodustab kohalike inimeste liikumisvõimalusi.

Kaitstavate elupaikade (poollooduslikud kooslused, jõeelupaigad, märjad metsad, nõmmed) taastamine panustab otseselt liikide seisundi parandamisse. Märjalade (soode ja rabade) taastamisega kaasnev CO₂ sidumine leevendab kliimamuutusi, märjalade (soode ja rabade) taastamine vähendab tulekahjuriske ning jõeelupaikade ja märgade metsade taastamine vähendavad ebasoovitavate üleujutuste mõju.

Külastuskorralduse infrastruktuuri rekonstrueerimisega suunatakse ühtlasi külastajad eemale tundlikest liikidest ja elupaikadest, soodustades nende liikide ja elupaikade seisundi säilimist ja parandamist. See on tähtis ka loodusturismi ja laiemalt kogu loodushariduse arendamise seisukohast. Kaitstavate maastikuväärtuste taastamine panustab otseselt roheline infrastruktuuri arendamisse, toetades samal ajal liikide elupaikade omavahelist sidusust. Inventuurid võimaldavad kaasajastada infot liikide ja elupaikade seisundi kohta ning on aluseks investeeringutele. *Ex situ* liigikaitse investeeringud on vajalikud liikide tehisasurkondade loomiseks ja säilitamiseks eesmärgiga tagada ja säilitada väljasuremisohus oleva liigi või asurkonna genofond ning võimalus looduslike asurkondade taasisastamiseks või tugiasustamiseks.

Eesti jõgede kesise seisundi üheks põhjuseks on rändetakistused jõgedel. Jõgede hea seisundi saavutamiseks luuakse siirdekaladele rändetingimused looduskaitse seisukohast olulistel kalajõgedel, et kalad saaksid jõuda kudemis- ja elupaikadesse.

Sekkumiste otseseks sihtrühmaks on liikide ja elupaikade kõrval, mille seisundi parandamisele meetmed on suunatud, kohalikud elanikud ja kohalikud ettevõtjad, sh loodusturismiga tegelevad ettevõtjad, turistid ja teised kaitsealade külastajad. Sekkumiste tulemusel paranevad juurdepääsud ja kasvab piirkondlik tööhõive. Elupaikade taastamine suurendab loodusturismi potentsiaali. Kalapääsude rajamisest saavad otsest kasu eelkõige lõhejõgedel asuvate paisude omanikud ja harrastuskalapüüjaga tegelevad või seotud isikud ja ettevõtted. Meetmete laiemaks kasusaajaks on kogu elanikkond tänu looduse poolt pakutavate ökosüsteemi teenuste paremale kvaliteedile ja rohevõrgustiku paremale sidususele.

2.8.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse keskkonnasõbraliku majanduse ja energeetika valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Majanduse üldise ressursi- ja energiamahukuse vähendamine“

Esmane prioriteet on ebasoodsas (halvas või ebapiisavas) seisundis olevate liikide elutingimuste parandamine elupaikade taastamise ja hoidmise kaudu. Lähtutakse Natura 2000 tegevuskavas (PAF) ja Looduskaitse arengukavas 2020 määratletud prioriteetidest.

Tegemist on ühekordsete investeeringutega elupaikade taastamiseks (jõed) või taastumisprotsessi algatamiseks (märgalad). Seejuures arvestatakse ka investeeringute jätkusuutlikkust ja keskkonnamõju. Struktuurivahenditest rahastatakse vaid poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalikke ühekordseid investeeringuid (sh teed, truubid, sillad, kariloomade hankimine).

Tegevuste planeerimisel arvestatakse Läänemere strateegia tegevuskavas toodud elurikkuse mõõdikute sihttasemete saavutamise vajadustega.

2.8.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.8.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.8.3.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 56. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Seisundi parandamiseks toetust saanud elupaikade pindala	ha	ÜF	-	-	-	15 000	Projektide aruanded	Kord aastas
	Soetatud, rajatud ja rekonstrueeritud objektide arv seoses kaitstavate liikide või elupaikadega	objekt	ÜF	-	-	-	2 750	Projektide aruanded ning Eesti jõgede seireandmed	Kord aastas
	Inventeeritud alad	ha	ÜF	-	-	-	94 000	Projektide aruanded	Kord aastas
	Ökosüsteemide arv, millele on loodud elurikkuse sotsiaalmajanduslikult seostatud seisundi hindamissüsteem	ökosüsteem	ÜF	-	-	-	4	Projektide aruanded	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: selliste investeeringute edendamine, mis on suunatud konkreetsete ohtudega toimetulemiseks, vastupanuvõime tagamiseks katastroofide puhul ja katastroofide tagajärgedega toimetulemise süsteemide väljatöötamiseks.

2.8.4. Investeerimisprioriteedile vastav eesmärk oodatavad tulemused

2.8.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Kliimamuutuste ja ulatuslike reostuste põhjustatud hädaolukordadele reageerimise võimekuse kasv

Kliimamuutustest tingitud sagenenud äärmuslikud ilmastikunähtused (tormid, üleujutused, põuad) ning metsa- ja maastikupõlengud põhjustatavad üha suuremat kahju keskkonnale ja isikute varale. Kliimamuutustest põhjustatud hädaolukordade ennetamiseks tuleb arendada varajasi hoiatussüsteeme ja tagada meteoroloogilise ja hüdroloogilise seire jätkusuutlikkus. Suur osa riigi meteo- ja hüdroloogilise seire taristust on tehniliselt vananenud. Samas kasvab vajadus koguda üha arenenumate prognoosimudelite tarvis lähteandmeid, mida seni tehakse käsitsi ning mis on väga aja- ja töömahukas. Seetõttu on oluline seirevõrku uuendada ja suurendada selle täisautomaatsust, et tagada väiksemate kuludega pidev ja kvaliteetne andmeedastus. See võimaldaks muu hulgas seirata ja hinnata hädaolukordade tekke tõenäosust ja tõsidust, samuti hädaolukordade eeldatavat mõju kliimamuutusi soodustavate heitkoguste suurenemisele. Lähtudes asjaolust, et hädaolukordadest on suurima mõjuga kasvuhoonnegaaside heitkogustele metsatulekahjud, kavandatakse heitkoguste vähendamiseks suurendada metsa- ja maastikupõlengutele reageerimise võimekust eelkõige päästetehnikaga, mis võimaldab keskkonda ja vara kaitsta.

Kliimamuutustest põhjustatud hädaolukordade kõrval, aga osalt ka neist põhjustatud tormide tõttu, on väga oluline suurenev merereostuse oht üha kasvava meretranspordi (sh naftasaaduste ja kemikaalide vedu) kontekstis. Arvestades Läänemere transporditiheduse jätkuvat kasvu, aeglast veevahetust ja kõrget reostustundlikkust, on merereostusjuhtumid Eesti vetes tõestanud tungivat vajadust kiiresti arendada riiklikku reostustõrjevõimekust ja mereseiret kooskõlas HELCOMi Läänemere tegevuskavaga. Õnnetusjuhtumite ja pahatahtliku reostamise negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks tõhustatakse ennetustegevusena merel seiretegevust ning suurendatakse reostuse lokaliseerimis- ja korjevõimekust, panustades nii „Eesti 2020“ ja „Eesti julgeolekupoliitika aluste“ sihtide saavutamisse.

Tabel 57. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkon nakateg ooria	Algv äärt us	Baas aasta	Sihtvä ärtus 2023	Andmeal likas	Aruandluse sagedus
	Piirkondade arv, kus suudetakse samaaegselt kuni 600 ha tulekahju lokaliseerida ja likvideerida (4 piirkonda)	piirkond	-	3	2015	4	Rakendu süksus	Kord aastas
	Reostustõrjelaevade (kogu korjevõimekusega 1,2 km ² /24h) reageerimise aeg ideaalsetes tingimustes jõudmaks	Tund	-	12	2014	6	Siseminis teerium	Kord aastas

	reostuseni kogu Eesti riigi vastutusalala piires (PPA) ⁸⁷							
	Uuendatud hüdrometeoroloogia seirevõrgu osakaal	%	-	40	2013	60	Rakendu süksus	Kord aastas

2.8.5. Investeeringisprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.8.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Kliimamuutustest põhjustatud hädaolukordade ennetamiseks tõhustatakse meteoroloogilist ja hüdrololoogilist seiret eelkõige seirejaamade võrgustiku kaasajastamise kaudu. Tegevuse sihtgrupp on Keskkonnaagentuur, kes tagab tulemuste jätkusuutliku kasutamise.

Kliimamuutustest tulenevatele hädaolukordadele reageerimise võimekuse kasvuks keskendutakse metsatulekahjude leviku tõkestamisele ja likvideerimisele ja seeläbi CO₂-heitkoguste vähendamisele. See saavutatakse CO₂-emissioonile suure mõjuga õnnetuste tagajärgede vähendamiseks vajaliku päästetehnika (päästeautod, kõrgendatud maastikuläbivusega sõidukid) soetamisega. Tegevuse sihtgrupp on Päästeamet.

Kliimamuutustest tulenevatele hädaolukordadele reageerimise võimekuse kasv mere- ja rannikureostuse likvideerimisel, sh parem valmisolek Läänemere seisundit mõjutavateks hädaolukordadeks, saavutatakse mereseire ja merereostuse likvideerimise tehnika (lennuk ja laev Politsei- ja Piirivalveameti vana laeva „Kati“ asendamiseks) soetamisega lisaks 2012. aastal Politsei- ja Piirivalveameti kasutusele võetud uuele multifunktsionaalsele reostustõrje laevale. Tegevuse sihtgrupp on Politsei- ja Piirivalveamet.

Laiemas plaanis on sekkumistest kasu saav kogu elanikkond ja keskkond. Näiteks maapiirkondade elanikkonna julgeolek suureneb tänu tulekahjude likvideerimise võimekuse kasvule. Erinevad osapooled (näiteks põllumehed ja ülejutusohuga piirkondade elanikud) saavad kasu paranenud ilmaprognoosidest.

2.8.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringisprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse keskkonnasõbraliku majanduse ja energeetika valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Majanduse üldise ressursi- ja energiamahukuse vähendamine“.

Seirejaamade võrgustiku kaasajastamisel lähtutakse andmeedastuse kvaliteedi kasvust ja protsesside automatiseerimisega saavutatavast kulude kokkuhoiust.

⁸⁷ Näitajaga on hõlmatud vaid Politsei- ja Piirivalveameti võimekus

Metsa- ja maastikutulekahjude kustutamise võimekuse suurendamisel lähtutakse päästesõidukite võimsuse kasvust ja reageerimise kiiruse kasvust. Arvestatakse ka võimalikku (püsi)kulude kokkuhoidu seoses ökonoomsemate sõidukite kasutuselevõtuga. Merereostuse likvideerimisel peab kasvama reostuse avastamise kiirus, reageerimise kiirus ja merereostuse likvideerimise mahuline suutlikkus. Merereostuse likvideerimise võimekuse suurendamisel arvestatakse ka Läänemere strateegia tegevuskavas toodud mõõdikute sihttasemetega saavutamise vajadustega.

Metsa- ja maastikutulekahjude kustutamise ja merereostuse likvideerimise võimekuste suurendamisel tagatakse sõidukite võimalikult suur multifunktsionaalsus, kasutamaks vajadusel tehnikat ka muude hädaolukordade korral, lähtudes muu hulgas igal aastal koostatavate riskianalüüside kokkuvõtetes ette pandud meetmetest.

2.8.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.8.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.8.5.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 58. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Soetatud multifunktsionaalsed päästesõidukid	Päästesõiduk	ÜF	-	-	-	83	Rakendusüksus	Kord aastas
	Uuendatud seirejaamad	Seirejaam	ÜF	-	-	-	50	Rakendusüksus	Kord aastas
	Uuendatud kalibreerimislabor	Kalibreerimislabor	ÜF	-	-	-	1	Rakendusüksus	Kord aastas
	Automaatsondijaam	Automaatsondijaam	ÜF	-	-	-	1	Rakendusüksus	Kord aastas
	Soetatud merereostustõrje sõidukid	Merereostustõrje sõiduk	ÜF	-	-	-	2	Rakendusüksus	Kord aastas

2.8.6. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Puuduvad.

2.8.7. Tulemusraamistik

Tabel 59. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	I D	Näitaja või rakendamise tähtaeg	Vajaduse korral mõõtuühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vahe - eesmärk 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmeallikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ÜF	-	59 179 971	-	-	130 515 053	Sertifitseerimissüsteem	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Väljundnäitaja		Soetatud multifunktsionaalsed päästesõidukid	Päästesõiduk	ÜF	-	83	-	-	83	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Seisundi parandamiseks toetust saanud elupaikade pindala	ha	ÜF	-	1000	-	-	15 000	Projektide aruanded	
Väljundnäitaja		Soetatud, rajatud ja rekonstrueeritud objektide arv seoses kaitstavate liikide või elupaikadega	objekt	ÜF	-	238	-	-	2 750	Projektide aruanded	
Väljundnäitaja		Soetatud merereostustõrjeseadmed	Merereostustõrjeseadme ühik	ÜF	-	2	-	-	2	Rakendusüksus	

2.8.8. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 60. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria	ÜF		

Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
085	53 245 074	01	110 937 794	01	1 209 670	07	110 937 794
				02	1 209 670		
087	57 692 720			03	2 820 642		
				07	105 697 812		

2.8.9. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.9. Jätkusuutlik linnapiirkondade areng

2.9.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Jätkusuutliku linnapiirkondade arengu prioriteetne suund tugineb Eesti viie suurema linnapiirkonna⁸⁸ säästva arengu strateegiatele⁸⁹, milles kajastatakse kõiki linnapiirkonna jätkusuutlikkuse aspekte, sh majanduslikke, keskkonna- ja kliimaalaseid, demograafilisi ning sotsiaalseid väljakutseid. Konkreetsetest tegevustest - lähtudes linnade spetsiifilistest väljakutsetest ning Eesti 2020 strateegia eesmärkidest - kaasrahastatakse nende strateegiate elluviimisel ELi fondidest säästva ning vähese CO₂-heitega liikuvuse ja linnaruumi arendamist, lapsehoiu- ja lasteaiakohtade loomist, et vähendada liikumisvajadust ja toetada tööhõivet ning alakasutatud alade füüsilist, majanduslikku ja sotsiaalset taaselavdamist Ida-Virumaal. Suuna tegevustega panustatakse temaatilise eesmärgi nr 4 „Vähese CO₂-heitega majandusele ülemineku toetamine kõikides sektorites“ ning temaatilise eesmärgi nr 9 „Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse vastu võitlemine“ saavutamisse.

Linnapiirkondade säästva arengu strateegiate elluviimine peab integreeritult, sh koosmõjus teiste prioriteetsete suundade raames elluviidavate tegevustega ning linnapiirkondade omavalitsusüksuste omategevustega, panustama mitme eesmärgi saavutamisse. Strateegiates määratletavate prioriteetsete tegevuste tulemusel suurema ja mitmekülgsema mõju saavutamiseks on vajalik luua kombineeritud mitme temaatilise eesmärgi suund.

Prioriteetse suuna soovitud tulemuseks on suuremate linnapiirkondade jätkusuutlikum areng ning selle eeldusena on oluline linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia olemasolu ja elluviimine igas suuremas linnapiirkonnas. Linnapiirkondade säästva arengu strateegiate koostamise korraldus on täpsemalt kirjeldatud peatükis 4.2.

⁸⁸ 5 suuremat linnapiirkonda on Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve/Jõhvi koos ümbritsevate kohaliku omavalitsuse üksustega. Vt selgitus Partnerluslepe p 3.1.3 ja rakenduskava p 4.2.

⁸⁹ ERF määruse (EL) 1301/2013 artikkel 7.

Prioriteetse suuna tegevusi täiendavad teised ELi fondidest rahastatavad tegevused, mis aitavad suurendada suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist konkurentsivõimet, sh teadus- ja arendustegevusele ning suure kasvupotentsiaaliga ettevõtlusele suunatud meetmed. Samuti on olulised prioriteetses suunas 5 kavandatavad tegevused väikese ja keskmise suurusega ettevõtluse edendamiseks ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamiseks (viimast küll väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkonda). CO₂-heitekoguste vähendamisele linnapiirkondades aitavad kaasa energiatõhususe prioriteetse suuna raames kavandatavad sekkumised korterelamute energiasäästlikuks rekonstrueerimiseks, tänavavalgustussüsteemide rekonstrueerimiseks ning säästva transpordi prioriteetse suuna all kavandatud sekkumised. Linnapiirkondades liikuvuse parandamisele suunatud tegevusi ette valmistades ja ellu viies arvestatakse koosmõju suurendamiseks ja kattuvuse vältimiseks ka projektidega, millele kavandatakse toetuse taotlemist Euroopa ühendamise rahastust. Kõrge tööpuuduse ja vaesuse all kannatavate linnapiirkondade probleemide lahendamisse panustavad Euroopa Sotsiaalfondist kavandatavad sekkumised hõives püsimiseks või hõivesse sisenemiseks, sh uussisserändajatele ja vähelõimunud püsielanikele suunatud sekkumised ning lapsehoiu paremale korraldamisele suunatud sekkumised. Samuti kohaliku ja regionaalse tasandi arendusvõimekuse suurendamise tegevused, millega parandatakse piirkondliku ja kohaliku tasandi ametnike võimekust kavandada tegevusi piirkonna arenguks eelduste loomiseks ja teenuste paremaks korraldamiseks ning kolmanda sektori võimekust kohaliku arengu küsimustes kaasa löömiseks.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: CO₂-heidet vähendavate strateegiate edendamine igat liiki territooriumidel, eelkõige linnapiirkondades, sealhulgas säästva mitmeliigilise linnalise liikuvuse edendamine ning kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks ettenähtud meetmed.

2.9.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.9.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Säästvate liikumisviiside kasutajate osakaal on kasvanud

Suurematel linnapiirkondadel on oluliste CO₂-emissiooni allikatena võtmetähtsus jätkusuutliku kasvuga seotud väljakutsete lahendamisel. Ühistranspordi osakaal suuremates linnapiirkondades tehtavate reiside puhul on vähenenud, samuti on suhteliselt madal jalgrattaga tehtavate sõitude osakaal. Kui 2005. aastal kasutas igapäevaseks töölkäimiseks ühistransporti või jalgratast või käis jala ligi 61% suuremate linnade ja nende lähitagamaa elanikest, siis 2012. aastal oli see näitaja 48,5%⁹⁰. Suureneva autokasutuse tagajärjeks on nii keskkonnatingimuste kui ka rahvatervise halvenemine. Uue taristu loomine eeskätt autokasutajaid silmas pidades halvendab linnakeskkonda nii jalgsi ja jalgrattaga liikujate ning ühistranspordi kasutajate kui ka linnaelanike jaoks veelgi. Oluline on luua linnakeskkond, milles on meeldiv ja mugav liikuda ilma autota. Selleks on vaja jalgsi ja jalgrattaga liikumise võimaluste parandamist, säästvat liikuvust toetava avaliku linnaruumi arendamist ning head ligipääsu mugavale ja vajadustele vastavale ühistranspordile.

Ka perioodil 2007-2013 oli 5 suurema linnapiirkonna kohaliku omavalitsuse üksustel võimalik taotleda toetust säästva liikuvuskeskkonna ja avaliku ruumi arendamiseks. Kuigi mitmed elluviidavad projektid ei ole 2013. a lõpuks veel ellu viidud, võib prognoosida, et perioodi lõpuks saab rajatud ca 90 km kergliiklusteid (valdav osa neist Tallinna lähiümbruses) ning uue kvaliteedi on saavutanud ligi 60 ha rohealasid ja väljakuid. Ellu viiakse ka ühistranspordisüsteeme

⁹⁰ Statistikaamet.

arendavaid projekte kahes linnas. Erinevalt 2014-2020 perioodiks kavandatavast, oli perioodil 2007-2013 linnapiirkondade arendamise meetmesse kaasatud kogu funktsionaalse linnapiirkonna ulatuses vaid Tallinn. 2014-2020 kaasatakse sekkumiste elluviimisse ka teiste linnade tagamaad, mis on eriti oluline liikuvusküsimuste lahendamisel. Enam kavandatakse perioodil 2014-2020 tähelepanu pöörata projektide kompleksusele, et tulemuseks oleks kas probleemi terviklik lahendamine ühel konkreetsel linnasisesel maa-alal või parandataks mõne valdkonna olukorda kogu linnapiirkonna ulatuses.

Tabel 61. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategooria	Algväärtus	Baasasta	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	Igapäevaseks töölkäimiseks ühistransporti või jalgratast kasutavate või jalgsi liikuvate inimeste osatähtsus suuremates linnapiirkondades ⁹¹	%	Vähem arenenud	48,5	2012	50,0	Statistikaamet: Tööjõu-uuring	Kord aastas

2.9.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.9.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringuprioriteedi raames toetatakse tegevusi, mis vähendavad sõltuvust isikliku auto kasutusest. Selleks toetatakse kolme tüüpi tegevusi: jalgsi ja jalgrattaga liikumise võimaluste arendamist (sh jalg- ja jalgrattateed, jalgrattaparklad, rattaringlussüsteemid, nutikad lahendused); avaliku linnaruumi muutmist säästvaid liikumisviise toetavamaks, keskendudes liikuvuse sõlmadele, ning ühistranspordi säästvat ja elanike vajadustele vastavat korraldust (sh liikuvusuuringud ja -kavad, infosüsteemid, piletisüsteemid, „pargi ja sõida“ süsteemid, keskkonnasäästlike ühissõidukite soetamine maksumuses, mis ületab tavaveeremi hinna). Tegevused on abikõlblikud kõigi viie linnapiirkonna territooriumil, millele on koostatud jätkusuutliku arengu strateegiad, sest ühistranspordi kasutajate ning jalgsi ja jalgrattaga liikujate osakaal on vähenenud kõigis suuremates linnapiirkondades. Eri tüüpi tegevuste vahelised rõhuasetused põhinevad konkreetse linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegial, milles analüüsitakse konkreetse linnapiirkonna liikuvuse suurimaid kitsaskohti ning parimaid lahendusi autosõltuvuse vähendamiseks ning säästvate liikumisviiside edendamiseks. Seejuures

⁹¹ Sihttaseme määratlemisel on lähtutud asjaolust, et trend on seni olnud languses. Langus oli eriti järsk ajavahemikus 2005-2008 ning stabiliseerus alates 2009. aastast tõenäoliselt majanduskriisi tõttu. Eesmärgiks seatakse langustrendi peatamine ja pööramine ning töölkäimiseks ühistranspordi ja jalgratta kasutamise ning jalakäimise osakaalu tõusmine vähemalt 50% juurde. Kuna seoses majanduse olukorra paranemisega tekivad taas eeldused autokasutuse suurenemiseks, on eriti oluline kavandada piisavaid meetmeid alternatiivsete liikumisvõimaluste soodustamiseks.

arvestatakse koosmõju ja välditakse kattuvust prioriteetse suuna 10 jätkusuutliku transpordi tegevustega. Jätkusuutliku arengu strateegiate koostamiseks töötatakse välja juhised, mis säästva liikuvuse osas on kooskõlas linnalise liikuvuse juhendiga http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_urban_mobility.pdf.

Kavandatud sekkumiste tulemusena saavad otsest kasu kõik suuremates linnapiirkondades tegutsevad osapooled. Paranevad nende inimeste liikumisvõimalused, kes autot ei kasuta. Meeldiva liikumiskeskonna edendamise ning kergliikluse ja ühistranspordi mugavamaks muutmise tulemusena vähenev autokasutus vähendab CO₂-emissioone, müra ning loob tervislikuma linnakeskkonna. Liikumisühenduste kvaliteedi parandamine aitab muu hulgas vähendada aja- ja rahakulu nii avalike teenuste kasutuseks kui ka tööle pääsuks.

2.9.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringusprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Projektivalikul tuginetakse linnapiirkondade jätkusuutliku arengu strateegiates sätestatud prioriteetidele ning prioriteetse suuna eesmärkidele. Eelistatakse mitme kohaliku omavalitsusüksuse koostöös välja töötatavaid ja elluviidavaid tegevusi. Säästva liikuvuskeskkonna arendamisel järgitakse universaalse disaini põhimõtteid, mis tähendab infrastruktuuri rajamisel kõigi kasutajagruppide (sh puuetega inimesed, lapsed, eakad jt) vajadustega arvestamist. Võimalusel kasutatakse roheline infrastruktuuri lahendusi.

2.9.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse perioodi jooksul.

2.9.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.9.3.5. Väljundnäitajad investeeringusprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 62. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Linnade integreeritud arengustrateegiate aladel elavad inimesed	Füüsilised isikud	ERF	Vähem arenenud	-	-	797 000	Statistikamet	Kord aastas
	Avalik linnaruum, mis on loodud või	m ²	ERF	Vähem arenenud	-	-	100 000	Rakendusüksus	Kord aastas

	taastatud linnapiirkondades								
	Rajatud kergliiklusteede pikkus	km	ERF	Vähem arenenud	-	-	225	Rakendusüksus	Kordaastas
	Kogu linnapiirkonna ühistranspordivõrgustiku ning liikuvust arendavate ja uuenduslike kergliikluste edendamise projektide arv	projekt	ERF	Vähem arenenud	-	-	3	Rakendusüksus	Kordaastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: Mahajäänud linna- ja maapiirkondade kogukondade füüsilise, majandusliku ja sotsiaalse taaselustamise toetamine.

2.9.4. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.9.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Olulisemad alakasutatud alad Ida-Virumaa suuremates linnapiirkondades on taaselavdatud

Suuremad linnapiirkonnad ei arene ühtlaselt, samuti on suured erinevused linnapiirkondade vahel. Selleks, et linnapiirkond oleks tervikuna konkurentsivõimeline ning et linnasiseste territooriumide alakasutatus ning ettevõtjatele ja elanikele väheatraktiivne keskkond ei saaks takistuseks linnapiirkonna arengule, on oluline toetada linnakeskkonna arengut, investeerides linnaruumiliselt olulistesse, kuid oma potentsiaali alakasutusega või kasutamata, alade taaselavdamisse. Alakasutatud linnaalade füüsiline, sotsiaalne ja majanduslik taaselavdamine on eeskätt oluline Ida-Virumaa linnapiirkondades, mis eristuvad muudest Eesti piirkondadest kõrgema püsiva tööpuuduse, madalama ettevõtlusaktiivsuse, baastaristu mahajäämuse, kasutusest väljalangenud hoonete, jäätmaa suurema osakaalu jm poolest. Ida-Viru suuremate linnapiirkondade rahvaarv on viimase 20 aastaga oluliselt kahanenud. Kui 1989. aasta rahvaloenduse andmetel elas kahe linnapiirkonna valdades ja linnades kokku 172 000 elanikku, siis 2011. aastaks oli see kahanenud 117 000-le (vähenemine 32%). Samuti on kokku tõmbunud sealne tööstus. Sellest tulenevalt on neis linnades vajalik muutunud oludega kohanemine ning keskkonna kaasajastamine, et muuta Ida-Viru suuremad linnad teiste suuremate Eesti linnadega võrreldavalt atraktiivseks elukeskkonnaks. Oluline on kõigi osapoolte (lisaks avalikule sektorile ka äri- ja mittetulundussektori) kaasamine linnakeskkonna uuendamisse. Tehes investeringuid piirkondadesse, millel on potentsiaal saada katalüsaatoriks linnapiirkonna arengule, luuakse eeldused linnapiirkonna atraktiivsemaks muutmiseks kogukonnale, sh nii ettevõtjatele kui ka elanikele.

Tabel 63. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnaka tegooria	Algväär	Baasasta	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
-----	---------	----------	----------------------	---------	----------	--------------------	--------------	--------------------

	Investeeringute tulemusena kasu saanud ettevõtjate ja teenuse osutajate arv ⁹²	Ettevõtja	Vähem arenenud	0	2013	30	Projekti aruanded	Kord aastas
--	---	-----------	----------------	---	------	----	-------------------	-------------

2.9.5. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.9.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Tegevused on suunatud mahajäänud kogukondade hüvanguks keskendudes aladele kahe Ida-Viru suurema linnapiirkonna sees, millel on potentsiaal saada katalüsaatoriks linnapiirkonna arengule. Toetatavateks tegevusteks on linnasiseste alakasutatud alade taaselavdamiseks vajaliku taristu arendamine (sh mittevajalike ehitiste lammutamine, tänavavõrgustiku loomine, ehitiste rajamine ja rekonstrueerimine) ja seda toetavad tegevused (nt kontseptsiooni loomine, kaasamine, turundus), mis tervikuna loovad eeldused ettevõtluseks, töökohtadeks ja kvaliteetsete teenuste osutamiseks. Soovitavalt kaasatakse tegevustesse vabaühendusi ja äriühinguid. Konkreetsed alad ning vajalikud tegevused nende taaselavdamiseks määratletakse linnapiirkondade jätkusuutliku arengu strateegiates.

Tegevuste tulemusena väheneb Ida-Viru suuremate linnapiirkondade mahajäämus atraktiivse elu- ja ettevõtluskeskkonnana võrreldes teiste Eesti linnapiirkondadega.

2.9.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Projektivalikul tuginetakse linnapiirkondade jätkusuutliku arengu strateegiates sätestatud prioriteetidele ning prioriteetse suuna eesmärkidele.

2.9.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse perioodi jooksul.

2.9.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.9.5.5. Väljundnäitajad investeeringuprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 64. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	
----	---------	----------	------	---------------------	--------------------	--------------	--

⁹² Indikaatori sihttaseme seadmisel on lähtutud kohaliku omavalitsuse üksuste antud hinnangutest ning informatsioonist nende plaanitavate sekkumiste kohta, samuti prioriteetsele suunale kavandatud vahendite mahust.

					M	N	K		Aruandl use sagedus
	Linnade integreeritud arengustrateegiatega aladel elavad inimesed	Füüsilised isikud	ERF	Vähem arenenud	-	-	107 000	Statistikaamet	Kord aastas
	Avalik linnaruum, mis on loodud või taastatud linnapiirkondades	m ²	ERF	Vähem arenenud	-	-	100 000	Rakendus üksus	Kord aastas
	Linnapiirkondades ehitatud või renoveeritud avalikud või ärihooned	m ²	ERF	Vähem arenenud	-	-	100	Rakendus üksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 3: investeeringud tervishoidu ja sotsiaalsesse taristusse, mis panustavad piirkondlikku ja kohalikku arengusse, vähendades tervisealast ebavõrdsust ning edendades sotsiaalset kaasatust parandatud juurdepääsu kaudu sotsiaal-, kultuuri- ja meelelahutusteenustele, ning üleminek hooldeasutustes pakutavatelt hoolekandeteenustelt kohalikule hoolekandestruktuurile.

2.9.6. Investeerimisprioriteedile vastav eesmärk ja oodatavad tulemused

2.9.6.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 3: Kodulähedased lasteaia- ja lapsehoiuvõimalused suuremate linnapiirkondade elanike jaoks on tagatud

Rahvastiku koondumise tõttu eeskätt paari suuremasse linnapiirkonda ei suuda olemasolev taristu rahuldada nõudlust teenuste järele. Eriti terav on probleem lapsehoiuteenusega. Lapsehoiukohtade nappus on 33% Eesti omavalitsustest, teravaim on rahvastiku koondumise tõttu probleem suuremates linnapiirkondades. Kui riigis tervikuna on Eestis 2012. a jaanuari seisuga puudu 5900 lasteaia kohta, siis Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkondade arvele jääb sellest valdav enamus ehk 4430⁹³. Lapsehoiukohtade nappuse üheks tagajärjeks on sundliikumiste kasv linnapiirkonnas, mis põhjustab ummikuid, tõstab CO₂-heitmete hulka ning halvendab elukeskkonda. Teiseks vähendab see väikelaste vanemate võimalusi naasta hõivesse. Väikelastega (0-6 a) emade ja väikelasteta naiste hõivelõhe (2011. a 15,9) näitab, et Eestis ei osale naised hõives eelkõige väikelapse hooldamise tõttu. Lapsehoiuvõimaluste nappuse puhul tuleb eristada ajas püsivat ning muutuvat vajadust. Ajas püsiv vajadus tuleneb sellest, et teatavates KOV üksustes on viimase aastakümne jooksul toimunud väga ulatuslik rahvastiku juurdekasv, kohati on rahvaarv mitmekordistunud. Seetõttu on teatud ulatuses vältimatu täiendava taristu loomine suurenenud nõudluse katmiseks. Sekkumist täiendavad Euroopa Sotsiaalfondist rahastatavad tegevused lapsehoiuteenuse arendamiseks (nii linnapiirkondades kui neist väljas). Sekkumise tulemusena paranevad kodulähedased lasteaia- ja lapsehoiuvõimalused Tallinna, Tartu ja Pärnu

⁹³ Ainsaar & Soo „Kohalikud omavalitsused ja lastega pered“, 2012.

linnapiirkonnas, väheneb liikuvusvajadus ning lastevanematel on võimalik kiiremini hõivesse naasta.

Perioodil 2007-2013 oli 5 suurema linnapiirkonna kohaliku omavalitsuse üksustel võimalik taotleda toetust investeringuteks lapsehoiuasutustesse. Selle raames loodi kokku ca 250 uut lasteaia kohta, mis ei ole piisav prognoositava vajaduse katmiseks paarikümneaastases perspektiivis.

Tabel 65. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategorooria	Algväär tus	Baasaas ta	Sihtväär tus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	Lapsehoiu- ja lasteaiaajärjekorrad e suuremates linnapiirkondades	Laste arv	Vähem arenenud	4430 ⁹⁴	2012	300 ⁹⁵	Uuring/küsitlus	Kord aastas

2.9.7. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.9.7.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringuprioriteedi raames toetatakse linnapiirkonna säästva arengu strateegia kohaseid tegevusi täiendavate lasteaia- ja lapsehoiukohtade loomiseks Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkondades. See tähendab uute hoonete või hooneosade ehitamist või olemasolevate muufunktsiooniliste hoonete või ruumide ümberkohandamist lapsehoiuteenuse või alushariduse pakkumiseks. Lasteaia- ja lapsehoiukohtade loomiseks ehitatav või kohandatav infrastruktuur peab vastama riiklikult kehtestatud nõuetele. Sekkumise tulemusena panustatakse mitmesse EL vahendite kasutamise eesmärki. Luuakse eeldused selleks, et kasvaks väikelaste vanemate osakaal hõives, parandades seega sotsiaalset kaasatust, teenuste kättesaadavust; ning ühtlasi selleks, et, et kodulähedase lapsehoiukoha olemasolu tõttu väheneks liigsete liikumiste hulk linnapiirkonnas, mis toob kaasa CO₂-heitmete vähenemise. Sihtgruppideks on kohalikud omavalitsused ja mittetulundussektor.

Seejuures arvestatakse koosmõju ja välditakse kattuvust prioriteetse suuna 2 lapsehoiuteenuse arendamise tegevustega (Tööturule juurdepääsu tagamine ja tööturult väljalangemise ennetamine).

2.9.7.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

⁹⁴ Hinnanguline. Põhineb uuringul „Kohalikud omavalitsused ja lastega pered“ (Tartu Ülikool. Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika Instituut, Sotsiaalministeeriumi tellimusel 2012). Uuringus kajastatakse üle-eestilist vajadust ning vajadust agregeeritud KOV tüüpide kaupa.

⁹⁵ Sihttaseme seadmisel on arvestatud eesmärgiga lasteaiaajärjekorrad 2020. aastaks praktiliselt kaotada. Tõenäoliselt jääb alles mõningane n-ö loomulik järjekord.

Investeeringiprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Projektivalikul tuginetakse linnapiirkondade jätkusuutliku arengu strateegiates sätestatud prioriteetidele ning prioriteetse suuna eesmärkidele. Eelistatakse tegevusi, mille tulemuste edasine kasutamine võimalikult vähe koormab KOVide finantssuutlikkust. Uute hoonete ehitamine peab olema põhjendatud järgmise paarikümne aasta rahvastiku trendidega ja eelistatakse väiksema energiatarbega ehitiste rajamist.

2.9.7.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Finantsinstrumendi kasutamist kaalutakse perioodi jooksul.

2.9.7.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.9.7.5. Väljundnäitajad investeeringiprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 66. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad

I D	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Linnade integreeritud arengustrateegiatega aladel elavad inimesed	Füüsilised isikud	ERF	Vähem arenenud	-	-	690 000	Statistikamet	Kord aastas
	Loodud lasteaia- ja lapsehoiukohtade arv	Lasteaia- või lapsehoiukoht	ERF	Vähem arenenud	-	-	200 0	Rakendusüksus	Kord aastas
	Linnapiirkondades ehitatud või renoveeritud avalikud või ärihooned	m ²	ERF	Vähem arenenud	-	-	26 000	Rakendusüksus	Kord aastas

2.9.8. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Ei kohaldu.

2.9.9. Tulemusraamistik

Tabel 67. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	I D	Näitaja või rakendamise tapp	Vajaduse korral	Fond	Piirkonnakategooria	Vahe-eesmärk	Lõppeesmärk (2023)	Andmeallikas	Vajaduse korral selgitus näitaja
--------------	--------	------------------------------	-----------------	------	---------------------	--------------	--------------------	--------------	----------------------------------

			mõõtu hik			2018. aast aks	M	N	K		asjakoha suse kohta
Finants näitaja			Euro	ERF	Vähem arenen ud	18 476 888	-	-	110 375 469	Sertifitse erimisas utus	Lõppeesm ärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitse rimata kulusid
Väljund näitaja		Kogu linna- piirkonna ühistranspord ivõrgustikku ning liikuvust arendavate ja uuenduslike kergliikluse edendamise projektide arv	projekt	ERF	Vähem arenen ud	1 ⁹⁶	-	-	3	Rakendu süksus	2018. a sihttase - rahastatu d, kuid veel lõpetamata projekt.
Väljund näitaja		Avalik linnaruum, mis on loodud või taastatud linnapiirkond ades	m ²	ERF	Vähem arenen ud	30 000	-	-	100 000	Rakendu süksus	
Väljund näitaja		Loodud lasteaia- ja lapsehoiukoht ade arv	Lasteai a- või lapseh oiukoh t	ERF	Vähem arenen ud	400	-	-	200 0	Rakendu süksus	

2.9.10. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 68. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ERF: vähem arenenud piirkonnad					
Tabel 7: Mõõde 1 - Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 - Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 - Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 - Territoriaalsed rakendamismehhanismid	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
043	44 819 149	01	93 819 149	01	93 819 149	07	93 819 149
052	34 000 000						
055	15 000 000						

⁹⁶ Rahastatud, kuid veel lõpetamata projekt.

2.9.11. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.10. Jätkusuutlik transport

2.10.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Ei kohaldu.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: Euroopa ühtse mitmeliigilise transpordipiirkonna toetamine, investeerides TEN-T-sse.

2.10.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.10.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Paremad ühendused TEN-T võrgustikus

Eesti konkurentsivõimele ja globaalsetes väärtusahelates osalemiseks on ohutud rahvusvahelised ühendused ja liikumisvõimalused hädavajalikud. Ebapiisavad ühendused takistavad reisimist või kaubavedu nõudvate majandusharude arengut. Lennuühenduste mõju SKP kasvule on 4-7%⁹⁷. Eestis on probleemiks taristu ebapiisav tase ning investeringud peamiste transpordiühenduste parandamiseks on prioriteetsed. Väärtusahelate rahvusvahelistumine ja kasvav konkurents inim- ja finantskapitali pärast nõuab, et liikumine Eesti siseselt ning Eestisse ja siit välja on kiire, mugav ja turvaline. Väljakutseks on liiklusohutuse parandamine teedel. Liiklemine on muutunud ohutumaks ja liiklusõnnetuste arv vähenenud, kuid jätkuvalt on teid, kus on liiklusohutlikud ristumised, puuduvad teepeenrad, on piiratud nähtavusega teeprofiil jne. Alates 2006. a, mil liikluses hukkus 204 inimest, on hukkunute arv järjepidevalt vähenenud (v. a 2011), jõudes 2012. a 87⁹⁸ inimeseni. Hukkunute arvu järgi miljoni elaniku kohta oleme EL-is 17.-18. kohal⁹⁹. Parandamiseks ettevõtete ligipääsu olulistele turgudele, samuti inimeste liikumisvõimalusi, on oluline ka lühemate ja usaldusväärsemate ühendusaegade tagamine (sh ELi väliskaubanduse kontekstis oluline piiriületus Venemaaga).

Ärikontaktideks on lennuühendused kriitilise tähtsusega. Tallinna lennujaama investeringutega panustatakse ka keskkonna- ja ohutusnõuete täitmisel. Arvestades Eesti asukohta ja kaugust suuremast osast Euroopast, on lennuühenduste arendamine oluline Eesti konkurentsivõime kindlustamisel.

Lähemate sihtkohtadega ühenduse parandamiseks on vaja investeerida reisirongiliikluse arendamisse, mida kajastatakse ELi vahendite kasutamise eesmärgi 2 all.

⁹⁷ Estonian Air, majandusaasta aruanne 2011

(<http://estonian-air.ee/public/Annual Reports/Annual Report 2011.pdf>).

⁹⁸ Maanteeamet: <http://www.mnt.ee/index.php?id=12996>.

⁹⁹ Maanteeamet: <http://www.mnt.ee/index.php?id=23439>.

Investeeringute tulemusena suureneb kaupade, välituristide ja -ettevõtjate voog ning tõuseb nende teenindamise võimekus ja vähenevad liiklusõnnetused investeeringuid saanud teedel. Seda mõõdetakse rahvusvaheliste reisijate arvuga, mis on kõikide Eestisse tehtud ja Eestist väljuvate reisijate summa (välja arvatud erasõidukitega tehtud reisid). Tegevusi, mida kavandatakse viia ellu struktuurivahendite toel ning millele taotletakse toetust Euroopa ühendamise rahastust, valmistatakse ette ja viiakse ellu viisil mis toetab suurema koosmõju saavutamist ja väldib kattuvust.

Tabel 69. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtu hik	Piirkon nakateg ooria	Algväärtus	Baasa asta	Sihtväärtus (2023)	Andmeal likas	Aruand luse sagedu s
	Rahvusvaheliste reisijate arv aastas (õhu-, vee- ja bussi-transport)	Reisija	-	12,8 miljonit	2013	14,8 miljonit	Tallinna Sadam, Tallinna Lennujaam, Statistikaamet	Kord aastas
	Halvas seisundis teede osakaal TEN-T võrgustiku teedest	(%)	-	12	2012	11%	Maanteeamet	Kord kahe aasta jooksul

2.10.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.10.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Eelarveperioodi tegevused keskenduvad TEN-T võrgustiku arendamisele, kus prioriteediks on raudtee ja maantee (s.h piiriületuspunktid/sujuva piiriületuse tagamine), väiksemas mahu investeeritakse Tallinna Lennujaama (TEN-T). Nii selle eesmärgi kui eesmärgi 2.10.4.1 saavutamiseks kavandatud investeeringute määratlemise juhtmõte on tagada parem ligipääs ja omavahelised ühendused Eesti peamistele rahvusvahelistele väravatele, milleks on Tallinna Vanasadam, Muuga, Paldiski ja Sillamäe sadamad; Tallinna lennujaam ning Ikla, Narva ja Luhamaa piiriületuskohad. Keskendutakse projektidele, mis aitavad saavutada ühtaegu mitut eesmärki või on seotud omavahel või projektidega, mille elluviimist kavandatakse Euroopa ühendamise rahastu, riigi vahendite või muude rahastamisallikate toel. Näiteks kavandatakse parandada Tallinna Vanasadam ühendusi TEN-T maanteevõrgustikuga käesoleva eesmärgi raames ning ühendusi säästvate transpordiliikidega eesmärgi 2.10.4.1 raames.

Perioodidel 2004-2013 rekonstrueeriti kõik TEN-T üldvõrgu lennujaamad va. Pärnu lennujaam. Üldvõrgu lennujaamadesse struktuurivahenditest investeeringuid ei planeerita. TEN-T maantee kogupikkus on ligi 1300 km, millest perioodidel 2004-2013 investeeriti 240 km teede projektidesse. Perioodil 2014-2020 ehitatakse või rekonstrueeritakse 110 km TEN-T maanteid.

TEN-T maanteevõrgu osas on prioriteet neljal trassil – Via Baltica (ühendus Läti ja teiste Euroopa riikidega, Tallinn-Tartu-Luhamaa (ühendus kahe suurema linna vahel ning Venemaaga), Tallinn-Narva (peamine ühendus Venemaaga ja maismaaühendus Muuga ning Sillamäe sadamatele) ja Tallinna Ringtee (ühendus Paldiski sadamale TEN-T-ga). Teiste TEN-T maantee investeeringud on väiksemas mahu. Investeeringud tuginevad perioodil 2007-2013 ellu viidud projektide

tulemustele. Näiteks Tallinn-Tartu maantee Kose-Ardu lõigu kavandatud uuendamine on otseselt seotud eelmisel rahastamisperioodil Aruvalla-Kose lõiku tehtud investeeringutega. Ülejäänud riigimaanteid (sh hooldus rahastatakse riigieelarvest vastavalt kehtivale Teehoiukavale. Ehitusobjektide puhul, kus tõstetakse teeklassi, võetakse kasutusele erinevad keskkonnamõju leevendus- ja liiklusohutusmeetmed. TEN-T maanteede piiriületuse osas on kitsaskohad eelkõige Vene piiril, mille leevendamist kavandatakse Eesti-Vene piiriülese koostöö raames. Toetatakse ka kolme suuremat linna (Tallinn, Tartu ja Narva) läbivate oluliste TEN-T lõikude ehitamist, kus on vajalik parandada juurdepääsu sadamatele/piiripunktile või ehitada välja puudu olevad ühendused.

Tallinna lennujaama investeeringutega saavutatakse ka keskkonna- ja ohutusnõuete täitmine. Lennujaama arendamisel kombineeritakse ÜFi toetust ja lennujaama omavahendeid. See tähendab, et ÜF-ist tehakse ainult neid investeeringuid, mis on vastavuses riigiabi reeglitega. Kavandatavad investeeringud ei ole lennujaama jaoks rahaliselt tasuvad, ent neil on positiivne sotsiaal-majanduslik väärtus. Keskkonnanõuete täitmisse panustatakse õhu-, pinnase- ja mürareostust vähendavatesse investeeringutesse. sadevee- ja lumekogumissüsteemid, jäätõrje- ja mootorisoojendusala vähendavad oluliselt ohtlike kemikaalide sattumist pinnasesse ja selle kaudu Tallinna joogiveereservuaari., Valgustussüsteemid muudetakse energiatõhusamaks ning maandumis- ja ruleerimisraja muutmise viiakse liiklus kaugemale Tallinna joogiveeallikaks olevast Ülemiste järvest.

Ohutusnõuete täitmisse panustatakse rajakatte uuendamise ning I kategooria lennujaama nõuetele vastavate navigatsioonisüsteemide paigaldamisega, võimaldamaks lennuliiklust halbades ilmaoludes ning erakorralise vajaduse korral, samuti parkimisala laiendamisega võimaldamaks suurendada ohutust maandumis- ja ruleerimisraja kasutusel. Olemasolevad maandumis-, ruleerimis- ja parkimisala ei vasta täielikult ICAO nõuetele E-klassi lennukite käitlemisel, mille tõttu teenindab lennujaam neid lennukaid kasutades ajutisi lahendusi. Uuendustega täidetakse ka E-klassi lennukite ohutu käitlemise nõuded. Parkimisalade puuduse tõttu pargitakse aeg-ajalt lennukaid ruleerimisrajal, mis mõjutab ohutust.

Parkimisala suurendamisega lõuna poole ehitatakse välja ka selle piirkonna sadevee süsteemid. Hetkel ei toimu seal ei sadevee kvaliteedi seiramist ega puhastamist ning reostunud vesi läheb otse Pirita jõkke. Lisaks on sadevee kogumise süsteemide puudumise tõttu lõuna- ja idaosas sageli üle ujutatud, mis meelitab ligi linde, lõhub maandumis ja ruleerimisradu ja põhjustab rikked elektrisüsteemides (nt maandumisraja tuled).

Regionaalsetesse lennujaamadesse investeeringuid ei planeerita.

Ohutu meretranspordi tagamiseks investeeritakse Hundipea sadamasse, mis on keskne veeliikluse juhtimise sadam (teenindab jäämurdevõimekust). Investeeringute tulemusel rekonstrueeritakse lainemurdja, kai ning teenindusala et, tagada Soome lahe TEN-T veeteid teenindava jäämurdja ohutus. Hundipea sadam ei teeninda kaubatransporti. Laevaliikluse korraldamise süsteemi (VTS) uuendamiseks täiendavaid suuremahulisi investeeringuid ei kavandata, kuna VTS katab praegu Eesti vetes kõiki peamisi laevateid.

Investeeringuprioriteedi meetmed panustavad (rahvusvaheliste) transpordiühenduste arendamise ja seeläbi (tööjõu) liikumisvõimaluste suurendamisega prioriteetsete suundade „Jätkusuutlik linnapiirkondade areng“, „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja seda toetav teadus- ja arendustegevus“ ning „Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete ja piirkondliku ettevõtluse arendamine“ eesmärkide täitmisse, kaudsemalt ka võrdsete võimaluste arendamisse.

2.10.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringusprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse majanduskeskkonna valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Transpordi, IKT ja teiste riigi poolt pakutavate ettevõtlust toetava taristu ja institutsioonide viimine rahvusvahelisele tasemele“.

Projektide valik toimub investeeringuettepanekute hindamise alusel. Hindamiskriteeriumid arvestavad hetkeolukorda/projekti valmisolekut elluviimiseks, projekti olulisust ja sidusust transpordi arengukavaga 2014-2020, rakenduskava ja prioriteetse suuna eesmärkidega ning mõju prioriteetse suuna eesmärkide sihttasemetele saavutamiseks. Asjakohaselt peab olema täidetud tegevuste keskkonnamõju hindamise nõue ning vajadusel kavandatud meetmed negatiivse keskkonnamõju ennetamiseks või leevendamiseks. Projektitaotluste hindamisel võrreldakse ka nende sotsiaalmajanduslikku mõju. Vastavalt Transpordi arengukava 2014-2020 põhimõtetele arvestatakse kliimamuutustest tingitud mõjudega projektide ettevalmistamisel ja elluviimisel.

2.10.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.10.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.10.3.5. Väljundnäitajad investeeringusprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 70. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Uute maanteelõikude kogupikkus. millest TEN-T	km	ÜF	-	-	-	46	Rakendusüksus	Kord aastas
	Rekonstrueeritud või uuendatud maanteelõikude kogupikkus, millest TEN-T	km	ÜF	-	-	-	215	Rakendusüksus	Kord aastas
	Jäämurde teenuse osutamiseks vajalike rekonstrueeritud sadamate arv	sadam	ÜF	-	-	-	1	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Kord aastas
	Investeeringuid teinud lennujaamad	lennujaam	ÜF	-	-	-	1	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: keskkonnasõbralike (sealhulgas madala müratasemega) ja vähese CO₂-heitega transpordisüsteemide, sealhulgas siseveeteede ja meretranspordi, sadamate, eri transpordiliikide ühendamise ja lennujaamade taristu arendamine ja parandamine, et soodustada säästvat piirkondlikku ja kohalikku liikuvust.

2.10.4. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.10.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Jätkusuutlik transport, sh raudteetransport TEN-T võrgustikus

Ühistranspordi (ÜT) kasutatavus Eestis on vähenenud – Eesti tööjõu-uuringu kohaselt kasutas ühissõidukeid tööl käimiseks 2012. a 23%, 2001. a 31% hõivatutest¹⁰⁰. Selle on tinginud elatustaseme tõusuga kättesaadavam autode kasutamine, lõpetamisel investeringud (nt uute rongide soetamine) ja ÜT-võrgu hõrenemine ja ÜT kättesaadavus halvenemine, mida peegeldavad ka suhteliselt suured aegruumilised vahemaad lähimate keskustega¹⁰¹. Samuti ei võimalda traditsioonilised lahendused hüpet teenuse kvaliteedis. Probleemiks on ÜT killustatus ja kohati ebapiisav ühenduskiirus. KOV-i, regionaalne ja üleriigiline ÜT ei ole integreeritud, mis muudab ÜT liikide kasutamise ebamugavaks. Üheski maakonnas ei ole ühtset toimivat piletisüsteemi, mis haaraks nii linna-, maakonna bussi-, kui ka rongiliine. See on aga eeldus ühtse liinivõrgu kujundamiseks. Puudulik on reaalaja info kättesaadavus ja taristu kasutusmugavus ning ümberistumisvõimalused. Arendada tuleb intelligentseid transpordisüsteeme, näiteks tagab eri transpordiliikide parem ühendamine reaalajas infosüsteemidega kasutajamugavuse, väiksema ajakulu jm. Arvestades tehtud investeringuid, on praegu lihtsam ÜT edasi arendada ning ennetada autokasutuse võimalikku kasvu, kui hiljem seda piirama hakata. Parandada tuleb transpordiühenduste ja planeeringute omavahelist sidumist. Kättesaadavuse suurendamiseks tuleb arvestada erinevate sotsiaalsete gruppidega.

Raudteevõrgust, mis teenindab reisirongiliiklust, on perioodil 2007-2013 rekonstrueeritud üle ühe kolmandiku. Perioodil 2014-2020 kavandatakse investeringuid ligi poolel raudteevõrgul. Nende investeringute tulemusena jääks rekonstrueerimata veel Lelle-Pärnu vaheline raudteelõik, mille uuendamine sõltub Rail Balticu arendamise ajakavast, ning Tartu-Koidula vaheline raudteelõik, mille seisukord on reisirongiliikluse teenindamiseks piisavalt hea.

TEN-T üldvõrgu sadamatest rekonstrueeriti eelmisel perioodil Saaremaa ja Hiiumaa ühenduste tagamiseks vajalikud sadamad. Kuna Hiiumaaga ühendust planeeritakse tihendada, on vaja Rohuküla ja Heltermaa sadamatesse ehitada teine kai. Kavandatavate veetranspordi-investeringute teemal vt punkti 2.10.5.1.

Sekkumiste tulemusena on võimalik reisijate kiire ja mugav liikumine peatuste ning sihtkohtade vahel, vähem ajakulukas ning mugav ümberistumine, samuti info kättesaadavuse paranemine. Lisaks rakenduskavas kavandatud sekkumistele plaanib Eesti koos Põhjamere – Läänemere TEN-T koridoril asuvate naaberriikidega taotleda Euroopa ühendamise rahastust toetust Rail Baltic kiire kaheosalise 1435 mm rööpmelaiusega ning maksimaalse sihtkiirusega 240 km/h elektriraudteeühenduse rajamiseks Tallinnast Läti ja Leedu kaudu Leedu-Poola piirini. Seda ühendust kavandatakse viisil, mis võimaldab sidustamist olemasoleva raudteevõrguga ning muude transpordiliikidega. Rongiliiklus on paremini integreeritud ÜT võrku, kasvab rongiga

¹⁰⁰ Statistikaamet.

¹⁰¹ OECD riikidest on lähimast linnalisest keskusest rohkem kui 1,5 tunni kaugusel elava elanikkonna osatähtsus suurem vaid Kreekas ja Rootsis.

liiklejate arv, sh suuremate keskuste vahel rongiga liiklejate osakaal. Rongiliikluse ja muude liikumisviiside integreerimisel (multimodaalsus) luuakse muu hulgas eeldus maapiirkondade inimeste jaoks kohalike avalike teenuste ja töökohtade kättesaadavuse paranemisele. Soodustatakse KOVide koostööd avalike teenuste pakkumisel ja integreerimisel. Lisaks, parandamaks ettevõtete ligipääsu olulistele turgudele on vajalik investeerida regionaalsetesse meretranspordiühendustesse (mandri ja saarte vahelised ühendused) ning sadamate maismaaühendustesse.

Tabel 71. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

ID	Näitaja	Mõõtu hik	Piirkonn akategoo ria	Algväärtus	Baasa asta	Sihtvää rtus (2023)	Andmeall ikas	Aruand luse sagedu s
	Rongireisijate arv aastas	rongir eisiija	-	4,2 miljonit	2013	8,4 mln	Elektrirau dtee AS, Statistika amet	Kord aastas
	Ühistranspordi kasutajate, jalgsi ja jalgrattaga liikujate osakaal	%	-	43%	2013	50%	Statistika amet	Kord aastas

2.10.5. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.10.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetset sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Eelarveperioodi tegevused keskenduvad TEN-T võrgustiku ja/või keskkonnasõbralike (sealhulgas madala müratasemega) ja vähese CO₂-heitega transpordisüsteemide, sh siseveeteede ja meretranspordi, sadamate ning eri transpordiliikide ühendamisele/parandamisele, kus prioriteediks on raudtee (sh piiriületuspunktid/sujuva piiriületuse tagamine).

Investeeringuprioriteedi raames pööratakse eelkõige tähelepanu suure veovõimega, kiireid ühendusi pakkuva ning keskkonnasäästliku ühistranspordi arendamisele, mis võimaldaks paremini avada sellesse juba tehtud investeeringute mõju ning tagada terve transpordikoridori sujuv toimimine. Ühistranspordi ja kergliikluse üldise konkurentsivõime tõstmiseks investeeritakse ühistranspordi peatuste ja jaamade ühendustesse, eesmärgiga integreerida erinevaid liikumisviise. Nii tagatakse ka raudteepeatuste parem ühendamine muude transpordiliikidega ja olemasoleva potentsiaali parem ära kasutamine, aitamaks kaasa konkurentsivõime tõusule. Vajadus selgub kohalike omavalitsustega läbi viidava konsultatsiooni käigus, kuna antud objektid on valdavalt kohalike omavalitsuste omandis. Potentsiaalsed toetuse taotlejad on näiteks riigi taristut omavad riigiasutused, avalikuks kasutamiseks määratud raudteefrastruktuuri omavad äriühingud ja riigi enamusosalusega ettevõtted ning kohalikud omavalitsused, kelle projektid on olulised riigi majanduse konkurentsivõime tõstmise seisukohast. Tegevused on suunatud eelkõige raudteeinvesteeringutele, mis võimaldavad teenindada suuri reisijatevooge ning edendavad transpordisüsteemi struktuurilisi muutusi (nt rongijaamade parem sidustamine teiste transpordiliikidega). Samuti toetavad kõik investeeringud keskkonnasõbralike transpordiliikide osakaalu suurenemist.

Raudteel investeeritakse perioodil 2007-2013 uuendamata jäänud lõikudesse, et tagada kogu võrgustikul piirikiirus 120 km/h. Üleriigilisi ühendusi teenindavatest lõikudest vajavad

rekonstrueerimist Tapa-Tartu, Tapa-Narva ja Tallinn-Rapla lõik ning Tallinna piirkonna linnalähirongee teenindavad läänesuunalised lõigud. Viimased on olulised just säästva linnalise liikuvuse seisukohast, kuna need on peamised säästlikud viisid ühendamaks pealinna tagamaaga. Raudtee investeeringute hulgas on ka suurim kavandatud intelligentsete transpordisüsteemide arendamise projekt – raudtee liiklusjuhtimissüsteemi uuendamine Tallinnast lääne suunal. Investeeringutoetust ei saa rööbasteed, mis on 2007-2013 eelarvperioodil täielikult korda tehtud (Tartu-Valga ja Türi-Viljandi). Raudtee piirkiiruse 120 km/h säilitamine või saavutamine, on vajalik, et reisiaeg oleks maanteetranspordiga võrreldes konkurentsivõimeline. Kaubatranspordi sujuvamaks muutmiseks olemasolevatel raudteeühendustel panustab röntgen-läbivalgustusseadme paigaldamine Narva piirijaama. See vähendab piirikontrolliks kuluvat aega ning panustab seeläbi ohutusse, vähendab piiriületuse ajakulu ning suurendab raudtee kaubaveo konkurentsivõimet. Raudtee valdkonnas on ka kõige suurem planeeritud piiriülene transpordisektori arendus Rail Baltic, mille rahastamiseks plaanitakse toetust taotleda Euroopa ühendamise rahastust (CEF). ELi rahastus raudteesse ulatub perioodil 2014-2020 koguni ca 30%-ni kogu raudteevaldkonna investeeringute mahust, sellele lisaks tehakse investeeringuid muudesse säästvatesse liikumisviisidesse rakenduskava teiste prioriteetsete suundade raames ning täiendavaid investeeringuid raudteetranspordi muudest rahastamisallikatest. Maanteede puhul on ELi panus vastavalt madalam kui perioodil 2007-2013. Raudtee hooldust teostatakse siseriiklike vahendite toel. Vaadates kogu planeeritud raudtee investeeringute mahtu (sh Rail Baltic), on raudtee ja säästev transport selge prioriteet.

Kavandatud tegevused on ette nähtud eelkõige selleks, et ohjata liikumisvõimaluste laienemisega kaasnevat KHG-heitmete kasvu. Sellele aitavad kaasa ka kõik ühistranspordinvesteeringud, mis on tehtud eelnevalt perioodil 2007-2013, mil Eesti mõistes võeti ette ulatuslikke investeeringuid säästvasse transporti. Uude rongiveeremisse on investeeritud ca 67 mln € ELi vahendeid, millele riik panustab lisaks ca 200 mln € (20 a jooksul). Raudtee taristusse on investeeritud kontaktvõrku 22 mln €, eurostandardile vastavatesse platvormidesse 20 mln €. Esimesed positiivsed tulemused reisirajade arvu kasvu on juba märgata. Lisaks on riik siseriiklikest vahenditest investeerinud uutesse keskkonnasäästlikesse bussidesse (ca 20 mln €), trammidesse (ca 50 mln €) ning lisaks trammi infrastruktuuri koos ELi vahenditega (ca 22) mln €. Investeeringud säästvasse transporti jätkuvad ka perioodil 2014-2020. Lisaks investeeringutele on Riik panustanud eelnevalt perioodil ja panustab perioodil 2014-2020 läbi dotatsioonide säästvasse transporti igal aastal ca 40 mln €. Ühistransport on tegemas Eestis suurt muutust ja planeeritavad tulemusnäitajad väljendavad seda.

Investeeritakse multimodaalsetesse ühendustesse – sadamate ja lennujaama ühendused nii omavahel kui ka teiste liikumisviisidega – ning perifeersete piirkondade (saarte) parematesse ühendustesse TEN-T-ga – reisirongiliikluse ühendamine kohaliku liiklusega. Multimodaalsete ühenduste ja reisirongiliikluse arendamisel pööratakse tähelepanu sellele, et lahendused aitaksid muu hulgas kaasa säästva linnalise liikuvuse arendamisele ja moodustaksid ühe terviku ERF-ist rahastatavate linnalise liikuvuse projektidega. Kõikide transpordiliikide investeeringuid vaadeldakse koos, et tõsta olemasoleva taristu ja juba teostatud investeeringute efektiivsust.

Saartele kvaliteetse ühenduse tagamiseks TEN-T-ühendustega investeeritakse sadamatesse ja laevadesse. Seda väiksemas mahus kui 2007-2013 perioodil, kuna peamised investeeringud on tehtud ning vajalik on ainult nende investeeringute tulemuslikkuse täiendamine suurema mõju saavutamiseks. Nt viiakse lõpule saartega ühenduse pidamiseks vajalike laevade soetamine n-ö jätkuprojektina. Ühendusi, mille ajakohastamist on kavas toetada, kasutatakse reisirajade, mitte kaubaveoks. Seetõttu ei ole võimalik veotariifidest kommertsalustel investeeringute tegemine ja põhjendatud on avaliku sektori toetus. Nii laeva- kui sadamainvesteeringute kavandamisel kaalutakse roheline tehnoloogia lahenduste kasutamist, et vähendada laevanduse negatiivset keskkonnamõju. Kõik investeeringud kavandatakse ja viiakse ellu kooskõlas vee raamdirektiivi nõuetega.

Multimodaalsetes ühendustes on rõhk sadamate ja lennujaama maismaaühenduste arendamisel ning reisirongiliikluse paremal ühendamisel kohaliku liikumisega. Lennujaama ühendust planeeritakse arendada koos Rail Balticu projekti arendamisega, kuna Rail Baltic raudteeterminal on kavandatud lennujaama lähedusse. Seetõttu kavandatakse selle ühenduse tarvis Rail Baltic ja muu linnatranspordivõrgu vahel toetust taotleda CEF-ist. Ühtekuuluvusfondist investeeritakse Tallinna Vanasadama ühendustesse linnalise liikuvuse parandamiseks, sh ühendus raudteega ning lennujaamaga. Nagu eespool mainitud, lähtutakse reisirongiliikluse ühendamisel kohaliku liikumisega samuti säästva liikuvuse prioriteetsusest, seda eriti linnades. Raudteetaristusse ning veeremisse tehti suuremahulised investeeringud perioodi 2007-2013 vahenditest, nende mõju suurendamise ning raudteetranspordi atraktiivsuse edendamise võimalusena nähakse raudteejaamadele ja –peatustele ligipääsu parandamist. See hõlmab näiteks pargi-ja-reisi lahendusi, jalgrattataristut, enamat integreerimist kohalike ühistranspordiliinidega ning puuetega inimestele ligipääsu võimaldamist või parandamist. Säästva linnalise liikuvuse arengule aitavad kaasa ka ERF-ist kaasrahastatava prioriteetse suuna „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ sekkumised.

Täiendavad ühistranspordi ja kergliiklusega seotud võimalikud projektid selguvad linnapiirkondade strateegiate väljatöötamise tulemusena peale linnapiirkondade säästva arengu suunast toetatavate projektide määratlemist.

Kasutada tuleks (kui see on asjakohane) intelligentsete transpordisüsteemide lahendusi vahendina liiklusvoogude juhtimise arendamiseks, kui arendatakse TEN-T võrgustikku ja edendatakse multimodaalsust.

Transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks suurendatakse taastuvenergia kasutust transpordisektoris. Selleks vajalikud investeeringud (sh biokütuste kasutuse edendamiseks) tehakse ELi vahendite kasutamise energeetika eesmärgi all ning muudest eelarve- ja omavahenditest.

Meetmeid täiendab plaanitud Rail Baltic raudteeühenduse ehitus, milleks plaanitakse toetust taotleda Euroopa ühendamise rahastust (CEF). Samuti panustavad investeerimisprioriteedi meetmed ühistranspordi ja kergliikluse arendamise prioriteetsete suundade „Jätkusuutlik linnapiirkondade areng“ ja „Energiatõhusus“ kaudu eesmärkide täitmisel, kaudsemalt ka võrdsete võimaluste ja (piirkondliku) ettevõtluse arendamisse läbi liikumisvõimaluste parandamise.

2.10.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Projektide valik toimub investeeringuettepanekute hindamise alusel. Hindamiskriteeriumid arvestavad hetkeolukorda/ projekti valmisolekut elluviimiseks, projekti olulisust ja sidusust transpordi arengukava 2014-2020, rakenduskava, prioriteetse suuna ja eesmärkidega ning mõju prioriteetse suuna eesmärkide sihttasemete saavutamiseks. Asjakohaselt peab olema täidetud tegevuste keskkonnamõju hindamise nõue ning vajadusel kavandatud meetmed negatiivse keskkonnamõju ennetamiseks või leevendamiseks. Projektitaotluste hindamisel võrreldakse ka nende sotsiaalmajanduslikku mõju. Vastavalt Transpordi arengukava 2014-2020 põhimõtetele arvestatakse kliimamuutustest tingitud mõjudega projektide ettevalmistamisel ja elluviimisel.

2.10.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.10.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Ei kohaldu.

2.10.5.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 72. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtu hik	Fo nd	Piirkonnakate gooria	Sihtväär tus (2023)			Andmeallikas	Aruand luse sagedu s
					M	N	K		
	Rekonstrueeritud või uuendatud raudteelõikude kogupikkus. millest TEN-T	km	ÜF	-	-	-	200	AS Eesti Raudtee/Rakendusüksus	Kord aastas
	Parandatud ühendusvõimalustega ühistranspordipeatuste arv	peatus	ÜF	-	-	-	30	Rakendusüksus.	Kord aastas
	Keskkonnasõbralike ja vähese CO ₂ -heitega transpordisüsteemide, sh siseveeteede ja meretranspordi, sadamate ning eri transpordiliikide ühendamiseks/parandamiseks rekonstrueeritud/ehitatud objektid	objekt	ÜF	-	-	-	5	Rakendusüksus	Kord aastas
	Soetatud/paigaldatud läbivalgustusseadmed raudteepiirile	tk		-	-	-	1	Rakendusüksus	Kord aastas

2.10.6. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Puuduvad.

2.10.7. Tulemusraamistik

Tabel 73. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	I D	Näitaja või rakendamisetapp	Vajaduse korral mõõtuühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vahetähtsus	Lõppeesmärk (2023)	Andmeallikas	Vajaduse korral
--------------	--------	-----------------------------	---------------------------	------	---------------------	-------------	--------------------	--------------	-----------------

						2018 . aastaks	M	N	K		selgitus näitaja asjakohasuse kohta
Finants näitaja			Euro	ÜF	-	301 454 486	-	-	577 377 186	Sertifitse erimisas utus	Lõpp eesm ärk kajast ab toetu st kokk u ja sisald ab sertifi tseeri mata kulus id
Väljund näitaja		Rekonstru eeritud või uuendatu d maanteelõ ikude kogupikku s. millest TEN-T	Km	ÜF	-	75	-	-	215	Rakendu süksus	
Väljund näitaja		Rekonstru eeritud või uuendatu d raudteelõ ikude kogupikku s. millest TEN-T	Km	ÜF	-	50	-	-	200	AS Eesti Raudtee	

2.10.8. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 74. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ÜF					
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
024	29 810 827	01	470 677 882	07	470 677 882	07	470 677 882
025	29 810 827						

026	32 493 801					
028	24 442 326					
029	24 442 326					
033	218 218 955					
035	30 664 702					
036	17 249 829					
037	36 825 139					
040	9 469 321					
043	17 249 829					

2.10.9. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.11. IKT teenuste taristu

2.11.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Ei kohaldu.

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 1: lairibaühenduse kasutuselevõtu ja kiire ühendusega võrkude väljaarendamise laiendamine ning arenevate tehnoloogiate ja võrkude digitaalse majanduse jaoks kasutuselevõtmise toetamine.

2.11.2. Investeerimisprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.11.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Kogu Eesti elanikkonnal on võimalik kasutada kiiret interneti

Kuigi infoühiskonna toimimise eelduseks olev sidetaristu on enamikus Eesti piirkondades kättesaadav, on Eestis palju kohti, kuhu uue põlvkonna lairibavõrk ei ole veel jõudnud. Täna puudub kiirele (üle 40 mbit/s) internetile juurdepääs ligi 650 000 Eesti elanikul, mis üha enam hakkab takistama kiireid ühendusi vajavate teenuste rakendamist erinevates eluvaldkondades. Teenuste kiire areng ja andmehulkade kasv seavad ebavõrdsesse olukorda ääremaad, kus taristu selliseid teenuseid ei toeta.

Tasakaalustatud regionaalse arengu huvides tuleb jätkata uue põlvkonna lairibavõrgu väljaehitamist. Erasektori investeringud on suunatud suurematesse asulatesse, aga eraturu teenusepakkujatel puudub äriiline motivatsioon välja ehitada uue põlvkonna võrk hõredamalt asustatud piirkondades, st eksisteerib turutõrge.

Euroopa digitaalarengu tegevuskava on seadnud ELi eesmärgiks aastaks 2020 tagada kõikidele Euroopa elanikele juurdepääs internetiühendusele kiirusega 30 Mbit/s ja saavutada olukord, kus

pooled Euroopa kodumajapidamistest kasutavad internetiühendust kiirusega 100 Mbit/s. Täna suudetakse Eestis vähemalt osaliselt tagada hõreasustusega piirkonnas internetiühendus kiirusega Eestis 5 Mbit/s, kuid EL 2020 eesmärkide (30 Mbit/s ja 100 Mbit/s) saavutamine ilma baasvõrgu väljaehitamiseta ei ole reaalne.

Otsese tulemusena on välja ehitatud uue põlvkonna lairiba baasvõrk turutõrkepiirkondades, mis muudab majanduslikult mõistlikuks ühenduste ehitamise sideettevõtjatele. Lõpptulemusena on kõikidel Eesti leibkondadel ja asutustel juurdepääs uue põlvkonna lairibavõrgule, mis on eeldus teiste majandus- ja elualade potentsiaali rakendamiseks - tootlikkuse kasv avalikus ja erasektoris, IKT võimaluste rakendamine e-õppes, tervishoius, ettevõtluses, põllumajanduses ja paindlikumad töötingimused (sh kaugtöö ja osaaajaga töö).

Tabel 75. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtu hik	Piirkonnakate gooria	Algväär tus	Baasaa sta	Sihtväär tus (2023)	Andmeall ikas	Aruandl use sagedus
	100 Mbp/s või suurema kiirusega ühenduste osakaal interneti püsiühenduste koguarvust	%	Vähem arenenud	3,6	2012	60	Digital Agenda scoreboard	Kord 2 aasta jooksul

2.11.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.11.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringuprioriteedi raames toetatakse uue põlvkonna lairiba baasvõrgu rajamist ja uuendamist turutõrkepiirkondades, kuhu elektroonilise side ettevõtjatel üksi ei ole äritingimustes mõistlik investeerida. Nn viimase miili investeeringuid on eesmärgipärasuse korral võimalik toetada, kui need on abikõlblikud, ESI fondidest ainult Maaelu arengukava meetmete raames, sh tegevusgrupi koostatud strateegias prioriteetsena sisaldumise korral 'LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale/European Union initiative for rural development) lähenemise raames. Vahehindamisel vaadatakse mh üle, kuidas viimase miili turutõrke lahendamine on edenenud.

Peamiseks sihtrühmiks on kiire lairibateenuse potentsiaalne lõppkasutaja, sh elanik, ettevõtte või avaliku sektori asutus, millel puudub juurdepääs uue põlvkonna lairibavõrgule või mis asub puuduliku lairibaühendusega paikkonnas ja ise ei osuta üldkasutatavat elektroonilise side teenust.

2.11.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Eelistatakse projekte, mis panustavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidesse majanduskeskkonna valdkonnas ning aitavad parimal moel ellu viia valitsuse poliitika põhisuunda „Transpordi, IKT ja teiste riigi poolt pakutavate ettevõtlust toetava taristu ja institutsioonide viimine rahvusvahelisele tasemele“.

Projektide valik toimub investeeringutaotluste hindamise protsessi kaudu ning eelistatud on suurema sihtgrupiga projektid. Hindamiskriteeriumid arvestavad hetkeolukorda, projekti olulisust ja sidusust rakenduskava ja prioriteetse suuna eesmärkidega, sotsiaal-majanduslikku mõju ja kasulikkust. Olulisteks kriteeriumiteks on tingimused, et investeerida võib ainult uue põlvkonna sidevõrkudesse (*Next Generation Networks* - NGN) ja piirkondadesse, kus esineb turutõrge ning investeerimis põhimõtete väljatöötamisel juhendatakse Euroopa Komisjoni riigiabi lairibasuunistest.

2.11.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.11.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.11.3.5. Väljundnäitajad investeeringuprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 76. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Ehitatud uue põlvkonna lairibavõrgu pikkus	km	ERF	Vähemarenenud	-	-	3900	Rakendusüksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeeringuprioriteet 2: e-riigi, e-õppe, e-kaasatuse, e-kultuuri ja e-tervishoiu alaste IKT rakenduste tugevdamine.

2.11.4. Investeeringuprioriteetidele vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.11.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Teenuste baastaristu toetab e-teenuste kasutuselevõttu Eestis ja piiriüleselt

Riigi IKT-poliitika saab ettevõtete konkurentsivõimet ja riigi arengut toetada üldise toimimiskeskonna kaudu. Selle eelduseks teadmispõhises ühiskonnas toimetamisel on lisaks uue põlvkonna lairibavõrgule kiire ja turvaline ligipääs infole ja andmetele vastava

teenustetaristu¹⁰² loomise kaudu. Hästi toimiv teenustetaristu võimaldab nii ettevõtetal kui ka avalikul sektoril kiiremini ja isikustatumaid teenuseid luua ning tõsta juhtimisotsuste kvaliteeti. Kuigi riigi teenustetaristut (X-tee, eID, teabevärvad jne) on järjepidevalt arendatud, tuleb seda tehnoloogia kiire arengu valguses jätkuvalt ajakohastada. Seejuures on vaja hinnata nii tänaste olulisemate tehnoloogiarendide (pilvetehnoloogia, sotsiaalne meedia, mobiilsus ja infohulkade kasv) kui ka tulevikus potentsiaalselt olulist mõju avaldavate uuenduste (asjade internet, täiustatud analüütika, linkandmed, täiendatud reaalsus jne) mõju ja võimalusi riigi infosüsteemi arengule (vt ka Partnerlusleppe arenguvajaduste peatükki punktis 1.1.2.1). ELi liikmesriigina on tähtis tagada, et nii ettevõtjad kui ka kodanikud saaksid teenuseid elektroonselt kasutada, nt digitaalallkirjaga lepinguid allkirjastada või oma terviselugu jagada, riikideüleselt, mille eelduseks on baastaristu piiriülene koosvõime. Selleks, et internet võiks jätkuvalt olla innovatsiooni allikas, tuleb tagada selle toimimine avatud süsteemina.

Oodatava tulemusena on infosüsteemid muudetud koosvõimeliseks (nt sotsiaalvaldkonna infosüsteemid) ning andmed on korrastatud, võimaldamaks uute lingitud teenuste loomist, sh on loodud eeldused piiriüleseks turvaliseks andmevahetuseks teiste (ELi) riikidega. E-ID võimalusi ning teisi teenustetaristu komponente kasutatakse laialdaselt, loodud on eeldused uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks ning e-teenuste arendamiseks eri osapoolte ja sektorite koostöös, IKT-teenuste taristu arendajatel, tellijatel, kasutajatel on teadlikkus ja teadmus loodud lahenduste ja tulevikuvajaduste kohta.

Infosüsteemid on turvalised, suureneb küberturvalisus, e-riigi töökindlus ning võimekus rünnete tõrjumiseks. Ühtlasi on avaliku sektori andmed maksimaalselt muudetud nii ettevõtete ja kodanike jaoks kui ka astutuste vahel masintöödeldaval kujul kättesaadavaks, et luua eeldused peamiselt avalike teenuste arendamiseks.

Tabel 77. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

ID	Näitaja	Mõõtu hik	Piirko nnaka tegoor ia	Algvää rtus	Baasaas ta	Sihtvä ärtus (2023)	Andmeallika s	Aruandl use sagedus
	Turvalise elektroonse identiteedi (ID-kaart, mobiil-ID jne) kasutajad	isik	Vähem arenen ud	428 649	2011	800 000	Sertifitseerim iskeskus	Kord 2 aasta jooksul
	X-tee vahendusel Eesti ametiasutuste poolt pakutavad e-teenused	tk		2000	2013	2800	Riigi Infosüsteemi Amet	Kord aastas

¹⁰² Service infrastructure means networked services to be delivered electronically, providing interoperable services of common interest for citizens, businesses and/or governments, and which are composed of core service platforms and generic services. Core service platforms means central hubs of digital service infrastructures aiming to ensure connectivity, access and interoperability, and which are open to administrations and may be open to other entities. Generic services means *gateway* services linking one or more infrastructure(s) to core service platform(s).

2.11.5. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.11.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetset sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringiprioriteedi raames arendatakse teenuste baastaristut¹⁰³ (s.t viiakse ellu IKT vastavaid arendusprojekte), mis on aluseks teenuste arendamisele..

Teenustetaristut arendatakse nii, et see vastaks tehnoloogia arengule ning toimiks turvaliselt ja koosvõimelisena. Analüüsitakse ja piloteeritakse pidevalt innovaatiliste tehnoloogiate kasutuselevõttu (sealhulgas, kus võimalik, julgustatakse kasutusele võtma pilvandmetöötluse lahenduse). Viiakse ellu tegevusi, mis toetavad asutuste ja sektorite vahelist koosvõimet.

Lisaks viiakse ellu tegevusi, mis toetavad teenuste baastaristu rahvusvahelist koosvõimet. Seejuures võetakse arvesse piiriüleseid e-valitsuse teenuseid (nt andmevahetusteenused ja digitaalne allkirjastamine), mida piloteeritakse EL-i ja liikmesriikide poolt, sealhulgas eriti digitaalsete teenuste taristut, mida arendatakse Euroopa Ühendamise Rahastu raames.

Samuti edendatakse andmete ja tehnoloogiate taaskasutatavust ja andmeanalüüsi võimekust.

Edendatakse igakülgset teenustetaristu ja andmete kasutuselevõttu ning tõstetakse teadlikkust ja oskuseid.

Konkurentsivõime tugevdamiseks, sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamiseks kaalutakse Euroopa digitaalarengu tegevuskava tööriistakasti¹⁰⁴ kasutamist praktilise abivahendina.

Toetuse saajateks võivad olla riigi infosüsteemide arendamisega seotud avaliku sektori asutused ja sihtasutused.

Peamiseks sihtgrupiks on e-teenuste lõppkasutajad, sh elanikud, ettevõtted, avaliku sektori asutused, või e-teenuste looja ja rakendaja, sh ettevõtted või avaliku sektori asutused.

2.11.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringiprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Projektide valikul eelistatakse tegevusi ja investeeringuid hindamise protsessi lähtuvalt nende vajalikkusest ning omavahelisest võrdlusest, võimaldades nii valida kõige suurema mõju ja

¹⁰³ Teenustaristu on elektrooniliselt osutatavate teenuste võrgustik, mis tagab avalikes huvides koosvõimeliste teenuste osutamise kodanikele, ettevõtetele ja/või riigile. Teenustaristu koosneb tuumteenusplatvormist ja lüüsteenustest. Tuumteenusplatvorm on keskne ühenduvust, juurdepääsu ja koosvõimet tagav digitaalteenuste taristu, mis on avatud kasutamiseks haldusasutustele ja võib olla avatud teistele isikutele. Lüüsteenused on üht või mitut taristut tuumteenusplatvormiga seostavad teenused.

¹⁰⁴ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/dae-toolbox>

kasutatavusega projektid. Hindamiskriteeriumid arvestavad hetkeolukorda, projekti olulisust ja sidusust rakenduskava ja prioriteetse suuna eesmärkidega, sotsiaal-majanduslikku mõju ja kasulikkust.

2.11.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.11.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.11.5.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 78. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Uuenduslikud arendusprojektid	Arendus projekt	ERF	Vähem arenenud	-	-	120 edukalt lõpetatud projekti	Rakendusüksus	Kord aastas
	Teenuste baastaristul põhinevate uute piiriüleste avalike teenuste arv	Teenus	ERF	Vähem arenenud	-	-	7	Rakendusüksus	Kord aastas

2.11.6. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Puuduvad.

2.11.7. Tulemusraamistik

Tabel 79. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	ID	Näitaja või rakendamisetapp	Vajaduse korral mõõtühik	Fond	Piirkonnakategooria	Vaheeesmärk 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmeallikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		

Finants näitaja			Euro	ERF	Vähem arenenud	57 402 996	-	-	93 147 377	Sertifitseerimisaustus	Lõpp eesmärgi kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Väljund näitaja		Ehitatud uue põlvkonna lairibavõrgu pikkus	Km	ERF	Vähem arenenud	2000	-	-	3 900	Rakendusüks	

2.11.8. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 80. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ERF: vähem arenenud piirkonnad					
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
045	40 361 506	01	79 175 270	04	40 270 865	07	79 175 270
079	38 813 764			07	38 904 405		

2.11.9. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.12. Haldusvõimekus

2.12.1. Selgitus kehtestatud prioriteetse suuna kohta, mis hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat või rohkem kui ühte temaatilisse eesmärki või rohkem kui ühte fondi

Prioriteetne suund koosneb temaatilise eesmärgi nr 11 „institutsionaalse suutlikkuse parandamine ja avaliku halduse tõhustamine“ ühest ESF-i ja ühest ERF-i

investeeringuprioriteedist. Eesti planeerimisprotsessis tuvastatud arenguvajadused¹⁰⁵ kattuvad OECD poolt koostatud riigivalitsemist käsitleva raporti¹⁰⁶ järeldustega. Peamised puudujäägid on seotud: 1) valitsemise killustatusega; 2) riigieelarve ning strateegiate lünkliku ja tagasihoidliku seostatusega, mis põhjustab kontrolli nõrgenemist kulude üle ning kaugenemist tegevuste mõjususe ja tõhususe saavutamisest; 3) madala poliitika kujundamise võimekusega; 4) avalike teenuste ja e-riigi vähese koordineerimisega, kuna Eestis hetkel puuduvad avalike teenuste ühtsed alused ning nende arendamise terviklik poliitika; 5) kohaliku omavalitsuse tasandi ebaühtlase võimekusega poliitika rakendamise ja avalikke teenuseid osutada; 6) avaliku teenistuse arendamisega, kuna avalike teenistujate asjatundlikkus, sh juhtimisvõimekus on kõige eelneva korrastamise üheks oluliseks tugielemendiks.

Arenguvajaduste ületamise muudavad keerulisemaks paljude riikidega sarnased väljakutsed. Vananev ja vähenev rahvastik ning selle mõju majandusele ja tööturule tähendab riigivalitsemisele vajadust struktuurseteks muutusteks ning kasvavat survet ressurssidele. Riigivalitsemise ees seisvad probleemid on valdkondi läbivad ning nõuavad paljude osapoolte koostööd ja vastutuse paindlikku jagamist. Kasvama peab võimekus **pikaajaliste ja valdkonnaüleste probleemidega** toime tulla. Samal ajal tuleb tulemused saavutada tõhusama ja fookuseerituma riigiaparaadiga. Paranema peab **poliitika kujundamise kvaliteet**, mis tähendab võimet õigeaegselt probleeme märgata ja piiritleda, selgeid eesmärgi ja eelistusi seada, oskust pakkuda välja toimivaid lahendusi, jaotada ülesandeid ja vastutust, tagada prioriteetidest lähtuv rahastus. Samal ajal on tähtis **poliitika tõhus elluviimine**, ehk tuleb tagada kokkulepitud ülesannete täitmine, tulemuste saavutamine mõistliku ressursikuluga ning vajadusel ka plaanide muutmine.

Seejuures peab Eesti tõhusalt ära kasutama oma piiratud inim- ja finantsressurssi, suurendama riigivalitsemise paindlikkust ja osapoolte vahelist koostööd ning parendama avalike teenuste pakkumist, edendades samaaegselt ka innovatsioonisuutlikkust üldise majanduskasvu huvides.

Mitme fondi kombineerimine ühte prioriteetsesse suunda aitab riigivalitsemise tõhustamiseks tehtavaid investeeringuid paremini koordineerida ning viia tulemuslikumalt ellu seatud eesmärgid. Avalike teenuste suurema tõhususe, kodanikukesksuse ja kättesaadavuse parendamiseks on vajalik põhimõtete korrastamise ja standardiseerimise kõrval investeerida ka infotehnoloogiasse.

Prioriteetse suuna investeeringuprioriteet 1: investeeringud institutsionaalsesse suutlikkusse ning riigi, piirkonna ja kohaliku tasandi avaliku halduse ja avalike teenuste tõhususse, pidades silmas reforme, paremat õiguslikku reguleerimist ja head haldustava.

¹⁰⁵ Eesti järgneva kümne aasta arenguvajadused,

http://www.struktuurifondid.ee/public/arenguvajadused_final1.pdf.

¹⁰⁶ *Public Governance Reviews. Estonia. Towards a Single Government Approach. Assessment and Recommendations* " (OECD, 2011),

http://www.valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantslei/uldinfo/dokumendiregister/Uuringud/OECD_Public%20Governance%20Review_Estonia_full%20report.pdf.

2.12.2. Investeeringiprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.12.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Valitsemissektoris¹⁰⁷ on suurenenud ameti- ja erialane pädevus ning juhtimisvõimekus

Toimiv inimressursside juhtimine aitab tõsta avalike teenuste osutamise võimekust. OECD toob välja, et personalipoliitikaga tegelemine on otsustava tähtsusega ning mõjutab riigi konkurentsivõimet¹⁰⁸. Personalipoliitika, sh arendus- ja koolitustegevus, on killustunud ja asutusekeskne. Valitsemisalad ei tegele süsteemselt personali arendamisega ning KOV-ide arendamine ja koolitamine on juhuslik. Seetõttu pakutakse avalikule sektorile süsteemselt keskeid arendus- ja koolitustegevusi keskendudes haldussuutlikkust ja efektiivsust parandavate oskuste kasvatamisele. Keskne süsteem võimaldab tuvastada ühised vajadused ja tervikpilti omades viia läbi valitsemisalade ülesed arendusprogrammid, ühtlustades inimeste oskuseid, kuid pidades sealjuures silmas sihtgruppide erinevaid vajadusi.

Valitsussektori institutsionaalne suutlikkus sõltub administratsiooni rollide, funktsioonide ja juhtimissüsteemide korraldusest. Valitsussektori haldus- ja valitsemiskorraldust analüüsitakse koos organisatsioonide, struktuuride ja nendes toimuvate protsessidega. Toetatakse reformide läbiviimist, sh asutuste või kohalike omavalitsuste ühendamist, töö ümberkorraldamist, protsesside optimeerimist, erinevate juhtimissüsteemide arendamist, mis parandavad sisemisi tööprotsesse, koostöövõimekust ning avalike teenuste pakkumist.

Tegevuste tulemusena tõuseb valitsussektori haldussuutlikkus, sh paraneb keskastme- ja tippjuhtide kompetentsus ning kasvab organisatsioonide juhtimise kvaliteet ningtagatakse tippjuhtide järelkasv koos juhtimise jätkusuutlikkusega. Institutsioonide vaates on oodatav asutuste juhtimissuutlikkuse, koostöö ja teenuste pakkumise korraldus tõhustumine ning ühtlasem halduskorraldus.

Tabel 81. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Piirkonn akategoo ria	Näit aja puh ul kas utat av mõõ tühi k	Üldine väljun dnäitaj a, mille alusel eesmä rke püstita takse	Algv äärt us	Alg- ja siht väär tuse mõõ tühi k	Baas aasta	Sihtvää rtus (2023)			Andm eallik as	Arua ndlu se sage dus
								M	N	K		

¹⁰⁷ Valitsussektor koosneb eelkõige keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste üksustest, nende poolt loodud asutustest ning nende poolt kontrollitavatest sotsiaalkindlustusfondidest. Lisaks sisaldab mõiste mittetulundusühinguid, mis aitavad keskvalitsusel ning kohalikel omavalitsustel täita neile pandud funktsioone.

¹⁰⁸ OECD 2011. *Public Servants as Partners for Growth: Toward a Stronger, Leaner and More Equitable Workforce*. OECD Publishing. Vt http://www.oecd-ilibrary.org/governance/public-servants-as-partners-for-growth_9789264166707-en.

	Avalikust sektorist, v.a kohalikud omavalitsused, ja mittetulundus sektorist koolituse läbinute osakaal, kelle asjatundlikkus on suurenenud	Vähem arenenud	Osal eja		88	%	2014	-	-	91	Seire	Kord aasta s
	Kohalikest omavalitsustest ja mittetulundus sektorist koolituse läbinute osakaal, kelle asjatundlikkus on suurenenud	Vähem arenenud	Osal eja		88	%	2014	-	-	91	Seire	Kord aasta s
	Rakendatud uued protsessid	Vähem arenenud	Proj ekt		70	%	2014	-	-	75	Seire	Kord aasta s
	Keskvalitsuse organisatsioonides täielikult rakendatud juhtimissüsteemide või asutustevaheliste korrastatud protsesside arv	Vähem arenenud	Arv		23	Arv	2014	-	-	74	Seire	Kord aasta s

2.12.2.2. ELi vahendite kasutamise eesmärk 2: Parema poliitikakujundamise protsess juurutades mehhanisme ja tööriistu, mis aitavad kaasa terviklikumale, kaasavamale ja teadmispõhisemale poliitikakujundamisele

Eestis on välja kujunenud haldussüsteem, milles probleeme lahendatakse vastutusalade põhiselt. Kesksete koordinatsioonimehhanismide vähesus ning olemasolevate puudulikkus muudab riigivalitsemise killustatuks, mis omakorda takistab mitut valdkonda hõlmavate poliitikate kujundamist ja elluviimist. Eesti riigieelarve ja riiklikud strateegilised dokumendid ei ole omavahel kooskõlas ning seostatud. Strateegiadokumente on liialt palju, strateegiate rakendusplaanid ei ole tihti realistlikud (strateegiatel puudub otsene seos riigieelarvega) ning dokumendid ei ole paindlikud muudatustele keskkonnas. Sellest tulenevalt ei oma strateegiad piisavat mõju valdkondade suunamisel. OECD hinnangul kasutatakse teadmispõhist poliitikakujundamist Eestis vähe, seejuures ei analüüsita otsuste ettevalmistamisel piisavalt nende mõju. Samuti on arenguruumi poliitikakujundamise protsesside läbipaistvuse suurendamisel ning kodanikuühenduste ja huvigruppide kaasamisel. Liialt palju õigusakte on

pidevas muutumises, mis viitab probleemidele nende kvaliteedis ning põhjustab täiendavat halduskoormust kõikidele sektoritele.

Toetuse andmise tulemusena paraneb valitsemisalade- ja tasandite vaheline koostöö haldusalade üleste probleemide lahendamisel ning pikaajalistele väljakutsetele pakutakse koostöös jätkusuutlikke lahendusi. Strateegiline- ja finantsjuhtimine on omavahel seotud. Suurenenud on ministeeriumite võimekus poliitikakujundamisse partnereid kaasata ning partnerite võimekus poliitikakujundamisel kaasa rääkida. Mõjude hindamine on saanud poliitikakujundamise loomulikuks osaks ning mõjude hindamise tulemusi kasutatakse oluliste otsuste langetamisel. Õigusloome on kvaliteetsem ja arukam ning toetab tõhusat, paindlikku ja kaasavat riigivalitsemist.

Tabel 82. Üldised tulemusnäitajad, mille jaoks on määratletud konkreetsele ELi vahendite kasutamise eesmärgile vastav sihtväärtus ja rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Piirkonnakategooria	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Üldine väljundnäitaja, mille alusel eesmärged püstitatakse	Algväärtus	Alg- ja sihtväärtuse mõõtühik	Basaasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Arundluse sagedus
								M	N	T		
	Algatuste arv, mis on ESF toetuse tulemusel käima lükatud parandamaks koostööd, kaasamist ja paremat teabekasutust poliitika kujundamisel	Vähemenenud		Ei kohaldu	78,6	%	2015	-	-	89	Seire	Kord aastas

2.12.3. Investeeringuprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.12.3.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetsed sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Investeeringuprioriteedi raames toetatakse inimeste ja organisatsioonide ning poliitikakujundamise protsessi arendamisega seotud tegevusi. Abikõlbliku sihtpiirkonnana

käsitletakse kogu Eesti territooriumi. Meetmest rahastatud taotlejaid koheldakse võrdselt ning ükski asukoht teise suhtes eelisseisundit ei anna.

Inimeste arendamisel keskendutakse arendus- ja koolitusprogrammide (sh võrdsed võimalused ja diskrimineerimise vältimine) koostamisele ja läbiviimisele; personali(juhtimise)alaste uuringute ja analüüside läbiviimisele (mis toetavad arendusprotsesse ning annavad sisendit otsustajatele) ning metoodikate ja tööriistade arendamisele; kohalike omavalitsuste juhtide ja ametnike arendusalaste oskuste parandamisele; kohalikul ja regionaalsel tasandil avalikke teenuseid pakkuvate ühenduste koolitustegevusele, mis oleks otseselt toetava funktsiooniga avalike teenuste arendamisele. Sihtgrupina käsitletakse avaliku teenistuse ametnikke ja töötajaid (sh kohalikud omavalitsused), keskvalitsuse hallatavate asutuste töötajaid ning sõltuvalt tegevuste iseloomust sihtasutusi, avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid, mittetulundusühenduste töötajaid. Terviklikuma riigivalitsemise eesmärgi nimel on vajalik luua tugev põhi kodanikuühendustele, et nad oleksid võimelised poliitikakujundamises kaasa rääkima ning toetaks seeläbi ka poliitikakujundamise võimekuse tõstmise eesmärgi saavutamist.

Inimeste arendamisel tegeletakse eraldi avaliku teenistuse tippjuhtidega, sh keskendutakse jätkusuutliku tippjuhtide järelkasvu tagamisele. Eesmärgi saavutamiseks töötatakse välja ja viiakse läbi erinevat laadi arendusprogramme ning toetatakse värbamist, valikut ja hindamist. Sihtgrupina käsitletakse olemasolevaid tippjuhte, tippjuhtide järelkasvuprogrammidesse vastuvõetud isikuid ning tippjuhi kandidaatide arvestuses olevaid isikuid.

Institutsionaalses vaates tegeletakse suutlikkuse suurendamisega, riigi tasandi struktuuride korrastamise ja koostööprojektidega. Arendustegevusi toetatakse vajalike analüüside ja mudelite loomisega ning metoodiliste materjalide koostamisega. Organisatsioonide vaates arendatakse juhtimise kvaliteeti ja erinevaid juhtimissüsteeme ning korrastatakse asutuste struktuure ja protsesse. Riigi institutsionaalse võimekuse vaates arendatakse halduskorraldust. Sihtrühmana käsitletakse riigi ametiasutusi, hallatavaid asutusi, põhiseaduslikke institutsioone, riigi osalusega mittetulundusühingud, avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid, sihtasutusi ning omavalitsusliite.

Regionaalsel tasandil toetatakse maavalitsuste, maakondlike arenduskeskuste, omavalitsusliitude ja kohalike omavalitsuste arendustöötajate arendusalaseid koolitusi ja nõustamist, samuti piirkonna elanikke esindavate ja teenuseid pakkuvate vabaühenduste koolitusi ja nõustamist. Toetatakse arendusprojektide ja analüüside läbiviimist, mis on suunatud piirkondliku arendusvõimekuse suurendamisele ning avalike teenuste paremale pakkumisele. Kavandatavad tegevused peavad olema kooskõlas maakonna arengukavas toodud eelduste ja kitsaskohtadega. Selleks et soodustada kohalike omavalitsuste koostööd nii omavahel kui ka teiste sektorite ja organisatsioonidega, lähtutakse koolituste teemade valikul erinevate sihtgruppide ühistest vajadustest ning korraldatakse koolitused võimalusel erinevatele sihtgruppidele ühiselt. Uuringute ja arendusprojektide puhul eelistatakse koostööprojekte.

Poliitikakujundamise terviklikumaks, kaasavamaks ja teadmistepõhisemaks muutmiseks kavandatakse järgmisi sekkumisi:

- rakke- ja ekspertrühmade töö käivitamine mitme ministeeriumi, valitsemistasandi ja/või sektori koostööd nõudvate strateegiliste proovikivide lahendamisel eesmärgiga leida koostöös tõhusaimad lahendused riigi kui terviku jaoks ning rakke- ja ekspertrühmade töö toetamine analüüside ja koolitus- ja arendustegevustega;
- strateegilise juhtimise arendamine, mis võimaldab siduda strateegilise- ja finantsjuhtimise, ühtlustada planeerimis- ja aruandlusmetoodikad ning paremini protsesse keskselt koordineerida;
- poliitikakujundajate kaasamisvõimekuse toetamine arendades näiteks metoodikaid, koostöömudeleid ja protseduure. Lisaks ametnikele ja töötajatele riigi ja kohaliku

omavalitsuse tasandil on oluline arendada sotsiaalpartnerite võimekust, eelkõige tööturu osapoolte katusorganisatsioonide suutlikkust;

- mõjuanalüüside ja poliitikauuringute läbiviimine, mis aitavad ette valmistada teadmispõhisemaid otsuseid ning tagada, et otsustuste ja eelnõude ettevalmistamisel on tagatud eri rühmadele võrdsed võimalused protsessis kaasa rääkida;
- õigusloome arendamine, mis hõlmab õigusaktide kodifitseerimist, õiguslike analüüside läbiviimist ning õigusloomejuristide koolitamist, mille abil on võimalik riigi õigusruumi vajalikus mahus kodifitseerida ning kindlustada seeläbi väiksem halduskoormus, sujuvamad haldusprotsessid ning ühetaolisem ja selgem õigusloome.

Sekkumiste sihtgruppideks on valitsus ning ministeeriumite ja ametiasutuste ametnikud ja töötajad, vabaühendused, horisontaalsetesse võrgustikesse kuuluvad spetsialistid (nt õigusloomejuristid, arendus- ja finantsjuhid jt) ning analüüside tegijad, kohalikud omavalitsused, maavalitsused, maakondlikud arenduskeskused.

Kavandatud sekkumiste tulemusena saavad otsest kasu kõik avaliku sektori osapooled, riigiteenistujatega kokkupuutuvad isikud ning kaudselt kogu kodanikkond ja teised organisatsioonid, kuna asjatundlikumad ametiasutused ja riigiga seotud organisatsioonid loovad laiapõhjalist kasu ning avalike teenuste kvaliteedist ning poliitikate tulemuslikkusest sõltub suurel määral ühiskonna toimimine.

Tegevusi viiakse allu vastavalt OECD riigivalitsemise raporti tegevuskavale, mis seab strateegilised alused haldusvõimekuse suuna meetmetele. Tegevuskava sisaldab siseriiklikku tervikvaadet haldusvõimekuse tegevustest ning hõlmab lisaks ELi vahenditele riigieelarvest rahastatavaid tegevusi, näiteks tugiteenuste tsentraliseerimist ja ühtsele finantsarvestusele üleminekut. Haldusvõimekuse suuna eesmärgid ja sekkumised on omavahel tihedalt seotud, mistõttu on oluline nende koordineeritud planeerimine ja rakendamine. OECD tegevuskava strateegiline vaade on oluliseks juhtimisinstrumendiks, mis tagab meetmete omavahelise seostatuse.

2.12.3.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

Investeeringuprioriteedi spetsiifilised juhtpõhimõtted

Puuduvad.

2.12.3.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.12.3.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.12.3.5. Väljundnäitajad investeeringuprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 83. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõt ühik	Fond	Piirkonna- kategooria	Sihtväärt us (2023)	Andmea llikas	Aruan dluse
--------	---------	--------------	------	--------------------------	------------------------	------------------	----------------

					M	N	K		sagedus
	Avaliku sektori, v.a kohalikud omavalitsused, ja vabaühenduste osalejate arv ESF toetatud koolitustel, eesmärgiga suurendada nende asjatundlikkust	Osalus	ESF	Vähem-arenenud	-	-	17484	Rakendusüksus	Kord aastas
	Kohalike omavalitsuste ja vabaühenduste osalejate arv ESF toetatud koolitustel, eesmärgiga suurendada nende asjatundlikkust	Osalus	ESF	Vähem-arenenud	-	-	9752	Rakendusüksus	Kord aastas
	Keskvalitsuse organisatsioonide juhtimissüsteemide parandamiseks või asutustevaheliste protsesside korrastamiseks toetust saanud projektide arv	Arv	ESF	Vähem arenenud	-	-	51	Rakendusüksus	Kord aastas
	Kohalikku ja regionaalset arendusvõimekust ning kohaliku/regionaalse administratsiooni ja kodanike vahel koostööd parandavate ESF toetatud projektide arv	Projekt	ESF	Vähem arenenud	-	-	68	Rakendusüksus	Kord aastas
	Tehtud analüüside arv	Analüüs	ESF	Vähem arenenud	-	-	45	Rakendusüksus	Kord aastas
	Kaasamisprojektide arv	Projekt	ESF	Vähem arenenud	-	-	9	Rakendusüksus	Kord aastas
	Tegevuspõhisele eelarvele üle läinud valitsemisalade või haldusalade arv	Valitsemisala või haldusala	ESF	Vähem arenenud	-	-	11	Rakendusüksus	Kord aastas
	Rakke- ja ekspertrühmade arv	Rakke- ja ekspertrühm	ESF	Vähem arenenud	-	-	15	Rakendusüksus	Kord aastas
	Kodifitseeritud seaduseelnõude arv, mis on esitatud Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks	Kodifitseeritud seaduseelnõu	ESF	Vähem arenenud	-	-	5	Rakendusüksus	Kord aastas

Prioriteetse suuna investeerimisprioriteet 2: ametiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilise suutlikkuse ning tõhusa avaliku halduse parandamine ERFi rakendamisega seotud haldusorganite institutsioonilise suutlikkuse ja tõhususe ning seonduvate avalike teenuste tugevdamise kaudu; ning toetamaks ESFi toetatavaid meetmeid institutsioonilise suutlikkuse ja avaliku halduse tõhustamiseks.

2.12.4. Investeeringiprioriteedile vastavad ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja eeldatavad tulemused

2.12.4.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk 1: Avalikke teenuseid pakutakse kättesaadavalt, ühtselt, kasutajakeskselt ja nutikalt

Eesti on ainulaadne elektroonse ID kasutuse, sealhulgas e-hääletuse praktika, poolest. Tänu elektroonsele autentimisele ja digitaalsete allkirjastamisele on asjaajamine muudetud praktiliselt paberivabaks, muutes paljud toimingud kiiremaks. Riigi infosüsteemi baasinfrastruktuur (X-tee, eID jms) on läbi aastate olnud aluseks avalike teenuste arendamiseks kiirelt ja paindlikult valmivate IKT lahendustega. Tehnoloogia arengu tulemusena on vajalik ellu viia parendustöid olemasolevates süsteemides, et vältida tulevikus kasvavaid halduskulusid. Vaatamata headele e-teenustele, on jätkuvalt kohmakaid e-teenuseid ning kohati toimetatakse jätkuvalt „pabermaailmas“. See piirab nii teenuste kasutajate rahulolu tõusu ja teenuste kättesaadavust kui ka avaliku sektori tõhusust ja tulemuslikkust. Otstarbekas on püüda riigi ja KOV-ide osutatavaid e-teenuseid ühildada. Efektiivsuse ja kättesaadavuse parendamiseks on vajalik jätkata teenuste viimisega e-keskkonda, kuna asutused on vähendanud oma füüsiliste regionaalsete esinduste arvu. Seetõttu on oluline süsteemselt tegeleda teenuste kättesaadavuse ja kasutatavusega

Toetuse tulemusena soovitakse saavutada ühtne ja läbimõeldud avalike teenuste korraldus ning olukord, kus avalike teenuste osutamine ja riigi toimimine on tänu IKT nutikale kasutamisele tõhusam, terviklikum, jätkusuutlikum ja avatum. See tähendab teenuse osutamise protsesside põhjalikke analüüse, standardiseerimist ja ühtsete kvaliteedinõuete kokkuleppimist, mis hõlmab riigi ja kohaliku tasandi valitsemist. Kodanike ja ettevõtete jaoks toob see kaasa vähekoormavad, mugavad ja enam koosloomes sündinud teenused. Avalikule sektorile tähendab see muu hulgas suuremat (kulu)efektiivsust. IKT kasutamise laienedes on vajalik arvestada võimalike ohtudega ning tagada küberturvalisus.

Avaliku teenuse arendamisel IKT abil lähtutakse nt konkreetse teenuse arendamise ja kliendi vajaduse vaatest, teenustaristu investeeringuprioriteedi raames aga tegeletakse peamiselt nn riigi baasinfosüsteemi kesksete koosvõimeliste komponentide arendamisega.

Tabel 84. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad ELi vahendite kasutamise eesmärgi kaupa.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Piirkonnakategooria	Algväärtus	Baas aasta	Sihtväärtus (2023)	Andmeallikas	Aruandluse sagedus
	Rahulolu avalike teenuste kvaliteediga (16.-74-aastaste elanike hulgas)	%	Vähem arenenud	67	2012	85	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Kord 2 aasta jooksul
	Rahulolu avalike teenuste kvaliteediga (ettevõtjate hulgas)	%	Vähem arenenud	76	2012	90	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Kord 2 aasta jooksul
	Avalikest e-teenustest teadlike elanike osakaal	%	Vähem arenenud	29%	2012	90%	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Kord 2 aasta jooksul

2.12.5. Investeeringiprioriteedi raames toetatavad meetmed

2.12.5.1. Toetust saavate meetmete liigi kirjeldus ja näited ning nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse, sealhulgas vajaduse korral peamised sihtrühmad, konkreetset sihtterritooriumid ja toetusesaajate liigid

Avalike teenuste arendamisega tegeletakse terviklikult, kasutades seejuures maksimaalselt e-lahendusi. Eesmärgi saavutamiseks luuakse meetmed, millest rahastatakse teenuste arendamisega ja nende rakendamisega seotud tegevusi (koolitus, juhendamine, infomaterjalid jne). Plaanis on luua lahendused avalike teenuste arendamiseks koos nende toimimiseks vajalike asutuste siseste ja asutuste vaheliste süsteemidega (näiteks toetavate tegevuste tsentraliseerimine, vajalike infosüsteemide arendamine). Kogu Eesti territoorium on abikõlblikuks sihtrühmaks. Kohalikud omavalitsused võivad samuti taotleda, ning nende hallatavad asutused ning kohalike omavalitsuste liidud. Sekkumise tulemusel suureneb kohalike omavalitsuste pakutavate teenuste kättesaadavus ja kvaliteet kõikides regioonides.

Avalike teenuste ümberkorraldamisel IKT abil on eesmärgiks (sh automatiseerida ja integreerida), et pikemas perspektiivis oleks saavutatav majanduslik tõhusus ja suureneks asutustevaheline ja valitsustasandite vaheline koostöö teenuste osutamisel. Luuakse võimalused erinevate asutuste teenusprotsesside integreerimiseks ning teenuste osutamisel ühiste ressursside (sealhulgas IKT ja inimeste) kasutamiseks.

Vaadatakse üle otsustusprotsessid ja kehtestatakse ühtsed põhimõtted avalike teenuste kvaliteedile. Määratakse teenuse osutajate ja teenuse osutamise kanalite vastutajatele kohustused ja õigused ning määratakse omanikud.

ELi vahendite kasutamise eesmärgi raames kavandatakse järgmisi sekkumisi avalike teenuste arendamiseks:

- 1) analüüside, hindamiste, uuringute läbiviimine, koostöövõrgustike töö, koolitustegevuse läbiviimine ja inimeste teadlikkust loodud e-teenustest tõstvad tegevused;
- 2) olemasolevate ja uute infosüsteemide nutikas arendamine kliendi ja teenuse vaatest.

Sekkumised on omavahel seotud, kuna eelnev analüüs, süsteemi loomine, protsesside ümberkorraldamine, kasutajate koolitus ning inimeste teadlikkuse tõstmine loodud e-teenustest on ühtemoodi vajalikud eesmärgi saavutamiseks.

Eelistatakse suure kasutajate hulgaga valdkondi ning valdkondi, kus teenuste osutamine on täna enim killustunud ja esineb suur hulk dubleerivaid toiminguid ja seeläbi on otstarbetult suur halduskoormus, ning valdkondi, kus uued e-teenuste lahendused toetavad innovaatiliste lahenduste loomist (nt sotsiaalvaldkond ja tervishoid).

Toetuse saajateks on avalikke ülesandeid täitvad organisatsioonid, sh nii riigiasutused kui ka kohalikud omavalitsused ja nende hallatavad asutused.

Eesmärgi all kavandatud sekkumiste tulemusena saavad otsest kasu nii teenuse osutajad kui tarbijad. Teenuste ümberkujundamise üheks põhimõtteks on tagada kõikidele kasutajagruppidele parem ligipääs teenustele, sh neile kes ei soovi või ei oska e-teenuseid kasutada. Näiteks lahenduseks kättesaadavuse suurendamisel on teenuste edasivolitamine ja teenuste automatiseerimine.

Tegevuste elluviimise strateegiliseks aluseks on Infoühiskonna arengukava 2020. Käesolevad tegevused on otseselt seotud ka IKT teenuste taristu prioriteetse suunaga, mis loob eeldused avalike teenuste arendamiseks. Samuti on tegevuste elluviimisel oluline arvestada koostöö teiste avalikke teenuseid arendavate prioriteetsete suundadega (nt ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul; sotsiaalse kaasatuse suurendamine; tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine; väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine; jätkusuutlik transport).

2.12.5.2. Tegevuste valiku juhtpõhimõtted

Horisontaalsed juhtpõhimõtted on kajastatud rakenduskava punktis 2.1.3.2.

2.12.5.3. Rahastamisvahendite plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.12.5.4. Suurprojektide plaanitud kasutamine

Puuduvad.

2.12.5.5. Väljundnäitajad investeerimisprioriteetide kaupa ja kui asjakohane piirkonnakategooriate kaupa

Tabel 85. Üldised ja rakenduskavaga seonduvad väljundnäitajad.

ID	Näitaja	Mõõtuhi	Fond	Piirkonnakategooria	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Avalike teenuste parandamise eesmärgil läbi viidud projektide arv	Projekt	ERF	Vähemarenenud	-	-	321	Rakendusüksus	Kord aastas

2.12.6. Sotsiaalne innovatsioon, riikidevaheline koostöö ning panus temaatiliste eesmärkide 1–7 saavutamisse

Sotsiaalse innovatsiooni ja koostöö toetamiseks antud suunas tegevusi ei kavandata.

Haldusvõimekuse prioriteetse suuna eesmärgid ja tegevused toetavad kaudselt temaatiliste eesmärkide 1-7 elluviimist keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste võimekuse kasvatamise kaudu. Avalike teenistujate ameti- ja erialase võimekuse kasv, institutsionaalne suutlikkus, poliitikakujundamise võimekus ning avalike teenuste arendamise toetamine tulevad kasuks teiste valdkondade tõhusamale toimimisele. Kõige enam toetab haldusvõimekuse suund temaatilisi eesmärke number 1 ja 2. Toetatakse eelkõige tehnoloogilist arendustegevust ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale juurdepääsu võimaldamist ja kvaliteedi parandamist, mis viiakse ellu avalike e-teenuste rahastamisega. Lisaks olemasolevate avalike e-teenuste ümberkavandamisele kutsutakse ellu ka uusi avalikke teenuseid, kasutades võimaluse korral uusi

tehnoloogilisi lahendusi ning tänapäeva nõuetele vastavataid süsteeme. Avalike teenuste viimine e-keskkonda parandab teenuste kättesaadavust ning samuti laiendab tehnoloogiliste lahenduste kasutamist. Muude temaatiliste eesmärkidega, mis keskenduvad ettevõtlusele, heitmetele, kliimamuutustele, keskkonnakaitsele ning transpordile, on otsesed valdkonnapoliitilised seosed nõrgemad, kuid toetus väljendub peamiselt inimvara kvaliteedi, organisatsioonide suutlikkuse ja poliitikakujundamise kvaliteedi arendamises. Kvaliteetsemad avalikud teenistujad ning mõjusid analüüsiv teadmispõhine valdkonnapoliitika toetab erinevate valdkondade sisulist arengut.

2.12.7. Tulemusraamistik

Tabel 86. Prioriteetse suuna tulemusraamistik.

Näitaja liik	ID	Näitaja või rakendamise tapp	Vajaduse korral mõõdetühik	Fond	Piirkonnaka teooria	Vaheeesmärk 2018. aastaks	Lõppeesmärk (2023)			Andmealikas	Vajaduse korral selgitus näitaja asjakohasuse kohta
							M	N	K		
Finantsnäitaja			Euro	ERF		22 217 560	-	-	128 777 538	Sertifitseerimisaustus	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata kulusid
Finantsnäitaja			Euro	ESF		10 900 168	-	-	33 379 535	Sertifitseerimisaustus	Lõppeesmärk kajastab toetust kokku ja sisaldab sertifitseerimata

											kulusid
Väljundnäitaja		Avaliku sektori, v.a kohalikud omavalitsused, ja vabaühenduste osalejate arv ESF toetatud koolitustel, eesmärgiga suurendada nende asjatundlikkust	Osalus kord	ESF	Vähem arenenud	9 330	-	-	17 484	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Rakke- ja ekspertrühmade arv	Rakke- ja ekspertrühm	ESF	Vähem arenenud	7	-	-	15	Rakendusüksus	
Väljundnäitaja		Avalike teenuste parandamise eesmärgil läbi viidud projektide arv	Projekt	ERF	Vähem arenenud	80	-	-	321	Rakendusüksus	

2.12.8. Prioriteetse suuna sekkumiskategooriad

Tabel 87. Sekkumiskategooriad.

Fond ja piirkonnakategooria		ERF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
078	109 460 907	01	109 460 907	07	109 460 907	07	109 460 907		
Fond ja piirkonnakategooria		ESF: vähem arenenud piirkonnad							
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik		Tabel 10: Mõõde 4 – Territoriaalsed rakendamismehhanismid		Tabel 11: Mõõde 6 – ESFi teisene teema (ainult ESF)	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
119	27 972 604	01	28 372 604	07	28 372 604	07	28 372 604		
120	400 000								

2.12.9. Tehnilise abi plaanitud kasutamise kokkuvõte, sealhulgas vajaduse korral tegevused programmide haldamisse ja kontrollimisse kaasatud asutuste ja toetusesaajate haldussuutlikkuse suurendamiseks

Ei kohaldu.

2.13. Tehnilise abi prioriteetne suund (ERF)

2.13.1. Põhjused, miks prioriteetne suund hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat

Ei kohaldu.

2.13.2. ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja nende eeldatavad tulemused

2.13.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk: Perioodi 2014-2020 ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava on tõhusalt ellu viidud

Tehnilise abi vahendite kasutamise eesmärk on tulemuslikult rakendada 2014-2020 ÜKP fondide rakenduskava (OP), hoides selleks toimimas tõhusa rakendussüsteemi. OP eesmärke aitavad saavutada kompetentsed ametnikud ja oluline on tõsta avalikkuse teadlikkust struktuurivahenditest. Prioriteetne suund panustab kõikide teiste suundade eesmärkide saavutamisesse. Tehnilise abiga on loodud eeldus, et partnerlusleppes ning perioodi OPs seatud eesmärkide ning näitajate saavutamiseks on olemas piisavad vahendid ning ressurss. Eesmärkidele orienteeritust ning ressursside optimeerimist tagavad uuringud ja hindamised, mille põhjal saab teha vajalikke muudatusi.

Programmerioodi alguses viiakse struktuurivahendite kasutamist korraldavates asutustes läbi vastavushindamine, milles hinnatakse valmisolekut rakendamiseks, sh ressursside piisavust ja süsteemide toimivust.

Oluline on hoida personalivoolavus madal või soodustada administratsioonisest voolavust kogemuste vahetamiseks. Seetõttu on oluline efektiivne ja eesmärkidele suunatud inimressursi arendamise kava.

Eestis on inimressursi arendamine detsentraliseeritud ja iga struktuurivahendite kasutamist korraldav asutus omab inimressursi arendamise kava. Eraldi koostatakse koolitusplaan kogu struktuurivahendite administratsiooni töötajatele, mida uuendatakse vähemalt üks kord aastas.

OP hindamine ja tõhus teavitustegevus on eduka rakendamise võtmeteguriteks, et taotlejatel ja toetuse saajatel oleks suutlikkus projekte sisukalt ja heal tasemel ette valmistada ning tulemuslikult ellu viia. Seetõttu tagatakse administratsiooni poolt ka taotlejate ja toetuse saajate järjepidev koolitamine, nõustamine ja juhendamine. Taotlejate ja toetuse saajate koormuste vähendamiseks otsitakse senisest enam võimalusi lihtsustatud kulude alusel hüvitamisvõimaluste kasutamiseks ja võimaldatakse valimipõhist kuludokumentide kontrolli. Korraldusasutus ühtlustab koostöös teiste rakendajatega võimalusel administratsiooni siseselt rakendussüsteemile esitatavaid nõuded, et toetuse taotlejail ja saajail oleks lihtsam orienteeruda erinevate meetmetes sätestatud taotlemise ja rakendamise nõuetes.

Arendatakse ka infosüsteemi võimalusi, et lihtsustada dokumentide menetlust, vähendada toetuse taotlejate, saajate ja administratsiooni tehnilise töö osakaalu ning panustada seeläbi enam sisulisse tegevusse. Andmevahetus toetuse andmiseks viiakse elektrooniliseks taotleja, toetuse

saaja ja administratsiooni vahel (sh taotlemine, väljamaksed ja seire) ja seotakse omavahel erinevad infosüsteemid ja registrid. See tõstab oluliselt andmekvaliteeti ja -vahetuse kiirust ning vähendab administratsiooni ja toetuse saajate halduskoormust. See aitab kiirendada maksetaotluste menetlemist. Elektroonilisel taotlemisel kasutatakse võimalikult suurel määral ühekordse sisestamise põhimõtet. Lisaks võimaldab infosüsteem administratsioonil jälgida nii prioriteetse suuna, meetme kui projekti tasandil tulemuste saavutamist, kohustuste võtmise ja väljamaksete teostamise progressi, läbi viidud auditite, kontrollide, paikvaatluste mahtusid ja tulemusi, rikkumiste ja tagasinõuete summasid ning teostada vastavat aruandlust kulude sertifitseerimiseks ja seire raames.

Tehnilise abi tulemusena on administratsioonis töötavate inimeste arv optimaalne ja on tagatud töötajate professionaalse arengu toetamine koolitussüsteemi kaudu. Pidev teavitus ja struktuuritoetuste kommunikatsioonistrateegia panustab teadlikkusele struktuurivahenditega kaasnevast võimalusest.

Tabel 88. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

I D	Näitaja	Näitaja puhul kasutat av mõõtu hik	Algväärtus	Baasaa sta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Avalikkuse teadlikkus struktuurivahenditest	%	94	2014	-	-	85	Korraldusutus	Kord aastas
	Rakenduskava/Partnerluslepe rakendamisega seotud administratsiooni personalivoolavus	%	18,9	2013	-	-	15	Korraldusutus	Kord aastas
	Rikkumiste veamäär	%	0,63	2013			Alla 2	Korraldusutus	Kord aastas

2.13.3. Toetatavad meetmed ja nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse

2.13.3.1. Toetatavate meetmete kirjeldus ja nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse

Oluline on kavandada ELi struktuurivahenditest eraldi tehnilise abi vahendid, kuna struktuurivahenditest rahastatavate tegevuste elluviimine on Eesti riigile lisanduv tegevus. Tehnilise abi raames kavandatakse kaks eraldi prioriteetset suunda, mille vahendid jagunevad ERFi ja ÜFi vahendite vahel. Tehnilise abi vahenditest on kavas peamiselt hüvitada struktuurivahendite administratsiooni programmiperioodi ettevalmistamise (sh projektide ettevalmistamise) ja rakendamisega seotud kulud, sh struktuurivahendite administratsiooniga seotud töötasud. Tulenevalt põhimõttest, et ühtekuuluvuspoliitika rakendussüsteemi ülesehitus jääb suuresti sarnaseks perioodile 2007–2013 ja Eestile eraldatav vahendite maht on samuti võrreldav eelmise programmiperioodiga, võib pidada eelmise perioodi rakendamisega tegelevat inimressurssi piisavaks ka perioodil 2014–2020 (vt tabel 86).

Tehnilise abiga toetatakse kõikide teiste prioriteetsete suundade eesmärgipärast ning efektiivset elluviimist ning vajalik on tagada rakenduskava seireprotsessi toimimine ning tulemuslikkus, mida hinnatakse rakenduskavaga seotud uuringute ja hindamiste kaudu. Toetatakse

rakenduskava elluviimiseks vajalike süsteemide ettevalmistamist ning kohandamist vastavalt nõuetele. Vajalikud süsteemid luuakse võimalikult tõhusad ning kõikide osapoolte vajadusi arvestades.

Allpool on toodud loetelu peamistest tegevustest:

- struktuurivahendite kasutamiseks vajaliku raamistiku ettevalmistamine;
- projektide taotlemise, hindamise ning valiku ettevalmistamine ja korraldamine;
- personalijuhtimise- ja arendamisega seotud tegevused, sh struktuurivahendite administratsiooni kuuluvate töötajate (sh vajadusel partnerite ja toetuse saajate) koolitus ja arendamine;
- väljamaksete menetlemise ning kulude deklareerimisega seotud tegevused;
- struktuuritoetuse registri arendamine/haldamine ning e-lahenduste rakendamine;
- struktuurivahenditega seotud avalikustamise ning teavitamisega seotud tegevused, sh kodulehe arendus;
- toetavad tegevused, aitamaks taotlejatel ja toetuse saajatel projekte ette valmistada ja juhtida, sh nõustamise pakkumine, koolitamine ning vajalike juhendite ja infomaterjalide ettevalmistamine;
- rakenduskava elluviimist toetavad uuringud ja hindamised;
- rakenduskava seire teostamine;
- rakenduskava seirekomisjoni ja alakomisjonidega seotud tegevused;
- audititega seotud tegevused;
- juhtimisliini kontrollidega (sh paikvaatlusega) seotud tegevused;
- 2020+ perioodi ettevalmistamisega seotud tegevused;
- teised rakenduskava eduka elluviimise toetamiseks ning eelneva programmiperioodi elluviimiseks, lõpetamiseks ja järgneva perioodi ettevalmistamiseks vajalikud tegevused.

Tegevuste tõhusa ja tulemusliku elluviimise eesmärgil tuleb keskenduda täiendava ressursi kavandamisele olemasolevate inimeste haldusvõimekuse säilitamiseks ja tõstmiseks. Struktuuritoetuste administratsioonis on vajalik tagada piisav inimressurss ning tõsta asutuste suutlikkust kvalifitseeritud töötajate juurdevärbamisel. Oluline on ka olemasoleva personali professionaalse arengu toetamine pideva koolitamise ning töötajate oskuste arendamise kaudu. Inimressursi arendamiseks peab pidevalt üle vaatama koolitus- ja arendusvajadused ning vastavalt sellele kavandama arendustegevused.

Administratsiooni jaoks töötatakse iga-aastaselt korraldusasutuse poolt välja eraldiseisev koolitusplaan, pöörates tähelepanu vastset värvatud ametnike õppele ning juba kogenud spetsialistide pädevuse mitmekesistamisele. Administratsiooni koolitamise põhimõtted kohandatakse vastavalt tegelikele pikaajalistele vajadustele ning üldiste ja spetsiifiliste koolitusprogrammide elluviimisele tehnilise abi vahendite abil. Koolitamist koordineeritakse korraldusasutuse poolt rakenduskava üleselt, arvestades kogu administratsiooni kogemusi, eesmärgiga tõsta rakendamist toetavate asutuste pädevust töötajate valdkondliku oskusteabe parandamise ning kogemustega töötajate süsteemis hoidmise kaudu. Samuti jätkatakse administratsiooni poolt toetuse taotlejatele ja saajatele toe pakkumist koolituste, infopäevade ning juhendmaterjalide kaudu. Muu hulgas esmatasandi nõustamiseks kasutatakse ka regionaalseid nõustamiskeskusi, mis aitavad paremini ning sihetatult toetuse saajatele teenuseid pakkuda. Koolitussüsteemi kvaliteeti aitavad parandada koolitavate rahulolu- ja tagasisideküsitlused.

Tehnilise abi vahendeid on vajalikud struktuurivahendite rakendamisega seotud kohustuslike toimingute läbiviimiseks nagu seire ja hindamised, audid ning kontrollid. Tehnilise abi prioriteetsed suunda annavad struktuurivahendite elluviimisega seotud riigi ametiasutustele täiendavaid võimalusi tellida uuringuid ja hindamisi ning palgata ajutiselt täiendavalt eksperte.

Vahendeid suunatakse avalikustamise ning teavitamise meetmetesse, et tõsta avalikkuse ning taotlejate teadlikkust rakenduskavast ning selle raames toetatavatest tegevustest. Seetõttu on välja töötatud erinevaid infokanaleid kaasav struktuuritoetuste kommunikatsioonistrateegia perioodiks 2014-2020, mis on aluseks ka tehnilisest abist rahastatavatele kommunikatsioonitegevustele.

Lisaks sellele, et tuleb tagada struktuurivahendite administreerimisega tegelevate asutuste suutlikkus toetuse andmisel ja kasutamisel, on vajalik, et taotlejad ja toetuse saajad omaksid üha paremat ligipääsu toetuste taotlemist ja kasutamist puudutavale informatsioonile. Selleks on vajalik pidevalt uuendada ning arendada struktuurifondide kodulehte, mis on oluline keskne ning terviklik struktuurivahendite infokanal. Ametiasutustel peab olema piisavalt ressursse kvaliteetsete juhendmaterjalide väljatöötamiseks ning nõustamise pakkumiseks. Pidev nõustamine ja teavitus lihtsustab projektijuhtimist, tõstab taotluste, väljamaksetaotluste ning seirearuannete kvaliteeti, vähendades seeläbi administratsiooni töökoormust ning maandades tulemuste mittesaavutamise riski. Kõik mainitud tegevused toetavad omakorda struktuurivahenditest rahastatavate programmide tõhusat ja reeglipärast elluviimist. Oluline on toetada ka pettuste riskide hindamist ning luua asjakohane süsteemi, mis aitab ära hoida korruptsiooni.

Vajalik on jätkata struktuuritoetuse registri pidevat arendust, et kohandada infosüsteemi funktsionaalsusi uuel programmeerimisperioodil esilekerkivate vajadustega ning muuta registri kasutamine kasutajasõbralikumaks ning vähem töömahukaks eelkõige nii taotlejatele ja toetuse saajatele kui ka administratsioonile.

Toetuse saajate koormust aitab kindlasti vähendada võimalus kasutada struktuuritoetuse registrit projektide taotluste ja aruandluse esitamisel ning suhtlemisel rakendusüksustega, mis omakorda aitab tõsta ka andmekvaliteeti.

Kõik tehnilise abi kulutused ja kuludega seotud seireandmed on jagatud *pro-rata* ERF ja ÜF fondide vahel.

2.13.3.2. Tulemustele eeldatavasti kaasa aitavad väljundnäitajad

Tabel 89. Väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõtühik	Fond	Piirkonna - kategooria	Sihtväärtus (2023)			Andme- allikas	Aruandlus e sagedus
					M	N	K		
	Tehnilisest abist kaasrahastatud struktuurivahendite administratsiooni töötajate arv	töötaja	ERF	Vähem-arenenud	-	-	429	Korraldus- asutus	Kord aastas
	Rakendusasutustele ja rakendusüksustele suunatud koolitus- ja seminaripäevade arv	Tk	ERF	Vähem-arenenud	-	-	282	Korraldus- asutus	Kord aastas
	Auditeerivale asutusele	Tk	ERF	Vähem-arenenud	-	-	24	Korraldus- asutus	2 korda aastas

	suunatud koolituspäevad								
	Potentsiaalsetele taotlejatele, partneritele ja toetuse saajatele suunatud koolituspäevad	Tk	ERF	Vähem- arenenud	-	-	26	Korraldus- asutus	2 korda aastas
	Rakenduskava hindamiste arv	tk	ERF	Vähem- arenenud	-	-	18	Rahandusmi- nisteerium	Jooksvalt

2.13.4. Sekkumiskategooriad

Tabel 90. Sekkumiskategooriad.

Piirkonnakategooria: vähem arenenud piirkonnad					
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
121	54 482 465	01	68 657 347	07	68 657 347
122	7 087 441				
123	7 087 441				

2.14. Tehnilise abi prioriteetne suund (ÜF)

2.14.1. Põhjused, miks prioriteetne suund hõlmab rohkem kui ühte piirkonnakategooriat

Ei kohaldu.

2.14.2. ELi vahendite kasutamise eesmärgid ja nende eeldatavad tulemused

2.14.2.1. ELi vahendite kasutamise eesmärk: Perioodi 2014-2020 ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava on tõhusalt ellu viidud

Tehnilise abi vahendite kasutamise eesmärk on tulemuslikult rakendada 2014-2020 ÜKP fondide rakenduskava (OP), hoides selleks toimimas tõhusa rakendussüsteemi. OP eesmärke aitavad saavutada kompetentsed ametnikud ja oluline on tõsta avalikkuse teadlikkust struktuurivahenditest. Prioriteetne suund panustab kõikide teiste suundade eesmärkide saavutamisesse. Tehnilise abiga on loodud eeldus, et partnerlusleppes ning perioodi OPs seatud eesmärkide ning näitajate saavutamiseks on olemas piisavad vahendid ning ressurss. Eesmärkidele orienteeritust ning ressursside optimeerimist tagavad uuringud ja hindamised, mille põhjal saab teha vajalikke muudatusi.

Programmperioodi alguses viiakse struktuurivahendite kasutamist korraldavates asutustes läbi vastavushindamine, milles hinnatakse valmisolekut rakendamiseks, sh ressursside piisavust ja süsteemide toimivust.

Oluline on hoida personalivoolavus madal või soodustada administratsioonisisest voolavust kogemuste vahetamiseks. Seetõttu on oluline efektiivne ja eesmärkidele suunatud inimressursi arendamise kava.

Eestis on inimressursi arendamine detsentraliseeritud ja iga struktuurivahendite kasutamist korraldav asutus omab inimressursi arendamise kava. Eraldi koostatakse koolitusplaan kogu struktuurivahendite administratsiooni töötajatele, mida uuendatakse vähemalt üks kord aastas.

OP hindamine ja tõhus teavitustegevus on eduka rakendamise võtmeteguriteks, et taotlejatel ja toetuse saajatel oleks suutlikkus projekte sisukalt ja heal tasemel ette valmistada ning tulemuslikult ellu viia. Seetõttu tagatakse administratsiooni poolt ka taotlejate ja toetuse saajate järjepidev koolitamine, nõustamine ja juhendamine. Taotlejate ja toetuse saajate koormuste vähendamiseks otsitakse senisest enam võimalusi lihtsustatud kulude alusel hüvitamisvõimaluste kasutamiseks ja võimaldatakse valimipõhist kuludokumentide kontrolli. Korraldusasutus ühtlustab koostöös teiste rakendajatega võimalusel administratsiooni siseselt rakendussüsteemile esitatavaid nõuded, et toetuse taotlejail ja saajail oleks lihtsam orienteeruda erinevate meetmetes sätestatud taotlemise ja rakendamise nõuetes.

Arendatakse ka infosüsteemi võimalusi, et lihtsustada dokumentide menetlust, vähendada toetuse taotlejate, saajate ja administratsiooni tehnilise töö osakaalu ning panustada seeläbi enam sisulisse tegevusse. Andmevahetus toetuse andmiseks viiakse elektrooniliseks taotleja, toetuse saaja ja administratsiooni vahel (sh taotlemine, väljamaksed ja seire) ja seotakse omavahel erinevad infosüsteemid ja registrid. See tõstab oluliselt andmekvaliteeti ja -vahetuse kiirust ning vähendab administratsiooni ja toetuse saajate halduskoormust. See aitab kiirendada maksetaotluste menetlemist. Elektroonilisel taotlemisel kasutatakse võimalikult suurel määral ühekordse sisestamise põhimõtet. Lisaks võimaldab infosüsteem administratsioonil jälgida nii prioriteetse suuna, meetme kui projekti tasandil tulemuste saavutamist, kohustuste võtmise ja väljamaksete teostamise progressi, läbi viidud auditite, kontrollide, paikvaatluste mahtusid ja tulemusi, rikkumiste ja tagasinõuete summasid ning teostada vastavat aruandlust kulude sertifitseerimiseks ja seire raames.

Tehnilise abi tulemusena on administratsioonis töötavate inimeste arv optimaalne ja on tagatud töötajate professionaalse arengu toetamine koolitussüsteemi kaudu. Pidev teavitus ja struktuuritoetuste kommunikatsioonistrateegia panustab teadlikkusele struktuurivahenditega kaasnevast võimalusest.

Tabel 91. Rakenduskavaga seonduvad tulemusnäitajad.

ID	Näitaja	Näitaja puhul kasutatav mõõtühik	Algväärtus	Baasasta	Sihtväärtus (2023)			Andmeallikas	Aruandluse sagedus
					M	N	K		
	Avalikkuse teadlikkus struktuurivahenditest	%	94		-	-	85	Avaliku arvamuse uuringud: http://www.struktuurifondid.ee/avaliku-arvamuse-uuringud/	Kord aastas
	Rakenduskava/Partnerlusleppede rakendamisega seotud administratsiooni personalivoolavus	%	18,9	2013	-	-	15	Korraldusasutus	Kord aastas

	Rikkumiste veamäär	%	0,63	2013			Al la 2	Korraldusasutus	Kord aastas
--	-----------------------	---	------	------	--	--	---------------	-----------------	----------------

2.14.3. *Toetatavad meetmed ja nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse*

2.14.3.1. *Toetatavate meetmete kirjeldus ja nende eeldatav panus ELi vahendite kasutamise eesmärkide saavutamisse*

Oluline on kavandada ELi struktuurivahenditest eraldi tehnilise abi vahendid, kuna struktuurivahenditest rahastatavate tegevuste elluviimine on Eesti riigile lisanduv tegevus. Tehnilise abi raames kavandatakse kaks eraldi prioriteetset suunda, mille vahendid jagunevad ERFi ja ÜFi vahendite vahel. Tehnilise abi vahenditest on kavas peamiselt hüvitada struktuurivahendite administratsiooni programmiperioodi ettevalmistamise (sh projektide ettevalmistamise) ja rakendamisega seotud kulud, sh struktuurivahendite administratsiooniga seotud töötasud. Tulenevalt põhimõttest, et ühtekuuluvuspoliitika rakendussüsteemi ülesehitus jääb suuresti sarnaseks perioodile 2007–2013 ja Eestile eraldatav vahendite maht on samuti võrreldav eelmise programmiperioodiga, võib pidada eelmise perioodi rakendamisega tegelevat inimressurssi piisavaks ka perioodil 2014–2020 (vt tabel 86).

Tehnilise abiga toetatakse kõikide teiste prioriteetsete suundade eesmärgipärast ning efektiivset elluviimist ning vajalik on tagada rakenduskava seireprotsessi toimimine ning tulemuslikkus, mida hinnatakse rakenduskavaga seotud uuringute ja hindamiste kaudu. Toetatakse rakenduskava elluviimiseks vajalike süsteemide ettevalmistamist ning kohandamist vastavalt nõuetele. Vajalikud süsteemid luuakse võimalikult tõhusad ning kõikide osapoolte vajadusi arvestades.

Allpool on toodud loetelu peamistest tegevustest:

- struktuurivahendite kasutamiseks vajaliku raamistiku ettevalmistamine;
- projektide taotlemise, hindamise ning valiku ettevalmistamine ja korraldamine;
- personalijuhtimise- ja arendamisega seotud tegevused, sh struktuurivahendite administratsiooni kuuluvate töötajate (sh vajadusel partnerite ja toetuse saajate) koolitus ja arendamine;
- väljamaksete menetlemise ning kulude deklareerimisega seotud tegevused;
- struktuuritoetuse registri arendamine/haldamine ning e-lahenduste rakendamine;
- struktuurivahenditega seotud avalikustamise ning teavitamisega seotud tegevused, sh kodulehe arendus;
- toetatavad tegevused, aitamaks taotlejatel ja toetuse saajatel projekte ette valmistada ja juhtida, sh nõustamise pakkumine, koolitamine ning vajalike juhendite ja infomaterjalide ettevalmistamine;
- rakenduskava elluviimist toetavad uuringud ja hindamised;
- rakenduskava seire teostamine;
- rakenduskava seirekomisjoni ja alakomisjonidega seotud tegevused;
- audititega seotud tegevused;
- juhtimisliini kontrollidega (sh paikvaatlusega) seotud tegevused;
- 2020+ perioodi ettevalmistamisega seotud tegevused;
- teised rakenduskava eduka elluviimise toetamiseks ning eelneva programmiperioodi elluviimiseks, lõpetamiseks ja järgneva perioodi ettevalmistamiseks vajalikud tegevused.

Tegevuste tõhusa ja tulemusliku elluviimise eesmärgil tuleb keskenduda täiendava ressursi kavandamisele olemasolevate inimeste haldusvõimekuse säilitamiseks ja tõstmiseks. Struktuuritoetuste administratsioonis on vajalik tagada piisav inimressurss ning tõsta asutuste

suutlikkust kvalifitseeritud töötajate juurde värbamisel. Oluline on ka olemasoleva personali professionaalse arengu toetamine pideva koolitamise ning töötajate oskuste arendamise kaudu. Inimressursi arendamiseks peab pidevalt üle vaatama koolitus- ja arendusvajadused ning vastavalt sellele kavandama arendustegevused.

Administratsiooni jaoks töötatakse iga-aastaselt korraldusasutuse poolt välja eraldiseisev koolitusplaan, pöörates tähelepanu vastset värvatud ametnike õppele ning juba kogenud spetsialistide pädevuse mitmekesistamisele. Administratsiooni koolitamise põhimõtted kohandatakse vastavalt tegelikele pikaajalistele vajadustele ning üldiste ja spetsiifiliste koolitusprogrammide elluviimisele tehnilise abi vahendite abil. Koolitamist koordineeritakse korraldusasutuse poolt rakenduskava üleselt, arvestades kogu administratsiooni kogemusi, eesmärgiga tõsta rakendamist toetavate asutuste pädevust töötajate valdkondliku oskusteabe parandamise ning kogemustega töötajate süsteemis hoidmise kaudu. Samuti jätkatakse administratsiooni poolt toetuse taotlejatele ja saajatele toe pakkumist koolituste, infopäevade ning juhendmaterjalide kaudu. Muu hulgas esmatasandi nõustamiseks kasutatakse ka regionaalseid nõustamiskeskusi, mis aitavad paremini ning sihstatult toetuse saajatele teenuseid pakkuda. Koolitussüsteemi kvaliteeti aitavad parendada koolitavate rahulolu- ja tagasisideküsitlused.

Tehnilise abi vahendeid on vajalikud struktuurivahendite rakendamisega seotud kohustuslike toimingute läbiviimiseks nagu seire ja hindamised, audid ning kontrollid. Tehnilise abi prioriteetsed suunda annavad struktuurivahendite elluviimisega seotud riigi ametiasutustele täiendavaid võimalusi tellida uuringuid ja hindamisi ning palgata ajutiselt täiendavalt eksperte.

Vahendeid suunatakse avalikustamise ning teavitamise meetmetesse, et tõsta avalikkuse ning taotlejate teadlikkust rakenduskavast ning selle raames toetatavatest tegevustest. Seetõttu on välja töötatud erinevaid infokanaleid kaasav struktuuritoetuste kommunikatsioonistrateegia perioodiks 2014-2020, mis on aluseks ka tehnilisest abist rahastatavatele kommunikatsioonitegevustele.

Lisaks sellele, et tuleb tagada struktuurivahendite administreerimisega tegelevate asutuste suutlikkus toetuse andmisel ja kasutamisel, on vajalik, et taotlejad ja toetuse saajad omaksid üha paremat ligipääsu toetuste taotlemist ja kasutamist puudutavale informatsioonile. Selleks on vajalik pidevalt uuendada ning arendada struktuurifondide kodulehte, mis on oluline keskne ning terviklik struktuurivahendite infokanal. Ametiasutustel peab olema piisavalt ressursse kvaliteetsete juhendmaterjalide väljatöötamiseks ning nõustamise pakkumiseks. Pidev nõustamine ja teavitamine lihtsustab projektijuhtimist, tõstab taotluste, väljamaksetaotluste ning seirearuannete kvaliteeti, vähendades seeläbi administratsiooni töökoormust ning maandades tulemuste mittesaavutamise riski. Kõik mainitud tegevused toetavad omakorda struktuurivahenditest rahastatavate programmide tõhusat ja reeglipärast elluviimist. Oluline on toetada ka pettuste riskide hindamist ning luua asjakohane süsteemi, mis aitab ära hoida korruptsiooni.

Vajalik on jätkata struktuuritoetuse registri pidevat arendust, et kohandada infosüsteemi funktsionaalsusi uuel programmeerimisperioodil esilekerkivate vajadustega ning muuta registri kasutamine kasutajasõbralikumaks ning vähem töömahukaks eelkõige nii taotlejatele ja toetuse saajatele kui ka administratsioonile.

Toetuse saajate koormust aitab kindlasti vähendada võimalus kasutada struktuuritoetuse registrit projektide taotluste ja aruandluse esitamisel ning suhtlemisel rakendusüksustega, mis omakorda aitab tõsta ka andmekvaliteeti.

Kõik tehnilise abi kulutused ja kuludega seotud seireandmed on jagatud *pro-rata* ERF ja ÜF fondide vahel.

2.14.3.2. Tulemustele eeldatavasti kaasa aitavad väljundnäitajad

Tabel 92. Väljundnäitajad.

I D	Näitaja	Mõõt- ühik	Fond	Piirkonna- kategooria	Sihtväärtus (2023)			Andme- allikas	Aru- andluse sagedus
					M	N	K		
	Tehnilisest abist kaasraha- statud struktuurivahendite administratsiooni töötajate arv	töötaja	ÜF	-	-	-	429	Korraldus- asutus	Kord aastas
	Rakendus- asutustele ja rakendus- süsteemidele suunatud koolitus- ja seminaripäevade arv	Tk	ÜF	-	-	-	162	Korraldus- asutus	Kord aastas
	Auditeerivale asutusele suunatud koolituspäevad	Tk	ÜF	-	-	-	13	Korraldus- asutus	2 korda aastas
	Potentsiaalsetele taotlejatele, partneritele ja toetuse saajatele suunatud koolituspäevad	Tk	ÜF	-	-	-	15	Korraldus- asutus	2 korda aastas
	Rakenduskava hindamiste arv	tk	ÜF	-	-	-	10	Rahandus- ministeerium	Jooksvalt

2.14.4. Sekkumiskategooriad

Tabel 93. Sekkumiskategooriad

Piirkonnakategooria: vähem arenenud piirkonnad					
Tabel 7: Mõõde 1 – Sekkumise valdkond		Tabel 8: Mõõde 2 – Rahastamise vorm		Tabel 9: Mõõde 3 – Territooriumi liik	
Kood	€ maht	Kood	€ maht	Kood	€ maht
121	33 227 076	01	39 308 998	07	39 308 998
122	3 040 961				
123	3 040 961				

3. Rahastamiskava

3.1. Igast fondist saadavad rahalised assigneeringud ja tulemusreservist saadavad summad

Tabel 94.

	Fond	Piirkonna- kategooria	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020.		Kokku	
			Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv
1	ERF	Vähem arenenud piirkond	219 978 187	14 041 161	230 786 773	14 731 071	240 989 250	15 382 292	247 364 893	15 789 249	259 260 677	16 548 554	270 041 334	17 236 681	280 997 864	17 936 034	1 749 418 978	111 665 042
2	ERF	Ülemineku- piirkond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
3	ERF	Enam arenenud piirkond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
4	ERF	Kokku	219 978 187	14 041 161	230 786 773	14 731 071	240 989 250	15 382 292	247 364 893	15 789 249	259 260 677	16 548 554	270 041 334	17 236 681	280 997 864	17 936 034	1 749 418 978	111 665 042
5	ESF	Vähem arenenud piirkond	68 892 279	4 397 380	72 277 286	4 613 444	75 472 477	4 817 392	77 396 578	4 940 207	79 333 303	5 063 828	82 632 163	5 274 393	85 984 843	5 488 394	541 988 929	34 595 038
6	ESF	Ülemineku- piirkond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
7	ESF	Enam arenenud piirkond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		

	Fond	Piirkonna- kategooria	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020.		Kokku	
			Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musre se rv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhi erald is	Tule musr eserv	Põhier aldis	Tule musr eserv
8	ESF	Kokku	68 892 279	4 397 380	72 277 286	4 613 444 477	75 472 477	4 817 392	77 396 578	4 940 207	79 333 303	5 063 828	82 632 163	5 274 393	85 984 843	5 488 394	541 988 929	34 595 038
9	Eriot starb elise d erald ised noor te tööh õive algat usele	Ei kohaldu	0	Ei kohal du	0	Ei kohald u	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohal du	Ei kohald u	Ei kohal du
10	ÜF	Ei kohaldu	125 277 066	7 996 409	131 887 033	8 418 321	138 148 448	8 817 986	141 582 666	9 037 191	147 506 206	9 415 290	153 812 714	9 817 833	159 628 463	10 189 051	997 842 596	63 692 081
11	ÜF	Kokku	125 277 066	7 996 409	131 887 033	8 418 321 448	138 148 448	8 817 986	141 582 666	9 037 191	147 506 206	9 415 290	153 812 714	9 817 833	159 628 463	10 189 051	997 842 596	63 692 081

	Fond	Piirkonna- kategooria	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020.		Kokku	
			Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musre se rv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhie raldis	Tule musr eserv	Põhi erald is	Tule musr eserv	Põhier aldis	Tule musr eserv
1 2	ERF	Eriotstarbelis ed eraldised äärepoolseim atele piirkondadel e või põhja- poolseimate piirkondadel e	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1 3		Kokku	414 147 532	26 434 950	434 951 092	27 762 836	454 610 175	29 017 670	466 344 137	29 766 647	486 100 186	31 027 672	506 486 211	32 328 907	526 611 170	33 613 479	3 289 250 503	209 952 161

3.2. Igast fondist saadava kavandatud toetuse ja riigi kaasfinantseeringu rahalise assigneeringute kogusumma (eurodes)

Tabel 95. Rahastamiskava.

Prioriteet	Fond	Piirkonnakategooria	Liidu toetuse arvutamise põhimõte	Liidu toetus	Riigi toetus	Riigi toetuse soovituslik jaotus		Toetus kokku	Kaasrahastamise määr	Teadmiseks	Põhieraldis		Tulemusreserv		Tulemusreservi osatähtsus kogu liidu toetuse puhul
			(Rahastamis-kõlblikud kulud kokku või avaliku sektori rahastamis-kõlblikud kulud)			Riigi avaliku sektori toetus	Riigi era-sektori toetus				Liidu toetus	Riigi toetus	Liidu toetus	Riigi toetus [1]	
				(a)	(b) = (c) + (d))	(c)	(d)	(e) = (a) + (b)	(f) = (a)/(e) ⁽²⁾	(g)	(h)=(a)-(j)	(i) = (b) - (k)	(j)	(k)= (b) * ((j)/(a))	(l) = (j)/(a) * 100
1. Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	282 650 362	49 879 476	49 879 476	0	332 529 838	85,00%		216 807 283	38 260 110	65 843 079	11 619 366	23,29%
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	192 940 211	34 048 273	33 376 866	671 407	226 988 484	85,00%		181 363 798	32 005 377	11 576 413	2 042 896	6,00%

2. Sotsiaalse kaasatuse suurendamine	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	204 654 743	91 886 120	84 386 794	7 499 326	296 540 863	69,01%		204 654 743	91 886 120	0	0	0,00%
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	141 465 851	27 348 420	27 161 996	186 424	168 814 271	83,80%		133 103 055	25 731 710	8 362 796	1 616 710	5,91%
3. Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	203 605 301	37 447 180	37 447 180	0	241 052 481	84,47%		191 388 983	35 200 349	12 216 318	2 246 831	6,00%
4. Kasvuvõimeline ettevõtlus ja seda toetav teadus- ja arendustegevus	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	584 127 467	296 222 767	56 827 017	239 395 750	880 350 234	66,35%		584 127 467	296 222 767	0	0	0,00%
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	10 200 000	1 800 000	1 800 000	0	12 000 000	85,00%		9 548 936	1 685 106	651 064	114 894	6,38%
5. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	438 538 775	80 794 732	43 558 041	37 236 691	519 333 507	84,44%		409 990 657	75 535 134	28 548 118	5 259 598	6,51%
6. Energiatõhusus	ÜF	Ei kohaldu	Rahastamis-kõlblikud kulud kokku	260 590 149	301 712 509	39 547 208	262 165 301	562 302 658	46,34%		245 194 766	283 887 662	15 395 383	17 824 847	5,91%

7. Veekaitse	ÜF	Ei kohaldu	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	180 019 854	31 768 211	31 372 001	396 210	211 788 065	85,00%		168 057 129	29 657 142	11 962 724	2 111 069	6,65%
8. Roheline infrastruktuur ja hädalukordadeks valmisoleku suurendamine	ÜF	Ei kohaldu	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	110 937 794	19 577 259	18 778 894	798 365	130 515 053	85,00%		103 928 964	18 340 407	7 008 830	1 236 852	6,32%
9. Linnapiirkondade jätkusuutlik areng	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	93 819 149	16 556 320	16 556 320	0	110 375 469	85,00%		87 585 450	15 456 255	6 233 699	1 100 065	6,64%
10. Jätkusuutlik transport	ÜF	Ei kohaldu	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	470 677 882	106 699 304	70 006 657	36 692 647	577 377 186	81,52%		441 352 739	100 051 504	29 325 143	6 647 800	6,23%
11. IKT teenuste taristu	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	79 175 270	13 972 107	4 569 495	9 402 612	93 147 377	85,00%		73 914 564	13 043 747	5 260 706	928 360	6,64%
12. Haldusvõimekus	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	109 460 907	19 316 631	19 316 631	0	128 777 538	85,00%		103 681 467	18 296 730	5 779 440	1 019 901	5,28%
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	28 372 604	5 006 931	5 006 931	0	33 379 535	85,00%		26 584 157	4 691 323	1 788 447	315 608	6,30%
13. Tehniline abi	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	68 657 347	12 116 003	12 116 003	0	80 773 350	85,00%		68 657 347	12 116 003	0	0	0,00%

14. Tehniline abi	ÜF	Ei kohaldu	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	39 308 998	6 936 882	6 936 882	0	46 245 880	85,00%		39 308 998	6 936 882	0	0	0,00%
Kokku	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	1 861 084 020	580 744 156	287 209 777	293 534 379	2 441 828 176	76,22%		1 749 418 978	560 816 866	111 665 042	19 927 290	6,00%
Kokku	ERF	Üleminekup- iirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku												
Kokku	ERF	Enam arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku												
Kokku	ERF	Eriotstarbel ised eraldised äärepoolse imatele piirkondade le või põhjapoolse imate piirkondade le	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku												
Kokku	ESF[4]	Vähem arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	576 583 967	105 650 804	104 792 973	857 831	682 234 771	84,51%		541 988 929	99 313 865	34 595 038	6 336 939	6,00%
Kokku	ESF[6]	Üleminekup- iirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku												

Kokku	ESF[7]	Enam arenenud piirkonnad	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku												
Kokku	ÜF	Ei kohaldu	Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	1 061 534 677	466 694 165	166 641 642	300 052 523	1 528 228 842	69,46%		997 842 596	438 873 597	63 692 080	27 820 568	6,00%
Kõik kokku			Rahastamis- kõlblikud kulud kokku	3 499 202 664	1 153 089 125	558 644 392	594 444 733	4 652 291 789	75,21%		3 289 250 503	1 099 004 328	209 952 160	54 084 797	6,00%

Tabel 96. Noorte tööhõive algatus – ESFi vahendid ja noorte tööhõive algatuse eriotstarbelised eraldised.

Ei kohaldu.

Tabel97. Rahastamiskava jaotus prioriteetse suuna, fondi, piirkonnakategooria ja temaatilise eesmärgi kaupa.

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonnakategooria	Temaatiline eesmärk	Liidu toetus	Riigi toetus	Toetus kokku
1. Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	10. Investeerimine haridusse, koolitusse ja oskuste omandamiseks kutsekoolitusse ja pidevõppesse	282 650 362	49 879 476	332 529 839
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	10. Investeerimine haridusse, koolitusse ja oskuste omandamiseks kutsekoolitusse ja pidevõppesse	192 940 211	34 048 273	226 988 484
2. Sotsiaalse kaasatuse suurendamine	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	9. Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja mis tahes diskrimineerimise vastu võitlemine	204 654 743	91 886 120	296 540 863
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	9. Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja mis tahes diskrimineerimise vastu võitlemine	141 465 851	27 348 420	168 814 271
3. Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	8. Kestva ja kvaliteetse tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine	203 605 301	37 447 180	241 052 481
4. Kasvuvõimeline ettevõtlus ja seda toetav teadus- ja arendustegevus	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	1. Teaduse, tehnoloogilise arendustegevuse ja innovatsiooni edendamine	584 127 467	296 222 767	880 350 233
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	10. Investeerimine haridusse, koolitusse ja oskuste omandamiseks kutsekoolitusse ja pidevõppesse	10 200 000	1 800 000	12 000 000
5. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	3. VKEde ja põllumajandussektori (EAFRD puhul) ning kalandus- ja vesiviljelussektori (EMKFi puhul) konkurentsivõime suurendamine	274 729 201	50 615 073	325 344 274
	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	8. Kestva ja kvaliteetse tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine	163 809 574	30 179 659	193 989 233
6. Energiatõhusus	ÜF	Ei kohaldu	4. Vähese CO ₂ -heitega majandusele ülemineku toetamine kõikides sektorites	260 590 149	301 712 509	562 302 658
7. Veekaitse	ÜF	Ei kohaldu	6. Keskkonnahoid ja keskkonnakaitse ning ressursitõhususe edendamine;	180 019 854	31 768 211	211 788 065
	ÜF	Ei kohaldu	5. Kliimamuutustega kohanemise, riskiennetamise ja -juhtimise edendamine	57 692 720	10 181 068	67 873 788

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonnakategooria	Temaatiline eesmärk	Liidu toetus	Riigi toetus	Toetus kokku
8. Roheline infrastruktuur ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine	ÜF	Ei kohaldu	6. Keskkonnahoid ja keskkonnakaitse ning ressursitõhususe edendamine;	53 245 074	9 396 191	62 641 265
9. Linnapiirkondade jätkusuutlik areng	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	4. Vähese CO ₂ -heitega majandusele ülemineku toetamine kõikides sektorites	44 819 149	7 909 261	52 728 410
	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	9. Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse ja mis tahes diskrimineerimise vastu võitlemine	49 000 000	8 647 059	57 647 059
10. Jätkusuutlik transport	ÜF	Ei kohaldu	7. Säästva transpordi ja tähtsate võrgutaristute kitsaskohtade kõrvaldamise edendamine	470 677 882	106 699 304	577 377 186
11. IKT teenuste taristu	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	2. IKTle juurdepääsu, selle tehnoloogia kasutamise ning kvaliteedi parandamine	79 175 270	13 972 107	93 147 377
12. Haldusvõimekus	ERF	Vähem arenenud piirkonnad	11. Riigiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilise suutlikkuse ja tõhusa avaliku halduse edendamine	109 460 907	19 316 631	128 777 538
	ESF	Vähem arenenud piirkonnad	11. Riigiasutuste ja sidusrühmade institutsioonilise suutlikkuse ja tõhusa avaliku halduse edendamine	28 372 604	5 006 931	33 379 535
13. Tehniline abi	ERF	Vähem arenenud piirkonnad		68 657 347	12 116 003	80 773 350
14. Tehniline abi	ÜF	Ei kohaldu		39 308 998	6 936 882	46 245 880
Kokku				3 499 202 664	1 153 089 125	4 652 291 789

Tabel98. Soovituslik toetuse summa, mida tuleb kasutada kliimamuutuse eesmärkide tarbeks.

Prioriteetne suund	Soovituslik toetuse summa, mida tuleb kasutada kliimamuutuse eesmärkide tarbeks (eurodes)	Osatähtsus rakenduskava kogu eraldistes (%)
1. Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul	0,0	0,00%
2. Sotsiaalse kaasatuse suurendamine	0,0	0,00%
3. Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine	0,0	0,00%
4. Kasvuvõimeline ettevõtlus ja seda toetav teadus- ja arendustegevus	87 743 227,8	2,51%
5. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine	14 527 420,40	0,42%
6. Energiatõhusus	260 590 149,00	7,45%
7. Veekaitse	28 853 224,00	0,82%
8. Roheline infrastruktuur ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine	78 990 749,60	2,26%
9. Linnapiirkondade jätkusuutlik areng	17 927 659,60	0,51%
10. Jätkusuutlik transport	66 699 654,4	1,91%
11. IKT teenuste taristu	0,0	0,00%
12. Haldusvõimekus	0,0	0,00%
13. Tehniline abi	0,0	0,00%
14. Tehniline abi	0,0	0,00%
Kokku	555 332 084,8	15,87%

4. Territoriaalse arengu integreeritud lähenemisviis

Arvestades Eesti regionaalseid iseärasusi, vajavad suuremad linnapiirkonnad (koos oma tagamaaga), piirkondlikud keskused (eeskätt maakonnakeskused) ning tagamaaks olevad maapiirkonnad erinevat lähenemist.

Suuremate linnapiirkondade puhul on väljakutsed seotud linnaruumi arendamise, alakasutatud alade taaselavdamise, energiasäästu ja säästliku transpordisüsteemi arendamisega. Lahendamist vajavad viimastel aastakümnetel toimunud valglinnastumisest tulenevad kitsaskohad lähitagamaal.

Väljaspool suuremaid linnapiirkondi on piirkondlikel keskustel oluline roll piirkonna tööhõive ja erinevate teenuste tagamise seisukohast. Piirkondlikud keskused ei ole piisaval määral seda rolli täita suutnud ja nende elanikkond on viimase kümne aasta jooksu oluliselt vähenenud. Tuleb luua tingimused uute töökohtade tekkeks, ning panustada kvaliteetsete ja mitmekesiste avalike teenuste arendamisse. Keskuse ja tagamaa koostoitme tugevdamiseks on oluline transporditaristu ning ühistranspordi arendamine, KOV koostöö teenuste osutamisel, planeerimisel ja piirkondliku arendustegevuse elluviimisel.

Piirkondlikke keskusi ja nende tagamaad käsitletakse ühtsete toimealadena. Maapiirkondades toimub rahvastiku jätkuv vähenemine suuremate linnapiirkondade rahvastiku kasvu taustal. Sealsete elanike igapäevaelu on järjest rohkem seotud linnadega. Elanikkonna vähenemine suurendab avalike teenuste osutamise kulusid ning seab surve alla nende kättesaadavuse ja kvaliteedi. Oludega kohanemiseks tuleb teenuste arendamisel pöörata maapiirkondadele ja hõrealadele omaette tähelepanu, kasutades võimalusel uudseid lahendusi, sh e-lahendusi.

Saartele on oluline püsivate ja jätkusuutlike ühenduste tagamine. Eraldi tähelepanu nõuab Ida-Viru regioon, kuhu on kuhjunud probleemid, mis seotud eeskätt struktuurse tööpuuduse, madala ettevõtlusaktiivsuse, keskkonnaprobleemide ning lõimumise temaatikaga. Oluline on selle piirkonna parem sidustamine ülejäänud Eestiga.

Piirkondade sisemised arengueeldused ja ressursid on ebapiisavalt rakendatud. Arengu ühtlustamisel on võtmetähtsusega sisemise potentsiaali oskuslikum ärakasutamine. Suurematel linnapiirkondadel on tugev potentsiaal oma eripära väljaarendamiseks. Eeskätt Tallinn ja Tartu peavad tugevdama oma rahvusvahelist konkurentsivõimet. Ida-Virumaal, Põhja-, Kagu- ja Lääne-Eestis tuleb arukalt kasutada nende spetsiifilisi ressursse ja eeliseid nt turismisektoris, logistikas ja looduses.

Integreeritud lähenemist linnapiirkondade arengule käsitletakse peatükis 4.2. Toimepiirkondades, mis vastavad üldjoontes maakonna tasandile (LAU 1), rakendatakse integreeritud territoriaalse arengu põhimõtteid prioriteetse suuna 5 alaeesmärgi 2 raames. Sekkumise aluseks on ERF määruse artikkel 5 lg 8b investeerimisprioriteet.

Integreeritud territoriaalne lähenemine tugineb maakondlikel arengukavadel, milles määratletakse piirkondlikud prioriteedid. Selle alusel koostatakse tegevuskavad, milles määratletakse prioriteetsed tegevused, sh struktuurivahenditest rahastamiseks. Koos tegevuskavadega töötatakse maakondades välja ka kavad, milles määratletakse n-ö pehmed tegevused tööhõive ja ettevõtlusaktiivsuse suurendamiseks. Eesmärk on saavutada erinevate riiklike ja piirkondlike tööhõive ja ettevõtlikkuse suurendamisele suunatud meetmete parem koordineeritus ja tulemuslikkus. Tegevused on otseselt seotud ESF-st, siseriiklikest vahenditest ja LEADER lähenemisest toetatavate sekkumistega.

4.1. Kohalik areng kogukonna eestvedamisel

Kogukonna juhitud kohaliku algatuse (edaspidi CLLD) rakendamise peamine põhjus tuleneb vajadusest suunata kohalikku algatust kohaliku elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamisel kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevate lahenduste leidmisele.

CLLD lähenemisest lähtutakse Maaelu arengukava ning Euroopa merendus- ja kalandusfondi rakenduskava elluviimisel vastavalt Leader-meetme ning kalanduspiirkondade arendamise meetme kaudu. Integreeritud lähenemine teiste ESI fondidega tagatakse eelkõige läbi planeerimise ning eelarvestamisega seotud erinevate riiklike protsesside ühildamise. Eelarveliste otsuste tegemisel vaadatakse kõiki vahendeid (sh erinevaid EL toetusfonde) koos ning vajadusel ühtlustatakse nende kasutamist. Erinevate instrumentide, sh CLLD omavahelist täiendavust jälgitakse ja suunatakse riigi eelarvestrateegia ja aastaste riigieelarve seaduste väljatöötamise ja elluviimise seire raames. Lisaks peab kogu ESI fondide kasutust korraldava administratsiooni toetama toetuse taotlejaid ja toetuse saajaid, sh kohalikul tasandil jooksva nõustamise, juhendmaterjalide ja koolituste kaudu erinevate ESI fondide toetusvõimalustest. CLLD lähenemise põhimõtteid arvestatakse struktuurivahendite kasutamisel osaliselt. Kuna struktuurivahenditest toetatavate sekkumistega panustatakse eesmärkidesse, mille raames tuleb võrreldaval tasemel tulemused saavutada kogu riigis, ei saa sedalaadi sekkumiste elluviimist jätta sõltuma asjaolust, kas konkreetne Leader-tegevusgrupp või kalanduspiirkonna tegevusgrupp konkreetse sekkumise oma prioriteetide hulka valib. Võimalusi kohalike tegevusgruppide osalemiseks seesuguste sekkumiste ettevalmistamisel ja elluviimisel käsitleti ettevalmistavatel aruteludel. Kohalike tegevusgruppide kogemusi ja teadmisi saab kasutada erinevate ESI fondide sekkumiste tarvis alusdokumentide väljatöötamisel koostöös sekkumiste eest vastutajate ja erinevate partneritega: selles protsessis määratletakse oodatavast tulemusest lähtudes konkreetsemalt mh sekkumise sihtrühm(ad), abikõlblikud tegevused ja kulud ning projektide valiku kriteeriumid. Kui kohalikud tegevusgrupid või nende liikmed on struktuurivahendite sekkumiste raames toetuse taotlejatena abikõlblikud, saavad nad osaleda toetuse taotlemisel võrdselt teistega ning taotlemisedu korral viia projekte ellu struktuurivahendeid kasutades. CLLDga analoogset alt-üles kogukonna-põhist lähenemist rakendatakse struktuurivahendites regionaalsete konkurentsivõimet toetavate meetmete puhul.

4.2. Linnade säästev areng

Linnade jätkusuutliku arengu toetamist kavandatakse eeskätt prioriteetse suuna 9 „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ kaudu, mida rahastatakse ERFist. Vajadusel kasutatakse ESFi tüüpi tegevuste elluviimisel ristfinantseerimist. Prioriteetsest suunast rahastatakse tegevusi, mis on suunatud linnapiirkondade arengu oluliste kitsaskohtade lahendamisele. Erilist tähelepanu pööratakse säästliku liikuvuskeskkonna loomisele eesmärgiga kahandada autoga liikumiste osakaalu ning seeläbi vähendada CO₂-emissiooni. Samuti panustatakse lapsehoiuvõimaluste nappuse probleemi lahendamisse eesmärgiga parandada lapsevanemate hõivevõimalusi ning vähendada linnapiirkonna siseseid sundliikumisi. Ida-Viru suuremates linnades keskendutakse mahajäänud ja alakasutatud linnaalade taaselavdamisse eesmärgiga suurendada nende linnade atraktiivsust ettevõtjatele ja parandada nende elukvaliteeti. Infrastruktuuri rajamisel kasutatakse võimalusel rohelise infrastruktuuri lahendusi. ESF tegevusi, mis toetavad linnapiirkondade jätkusuutliku arengu eesmarke, on kirjeldatud peatükis 2.9.1.

Prioriteetsest suunast toetatavad integreeritud tegevused peavad põhinema vastava linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegial. Need koostatakse linnapiirkonna kohaliku omavalitsuse üksuste olemasolevatest arengukavadest lähtuvalt, mis on oma olemuselt integreeritud tegevuskavad ja käsitlevad kõiki kohaliku omavalitsuse üksuse tegevusvaldkondi. Strateegias käsitletakse linnapiirkonna jätkusuutliku arengu majanduslike, keskkonnanalaste,

kliimaalaste, demograafiliste ja sotsiaalsete valdkondade võtmeprobleeme ja eesmärgi. Strateegia koostatakse ning kinnitatakse kõigi vastava linnapiirkonna kohaliku omavalitsuse üksuste poolt. Suuremate linnapiirkondade kohaliku omavalitsuse üksuste näol on üldjuhul tegemist keskmisest võimekamate omavalitsustega, samuti on enamikus linnapiirkondades olemas keskuslinna ja tagamaa omavalitsusüksuste koostöö kogemus.

Valdkondades, mida toetatakse prioriteetsest suunast 9, on linnapiirkondade kohaliku omavalitsuse üksustel võimalik esitada taotlusi ERFi rahastuse saamiseks. Projektivalik delegeeritakse hindamiskomisjonile, kes valib hindamisjuhendile tuginedes projektid välja vastavaks tunnistatud taotluste seast. Hindamiskomisjon koosneb linnapiirkonna kohaliku omavalitsuse üksuste esindajatest.

Projektivalikul tuginetakse linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegias toodud eesmärkidele, prioriteetse suuna eesmärkidele ja muudele meetmete tingimustes sätestatavatele kriteeriumidele. Eelistatakse kompleksseid projekte, mis lahendavad probleemi terviklikult ühel konkreetsel maa-alal või parandavad mõne valdkonna olukorda kogu linnapiirkonna ulatuses.

Linnade jätkusuutliku arengu prioriteetset suunda rakendatakse neis linnapiirkondades, mille elanike arv ületab 50000 inimest. Linnapiirkonnaks loetakse keskuslinna ning seda ümbritsevat tiheasustusega tagamaad. Linnapiirkonna täpse ulatuse määratlemisel võetakse arvesse tiheasustusega ala ning kasvava rahvastikuga ala ulatus ning igapäevase tiheda pendelrände ulatus.

Tabel 99. Linnade säästva arengu integreeritud meetmed – ERFi ja ESFi toetuste soovituslikud summad.

Fond	ERFi ja ESFi toetus (soovituslikud summad) (eurodes)	Osatähtsus rakenduskavale eraldatavatest kogusummadest
Kokku ERF	93 819 149 €	5,04%
Kokku ESF	0 €	0 €
Kokku ERF+ESF	93 819 149 €	5,04%

4.3. Integreeritud territoriaalsed investeeringud

ITI mehhanismi määruse (EL) nr 1303/2013 tähenduses ei rakendata, kuid regionaalarengu probleemide lahendamisel kasutatakse linnapiirkondade ja maakondade tasandil integreeritud lähenemist, mida käsitletakse peatükis 4.

Tabel 100. Soovituslik rahaline eraldis integreeritud territoriaalsete investeeringute jaoks, mis ei hõlma punktis 4.2 osutatud investeeringuid.

Ei kohaldu.

4.4. Rakenduskavaga hõlmatud piirkondade- ja riikidevaheliste meetmete korraldamine toetusesaajate puhul, kes paiknevad vähemalt ühes muus liikmesriigis

Kooskõlas määruse 1304/2013 artikli 10 lõikega 2 ei kavanda Eesti eraldiseisvat prioriteetset suunda riikidevahelises koostöös ellu viidavate tegevuste toetamiseks. Samas määratletakse erinevate prioriteetsete suundade raames kavandatavate sekkumiste tarvis tingimuste

väljatöötamisel, kas sekkumise eesmärgi saavutamiseks on kavas toetada ka väljaspool Eestit paiknevate elluviijate tegevusi ning missugustel eeldustel ja tingimustel seda tehakse. Näiteks on rahvusvahelises koostöös, sh väljaspool rakenduskava piirkonda, ellu viidatavate tegevuste toetamise võimalus kavandamisel teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas, sh rahvusvahelises koostöös kavandatava tipptasemel taristu rajamises ning kasutuses osalemiseks. Sarnaselt toetati riikidevahelises koostöös osalemist ka programmiperioodil 2007-2013. Rahvusvaheliste kogemuste kasutamist ning koostööd eesmärkide saavutamisel kavandatakse ka teistes valdkondades.

4.5. Rakenduskavas kavandatud meetmete panus makropiirkondlike strateegiate ja mere vesikonna strateegiate rakendamisel vastavalt vajadustele, mis liikmesriik on selle piirkonna jaoks määratlenud

Interregionaalsed ja rahvusvahelised koostöötegevused: selle rakenduskava raames otseselt kavandatud ei ole. Prioriteetsete suundade raames sekkumiste kavandamisel ja elluviimisel saab asjakohastel juhtudel näha ette võimaluse rahvusvaheliste koostöötegevuste abikõlblikuna käsitlemiseks, lähtudes ELi vahendite kasutamise eesmärkidest ja sekkumiste suunitlusest ning eripärast.

Makroregionaalsete strateegiate – ELi Läänemere piirkonna strateegia – eesmärkidesse panustamise koordineerimise tagamise mehhanismid on kajastatud Partnerlusleppe punktis 3.1.4.

5. Vaesusest kõige rohkem mõjutatud geograafiliste alade või kõige kõrgema diskrimineerimise või sotsiaalse tõrjutuse riskiga sihtrühmade erivajadused

5.1. Vaesusest kõige rohkem mõjutatud geograafilised alad või kõige kõrgema diskrimineerimise riskiga sihtrühmad

Käsitletud Partnerlusleppe punktis 3.5.

5.2. Rakenduskava strateegia selle kohta, kuidas käsitletakse vaesusest kõige rohkem mõjutatud geograafiliste alade või vastavate sihtrühmade erivajadusi, ning kui asjakohane partnerluslepingus sätestatud integreeritud lähenemisviisi panus

Käsitletud Partnerlusleppe punktis 3.5.

6. Raskete ja püsivate ebasoodsate looduslike või demograafiliste tingimustega geograafiliste piirkondade erivajadused

Käsitletud Partnerlusleppe punktis 3.6.

7. Korralduse, kontrollimise ning auditeerimise eest vastutavad asutused ja organid ning asjaomaste partnerite roll

7.1. Asjaomased asutused ja organid

Tabel 101. Asjaomased asutused ja organid.

Asutus/organ	Asutuse/organi nimi ja osakonna või üksuse nimi	Asutuse/organi juhataja (ametikoht)
Liikmesriik	Rahandusministeerium	Rahandusministeeriumi eelarvepoliitika asekanter
Korraldusasutus	Kuni 30.08.2018 Rahandusministeerium, alates 1.09.2018 Riigi Tugiteenuste Keskus	Kuni 30.08.2018 Rahandusministeeriumi eelarvepoliitika asekanter, alates 01.09.2018 Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektori asetäitja
Sertifitseerimisasutus ¹⁰⁹	-	-
Auditeeriv asutus	Rahandusministeerium	Finantskontrolli osakonna juhataja
Organ, kellele komisjon maksed teeb	Kuni 30.08.2018 Rahandusministeerium, alates 1.09.2018 Riigi Tugiteenuste Keskus	Kuni 30.08.2018 Euroopa Liidu maksete osakonna juhataja, alates 01.09.2018 Riigi Tugiteenuste Keskuse toetuse maksete osakonna juhataja

7.2. Asjaomaste partnerite kaasamine

7.2.1. Meetmed, mida võetakse asjaomaste partnerite kaasamiseks rakenduskava ettevalmistusse, ning nende partnerite roll rakenduskava elluviimises, järelvalves ja hindamises

Partnerlusleppe (PL) koostamist koordineeris Rahandusministeerium (RM) koostöös Põllumajandusministeeriumiga (PM), kaasates kõiki ministeeriume ja Riigikantseleid.

¹⁰⁹ Perioodi 2014-2020 raames hakkab korraldusasutus täitma sertifitseeriva asutuse ülesandeid. Asutuste ühendamise eelduseks on sama tööjaotuse võimaldamine ka perioodi 2007-2013 raames.

Struktuurivahendite rakenduskava koostamist juhtis RM ning maaelu arengukava (MAK) ja kalandusfondi rakenduskava koostamist PM.

RM eestvedamisel moodustati novembris 2011 ministeeriumidevaheline kõrgetasemeline töörühm, mille ülesandeks on koordineerida ELi eelarve 2014-2020 vahendite kasutamise ettevalmistusi.

Sotsiaalpartnerite kaasamine toimus vastavalt protsessi alguses koostatud ja juhtrühma poolt heakskiidetud kaasamise kavale¹¹⁰, mis lähtub ESI üldmääruse artiklist 5 ja 46, Euroopa partnerluspõhimõtte käitumisjuhendist¹¹¹ ning kehtivast „Kaasamise heast tavast“.¹¹²

Valitsusväliste partnerite kaasamist aruteludesse nii PL kui ka rakenduskavade (OP) koostamisel koordineeris RM. PM korraldas partnerite kaasamise MAK ja kalandusfondi vahendite planeerimisel. Lisaks kaasasid ning kaasavad ministeeriumid partnereid PL-ga hõlmatud valdkondlike arengukavade koostamisse.

PL ettevalmistamise protsessis olid kaasamise peamised eesmärgid avalikkuse informeerimine ja ettepanekute kogumine, et luua ja anda avalikkusele võimalus kaasa rääkida uue 2014-2020 ELi eelarveperioodi planeerimisel. Kaasarääkimise võimaldamiseks hoiti kogu ettevalmistusprotsessi võimalikult avatuna ning koguti arvamusi ja ettepanekuid erineva tasandi valdkondlikelt partneritelt ja katusorganisatsioonidelt, kes soovivad ja on suutelised panustama Eesti tänaste ja homsete probleemkohtade lahendamisse. Tervikeesmärk oli kaasatavate osapoolte väärtuslike teadmiste ja koostöö tulemusel koostada võimalikult kvaliteetsed OPd¹¹³ ja saavutada nende eesmärgipärane ja tulemuslik elluviimine.

Riigisisene planeerimisprotsess oli jagatud etappideks, mille raames kaasati partnereid eri tasanditelt. Partnerid olid jagatud kahte rühma: katusorganisatsioonid ja valdkondlikud partnerid.

Strateegia koostamise ja rakendussüsteemi ettevalmistamise tasandil kaasati katusorganisatsioone, kellel on ekspertiisi ja eestkoste huvi paljude erinevate valdkondade vajaduste ja arenguperspektiivide vastu. Nende organisatsioonide hulka olid arvatud: Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Ametiühingute Keskliit, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Eesti Linnade Liit, Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Leader Foorum, Rektorite Nõukogu, SA Kutsekoda ja Eesti Puuetega Inimeste Koda. Partnerite katusorganisatsioonide kaasamise eest vastutas RM.

Sotsiaalse kaasatuse, soolise võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise edendamise eest vastutajana oli kaasatud Sotsiaalministeerium ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik. Teiste ministeeriumite roll oli partnerite kaasamine valdkonnapõhiselt, korraldades valdkondlikke arutelusid, kaasates partnereid programmide ja meetmete väljatöötamisse. Iga PL väljatöötamises osalev ministeerium koostas omapoolse partnerite nimekirja huvirühmadest, kellega PL koostamisel koostööd tehti. Neid partnereid käsitleti valdkondlike partneritena, kelle hulgas on eestkosteorganisatsioone, tugi- ja rahastavaid organisatsioone, kutseorganisatsioone (ameti-, eriala- või loomeliidud), ekspertorganisatsioone (nt mõttekojad ja uurimisasutused) ja

¹¹⁰ http://www.struktuurifondid.ee/public/EL_2014-2020_kasamise_kaval.pdf.

¹¹¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/pdf/preparation/da_code%20of%20conduct_en.pdf.

¹¹² <http://www.valitsus.ee/et/riigikantselei/kaasamine-ja-mojude-hindamine/kaasamise-hea-tava>.

¹¹³ ÜKP fondide ja merendus-kalandusfondi rakenduskava, ning maaelu arengukava

teenuste osutajaid (sh konsultatsioonibürood). Valdkondlike partnerite nimekiri on toodud kaasamise kavas (Lisas 114), keda otseselt koostamistöösse kaasati. Samuti oli teistel huvitatud organisatsioonidel võimalik soovi korral liituda nimekirjaga. Ministeeriumid korraldasid sisulise kaasamise enda poolt määratletud partneritega otsese ja jooksva suhtlemise ning konsultatsioonide käigus esitatud ettepanekute menetlemise.

Lisaks oli avalike konsultatsioonivoorude käigus võimalik oma kirjalikke ettepanekuid ja seisukohti esitada ka organisatsioonidel ja isikutel, kes partnerite nimekirja ei kuulu.

Ajakohane info üleriikliku planeerimise tegevuskäigu ja kaasarääkimisvõimaluste kohta koos taustainfo ja töömaterjalidega oli kättesaadav kodulehelt www.struktuurifondid.ee ning valdkondlike arutelude ja ettevalmistuste kohta vastavate ministeeriumide kodulehtedel. Kaasamiseks korraldati üleriiklikel ning valdkondlikel teemadel arutelusid ja ümarlaudu (sh Eesti arenguvajaduste ja -võimaluste analüüsiks ning rahastamisprioriteetide kokkuleppimiseks) nii partnerite kui ka valitsusväliste ekspertide osavõtul. Lisaks korraldas RM koos teiste ministeeriumidega infoseminare. Neil seminaridel said osalejad ülevaate nii planeerimise hetkeseisust kui ka järgmistest etappidest, kujunevate dokumentide sisust ning tagasisidet arutelude ja konsultatsioonide käigus esitatud seisukohtadega arvestamisest. Kõigi nende ürituste materjalid tehti kodulehel kättesaadavaks. Samuti tutvustati nii planeerimise protsessi kui ka kujunevaid eelnõusid ja otsuste sisu partnerorganisatsioonide korraldatud seminaridel.

Esialgsete otsuste ja eelnõude kohta korraldati planeerimisprotsessi võtmeetappides ka avalikke kirjalikke konsultatsioone elektrooniliste kanalite kaudu, mille raames said kõik osalised esitada oma seisukohti ja ettepanekuid. PL ja ÜKP OP esialgsete eelnõude avalik konsultatsioon toimus 06.2013. a nelja nädala jooksul (sisaldades mh temaatiliste eesmärkide valikut, rahastamiskava, oodatavaid tulemusi, koordineerimise korraldust ja läbivate teemadega arvestamist). Konsultatsiooni käigus esitati ettepanekuid 15 erineva organisatsiooni või isiku poolt. Kokkuvõtlikult rõhutasid ettepanekud vajadust pöörata enam tähelepanu etnilistele vähemustele, noorte tööpuudusele, sotsiaalpartnerite võimekusele, fondide sünergiale ja kooskõlale, regionaalsele erisuste tasakaalustamisele, soolise võrdõiguslikkuse, kõrghariduse ja taastuvenergia edendamisele.

Avaliku konsultatsiooni tulemusena viidi PL ja ÜKP OP sisse täiendusi, mis täpsustavad kavandatud sekkumisi partnerite tõstatatud teemadel. Muu hulgas on enam pööratud tähelepanu regionaalsele dimensioonile, partnerite võimekuse tõstmisele ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise läbivale teemale. Läbivaid teemasid käsitletakse ka rakenduskavade aluseks olevate valdkondlike arengukavade väljatöötamisel ja elluviimisel, samuti rakenduskavade elluviimiseks sekkumiste kavandamisel, sh meetmete tingimuste väljatöötamisel. Erinevate partnerorganisatsioonide võimekuse suurendamiseks poliitikakujundamisel ning avalike teenuste osutamisel osalemiseks kavandatakse panustada haldusvõimekuse prioriteetse suuna sekkumiste raames. Sekkumiste kujundamisel ja tingimuste väljatöötamisel kaasatakse asjakohaste valdkondade partnerite esindajaid (arvestades seejuures mh vajadusega vältida võimalikku huvide konflikti ning teisalt kaaludes võimalust partnerite panustamisega seotud kulude osaliseks hüvitamiseks). Seejuures eeldatakse sekkumiste väljatöötamise ja elluviimise eest vastutajailt mh kaasamise hea tava arvestamist.

PL koostamisel seisnes peamine lisandväärtus partnerite kaasamisel Eesti arenguvajadustes ja sellest tulenevalt seatud rahastamisprioriteetides kokkuleppimises. Kogu planeerimisprotsessis olid partnerite ettepanekud ja kommentaarid väärtuslikuks sisendiks, mis mõjutasid strateegilisi

¹¹⁴ http://www.struktuurifondid.ee/public/2014/Kaasatavad_organisatsioonid_koduleht_jaanuar2013.pdf.

valikuid sekkumiste kavandamisel. Näiteks sekkumiste kavandamisel 1. ja 3. temaatilise eesmärgi raames olid ettevõtjate ja esindajate seisukohad olulisteks valikute mõjutajaks (sh nutika spetsialiseerumise kasvualade valikul, ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamisel hariduses, kapitali juurdepääsu meetmete kavandamisel). Samuti arvestati näiteks kohalike omavalitsuste esindusorganisatsioonide prioriteetidega, see tähendab et olulise koha kavandatavates investeeringutes on saanud sotsiaal- ja haridusinfrastruktuuri arendamine, säästva ühistranspordi investeeringud ja erinevate riiklike infosüsteemide korrastamine ja koosvõime arendamine. PL ja ÜKP fondide OP eelnõude kohta tehtud eelhindajate esialgsete kommentaaride-ettepanekute arutelu- ja valideerimisseminaridel 2013. a juunis aitasid partnerite katusorganisatsioonide esindajad esialgsete ettepanekute asjakohasust kaaluda. Planeerimisdokumentide 2013. a juulikuiste eelnõude uuendamiseks peetud töötoaaruteludel (septembris-oktoobris 2013) käsitleti partnerite osalusel sekkumisloogika ülevaatamiseks nii eelhindamise kui ka keskkonnamõju strateegilise hindamise ekspertide esialgseid soovitusi ja EK esialgseid mitteametlikke kommentaare. Aktiivne partnerite kaasamine toimus ka valdkondlikul tasandil, kus samaaegselt PL ja rakenduskavade koostamisega uuendati mitmeid siseriiklikke arengukavasid, mille elluviimisel kasutatakse ka ESI fondide vahendeid. Näiteks avalike teenuste edendamise panustavate sekkumiste kavandamise osana on konsulteeritud kohalike omavalitsusüksuste katusorganisatsioonide esindajatega.

Siseriiklik planeerimisprotsess viidi läbi allpool toodud etappidena:

- Eelanalüüside koostamine (sotsiaalmajandusliku olukorra ning väliste tuleviktrendide analüüs).
- Eesti arenguvajaduste määratlemine.
- Üleriigiliste eesmärkide ja nende elluviimise lahenduste analüüs ja täiendamine.
- ELi vahenditest rahastatavate eesmärkide ja prioriteetide valik.
- Prioriteetsete suundade eesmärkide ja tulemuste määratlemine ja indikaatorite valik.
- Rahastamiskava koostamine ja meetmete valik.
- Partnerluslepe ja ÜKP fondide rakenduskava koostamine.

2014-2020 ELi vahendite ettevalmistusprotsess hõlmas rakenduskava eelhindamist ja keskkonnamõjude strateegilist hindamist, et tagada sõltumatute ekspertgruppide objektiivsete hinnangute ja soovitude kaudu PL ja rakenduskavade väljatöötamise parim võimalik kvaliteet, mis on eelduseks ELi vahendite mõjusale, efektiivsele ja terviklikule rakendamisele ning püstitatud eesmärkide saavutamisele. Eelhindamine, keskkonnamõju strateegiline hindamine ning 2014-2020 ELi vahendite planeerimine ning OP ja PL koostamine toimus paralleelselt ning tihedas ja konstruktiivses koostöös hindamise läbiviijate ja RM vahel. Eelhindamise teostaja ja keskkonnamõjude strateegiline hindamise eksperdid osalesid eesmärkide, tulemuste ja indikaatorite, meetmete valiku ja rahastamiskava aruteludel ja seminaridel

PL ja ÜKP OP eelhindamise viis läbi Poliitikauuringute Keskus Praxis SA ning CPD OÜ, keskkonnamõjude strateegilise hindamise Hendrikson ja Ko OÜ.

Ministeeriumid kaasavad meetmete väljatöötamise protsessi teisi antud valdkonnas olulist huvi omavaid ametiasutusi ja partnereid. Partnerid on lisaks rahastatavate valdkondade planeerimisprotsessile kaasatud ka erineval viisil toetuse andmise tingimuste väljatöötamisse – nt on nad kaasatud toetuse andmise tingimuste väljatöötamise töörühmadesse ja partneritel on võimalik ka kommenteerida eelnõusid. Konkreetseid kaasamise moodused sõltuvad valdkonnast ja haldusalast. Toetuse andmise tingimustega sätestatakse ELi struktuurivahenditest rahastatavate tegevuste eesmärgid, tulemused, abikõlblikud kulud, taotleja ja toetuse saaja kohustused ja vastutus ning toetuse taotlemise ja kasutamisega seotud tingimused, sh valikukriteeriumid.

Partnerite esindajad võivad osaleda ka projektide valimisel eeldusel, et neil on vajalik asjatundlikkus ning tingimusel, et nende osalemine ei sea ohtu projektivaliku sõltumatust.

Partnereid kaasatakse ka rakenduskava seirekomisjoni koosseisu. ja osalevad seeläbi aruteludes ning otsustusprotsessis Seirekomisjon on peamine rakenduskava koordineeriiv organ, mille peamised ülesanded on rakenduskava elluviimise jälgimine läbi seirearuannete, projektide valikukriteeriumide, hindamiste tööplaani, kommunikatsioonistrateegia; ja vajadusel ka rakenduskava muudatuste kinnitamine, sh soovitude andmine rakenduskava tõhusamaks rakendamiseks ning järelevalve tegemine oma soovitude tulemustel võetud meetmete üle. Seirekomisjoni suurus ja täpne koosseis võivad perioodi vältel muutuda, kuid üldjuhul moodustavad partnerite esindajad kuni 1/3 liikmetest. Seirekomisjoni toimumise ajast teavitatakse ning materjalid saadetakse liikmetele ette 2 nädalat enne koosoleku toimumist. Seirekomisjoni protokoll avalikustatakse www.struktuurifondid.ee kodulehel.

Peamised partnerid on erinevate ministeeriumide poolt kaasatud töörühmadesse, kus arutatakse, formuleeritakse ning täiendatakse riiklikke poliitikaid, mida rahastatakse nii siseriiklikest kui struktuurivahenditest – seega on nad kaasatud valdkondlikku koordineerimisprotsessi. See loob partneritele võimaluse rääkida kaasa poliitikate kujundamise ja seire protsessides kõige fundamentaalsemal tasandil.

Partnerid panustavad ka rakenduskava hindamisse, et parandada rakenduskava väljatöötamise ja elluviimise kvaliteeti ning hinnata selle tulemuslikkust, tõhusust ja mõju. Partnerid pakuvad teavet sihtrühmade vajaduste ning võimalike rakendamises esinevate tõrgete kohta. Nad osalevad ka hindamiste tulemuste ning hindamiste raames tehtud soovitude elluviimise aruteludes. Kõik hindamisaruanded avalikustatakse www.struktuurifondid.ee kodulehel.

Tehnilise abi vahendeid kasutatakse perioodi ettevalmistamise ja rakendamise kulude katteks, toetatakse prioriteetsete suundade tulemuslikku elluviimist ning tagatakse rakenduskava seireprotsessi toimimine ja tulemuslikkus. Täpsemalt on tehnilise abi vahendite kasutamine kirjeldatud punktides 2.13 ja 2.14.

7.2.2. ESFile: üldised toetused

Puuduvad.

7.2.3. Suutlikkust kajastavad näitajad (ESFi puhul)

Sotsiaalpartnerite katusorganisatsioonide ja vabaühenduste suutlikkuse tõstmine toimub peamiselt haldusvõimekuse prioriteetsest suunast.

Haldusvõimekuse prioriteetse suuna raames toimub ESFi vahendite arvelt vabaühenduste ja sotsiaalpartnerite katusorganisatsioonide võimekuse kasvatamine mitmel viisil. Tegevusi kavandatakse ja viiakse ellu vajaduspõhiselt ning püütakse leida maksimaalne tegevuste integreerimine avaliku sektoriga, et tõuseks vabaühenduste võimekus poliitikakujundamises kaasa rääkida ning protsesse ja otsuseid mõjutada kodanikuühiskonna vaatenurgast lähtuvalt. Katuspartneritel on võimalik osaleda riigi poolt keskselt koordineeritud koolitustes (keskse koolituse maht perioodil 2014-2020 koos kaasfinantseeringuga on kavandatud 12 946 670 eurot). Lisaks on kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse suurendamise tegevuste raames ühe tegevusena ette nähtud kohalikul tasandil tegutsevate vabaühenduste arendusvõimekuse tõstmine koolituste, uuringute, analüüside ja muude arendusprojektide kaudu. Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse suurendamiseks, sh vabaühenduste arendusvõimekuse suurendamiseks, on kokku kavandatud 3 650 000 eurot (kogumaht koos kaasfinantseeringuga).

Lisaks on ette nähtud tööturu osapoolte ja spetsiaalselt kohalikul tasandil tegutsevate teenuseid, sh avalikke teenuseid pakkuvate vabaühenduste ja sotsiaalsete ettevõtete võimekuse kasvatamine. Üleriigiliselt on kavandatud kaasamise arendamine ning vabaühenduste julgustamine ja toetamine. Sellel eesmärgil on ette nähtud perioodil 2014-2020 440 000 eurot (kogumaht koos liikmesriigi kaasfinantseeringuga) kaasamise projektideks ning koolitus- ja teavitusüritusteks. Lisaks on võimalik vabaühendustel osaleda muudes protsessides partneritena. Näiteks on eesmärgiks teadmispõhisema otsustusprotsessi juurutamine ning mõjuanalüüside läbiviimise muutmine üldlevinud praktikaks. Vabaühendusi kaasatakse mõjuanalüüside läbiviimise protsessidesse.

8. ERFi, ESFi, Ühtekuuluvusfondi, noorte tööhõive algatuse, EAFRD, EMKFi ja muude liidu ning riiklike rahastamisvahendite ja EIPi rahastamise koordineerimine

Käsitletud Partnerlusleppe punktis 2.1.

9. Eeltingimused

Tabel 102. Kohaldatavad eeltingimused ja nende täitmise hindamine

Eeltingimus	Prioriteetne suund, mille suhtes eeltingimuse kohaldatakse	Eeltingimuse täitmine	Kriteeriumid	Kriteeriumi täitmine	Viited	Selgitused
7. Statistilised süsteemid ja tulemusnäitajad: Programmide tõhususe ja mõju hindamiseks vajaliku statistilise aluse olemasolu. Tulemusnäitajate süsteemi olemasolu soovitud tulemuste saavutamisele kõige tõhusamalt kaasa aitavate meetmete valimiseks, tulemuste suunas tehtavate edusammude	Kõik prioriteetsed suunad	Ei	Kord statistiliste andmete õigeaegseks kogumiseks ja koondamiseks, mis hõlmab järgmisi elemente:	Jah		
			- allikate ja mehhanismide väljaselgitamine statistilise valideerimise tagamiseks.	Jah	Riikliku statistika seadus: https://www.riigiteataja.ee/akt/13338093?leiaKehtiv . Struktuuritoetuse riikliku registri kasutamise tingimused ja kord: https://www.riigiteataja.ee/akt/13001749?leiaKehtiv .	Rahandusministeerium kogus kõigi rakenduskavas olevate indikaatorite kohta detailse informatsiooni nii nende metoodika kui ka sihttasemete seadmise analüüsi kohta.
			- koondandmete avaldamise ja üldsusele kättesaadavuse kord.	Jah	Riikliku statistika seadus: https://www.riigiteataja.ee/akt/13338093?leiaKehtiv . Struktuuritoetuste seadus § 37 ja §38 kommunikatsioonistrateegia ja toetuse taotlemise ja andmisega seotud andmete avalikustamine.	
			Tõhus tulemusnäitajate süsteem, sealhulgas:			
			- tulemusnäitajate valimine iga programmi jaoks, mis annab teavet selle kohta, mis põhjustel valitakse programmist rahastatavad poliitikameetmed.	Jah	Rahandusministeerium kogus kõigi rakenduskavas olevate indikaatorite kohta detailse informatsiooni nii nende metoodika kui ka sihttasemete seadmise analüüsi kohta.	

seireks ja mõju hindamiseks.			– sihtide kehtestamine nende näitajate jaoks.	Ei		Alg ja sihttasemed on puudu järgmistel indikaatoritel: PS2 Teenust saanud alkoholi liigtarvitavate inimeste hulgas on 6 kuud pärast alkoholi tarvitamise vähendamisele suunatud teenuste osutamise algust alkoholi tarvitamise riskitase vähenenud PS2 Osakaal noortemeetmest kasusaajatest kes on sihtgrupile suunatud tegevused läbinud; PS2 Tugimeetmetes osalenud NEET noorte (vanuses 15-26) osakaal, kes 6 kuud peale tegevusest lahkumist on väljunud NEET noore staatusest; PS3 Töötavad inimesed, kelle töövõimet hinnati osaliseks ning kes on säilitanud oma töökoha 12. kuu möödumisel peale hindamist;; PS3 Mittetöötavad inimeste, kelle töövõimet hinnati osaliseks ning kes on liikunud hõivesse 12. kuu möödumisel ära hindamist.; PS12 Rakendatud uued protsessid; PS12 Toetatud keskvalitsuseorganisatsioonide arv, kus on juhtimissüsteemid täielikult rakendatud; PS12 Algatuste arv, mis on ESF toetuse tulemusel käima lükatud parandamaks koostööd, kaasamist ja paremat teabekasutust poliitikakujundamisel
			– järgmiste nõuete täitmine iga näitaja puhul: järjepidevus ja statistiline valideerimine, normatiivse tõlgendamise selgus, reageerimine poliitikale, andmete õigeaegne kogumine.	Jah	Rahandusministeerium kogus kõigi rakenduskavas olevate indikaatorite kohta detailse informatsiooni nii nende metoodika kui ka sihttasemete seadmise analüüsi kohta.	

			Rakendatud on menetlused, et tagada, et kõikide programmist rahastatavate tegevuste puhul võetakse kasutusele tõhus näitajate süsteem.	Jah	Struktuuritoetuse riikliku registri kasutamise tingimused ja kord: https://www.riigiteataja.ee/akt/13001749?leiaKehtiv. Toetuse andmise tingimused kõigi rahastatavate meetmete kohta. Vabariigi Valitsuse korraldus meetmete nimekirja kinnitamise kohta (sisaldab informatsiooni väljundindikaatorite algtasemete ja sihttasemete kohta aastate lõikes).	
9.1. Sellise vaesuse vähendamise riikliku strateegilise poliitikaraamistiku olemasolu ja rakendamine, mille eesmärk	2; 9.	Osaliselt	1) Rakendatud on vaesuse vähendamise riiklik strateegiline poliitikaraamistik, mille eesmärk on aktiivne kaasamine ja mis:			
			2) tagab piisava tõenditebaasi vaesuse vähendamise poliitika arendamiseks ja arengu jälgimiseks.	Ei	Käsitletud Partnerlusleppe punktis 2.3.	

on tööturult tõrjutud inimeste aktiivne kaasamine, pidades silmas tööhõivesuuniseid.		3) sisaldab meetmeid, millega toetatakse riikliku vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärgi saavutamist (nagu see on määratletud riiklikus reformiprogrammis), mis sisaldab suurima sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele inimestele, sealhulgas marginaliseeritud kogukondades olevatele inimestele suunatud jätkusuutlike ja kvaliteetsete tööhõivevõimaluste edendamist.	Ei	Käsitletud Partnerlusleppe punktis 2.3.	
		4) kaasab vaesusega võitlemisel asjaomased sidusrühmad.	Ei	Käsitletud Partnerlusleppe punktis 2.3.	
		5) tuvastatud vajadustest sõltuvalt sisaldab meetmeid üleminekuks institutsioonilistelt hooldusteenustelt kogukonnapõhisele hoolekandestruktuurile.	Ei	Käsitletud Partnerlusleppe punktis 2.3.	
		6) taotluse korral ja põhjendatud juhtudel võib asjaomaseid sidusrühmi toetada projektitaotluste esitamisel ja valitud projektide rakendamisel ning juhtimisel.	Jah	Käsitletud Partnerlusleppe punktis 2.3.	

9.1. Eeltingimuste täitmiseks võetavate meetmete kirjeldus, vastutavad ametkonnad ja ajakava

Tabel103. Üldiste eeltingimuste täitmiseks võetavad meetmed

Üldised eeltingimused	Täitmata kriteerium	Kavandatavad tegevused	Tähtaeg	Täitmise eest vastutav asutus
7.Statistilised süsteemid ja tulemusnäitajad: Programmide tõhususe ja mõju hindamiseks vajaliku statistilise aluse olemasolu. Tulemusnäitajate süsteemi olemasolu soovitud tulemuste saavutamisele kõige tõhusamalt kaasa aitavate meetmete valimiseks, tulemuste suunas tehtavate edusammude seireks ja mõju hindamiseks.	Tõhus tulemusnäitajate süsteem, sealhulgas: – sihtide kehtestamine nende näitajate jaoks.	PS2 Teenust saanud alkoholi liigtarvitavate inimeste hulgas on 6 kuud pärast alkoholi tarvitamise vähendamisele suunatud teenuste osutamise algust alkoholi tarvitamise riskitase vähenenud Nõustamisteenuse osutamisega alustatakse 2015. a ja raviteenuse osutamisega samuti 2015. a jooksul. Indikaatori baas- ja sihttaseme kavandamiseks tervishoiuteenuse osutaja: hindab esmase vastuvõtu käigus, kas inimesel esineb alkoholi liigtarvitamise tunnuseid ja määrab riskitaseme (AUDIT testiga). AUDIT skoor ≥ 8 näitab kõrge riski alkoholi tarvitamisest (e alkoholi liigtarvitamist). Alkoholi liigtarvitamise korral patsienti vastavalt vajadusele kas nõustatakse või ta suunatakse patsiendi nõusolekul edasi alkoholisõltuvuse ravi pakkuva tervishoiuteenuse osutaja juurde. Riskitaseme hindamine kõigi teenuse pakkujate poolt toimub sama, ühetaolise meetodika alusel; hindab pärast kuue kuu möödumist korduva vastuvõtu käigus uuesti inimese alkoholitarbimist ja sellega seotud riskitaset (tarvitatud alkoholi kogused, AUDIT test); edastab toetuse saajale (Tervise Arengu Instituut) andmed esmaste ja korduvate vastuvõttude kohta jooksvalt, sealjuures andmed riskitaseme muutuste kohta pärast 6 kuu möödumist esmasest vastuvõtust. Toetuse saaja koostöös rakendusasutusega analüüsib perioodil 1.01.2015-30.06.2016 osutatud teenuste baasilt (st osalejate kohta,	31.11.2016	Sotsiaalministeerium

		kes suunati teenusele hiljemalt 31.12.2015) muudatusi riskitasemes hiljemalt 1. novembriks 2016. a. Rakendusasutus teeb korraldusasutustele ettepaneku novembris 2016. a rakenduskavasse tulemusindikaatori baas- ja sihttaseme seadmiseks lähtuvalt perioodil 1.01.2015-30.06.2016 osutatud teenuste analüüsi tulemustest.		
		PS2 Osakaal noortemeetmest kasusaajatest kes on sihtgrupile suunatud tegevused läbinud. OP kinnitamise hetkeks ei ole võimalik indikaatori baas- ja sihttaseme määratlemise ettepanekut teha, sest ESF-st toetatavate sekkumiste mõju hindamiseks ja prognoosimiseks ei ole piisavalt infot. Seetõttu on vaja täiendavaid andmeid, mis kajastaksid sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks loodud spetsiifiliste noorsootöö teenuste osutamiseks vajalikku infot noorte olukorrast ja noorsootööst Eesti erinevates piirkondades. Teiste riikide kogemusi indikaatori tasemete osas ei ole võimalik Eestis otse kohaldada, kuna Eesti noorsootööasutused on teistest erinevad ja selliseid noortevaldkonna programme nagu käesolevast meetmest kavandatakse, ei ole mujal rakendatud. Indikaatori tasemete seadmiseks jaanuariks 2015 on kavandatud järgmised tegevused: 1) analüüsitakse erinevaid meetme raames kavandatud tegevusi ja teenuseid selleks, et määratleda neis osalemise lõpetamiseks vajalikud kriteeriumid ning miinimumtasemed; 2) analüüsitakse Eesti noorsootöö kogemusi ja olemasolevaid andmeid selleks, et saada täiendavat infot erinevates noortevaldkonna tegevustes osalemise lõpetamise määrade kohta; 3) analüüsitakse eelarveliste ja muude ressursside mõju indikaatori tasemete seadmisele	31.01.2015	Haridus- ja Teadusministeerium
		PS2 Tugimeetmetes osalenud NEET noorte (vanuses 15-26) osakaal, kes 6 kuud peale tegevusest lahkumist on väljunud NEET noore staatusest. Meetme raames kavandatud sekkumised on noortele suunatud teenuste ja oodatavate tulemuste osas Eestis esmakordsed. Eestis on puudus analüüsides, mis mõõdaksid vähemate võimalustega noortele suunatud programmide kesk- ja pikaajalist mõju, aga ka kogemusest hinnata noorte elu muutusi arvestavate programmide tulemusi. Seetõttu ei ole OP kinnitamise hetkeks võimalik indikaatori baas- ja sihttaseme seada. Jätkuvalt on vaja uurida olemasolevaid	31.01.2015	Haridus- ja Teadusministeerium

		andmeid ja praktikaid ning nende kohasust kavandatavate tegevustega. 2015.aasta jaanuariks seatavate indikaatorite väljatöötamiseks viiakse ellu järgmised analüüsid: 1) Eestis läbiviidud ja NEET-noortele või NEET-noore riskis olevatele noortele suunatud projektide ja programmide kogemuste ja tulemuste analüüs; 2) teiste sarnaste riikide võrreldava praktika ja andmete analüüs; 3) Eesti noorte olukorra muutuse trendide ja tegurite analüüs; 4) eelarveliste ja muude ressursside mõju analüüs.		
		PS3 Töötavad inimesed, kelle töövõimet hinnati osaliseks ning kes on säilitanud oma töökoha 12. kuu möödumisel peale hindamist. Töövõime hindamise ning tööturuteenuste pakkumisega töövõime toetamise reformi sihtrühmale alustatakse 01.01.2016 (eelnõu on veel Riigikogus menetluses, seega lõplik seaduse jõustumise aeg ei ole 100% kindel). See saab olema tähtaeg kui sihtgrupp hakkab teenuseid saama. Lähtuvalt esmastest seireandmetest on võimalik analüüsida, kui suur hulk teenust saanud inimestest liigub hõivesse kohe pärast teenuse saamist või mõni kuu hiljem ning lähtuvalt nendest andmetest, saab tuletada sihttasemed rakenduskava tulemusindikaatorite jaoks. Selliselt saab analüüsida täpselt seda sihtgruppi, kelle töövõimet on hinnatud sama metoodika alusel. Meie hinnangul liikumine tööturule 12 kuud hiljem võik olla tõenäoliselt suurem kui kohe pärast teenustes osalemist. Indikaatori baas- ja sihttaseme kavandamiseks toetuse saaja (Eesti Töötukassa): korraldab töövõime hindamist uue metoodika alusel ja suunab vajadusel osalise töövõimega inimese tööturuteenusele; monitorib vähenenud töövõimega inimeste teenustel osalemist ja nende tööle liikumist. Toetuse saaja koostöös rakendusasutusega analüüsib perioodil 01.01.2016 kuni 30.08.2016 osutatud teenuste baasil muudatusi vähenenud töövõimega inimeste tööturuseisundites hiljemalt 31. oktoobriks 2016. Rakendusasutus teeb korraldusasutustele ettepaneku rakenduskavasse tulemusindikaatori baas- ja sihttaseme seadmiseks novembris 2016. a lähtuvalt analüüsi tulemustest.	31.11.2016	Sotsiaalministeerium
		PS3 Mittetöötavad inimeste, kelle töövõimet hinnati osaliseks ning kes on liikunud hõivesse 12. kuu möödumisel ära hindamist.	31.11.2016	Sotsiaalministeerium

		Töövõime hindamise ning tööturuteenuste pakkumisega töövõime toetamise reformi sihtrühmale alustatakse 01.01.2016 (eelnõu on veel Riigikogus menetluses, seega lõplik seaduse jõustumise aeg ei ole 100% kindel). See saab olema tähtaeg kui sihtgrupp hakkab teenuseid saama. Lähtuvalt esmastest seireandmetest on võimalik analüüsida, kui suur hulk teenust saanud inimestest liigub hõivesse kohe pärast teenuse saamist või mõni kuu hiljem ning lähtuvalt nendest andmetest, saab tuletada sihttasemed rakenduskava tulemusindikaatorite jaoks. Selliselt saab analüüsida täpselt seda sihtgruppi, kelle töövõimet on hinnatud sama metoodika alusel. Meie hinnangul liikumine tööturule 12 kuud hiljem võik olla tõenäoliselt suurem kui kohe pärast teenustes osalemist. Indikaatori baas- ja sihttaseme kavandamiseks toetuse saaja (Eesti Töötukassa): korraldab töövõime hindamist uue metoodika alusel ja suunab vajadusel osalise töövõimega inimese tööturuteenusele; monitoorib vähenenud töövõimega inimeste teenustel osalemist ja nende tööle liikumist. Toetuse saaja koostöös rakendusasutusega analüüsib perioodil 01.01.2016 kuni 30.08.2016 osutatud teenuste baasil muudatusi vähenenud töövõimega inimeste tööturuseisundites hiljemalt 31. oktoobriks 2016. Rakendusasutus teeb korraldusasutustele ettepaneku rakenduskavasse tulemusindikaatori baas- ja sihttaseme seadmiseks novembris 2016. a lähtuvalt analüüsi tulemustest.		
		PS12 Rakendatud uued protsessid. Rakenduskava heakskiitmise ajaks ei ole võimalik alg ja sihttasemeid määratlada, kuna see vajaks lisanduvat analüüsi hindamaks eelmistel perioodidel tehtud projekte sarnastes valdkodades. Me analüüsime juba tehtud tegevusi, et defineerida algtase. Algtase võtab arvesse inflatsiooni määra ja rahastamise mahtu eelmistel perioodidel. Sihttaseme määramisel võtame arvesse toetuse ulatust, toetuse andmise mehhanismide muutust, üldist majanduskeskkonda ja ambitsioonikamat tulemustele orienteeritust.	31.03.2015	Siseministeerium

		PS12 Toetatud keskvalitsuseorganisatsioonide arv, kus on juhtimissüsteemid täielikult rakendatud. Rakenduskava heaskiitmise ajaks ei ole võimalik alg ja sihttasemeid määratleda, kuna see vajaks lisanduvat analüüsi hindamiseks eelmistel perioodidel tehtud projekte sarnastes valdkodades. Me analüüsime juba tehtud tegevusi, et defineerida algtase. Algtase võtab arvesse inflatsiooni määra ja rahastamise mahtu eelmistel perioodidel. Sihttaseme määramisel võtame arvesse toetuse ulatust, toetuse andmise mehhanismide muutust, üldist majanduskeskkonda ja ambitsioonikamat tulemustele orienteeritust	31.01.2015	Rahandusministeerium
		PS12 Algatuste arv, mis on ESF toetuse tulemusel käima lükatud parandamiseks koostööd, kaasamist ja paremat teabekasutust poliitikakujundamisel. Rakenduskava heaskiitmise ajaks ei ole võimalik alg ja sihttasemeid määratleda, kuna see vajaks lisanduvat analüüsi hindamiseks eelmistel perioodidel tehtud projekte sarnastes valdkodades. Me analüüsime juba tehtud tegevusi, et defineerida algtase. Algtase võtab arvesse inflatsiooni määra ja rahastamise mahtu eelmistel perioodidel. Sihttaseme määramisel võtame arvesse toetuse ulatust, toetuse andmise mehhanismide muutust, üldist majanduskeskkonda ja ambitsioonikamat tulemustele orienteeritust.	31.01.2015	Rahandusministeerium

Tabel 104. Valdkondlike eeltingimuste täitmiseks võetavad meetmed

9.1. Sellise vaesuse vähendamise riikliku strateegilise poliitika- raamistiku olemasolu ja rakendamine, mille eesmärk on tööturult tõrjutud inimeste aktiivne kaasamine, pidades silmas tööhõivesuuniseid.	1) Rakendatud on vaesuse vähendamise riiklik strateegilise poliitikaraamistik, mille eesmärk on aktiivne kaasamine ja mis:	Käsitletud Partnerlusleppe ptk 2.3.		
	2) tagab piisava tõenditebaasi vaesuse vähendamise poliitika arendamiseks ja arengu jälgimiseks	Käsitletud Partnerlusleppe ptk 2.3.		
	3) sisaldab meetmeid, millega toetatakse riikliku vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärgi saavutamist (nagu see on määratletud riiklikus reformiprogrammis), mis sisaldab suurima sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele inimestele, sealhulgas marginaliseeritud kogukondades olevatele inimestele suunatud jätkusuutlike ja kvaliteetsete tööhõivevõimaluste edendamist.	Käsitletud Partnerlusleppe ptk 2.3.		
	4) kaasab vaesusega võitlemisse asjaomased sidusrühmad.	Käsitletud Partnerlusleppe ptk 2.3.		
	5) tuvastatud vajadustest sõltuvalt sisaldab meetmeid üleminekuks institutsioonilistelt hooldusteenustelt kogukonnapõhisele hoolekandestruktuurile.	3. tegevus: Investeeringuvajaduste kaardistus psüühilise erivajadusega inimestele teenuste pakkumiseks. Koostatakse Erihoolekande arengukava 2014-2020 rakendusplaani osana.	15.12.2014	Sotsiaalministeerium

10. Toetusesaaja halduskoormuse vähendamine

Kajastatud Partnerlusleppe punktis 2.6.

11. Horisontaalsed põhimõtted

11.1. Säästev areng

Käsitletud Partnerlusleppe punktis 1.5.3.

11.2. Võrdsed võimalused ja diskrimineerimise vältimine

Käsitletud Partnerlusleppe punktis 1.5.2.

11.3. Meeste ja naiste võrdõiguslikkus

Käsitletud Partnerlusleppe punktis 1.5.2.

12. Eraldiseisvad elemendid

12.1. Suurprojektid, mille rakendamine on kavandatud programmiperioodiks

Ei kohaldu.

12.2. Rakenduskava tulemusraamistik

Tabel 105. Tulemusraamistik fondi ja piirkonnakategooria kaupa.

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonnakategooria	Näitaja või rakendamise olulisim etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Vaheeesmärk 2018. a	Lõppeesmärk (2023)		
						Mehed	Naised	Kokku
1. Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul	ESF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	90 023 859	-	-	226 988 484
	ERF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	40 416 516	-	-	332 529 838

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonna-kategooria	Näitaja või rakendamise olulisim etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Vahe-eesmärk 2018. a	Lõppeesmärk (2023)		
						Mehed	Naised	Kokku
	ESF	Vähem arenenud	Individuaalseid õppenõustamise ja karjääriteenuseid saanud laste, õppurite ning noorte arv	Nõustamisj uhtumite arv	118 550	-	-	197 430
	ESF	Vähem arenenud	Koolitustel osalenud õpetajate, haridusasutuste juhtide ja noorsootöötajate arv	Inimest	19 800	-	-	28 000
	ERF	Vähem arenenud	Kaasajastatud pind	m2	25 200	-	-	160 000
	ESF	Vähem arenenud	Õpipoisiõppes osalenute arv	Osalejate arv	4200	-	-	7200
	ESF	Vähem arenenud	Täienduskoolitusel, sh digitaalse kirjaoskuse koolitusel osalenud täiskasvanute arv	Osalejate arv	50 000	-	-	78 000
	ESF	Vähem arenenud	Eesti Töötukassasse on loodud karjäärinõustaja ametikohad töötavatele ja mitteaktiivsetele inimestele karjäärinõustamise teenuse osutamiseks	Ametikoht	20	-	-	20
2. Sotsiaalse kaasatuse suurendamine	ERF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	71 242 592	-	-	296 540 863
	ESF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	54 830 752	-	-	168 814 271
	ESF	Vähem arenenud	Hoolekande teenuste saajate arv	Teenuse saaja	4 620	-	-	10 100
	ESF	Vähem arenenud	Hooldajate arv, kes on saanud vähemalt ühte puuetega laste tugiteenust ühe puudega lapse kohta	Teenuse saaja	2 400	-	-	3 200
	ERF	Vähem arenenud	Kaasajastatud esmatasandi tervisekeskuste arv	Esmatasandi tervisekeskuste arv	11	-	-	50

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonna-kategooria	Näitaja või rakendamise olulisim etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Vahe-eesmärk 2018. a	Lõppeesmärk (2023)		
						Mehed	Naised	Kokku
	ERF	Vähem arenenud	Loodud kvaliteetsete teenuskohtade arv	Teenusekoht	640	-	-	1700
	ERF	Vähem arenenud	Puuetega inimeste arv, kellele on tagatud sobivad eluruumid	Inimest	45	-	-	2000
	ESF	Vähem arenenud	Lõimumis- ja kohanemiskoolitustel osalejate arv	Inimest	5853	-	-	18 343
	ESF	Vähem arenenud	Noorsootöö teenustes osalejate koguarv	Inimest	130 600	-	-	199 000
3. Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine	ESF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	73 148 145	-	-	241 052 481
	ESF	Vähem arenenud	Vähenenud töövõimega inimesed, kes on saanud töövõime reformi vahendusel teenuseid	Inimest	31 420	-	-	57 300
	ESF	Vähem arenenud	Aktiivseid tööturuteenuseid saanud osalejate arv	Inimest	5 380	-	-	17 640
4. Kasuvõimelise ettevõtluse ja seda toetav teadus- ja arendustegevus	ERF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	212 567 386	-	-	880 350 234
	ERF	Vähem arenenud	Valitud nutika spetsialiseerumise õppekavadel stipendiumi saavate üliõpilaste arv õppeaastas	Üliõpilased	8 500	-	-	14 000
	ERF	Vähem arenenud	Toetust saavate teadusasutustega koostööd tegevate ettevõtete arv	Ettevõtted	75	-	-	750

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonna-kategooria	Näitaja või rakendamise olulisim etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Vahe-eesmärk 2018. a	Lõppeesmärk (2023)		
						Mehed	Naised	Kokku
	ERF	Vähem arenenud	Abi saavate ettevõtete arv (kokku)	Ettevõtted	1 940	-	-	6 000
	ERF	Vähem arenenud	Ressursi- ja energiasäästuks toetust saanud ettevõtete arv	Ettevõtted	15	-	-	135
	ESF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	0	-	-	12 000 000
	ESF	Vähem arenenud	IKT prioriteetsete teadussuundade uurimisrühmadess e programmi raames lisandunud teadlaste arv	Teadlane	0	-	-	45
5. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine	ERF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	190 777 805	-	-	519 333 507
	ERF	Vähem arenenud	Abi saavate ettevõtete arv (kokku)	Ettevõtte	5 593	-	-	16 800
	ERF	Vähem arenenud	Mitterahalist toetust saavate ettevõtete arv	Ettevõtte	180	-	-	2 200
	ERF	Vähem arenenud	Prioriteetsetel sihtturgudel korraldatud turundusürituste arv	Arv	300	-	-	420
	ERF	Vähem arenenud	Koostöövõrgustike s osalevate ettevõtete arv	Ettevõtte	250	-	-	500
6. Energia-tõhusus	ÜF	-	Finantsnäitaja	Euro	222 641 494	-	-	562 302 658
	ÜF	-	Paranenud energiatarbimis-klassiga kodumajapidamist e arv	tk	10 800	-	-	20 500
	ÜF	-	Renoveeritud või uus soojuse tootmise võimsus kaugküttes	MW	43	-	-	150

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonna-kategooria	Näitaja või rakendamise olulisim etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Vaheeesmärk 2018. a	Lõppeesmärk (2023)		
						Mehed	Naised	Kokku
7. Veekaitse	ÜF	-	Finantsnäitaja	Euro	17 807 719	-	-	211 788 065
	ÜF	-	Täiendav elanikkond, kellele on suunatud töhusama reoveepuhastuse teenus	Inimest	2300	-	-	23 000
	ÜF	-	Taastatud maakogupindala	ha	2	-	-	17
8. Roheline infrastruktuur ja hädaolukorda deks valmisoleku suurendamine	ÜF	-	Finantsnäitaja	Euro	59 179 971	-	-	130 515 053
	ÜF	-	Soetatud multifunktsionaalsed päästesõidukid	Tk	83	-	-	83
	ÜF	-	Seisundi parandamiseks toetust saanud elupaikade pindala	ha	1 000	-	-	15 000
	ÜF	-	Soetatud, rajatud ja rekonstrueeritud objektide arv seoses kaitstavate liikide või elupaikadega	arv	238	-	-	2 750
	ÜF	-	Soetatud merereostustõrje sõidukid	Tk	2	-	-	2
9. Jätkusuutlik linnapiirkondade areng	ERF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	18 476 888	-	-	110 375 469
	ERF	Vähem arenenud	Kogu linnapiirkonna ühistranspordivõrgustikku ning liikuvust arendavate ja uuenduslike kergliikluse	Arv	1 ¹¹⁵	-	-	3

¹¹⁵ Rahastatud, kuid veel lõpetamata projekt.

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonna-kategooria	Näitaja või rakendamise olulisim etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Vahe-eesmärk 2018. a	Lõppeesmärk (2023)		
						Mehed	Naised	Kokku
			edendamise projektide arv					
	ERF	Vähem arenenud	Avalik linnaruum, mis on loodud või taastatud linnapiirkondades	m ²	30 000	-	-	100 000
	ERF	Vähem arenenud	Loodud lasteaia- ja lapsehoiukohtade arv	Lapsehoiu-koht	400	-	-	2 000
10. Jätkusuutlik transport	ÜF	-	Finantsnäitaja	Euro	301 454 486	-	-	577 377 186
	ÜF	-	Rekonstrueeritud või uuendatud maanteelõikude kogupikkus. millest TEN-T	Km	75	-	-	215
	ÜF	-	Rekonstrueeritud või uuendatud raudteelõikude kogupikkus. millest TEN-T	Km	50	-	-	200
11. IKT teenuste taristu	ERF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	57 402 996	-	-	93 147 377
	ERF	Vähem arenenud	Ehitatud uue põlvkonna lairibavõrgu pikkus	Km	2 000	-	-	3 900
12. Haldusvõimekus	ERF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	22 217 560	-	-	128 777 538
	ESF	Vähem arenenud	Finantsnäitaja	Euro	10 900 168	-	-	33 379 535
	ESF	Vähem arenenud	Avaliku sektori, v-a kohalikud omavalitsused, ja vabauhenduste osalejate arv ESF toetatud koolitustel, eesmärgiga suurendada nende asjatundlikkust	Osaluskind	9 330	-	-	17 484

Prioriteetne suund	Fond	Piirkonna-kategooria	Näitaja või rakendamise olulisim etapp	Vajaduse korral mõõtühik	Vahe-eesmärk 2018. a	Lõppeesmärk (2023)		
						Mehed	Naised	Kokku
	ESF	Vähem arenenud	Rakke- ja ekspertrühmade arv	Rakke- ja ekspertrühmi	7	-	-	15
	ERF	Vähem arenenud	Avalike teenuste parandamise eesmärgil läbi viidud projektide arv	Projekte	80	-	-	321

12.3. Rakenduskava ettevalmistamisse kaasatud partnerid

Katusorganisatsioonid	
1	Eesti Ametiühingute Keskliit
2	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
3	Eesti Keskkonna-ühenduste Koda
4	Eesti Leader Tegevus-gruppide Foorum
5	Eesti Linnade Liit
6	Eesti Maaomavalitsuste Liit
7	Eesti Puuetega Inimeste Koda
8	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
9	Eesti Tööandjate Keskliit
10	Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon
11	Rektorite Nõukogu
12	SA Kutsekoda
13	Vabaühenduste Liit EMSL

Valdkondlikud partnerid	
Haridus- ja Teadusministeerium	
1	Eesti Ametiühingute Keskliit
2	Eesti Arengufond
3	Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus
4	Eesti Füüsika Selts
5	Eesti Haridustöötajate Liit
6	Eesti Infotehnoloogia Sihtasutus (EITSA)
7	Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda
8	Eesti Koolitusfirmade Liit
9	Eesti Kutsehariduse Edendamise Ühing

10	Eesti Linnade Liit
11	Maaomavalitsuste Liit
12	Eesti Noorsootöö Keskus
13	Eesti Noorteühenduste Liit
14	Eesti Teaduste Akadeemia
15	Eesti Teadusagentuur
16	Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon (ETKA) ANDRAS
17	Eesti Tööandjate Keskliit
18	Eesti Vabaharidusliit
19	Eesti Üliõpilaskondade Liit
20	Euroscience Eesti
21	Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed (MISA)
22	Rakenduskõrgkoolide Rektorate Nõukogu
23	Rektorate Nõukogu
24	SA Archimedes
25	SA Innove
26	SA Kutsekoda
27	Spordikoolituse ja –Teabe Sihtasutus (SKT SA)
28	Tiigrihüppe Sihtasutus
Sotsiaalministeerium	
1	Avahoolduse arenduskeskus
2	Eakate Koda
3	Eesti Ametiühingute Keskliit
4	Eesti Arstide Liit
5	Eesti Haiglate Liit
6	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
7	Eesti Keemiatööstuse Liit
8	Eesti Kiirabi Liit
9	Eesti Kirurgide Assotsiatsioon
10	Eesti Linnade Liit
11	Eesti Maaomavalitsuste Liit
12	Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit
13	Eesti Naisettevõtjate Liit
14	Eesti Naiste koostöökett
15	Eesti Naiste Varjupaikade liit
16	Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus
17	Eesti Naisühenduste ümarlaud
18	Eesti Patsientide Esindusühing
19	Eesti Patsientide Nõukoda
20	Eesti Perearstide Selts
21	Eesti Puuetega Inimeste Koda
22	Eesti Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon
23	Eesti Tervisedenduse Ühing
24	Eesti Tervishoiujuhtide Kolleegium

25	Eesti Tööandjate Keskliit
26	Eesti Õdede Liit
27	Eesti Ämmaemandate Ühing
28	E-tervise Sihtasutus
29	Eesti Desinfektsiooni- ja Kahjuritõrjeettevõtete Liit
30	Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus
31	MTÜ Eluliin
32	MTÜ Eesti Pagulasabi
33	MTÜ Eesti Meestekeskus
34	Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik
Kultuuriministeerium	
1	Eesti Antidoping SA
2	Eesti Arhitektide Liit
3	Eesti Arhitektuuri Keskus
4	Eesti Autorite Ühing
5	Eesti Disainerite Liit
6	Eesti Disainikeskus
7	Eesti Etendusasutuste Liit
8	Eesti Filmi SA
9	Eesti Instituut
10	Eesti Kirjastuste Liit
11	Eesti Kultuuri Koda
12	Eesti Kunstnike Liit
13	Eesti Muinsuskaitse Selts
14	Eesti Muuseumiühing
15	Eesti Muusikanõukogu
16	Eesti Olümpiakomitee
17	Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing
18	Eesti Rahvakultuuri Arendus ja Koolituskeskus
19	Eesti Rahvusraamatukogu
20	Eesti Regionaalne Spordinõukogu
21	Eesti Regionaalse Kultuuripoliitika Nõukoda
22	Eesti Ringhäälingute Liit
23	Eesti Sisearhitektide Liit
24	Eesti Teatri Agentuur SA
25	Eesti Teatriliit
26	Eesti Töötukassa
27	Inimõiguste Instituut
28	Inimõiguste Keskus
29	Integratsiooni SA MISA
30	Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus
31	Loov Eesti
32	Muinsuskaitse Nõukogu
33	Muinsuskaitseamet

34	Muuseumiõukogu
35	Politsei ja Piirivalveamet KMO
36	Rahvusvahemuste Kultuurinõukoda
37	SA Innove
38	SA Tallinna Kultuurikatel
39	Vabaühenduste Liit EMSL
Keskkonnaministeerium	
1	Balti Keskkonnafoorum
2	Eesti Jäätmekäitlejate Liit
3	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
4	Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioon
5	Eesti Keemiatööstuse Liit
6	Eesti Keskkonnaühenduste Koda
7	Eesti Linnade Liit
8	Eesti Loodushoiu Keskus
9	Eesti Looduskaitse Selts
10	Eesti Loodusuurijate Selts
11	Eestimaa Looduse Fond
12	Eesti Maaomavalitsuste Liit
13	Eesti Maaülikooli Limnoloogiakeskus
14	Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja Keskkonnainstituut
15	Eesti Mereakadeemia
16	Eesti Metsaselts
17	Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit
18	Eesti Ornitoloogiaühing
19	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
20	Eesti Roheline Liikumine
21	Eesti Taastuvenergia Koda
22	Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitse Komisjon
23	Eesti Vee-ettevõtete Liit
24	Eesti Veeühing
25	Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex"
26	SA Erametsakeskus
27	SA Hiite Maja
28	SA Säästva Eesti Instituut
29	Tallinna Tehnikaülikooli Keemiainstituut
30	Tallinna Tehnikaülikooli Keskkonnatehnika Instituut
31	Tallinna Tehnikaülikooli Meresüsteemide Instituut
32	Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledz
33	Tallinna Ülikooli Ökoloogia Instituut
34	Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut
35	Tartu Ülikooli Keemia Instituut
36	Tartu Ülikooli Loodusmuuseum
37	Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituut

38	Tartu Ülikooli Tehnoloogiainstituut
39	Tartu Ülikooli Tervishoiu Instituut
40	Ökokratt
Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium	
1	Arengufond
2	Autoettevõtete Liit
3	Eesti Ametiühingute Keskliit
4	Eesti Biotehnoloogia Liit
5	Eesti Hotellide ja Restoranide Liit
6	Eesti Infotehnoloogia- ja Telekommunikatsiooniettevõtete Liit
7	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
8	Eesti Keskkonnaühenduste Koda
9	Eesti Kinnisvara Haldajate ja Hooldajate Liit
10	Eesti Konjunkturiinstituut
11	Eesti Koostöö Kogu
12	Eesti Korterühistute Liit
13	Eesti Linnade Liit
14	Eesti Maaomavalitsuste Liit
15	Eesti Maksumaksjate Liit
16	Eesti Naisettevõtjate Liit
17	Eesti Noorte Kommertskoda
18	Eesti Omanike Keskliit
19	Eesti Spaaliit
20	Eesti Taastuvenergia Koda
21	Eesti Teaduste Akadeemia
22	Eesti Tuleviku Uuringute Instituut
23	Eesti Turismifirmade Liit
24	Eesti Tööandjate Keskliit
25	Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon
26	Eesti Väliskaubanduse Liit
27	Estonian Business School
28	Junior Achievement Arengufond
29	MTÜ Eesti Energiasäästu Assotsiatsioon
30	MTÜ Eesti Konverentsibüroo
31	MTÜ Eesti Maaturism
32	MTÜ Eesti Ühistegeline Liit
33	MTÜ Lääne-Eesti Turism
34	Ravimitootjate Liit
35	Rektorite Nõukogu
36	SA Lõuna-Eesti Turism
37	SA Põhja-Eesti Turism
38	SA Säästva Eesti Instituut
39	Tartu Ülikool
40	Tallinna Tehnikaülikool

41	Teenusmajanduse Koda
42	Tehnopool
Põllumajandusministeerium	
1	Eesti Aiandusliit
2	Eesti Erametsaliit
3	Eesti Hoiu-laenuühistute Liit
4	Eesti Harrastuskalastajate Liit
5	Eesti Kalakasvatavate Liit
6	Eesti Kalaliit
7	Eesti Kalurite Liit
8	Eesti Kaugpüüdjate Liit
9	Eesti Külaliikumine Kodukant
10	Eesti Leader Tegevusgruppide Foorum
11	Eesti Keskkonnaühenduste Koda
12	Eesti Maaomavalitsuste Liit
13	Eesti Maaturism MTÜ
14	Eesti Maaparandajate Selts
15	Eesti Maaülikool
16	Eesti Mereakadeemia
17	Eesti Piimaliit MTÜ
18	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
19	Eesti Põllumeeste Keskliit
20	Eesti Roheline Liikumine
21	Eestimaa Talupidajate Keskliit
22	Eesti Toiduainetööstuse Liit
23	Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon
24	Liivi Lahe Kalanduskogu
25	Maaelu Edendamise Sihtasutus
26	Maamajanduse Infokeskus
27	Mahepõllumajanduse Koostöökoogu
28	MTÜ Eesti Noortalunikud
29	Peipsi Kalanduspiirkonna Arendajate Kogu
30	Peipsi Kalurite Ühing
31	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet
32	Põllumajandusuuringute Keskus
33	MTÜ Saarte Kalandus
34	Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut
35	Eesti Maaülikooli Limnoloogiakeskus
Siseministeerium	
1	Eesti Evangeelne Luterlik Kirik
2	Eesti Kirikute Nõukogu
3	Eesti Linnade Liit
4	Eesti Leader võrgustik
5	Eesti Maaomavalitsuste Liit

6	Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit
7	Eesti Väike- ja Keskliste Ettevõtjate Assotsiatsioon
8	Eesti Väikesadamate Liit
9	Taarausuliste ja Maausuliste Maavalla Koda
10	Harjumaa Omavalitsuste Liit
11	Hiiumaa Omavalitsuste Liit
12	Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit
13	Jõgevamaa Omavalitsuste Liit
14	Järvamaa Omavalitsuste Liit
15	Läänemaa Omavalitsuste Liit
16	Lääne-Virumaa Omavalitsuste Liit
17	Põlvamaa Omavalitsuste Liit
18	Pärnumaa Omavalitsuste Liit
19	Raplamaa Omavalitsuste Liit
20	Saaremaa Omavalitsuste Liit
21	Tartumaa Omavalitsuste Liit
22	Valgamaa Omavalitsuste Liit
23	Viljandimaa Omavalitsuste Liit
24	Võrumaa Omavalitsuste Liit
25	Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus
26	Sihtasutus Tuuru
27	Ida-Viru Ettevõtluskeskus
28	Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus
29	Järvamaa Arenduskeskus
30	Läänemaa Arenduskeskus
31	Lääne-Viru Arenduskeskus
32	Põlvamaa Arenduskeskus
33	Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus
34	Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus
35	Saaremaa Arenduskeskus
36	Tartu ärinõuandla
37	Valgamaa Arenguagentuur
38	Viljandimaa Arenduskeskus
39	Võrumaa Arenguagentuur
40	Rektorite Nõukogu
41	Liikumine Kodukant
42	Tallinna Linnavalitsus
43	Tartu Linnavalitsus
44	Pärnu Linnavalitsus
45	Narva Linnavalitsus
46	Kohtla-Järve Linnavalitsus
47	Hiidlaste Koostöökogu
48	Harju Maavalitsus
49	Hiiu Maavalitsus

50	Ida-Viru Maavalitsus
51	Jõgeva Maavalitsus
52	Järva Maavalitsus
53	Lääne Maavalitsus
54	Lääne-Viru Maavalitsus
55	Põlva Maavalitsus
56	Pärnu Maavalitsus
57	Rapla Maavalitsus
58	Saare Maavalitsus
59	Tartu Maavalitsus
60	Valga Maavalitsus
61	Viljandi Maavalitsus
62	Võru Maavalitsus
63	Taarausuliste ja Maausuliste Maavalla Koda
Justiitsministeerium	
1	Eesti Juristide Liit
2	Eesti Kohtunike Ühing
3	Prokuratuur
4	Riigikohus